

AZ OKTATÁSI JOGOK
BIZTOSÁNAK BESZÁMOLÓJA
2011. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

KIADJA
Oktatási Jogok Biztosának Hivatala

1055 Budapest
Szalay utca 10-14.
Telefon: (06-1) 795 4097
Fax: (06-1) 7950274
e-mail: panasz@oktbiztos.hu
Internet: www.oktbiztos.hu

FELELŐS KIADÓ
Aáry-Tamás Lajos

SZERKESZTETTE
Aáry-Tamás Lajos
Dr. Szirmai Ágnes

ISSN 1589-8407

„Ha a vadász fegyvert fog a nyúlra,
a nyúl pártján vagyok,
ha a nyúl a káposztába harap, a káposztáén.”

BENEDEK ELEK

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK BESZÁMOLÓJA 2011. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Az oktatási jogok biztosának kötelessége évente beszámolni tevékenységéről. Fontosnak tartom, hogy e beszámoló közzététele által a nyilvánosságot is tájékoztassam a hozzánk érkezett panaszokról, a vizsgálatokról, sikerekről és kudarccokról. Hivatalunk 1999. december 1-jén kezdte meg működését, tizenkettedik beszámolónk a 2011. január 1-jétől 2011. december 31-éig terjedő időszakban végzett közös munkánkat mutatja be.

Budapest, 2012. március 15.

Aáry-Tamás Lajos

BEVEZETŐ

Egy hosszabb korszak utolsó esztendejének dokumentumává válik a tizenkettedik beszámoló. A közel tizenhétezer hozzánk érkezett panasz kivizsgálása nyomán kialakított állásfoglalásaink, tájékoztatásaink, a kezdeményezések és ajánlások lerakták a magyar oktatási jog alapjait. Mára az oktatási szereplők közül nagyon sokan tudják, hogy az oktatási konfliktusoknak gyakran van jogi vetületük. Számos megkeresésben hivatkoznak korábbi ügyünkre, tapasztalatunk beépült a diákjogi képzésekbe és a tanárképzésbe is, a jogi szakirodalomban fellelhetőek a megállapításaink.

2011 az oktatáspolitikai viták éve volt. Az Országgyűlés decemberre elfogadta az új köznevelési és a felsőoktatási törvényeket, amelyek ismételten rögzítik az oktatási jogok biztosának intézményét, valamint az oktatási szereplőknek azon jogát, hogy az oktatási jogok biztosához fordulhatnak. Az új jogszabályok az oktatási jogok rendszerét szerkezetében és egyes elemeiben is változatlanul fenntartják, ezért az intézményekben előforduló jogi konfliktusok jellege előre láthatóan nem változik. Ennél fogva a beszámolóban található ügyek nem csak a 2011. évi ügyek lajstroma, de a következő években is jól használható kézikönyv is, amelyre biztonsággal támaszkodhatnak az oktatás szereplői, a jogalkotók és a jogalkalmazók is.

Az oktatási jogok biztosáé tevékenységének nincs napi politikai tartalma. Ám munkánkban mégis van közpolitikai üzenete: abban tudunk segíteni, hogy közösen jogszerűvé tegyük a közszolgáltatást nyújtó oktatási intézmények működését. Eljárásunkkal az együttműködést segítjük, elfogadtatva az iskolapolgárokkal, egyetemi és főiskolai polgárokkal, hogy bízhatnak a jog uralmában, bízhatnak az intézményekben, hiszen az intézmények vannak az egyénért és nem fordítva. Ha a kezdeményezéseink, ajánlásaink nyomán az intézmények orvosolják az okozott jogsérelmet, máris sokak bizalmát nyerték el. Amennyiben az intézmények számos ügyben közösen dolgoznak az állampolgárok érdekében, úgy megsokszorozzák a bizalmat. Az ilyen intézményekkel és intézményekben értelme van a vitának, a nézőpontok, érvek ütköztetésének. Ott meghonosodnak a demokratikus értékek, elvek és az oktatási szereplők egyre kevésbé érzik kiszolgáltatottnak magukat. A jog pedig nem ellenségük, hanem értékes segítőjük lesz.

A tavalyi esztendőben vált igazán fontossá, hogy a hivatalunk együttműködéseket alakítson ki hazai és nemzetközi partnerekkel. A rendelkezésre álló források szűkülése, a pénzügyi válság mélyülése, céljai és tervei újragondolására kényszeríti az állami, a civil és a gazdasági szektort egyaránt. Számomra egyértelművé vált, hogy csak az összefogás, az együttműködés teremti meg az esélyt arra, hogy az állampolgárokat foglalkoztató jelentős társadalmi ügyeket tovább lehessen vinni. Bejáratos utak járhatatlanná váltak, a párhuzamos utak költségeit nem tudjuk megfizetni. Ezért jogállami értékek mentén új, közös utakat kell keresnünk. S bár látszólag rákényszerülünk arra, hogy új szövetségeket kössünk egymással, meggyőződésem, hogy az együttműködésnek – demokratikus keretek között – nincs alternatívája.

2011 első felében Magyarország látta el az Európai Unió soros elnöki tisztét. Javaslatomra az oktatási miniszterek gödöllői tanácskozásán önálló napirendi pont volt az iskolai agresszió. A rendkívül színvonalas, kötetlen tanácskozáson mindegyik hozzászóló megerősítette, hogy európai jelenségről van szó, az elnökségi jelentésben rögzítették, hogy e téren szoros európai együttműködésre van szükség. Örömmre szolgált, hogy a magyar delegáció tagjaként részt vehettem a tanácskozáson és tanúja lehettem annak, ahogyan Magyarországot megdicsérték, amiért ilyen professzionálisan közelít az aktív állampolgárság különböző aspektusaihoz. 2011-ben számos konferencián számolhattam be a magyar sikerekről, sokan jelezték, hogy bekapcsolódnának a hazai és az európai párbeszédbe az iskolai erőszak visszaszorítása érdekében.

A magyar elnökség tiszteletére hivatalunk irodáiban fotótárlatot szerveztünk Anna Zavileiskaia Magyarországon élő orosz fotóművész képeiből *Sho(r)t stories* címmel. A képek különböző európai fővárosok közterein készültek – rólunk, magánemberekről. Érzékletesen megjelenítették, hogy bármely kultúrában is élünk, magántörténeteink, arcunkon tükröződő érzéseink mégis hasonlóvá tesznek bennünket egymáshoz. A megnyitón a Tükrös Zenekar muzsikált, a képek kiállítását a Demax Művek Nyomdaipari Kft. támogatta. A rendhagyó tárlatmegnyitón együtt ünnepeltek pedagógusok, diplomata, politikusok, diákok, üzletemberek és művészek.

2011 májusában sor került Genfben az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága előtt Magyarország időszaki általános jelentésére az ország emberi jogi helyzetéről. Az oktatási jogok biztosaként részt vehettem a magyar delegáció munkájában. A felkészítés alatt négy alkalommal került sor konzultációra Budapest Fórum címen a szakemberekkel, civil szervezetekkel. A védés során az ENSZ nagyköveteiktől számos kérdést kapott Magyarország, a helyszínen hat kérdés érkezett az iskolai agresszió kérdéskörével kapcsolatban. A korábbi felméréseink képezték a válaszok gerincét. A magyar delegáció kitűnő munkát végzett, amelynek eredményeként a Bizottság egyhangúan elfogadta a jelentést.

Az Oktatási Jogok Biztosának Hivatala és a Vizuális Világ Alapítvány **„EGYÜTT – párbeszéd a különbözők együttműködéséről”** címmel rendhagyó társadalmi eseményt szervezett 2011. június 20-án, a Károlyi-Csekonics Rezidencián. A rendezvényt Dr. Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás miniszter nyitotta meg, kiemelt vendég volt John O. Balian, az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetségének kulturális attaséja.

Az EGYÜTT című rendezvény célja egy olyan széleskörű társadalmi párbeszéd elindítása volt, mely megvizsgálja, hogy milyen akadályai vannak az „átlagtól” eltérő emberek befogadásának, és megoldásokat keres az együttműködésre attól függetlenül, hogy résztvevői **hogyan emberek**: nők, férfiak, kiemelkedően tehetségesek, valamely ritka betegségben szenvednek, mozgásukhoz használnak-e segédeszközt, vagy hol születtek. Az eseményen beszédet mondott John O. Balian, az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetségének kulturális attaséja és Yang Yongquian, az Új Kína Hírvivőnökség igazgatója is, így három kontinens képviselői összegezhették tapasztalataikat. A rendezvény a Vizuális Világ Alapítvány által készített **Társas játék – Elliot Aronsonnal** című dokumentumfilm ősbemutatójával kezdődött. A film jól illeszkedik a magyar EU-elnökség egyik prioritás-témájához, az iskolai agresszió kérdésköréhez.

A film 2010-ben készült, producere Kozák Zsuzsanna, rendezője Nagy Kata, fő támogatója a budapesti Amerikai Nagykövetség. A vetítést követően kerekasztal-beszélgetésre került sor, melynek résztvevői négy szektor – az oktatásügy, a szociális ügyek, a gazdaság és a médiaipar – képviselőiből tevődtek össze. A rendezvény egy hosszú távú, mindnyájunkat érintő párbeszédet életre hívó eseménysorozat nyitóakkordja, amelyet folytatni fogunk 2012-ben.

November 20-án, a Gyermekjogok Világnapján nyílt meg a hivatalban az a kiállítás, amelyhez az alkotásokat a kaposvári Duráczy József Egységes Gyógypedagógiai és Módszertani Intézmény diákjai készítették. A „Képlek-jelképek” című kiállítás megnyitóján részt vettek az alkotók (többen közülük siket és nagyothalló tanulók), Gyurina Éva, az intézmény főigazgatója, Tapolczay Gergely országgyűlési képviselő és Bernáth Ildikó fogyatékosügyi miniszteri biztos.

Hivatalunk szoros kapcsolatot alakított ki a British Council-lal. Kezdetektől aktív támogatója voltam a **Világsuli – Connecting Classrooms** programnak, amelyben tíz magyar iskola tíz francia, román és walesi oktatási intézménnyel közösen két éven át azért dolgozik, hogy iskoláját nyitottabbá tegye, diákjait pedig aktív társadalmi részvételeire ösztönözze. A program első évének zárófesztiválját a Magyar- Kínai Kéttannyelvű Iskola rendezte, mellyel később többretnű kapcsolatot alakítottunk ki, többek között részt vehettem az iskola Konfucius termék avatásán.

A civil szervezetek közül a Diákközéletért Alapítvánnyal, a Közéletre Nevelésért Alapítvánnyal, a Kurt Lewin Alapítvánnyal és a Vizuális Világ Alapítvánnyal fűztük szorosabbá az évekkkel ezelőtt kialakított stratégiai partnerséget az aktív állampolgárság témakörében. Segítségükkel többszörösére növekedett az együttműködések száma és intenzitása, miközben erőforrásaink összehangolásával a szűkös lehetőségek mellett is meg tudtuk valósítani programjainkat.

2011 tehát számunkra is a tanulás éve volt. Meg kellett tanulnunk a nemzeti hatáskörben megmaradt oktatási területről európai dimenzióban is gondolkodni, meg kellett tanulnunk együttműködő partnereket keresni úgy, hogy az oktatás szereplőinek jogvédelmét az Alaptörvénynek megfelelően, a tizenkét esztendő tapasztalatait felhasználva, megbízható, professzionális módon biztosíthassuk. Úgy kell a változás közepette fenn tartanunk a munkánk színvonalának állandóságát, hogy közben megtanulunk alkalmazkodni a változó körülményekhez. Ha jól csináljuk, a változás és az alkalmazkodás hátrányai eltörpülnek az együttműködés előnyeiehez képest.

AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI

KÖZOKTATÁS

A SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az emberi méltósághoz való jog mindenkit – így az oktatás valamennyi szereplőjét életkorukra való tekintet nélkül – megillető alkotmányos alapjog, amely alapján többek között tilos a tanulók testi és lelki bántalmazása, megalázó büntetésben való részesítése. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 10. § (2) bekezdése szerint a gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és a lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Azon beadványok kapcsán induló vizsgálatok, melyek a tanulók testi fenyegetésével, emberi méltóságát sértő cselekményekkel voltak kapcsolatban, többségükben azzal záródtak, hogy az intézményvezetői nyilatkozatokból kiderült, az iskola nem hagyta figyelmen kívül a pedagógusok magatartását, az intézményvezetők kivizsgálták az eseményeket, és megtették a szükséges intézkedéseket.

Egy szülői panasz szerint az intézmény egyik pedagógusa a panaszos gyermekét fülénél fogva kirángatta a padból, térdre kényszerítette, és arra utasította, hogy a tábla előtt – ahol már egy másik osztálytársa is tartózkodott hasonló tartásban – kezeit felemelve üljön a sarkára. Az intézményvezető nyilatkozatában közölte, hogy az igazgatóhelyettes a szülői panasz nyomán azonnal megkérdezte az érintett pedagógust, aki elmondta, hogy úgy akarta fegyelmezni a rendetlenkedő tanulót, hogy a sarokban a sarkára ülve, felemelt kézzel kellett elhelyezkednie. Miután a gyermek erre nem volt hajlandó, a fülénél fogva vitte oda. A fenntartó az ügy kivizsgálását rendelte el, melynek keretében az osztályt tanító pedagógus úgy nyilatkozott, hogy az angol óra után a gyerekek nem éltek panasszal a pedagógussal kapcsolatban, tehát a gyermekek számára az eset nem lehetett olyan nagy horderejű, hiszen máskor mindent elmesélnek az osztályfőnöknek más szaktanár által tartott órákról. Ezt követően az intézményvezető a panaszos gyermekét is meghallgatta, és az derült ki, hogy a tanuló valóban részt vett a rendbontásban. Ezután került sor az érintett pedagógus meghallgatására, akinek elmondása szerint a gyermek fegyelmeztetlen volt, elismerte, hogy a sarokba küldte, és fülön csípte. Az intézményvezető nyilatkozata szerint a pedagógus írásbeli figyelmeztetésben részesült az eset kapcsán. Felhívta a figyelmét a gyermekek jogaira, a pedagógusok kötelezettségeire. Kötelezően ajánlotta az intézményben megrendezésre kerülő módszertani továbbképzésen való részvételt. A döntés meghozatalakor figyelembe vette, hogy a pedagógus szakmai tudása, 40 éves gyakorlata elismerésre méltó. Ez idáig ilyen eset még nem történt az óráin. A pedagógus tudomásul vette,

hogy írásbeli figyelmeztetést kap, továbbá elismerte, hogy a problémát másképp kellett volna megoldania. Megállapítottuk, hogy az intézményvezető megvizsgálta a szülő panaszával összefüggésben felmerült problémát, és intézményvezetői hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket a helyzet rendezése érdekében. A fentiekre tekintettel kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-88/2011.)

Egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy gyermekét egyik tanára bántalmazta, hátha verte egy teniszütővel, mert a tanárnő többszöri utasítására a tanuló nem tett rendet. A tanárnő elismerte tettét, amiért elnézést kért, magtartását a tanuló viselkedésével magyarázta. A szülő elfogadhatatlannak és felháborítónak tartja a pedagógus magatartását, különös tekintettel arra, hogy gyermeke sajátos nevelési igényű, ezért eleve nagyobb figyelmet, türelmet, megértést igényel. Az intézményvezető az eset kapcsán felszólította a pedagógust, a jövőben kerülje az ilyenfajta fegyelmezést. A szülő úgy érezte, hogy a történetet az iskola nem kezelte kellő komolysággal, ezért panaszát elküldte a jegyzőnek is, kérve a történet kivizsgálását. A fenntartói vizsgálat nyomán a fenntartó – tekintettel az intézményvezetői intézkedésre – további lépéseket nem tartotta indokoltnak. Az igazgatónő nyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy az incidensről azonnal értesült. Elmondása alapján a tanítónő azonnal elismerte hibáját, és bocsánatot kért a tanulótól. A rendelkezésre bocsátott nyilatkozatokból és dokumentumokból megállapítható, hogy az igazgatónő intézményvezetőként azonnal megvizsgálta a történetet és munkáltatói jogkörében eljárva megtette a szükséges intézkedést a pedagógussal szemben, figyelmeztetve a tanítónőt arra, hogy a jövőben ne alkalmazzon ilyenfajta fegyelmezési eszközt. Elismerve a tanítónő által használt fegyelmezési eszköz megengedhetlenségét, a pedagógussal szembeni munkáltatói döntés során az intézményvezető asszony figyelembe vette, hogy a tanítónő azonnal elismerte hibáját, megbánta tettét és bocsánatot kért a tanulótól, valamint hogy a pedagógusnak korábban soha semmiféle konfliktusa nem volt sem tanulóval, sem szülővel; intézményük kiváló pedagógusa, aki a gyerekek, szülők körében elismert, nagyszerű szakember. Tekintettel arra, hogy a pedagógussal szembeni fegyelmi intézkedésekről való döntés a munkáltató jogkörébe tartozik, ezen munkáltatói intézkedést vagy annak elmulasztását hivatalunknak nem áll módjában felülbírálni. A fentiekre tekintettel kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-500/2011.)

A többi oktatási szereplőhöz hasonlóan a pedagógusokat is megilleti az emberi méltósághoz és személyiségi jogaik védelméhez való jog. A közoktatási törvény 19. § (1) bekezdésének a) pontja deklarálja, miszerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy személyét, mint a pedagógusközösség tagját megbecsüljék, emberi méltóságát és személyiségi jogait tiszteletben tartsák, nevelői, oktatói tevékenységét értékeljék és elismerjék. Mindez a tanulói, szülői oldalon kötelezettséget keletkeztet. Ezzel összefüggésben a közoktatási törvény 12. § (1) bekezdés g) pontja akként rendelkezik, hogy a tanuló köteles az iskola, kollégium vezetői, tanárai, alkalmazottai, tanulótszolgálati és jogait tiszteletben tartani. A törvény 14. § (2) bekezdése pedig rögzíti, hogy a szülő kötelessége különösen, hogy tiszteletben tartsa az óvoda, az iskola, kollégium vezetői, pedagógusai, alkalmazottai emberi méltóságát és jogait. Fentiek alapján a tanulónak és a szülőnek is tartózkodnia kell a pedagógus személyét érintő méltóságsértő kijelentésektől.

Egy szülő állítása szerint az intézmény egyik pedagógusa a tanórán bántalmazta kilencedikes fiát, többször megütötte és rugdosta. Ezt követően fia visszaütött. Az intézményvezető arról

tájékoztattot, hogy a tanuló jóeszű, értelmes gyermek, azonban a magatartása elfogadhatatlan. Folyamatosan provokálja a pedagógusokat, elsősorban a férfi kollégákat, főként azzal, hogy a tanórákra nem visz felszerelést, ebből adódóan nem tud és nem is hajlandó az órákon dolgozni, tanulni; a tanteremből bármikor kedve szerint távozik. A tanuló magatartásával kapcsolatos problémákat az igazgatónő állítása szerint többször jelezte a szülő felé, azonban változás nem történt. Az igazgatónő tájékoztatása szerint, amint a szülő által sérelmezett incidens tudomására jutott, haladéktalanul megkezdte az eset kivizsgálását, ennek keretében meghallgatta az érintett tanárt és diákot, valamint az igazgatóhelyetteset. Másnap az incidenskor jelenlévő diákok, a szaktanár és az ügyeletes igazgatóhelyettes is leírták, mi történt. Az igazgatónő a lefolytatott vizsgálat eredményeként megállapította, hogy az érintett pedagógus nem ütötte meg a tanulót. A szaktanár pusztán felszólította a tanulót, hogy hagyja el az osztálytermet, és mikor ez nem történt meg, a nyakánál fogva tolt ki a diákot a teremből. E magatartással az igazgatónő mint intézményvezető nem értett egyet, a pedagógust elmarasztalta tetteért. Megállapításra került azonban az is, hogy a tanuló megütötte a pedagógust, ugyanis a szaktanár szemüvege összetört, orrából folyt a vér. Az intézményvezető összességében megállapította, hogy a konfliktus kialakulásában mindkét fél hibás, a pedagógust elmarasztalta, azonban véleménye szerint a tanuló magatartása szakember segítségét indokolja. Vizsgálatunk során megállapítottuk, hogy az incidens során a pedagógus megsértette a tanuló emberi méltóságához fűződő jogát, amiért az igazgatónő elmarasztalta őt, ezáltal intézményvezetői hatáskörben megtette a szükséges lépéseket a helyzet orvoslása, illetve a további hasonló helyzetek megelőzése érdekében. Erre tekintettel az ügyben kezdeményezés megfogalmazását nem tartottuk indokoltnak. Felhívtuk azonban az intézményvezető figyelmét arra, hogy az incidens során a tanuló is elkövette a lehető legsúlyosabb jogsértést, bántalmazta az öt tanító pedagógust és emberi méltóságában megsértette őt. Az igazgatónő válaszevelében nem utal arra hogy, ezzel összefüggésben indítottak-e fegyelmi eljárást a tanuló ellen. Ennek kapcsán tájékoztattuk, hogy a tanuló kötelességszegő magatartása sem maradhat jogkövetkezmény nélkül. A hivatalunk rendelkezésére bocsátott információk alapján megállapítható, hogy a tanuló vétkesen és súlyosan megszegte egyik legfőbb kötelességét, így vele szemben fegyelmi eljárás lefolytatásának lett volna helye. A közoktatási törvény 76. § (11) bekezdése értelmében azonban nem indítható fegyelmi eljárás, ha a kötelezettségszegés óta három hónap már eltelt. Ha a kötelezettségszegés miatt büntető- vagy szabálysértési eljárás indult, és az nem végződött felmentéssel (az indítvány elutasításával), a határidő a jogerős határozat közlésétől számít. A tanulóval kapcsolatos magatartási problémákkal összefüggésben tájékoztattuk az intézményvezetőt, hogy a közoktatási törvény 35. § (4) bekezdése alapján a nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, ennek alapján szakvélemény készítése, valamint a gyermek fejlesztő foglalkoztatása a pedagógus és a szülő bevonásával. A fentiekkel összefüggésben tájékoztattuk az intézményvezetőt hogy, amennyiben úgy ítéli meg, hogy a tanuló magatartásproblémáinak kezelése túlmutat az intézményben dolgozó pedagógusok kompetenciáján, úgy kérheti az illetékes nevelési tanácsadó segítségét. (OK-K-OJOGB-367/2011.)

Abban az esetben, ha a tanuló fegyelmezetlen, nem tesz eleget kötelezettségeinek, indokolt, hogy a pedagógus vele szemben fegyelmező eszközt alkalmazzon. A fegyelmezés során azonban csak olyan eszközöket vehet igénybe, amelyek alkalmazásával nem követ el jogsértést. A nevelő-oktató tevékenység során a pedagógusok szabadon mérlegelhetik, hogy milyen pedagógiai módszert választanak a gyermekek fegyelmezésére. Választásuknak azonban szigorú jogi korlátai vannak: nem alkalmazható olyan fegyelmezési eszköz, amellyel a pedagógus megsérti a gyermek legalapvetőbb jogait, a méltósághoz és a testi épséghez való jogát.

Amennyiben tehát a tanuló nem tesz eleget kötelezettségeinek, ez esetben vele szemben indokolt lehet fegyelmező eszköz alkalmazása. A közoktatási törvény és végrehajtási rendeletei (e tekintetben elsősorban a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet az irányadó) szabályozzák, hogy milyen eszközökkel rendelkezik egy iskola a tanulók nem megfelelő viselkedésének szankcionálására. Az eszközök közül a nevelő hatásának nevezhető pedagógiai módszerek alkalmazása az elsődleges. Ezen felül a közoktatási intézmény alkalmazhat ún. fegyelmező intézkedéseket (figyelmeztetés, intő, rovó, stb.), illetve indíthat fegyelmi eljárást.

A panaszos szülők gyermeke az önkormányzat fenntartásában lévő általános iskola 8. osztályos tanulója volt. Egy szülői értekezleten felvetett – a testnevelő tanár lányokkal szembeni magatartását vitató – jelzés nyomán az érintett osztály lánytanulóival az osztályfőnök teljes diszkréciót és névtelenséget ígérve leírta a tanárral kapcsolatos tapasztalataikat. A pedagógussal szembeni tanulói panaszok szerint a testnevelő tanár többször rányitott a még öltöző lányokra, a gyakorlatok végzése során hozzájuk ért, a sorban állás során megcsípte vagy a kulccsal hátba bökte őket. Ezeket a tanulói leírásokat az osztályfőnök később megmutatta az intézmény vezetőjének, valamint az ügyben érintett testnevelő tanárnak, továbbá másolati formában a következő szülői értekezleten kiosztották a szülőknek is. A jelzés nyomán vizsgálat indult az ügyben, amely során osztályfőnöki órán az igazgató és a testnevelő tanár jelenlétében számon kérték a lányoktól a leírtakat, kutatva a kezdeményező kiletét. Később az osztályfőnök négy lányt – köztük a panaszos szülők gyermekét is – felszólította arra, hogy írják alá a korábban általuk írt véleményt. Ezt követően az osztály lánytanulói közül ezt a négy, illetve további két lányt a testnevelő tanárt ért vádak indítékát kutatva az igazgató úr magához hívatta és később igazgatói intőben részesítette, arra hivatkozással, hogy hamisan, meggondolatlanul vádolták meg tanárukat. A panaszos szülők sérelmezték az iskolának az ügyvel kapcsolatos eljárását. Vitatták az igazgatói intő jogosságát, tekintettel a korábban tett névtelenségre vonatkozó ígéretre. Sérelmezték továbbá, hogy az esetet követően december hónapban az érintett pedagógus a tanulónak korábbi jó eredményei, dicséretei ellenére mind magatartásból, mind pedig szorgalomból kettes érdemjegyet adott.

Az igazgató tájékoztatása szerint a szülők által panaszolt probléma nem a szülői értekezleten, hanem osztályfőnöki órán merült fel, amikor az egyik tanuló jelezte a testnevelő tanárral kapcsolatos problémát. Ennek nyomán – az igazgató egyetértésével – az osztályfőnök névtelenül, írásban kérte a gyerekektől az elhangzott állításokkal kapcsolatos véleményüket. Tájékoztatása szerint a pedagógus nem ígérhetett diszkréciót, hiszen köteles volt beszámolni a tanulói állításokról. A büntetés szóba sem került, hiszen a tanulók védelmében az állítások valóságtartalmát igyekeztek megállapítani. A tanulók számonkérése akkor merült csak fel, amikor az informálódás során a pedagógus tisztázódott a vádak alól, hogy nem tett elítélendő cselekedeteket. A tanulói nyilatkozatokat megismerve az igazgató úr azonnal hívatta az érintett pedagógust, valamint az osztályfőnököt. Az eset kapcsán rendkívüli szülői értekezletet hívott össze az osztályban tanuló lánygyermekek szülei számára. Ezen az értekezleten nem érte olyan vád az érintett pedagógust, ami azt bizonyította volna, hogy nem tanárként közeledett a tanulók irányába. A tanulói nyilatkozatokat nem osztották ki, azonban azokat mindenki saját belátása és érdeklődése szerint megnézhetette. Az igazgató úr nyilatkozata alapján szülői értekezleten nem tett olyan kijelentést, miszerint nem lesz bántódása azon gyermekeknek, akik hamisan vádolták meg tanárukat. Ellenben elhangzott olyan, hogy az ügy lezárása után nem lesz retorzió sem tanulmányi, sem nevelési területen egyik tanulóval szemben sem. Ezen állításának igazolására mellékletben csatolta a panasszal érintett tanuló vonatkozásában a naplóoldal másolatát.

A tanulói nyilatkozatokkal kapcsolatban az intézményvezető úgy tájékoztatott, hogy azokat az osztályfőnök később odaadta az érintett lányoknak, ők pedig elismerték, hogy azokat ők írták.

Miután indokot nem tudtak felhozni az általuk írtakra, ezért az osztályfőnök kolléga megkérte őket, hogy aláírásukkal is vállalják az általuk írtakat. A tanulók az igazgatóval történt beszélgetés során is elismerték, hogy a nyilatkozatokat ők írták, de mivel indítékot továbbra sem tudtak mondani, ezért az intézményvezető jelezte számukra az írásos figyelmeztetőt, intőt. A tájékoztatás szerint az ügyvel kapcsolatos eljárás folyamán az iskola házirendjében, valamint a pedagógiai programban szereplő szabályokat figyelembe véve igyekeztek eljárni. Informált továbbá arról, hogy december hónapban az érintett tanuló nem kapott elégséges érdemjegyet sem magatartásból, sem szorgalomból, amit a mellékelten csatolt értékelő napló fénymásolata is bizonyít. Megítélése szerint a félévi magatartásértékelésnél is humánus volt a tantestület, mivel a pedagógiai programban foglaltak ellenére változó, hármás érdemjegyet adott a tanulónak. Mindezek alapján az igazgató úr úgy érzi, hogy az iskolai eljárás során a tanuló eddigi teljesítményét messzemenőig figyelembe vették. Az eljárásunk során első körben a fizikai kontaktus kérdéskörét vizsgáltuk meg. Ezzel kapcsolatban elfogadhatónak tartottuk, hogy a testnevelő szakma szabályai szerint a fizikai kontaktus, a tanulók tanár általi, fizikai erővel, érintéssel történő segítése más tantárgyakhoz képest e tárgy tanításában nagyobb hangsúlyt kap, de ennek a tanulók testi épségének, biztonságának, életének megóvása, a veszélyhelyzetek elhárítása érdekében kell megvalósulnia. Mindezt nem vitatva tehát, előfordulhat azonban, hogy a tanár ezen a határon túllép. Ennek megvalósulása vita tárgya lehet, viszont az ezen kérdéskörrel a tanulónak, szülőknek szóló tájékoztatás segítheti az esetleges félreértések tisztázását. A fizikai segítségnyújtáson túlmenően megállapíthatóak azonban a tanár magatartásában olyan elemek, amit a tanulók sértőnek, bántónak értékelhettek. Kiemelendő így a csipkedés vagy a kulccsal böködés ténye, a lányok öltözködését zavaró öltöző helyiségbe történő belépés, továbbá a tanulókkal szembeni csúnya beszéd. A közoktatási törvény 10. § (2) bekezdésében rögzítettek szerint a gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vehető alá testi fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak. Ezen jogokat figyelembe véve álláspontunk szerint a balesetveszély esetét kivéve nincs olyan pedagógiai-szakmai indok, ami elfogadhatóvá tenné a tanulók csipkedését, kulccsal böködését vagy a pedagógusnak a lányok öltözőjében való jelenlétét. Ezen körülmények együttesen megalapozottan kelthették azt az érzetet az érintett tanulóknál, hogy a tanár magatartásával túllépi a még elfogadható viselkedés határát. A fentieket figyelembe véve megállapítható ezen pedagógusi magatartások jogszerűtlen volta. A tényállás további, a tanulói nyilatkozatok, valamint az azok nyomán indult iskolai vizsgálati eljárás és az ennek keretében alkalmazott fegyelmező intézkedés kérdéskörét megvizsgálva álláspontunk a következő. A közoktatás területének lényeges jellegzetessége a közoktatás szereplői között fennálló kölcsönös függőségi viszony, mindez jelentős hatással van az oktatási szereplők jogainak érvényesülésére. Az iskolában egyrésztől az iskola vezetésének és pedagógusainak, másrésztől pedig tanulóinak pozíciója nem egyenlő, a tanulók az iskolai nevelés és oktatás számos területén az iskolai vezetéstől és a pedagógusoktól függőségi, alárendelt viszonyban vannak. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá a közösség zártságának hatása sem, hiszen e közösségben az oktatás szereplői – a tankötelezettség folytán – kötelezően és egymásra utaltan vesznek részt. Minderre figyelemmel a közoktatás világának működéséhez nélkülözhetetlen az oktatási szereplők közötti bizalom megléte. Fontos szempont az, hogy a közoktatás szereplőinek tanulói csoportja kiszolgáltatottabb a többenél. A gyermekek, tanulók kevésbé tudják jogaikat érvényesíteni, védtelenebbek a jogsértésekkel szemben. A gyermekek jogai csak akkor érvényesülhetnek maradéktalanul, ha a felnőttek ebben aktív szerepet vállalnak. Éppen ezért fontos a tanulók részéről érkező hasonló jellegű jelzések kiemelt figyelemmel történő kezelése. Jelen esetben az osztályfőnök, illetve az intézményvezető azon eljárásukkal, amikor első körben névtelenséget ígérve kérték, hogy a tanulók írják le az érintett tanárral kapcsolatos tapasztalataikat, majd később ezek aláírására kötelezve őket a nyilatkozatokat a tanulók ellen fordították, formálisan jogszabályt nem sértettek, de megítélésünk szerint jelentősen csorbították az oktatási szereplők közötti érzékeny bizalmi viszonyt. Hiszen a tanulók az osztályfőnök kérésének tettek eleget, amikor

megfogalmazták a panasszal érintett pedagógussal kapcsolatos véleményüket, tapasztalataikat, bízva abban, hogy a pedagógus által biztosított bizalmi helyzetben szabadabban mondhatják el a véleményüket. A véleménynyilvánítás szabadsága olyan alkotmányos alapjog, amely a tanulókat és a pedagógusokat egyaránt megilleti. Ennek érvényesülését a tanulók vonatkozásában a közoktatási törvény 11. § (1) bekezdésének g) pontja rögzíti, miszerint a tanuló kiemelt joga, hogy az emberi méltóság tiszteletben tartásával szabadon véleményt nyilvánítson minden kérdéstről, az őt nevelő és oktató pedagógus munkájáról, az iskola, kollégium működéséről. A véleménynyilvánítás jogának korlátját ezen rendelkezés szerint tehát az emberi méltóság tiszteletben tartása jelenti. A fentiek alapján megállapítható, hogy a tanulók az osztályfőnök felkérésére mondták el az ügyvel kapcsolatos tapasztalataikat, amely a rendelkezésre álló információk alapján nem tartalmazott mást tényállítást, mint amit maga a pedagógus is elismert. Álláspontunk szerint ez alapján nem megalapozott a tanulókkal szemben alkalmazott fegyelmező intézkedés használata, különös tekintettel arra az igazgatói kijelentésre, hogy az ügyvel kapcsolatban egyik tanulóval szemben sem kerül sor retorzió alkalmazására sem tanulmányi, sem nevelési területen.

A fentiekre tekintettel kezdeményezéssel fordultunk a panasszal érintett intézmény igazgatójához, hogy a jövőbeni hasonló helyzetek elkerülése érdekében intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket, hogy a jelen ügyben érintett testnevelő tanár vonatkozásában – a szakma szabályait figyelembe véve – rögzítésre kerüljenek a tanulókkal kapcsolatos bánásmód elvei, határai, illetve tiltsa meg a pedagógus számára a tanulók csipkedését, kulccsal történő bökődését, továbbá az öltözőbe történő indokolatlan belépését. Kezdeményeztük továbbá, hogy intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket a tanulóval szembeni igazgatói intézkedés törlesztésére. A kezdeményezést az igazgató úr többszöri megkeresés ellenére sem fogadta el arra hivatkozással, hogy intézkedése az iskola házirendjében leírtakhoz igazodott; intézkedése során nem vezette félre a tanítványait, az oktatási szereplők közötti bizalmi viszony jelenleg is létezik intézményünkben; továbbá meglátása szerint a panaszos szülők tájékoztató levele több helyen nem felelt meg a valóságnak; valamint hogy az ügy kapcsán az intézmény és az érintett pedagógus elismertsége is sérült. A fentiekre tekintettel a hivatal működését szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított hatáskörnél fogva azzal az ajánlással fordultunk a település polgármestere mint az intézmény fenntartójának képviselője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az intézményvezető a kezdeményezésben foglaltaknak maradéktalanul eleget tegyen. A polgármester válaszelevelében tájékoztatott arról, hogy az ajánlás nyomán hosszas vizsgálatot folytatott le az ügyben, ennek keretében bekérte az iratokat, melynek nyomán az ajánlásban foglaltaknak megfelelő tényállást derített fel. A vizsgálat során a fenntartó az iskola igazgatóját is meghallgatta. A lefolytatott vizsgálat nyomán a fenntartó azt állapította meg, hogy a pedagógussal szembeni vádak vélhetően alaptalanul fogalmazódtak meg, ezért mérlegelve a szemben álló jogokat és az azokat ért sérelmet, valamint az iskolai eljárás hibáit, nem találta indokoltnak, hogy retorzióban részesítse az iskolát, az igazgatót, vagy az érintett pedagógusokat. Mindazonáltal egyetértve az ajánlásban a fizikai kontaktus, valamint az iskolai bizalmi légkör vonatkozásában megfogalmazottakkal, fenntartói intézkedésként felhívást fogalmazott meg az igazgató úrhoz, amelyben utasította az intézményvezetőt a neveléstudület összehívására, amelynek keretében ismertetnie kellett a pedagógusokkal a meghallgatáson elhangzottakat, valamint az ajánlásban foglaltakat. Mindezekre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-121/2011.)

Az emberi, állampolgári, gyermeki és tanulói jogokat a pedagógus nem vonhatja el, ugyanis azok nem pedagógiai mérlegelés függvényei. Érvényesülésük nem függ attól sem, hogy a gyermek, illetve a diák teljesíti-e a kötelességeit az óvodában vagy az iskolában, tehát a gyermekeket, tanulókat megillető alapvető emberi jogok nem állíthatók összefüggésbe a kötelességek teljesítésével. Ezzel összefüggésben a közoktatási törvény

19. § (7) bekezdés h) pontja kiemelt pedagógusi kötelezettségként rögzíti, hogy a pedagógus köteles a gyermekek, tanulók és szülők emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartani. Tapasztalataink szerint gyakran az iskola és a szülő együttműködésének hiánya, illetőleg az iskola és a szülő között ezzel kapcsolatosan kialakuló és elmélyülő konfliktusok a problémák fokozódását okozzák.

Beadványában egy szülő a gyermekeit érintő méltóságsértő bánásmóddal kapcsolatos panasszal fordult hivatalunkhoz. Állítása szerint a gyermekeiről bántó hangú jellemzések születtek, általában küldték őket a magatartási problémákra hivatkozással a nevelési tanácsadóba, megalázó kijelentések hangzottak el a család anyagi helyzetére vonatkozóan. A gyerekek a folyamatos lelki bántalmazás miatt tanulni sem tudtak megfelelően. Panaszával a szülő megkereste az intézmény vezetőjét. Az intézmény vezetője a panasz megvizsgálását követően utasította az érintett pedagógust, hogy a jövőben a gyermek viselkedésével, tanulmányaival, egyéb tevékenységével kapcsolatos észrevételeit írásban, az intézményvezető és a szülő felé egyaránt eljuttatva tegye meg, e téren a továbbiakban szóbeli kommunikációt ne folytasson. Álláspontunk szerint ezen intézményvezetői utasítás alkalmas lehet arra, hogy a későbbi konfliktushelyzeteket megelőzze, így további intézkedést az ügyben nem láttunk szükségesnek. Javasoltuk a feleknek, hogy a jövőben kölcsönösen keressék az együttműködés lehetőségeit annak érdekében, hogy a gyermek megnyugtató körülmények között folytathassa tanulmányait. (OK-K-OJOGB-360/2011.)

A bántalmazásokkal összefüggő beadványok másik nagy csoportját a tanulók közötti konfliktusok képezik. A nevelési-oktatási intézményben előforduló tanulói bántalmazások esetén mindig felmerül az intézmény felügyeleti kötelezettségének kérdése. A közoktatási törvény 41. § (5) bekezdése szerint ugyanis a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről, továbbá a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről. Ezen feladatok teljesülése a közoktatási intézményvezető felelősségi körébe tartozik. A törvény az értelmező rendelkezések között definiálja a felügyelet fogalmát. Eszerint a felügyelet: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A tanulók egészségét és biztonságát tehát minden veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. Ennek keretében a pedagógusok kötelessége a jogsérelmek, balesetek megelőzése, és minden olyan veszélyforrás időben való felismerése, amely a tanulók egészségének, testi épségének sérelmét eredményezheti. A felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredő pedagógusi kötelesség, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a tanulói bántalmazásokhoz vezetnek. A fizikai bántalmazás megalapozhatja a bántalmazó tanulóknál fegyelmező intézkedések alkalmazását, illetve velük szemben fegyelmi eljárás

megindítását. Lényeges, hogy ezeket az intézkedéseket csak a tanulói jogviszonnyal összefüggő köteleességszegések szankciójaként lehet alkalmazni. Ezek alkalmazása függ az intézmények belső szabályzataiban (pl. házirend) meghatározottaktól. A tanulói bántalmazásokkal összefüggésben azonban minden ilyen típusú ügyben felmerülhet a pedagógusok mulasztásának, felelősségre vonásának kérdése is, akár azért, hogy a pedagógusok nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték, és így nem tudták megelőzni a konfliktust.

A szülők beadványukban elmondták, hogy gyermeküket az iskolában egy társa folyamatosan bántalmazta, megalázta, rágalmozta. A szülők szerint az intézményben e jelenség ellen nem tettek megfelelő intézkedéseket. A folyamatos pszichikai-fizikai bántalmazó magatartás során több olyan eset is történt, melynek eredményeként a gyermekén látható sérülés, ellenőrizhető egészségromlás keletkezett (deréktáji ütés következtében véres vizelet, jobb térdhajlat mediális oldalán két gyermektenyérynyi zúzott seb). Az intézményvezető nyilatkozatában arról tájékoztattott, hogy a szülők esettel kapcsolatos jelzését követően alaposan kivizsgálta a problémát, és megtették a szükséges intézkedéseket. Megkérdezte az osztályfőnököt, a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, a tanuló volt tanítója, a tanulóval kapcsolatban álló pedagógus kollégák, a védőnő és az osztálytársak véleményét. Az érintett szülőket megbeszélésre hívta. A bántalmazó tanuló a durva viselkedéséért osztályfőnöki figyelmeztetést kapott. A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős esetmegbeszélést kezdeményezett a két fiúval, de ezen a panaszos gyermeke nem vett részt. A szülők panaszlevelét követően az abban megfogalmazott állításokat az iskola dolgozói körében kivizsgálta. Az osztállyal azóta is sokat beszélgetnek a viselkedési szabályokról. A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős külön, többször beszélgetést folytatott a másik tanulóval. A gyermek sérüléseivel kapcsolatban a következőket tartalmazták a nyilatkozatok. A szülő beadványában leírta, hogy egy konfliktus során fiára mért deréktáji ütés következtében véres vizelettel egy hétig megfigyelés alatt tartották a gyermeket. Erről tájékoztatta az osztályfőnököt. Továbbá egy másik időpontban a még földön fekvő gyermekébe belerúgott az osztálytársa. Egy későbbi esetben az egyik tanuló rúgása miatt a jobb térdhajlat mediális oldalán két gyermektenyérynyi zúzott seb keletkezett. Ezen utóbbi eset után a pedagógus elküldte a panaszos gyermekét az osztályfőnökhöz, aki meg sem nézte a gyermek lábát. A szülőt a másik tanár hívta föl, hogy a fiúnak csúnya a lába, és sántikál. Az igazgató asszony nyilatkozata szerint az osztályfőnök a rúgás után megnézte a gyermek lábát, felhívta vele a nadrágszárát, és úgy találta, végig tudja ülni az órát, és ekkor visszaküldte őt a tanórára. Az osztályfőnök elmondása szerint a lábon rúgásról még aznap beszéltek osztályfőnöki órán, a bántalmazó tanuló pedig osztályfőnöki figyelmeztetést kapott, nem ment el tehát a konfliktus mellett. A nyilatkozatához csatolt vélemények megegyeznek abban, hogy a két fiú között valóban fennállt egy régebbi keletű konfliktus, mely fokozatosan mélyült el. Mindkét gyermek hibás volt ebben, és míg az osztálytárs tettelesen bántalmazta a panaszos gyermekét, ő folyamatosan verbálisan inzultálta a másik gyermeket. A megkérdezettek szerint panaszos gyermeke is hibás abban, hogy a helyzet időig fajult, valósággal provokálta a másik fiút. Az osztályban rendszeresen beszélgettek erről az osztályfőnökkel, a többi tanuló meglátása szerint a panaszos gyermekének is változnia kellene ahhoz, hogy a helyzet rendeződjön, ám ő túlérzékenysége (valamint gyakori betegsége) miatt egyre inkább perifériára sodródott az osztályban. Az iskola pedagógusai a tettelességet elítélik, és erről sokat beszélgetnek az osztályfőnökök az osztályuk tanulóival. Az egészségnevelési program keretében testnevelés órákon az igazgató is gyakran érinti ezt a témát. Véleménye szerint senki nem beszél lekicsinylően a gyermek sérüléseiről. Eljárásunk során azt vizsgáltuk, hogy a jogszabályok előírásait betartva járt-e el az intézmény a két tanuló közötti - tettelességig fajuló - konfliktus kezelése során. Az igazgató tájékoztattott arról, hogy milyen intézkedések születtek az iskolában, melyek a két

gyermek konfliktusának feloldását, valamint a tanulók közötti megbékélést célozták. Álláspontunk szerint az intézmény nem ment el tétlenül a gyermekek konfliktusa mellett, megkísérelte azt feloldani, az ellenségeskedést tompítani. A gyermek távozását követően is gondot fordítanak az osztályban az egymás mellett élés szabályainak betartására, minden kisebb verekedést, tettelegességet esetmegbeszélésnek kell követnie. A fentiekre tekintettel megállapítottuk, hogy az intézmény vezetője megtette a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy tanulói bántalmazások ne fordulhassanak elő az intézményben. (OK-K-OJOGB-211/2011.)

Egy szülő levelében azért kérte hivatalunk segítségét, mert úgy érzi, gyermeke osztálytársa általi bántalmazása miatt a bántalmazó tanuló nem részesült megfelelő szankcióban. Tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény szerint a tanulók kötelességszegő magatartása miatt az intézmény a házirend szabályai szerint járhat el, fegyelmező intézkedést alkalmazhat, vagy fegyelmi eljárást indíthat. Mint beadványában írta, a bántalmazó tanuló fegyelmező intézkedésként osztályfőnöki intében részesült, az intézmény tehát megtette az általa szükségesnek tartott intézkedést. (OK-K-OJOGB-565/2011.)

Az iskolai erőszak kezelésében kulcsszerepet játszó pedagógusok gyakran érzik tanácstalannak magukat, mivel úgy látják, a rendelkezésükre álló pedagógiai eszközök nem elegendőek a megoldáshoz. Tapasztalataink szerint az iskola és a szülő együttműködésének hiánya, illetőleg az iskola és a szülő között ezzel kapcsolatosan kialakuló és elmélyülő konfliktusok a magatartási nehézségekkel küzdő, agresszív gyermekek problémáinak fokozódását okozza.

Az hivatalunkba érkezett beadvány szerint a panaszos szülő gyermekét osztálytársai zaklatják, terrorizálják óra közben és szünetekben. Amikor a gyermek megelégteli a bántalmazást, és rájuk kiabál vagy kimegy az osztályból sírni, illetve erőszakosan reagál a bántásokra, kizárólag vele szemben alkalmaznak fegyelmező intézkedést, ő kapja a beírásokat. Az intézményvezető nyilatkozata szerint a gyermek közösségbe való beillesztése hatodik éve folyik kevés eredménnyel. Nem megfelelő konfliktustűrő képessége miatt az osztályban peremhelyzetben van. Már az alsó tagozatos pedagógusok jelezték többször a szülőnek, hogy a gyermek érdekét szolgálná, ha részt venne a nevelési tanácsadó vizsgálatán, ám ő a pedagógusok javaslatának nem tett eleget. Az ötödik osztályban is számos konfliktus alakult ki a gyermek és az osztálytársai között, ezeket többször az osztálytársak kezdeményezték egy-egy rossz megjegyzéssel, amire a tanuló dühkitöréssel reagált, csapkodott, dobálózott, káromkodott, sírva kirohant az osztályból. Ezért büntetést nem kapott, az okozott kárt sem kellett megtérítenie. Az igazgató úr elmondása szerint a tanárok támogatással, megértéssel, segítő szándékkal próbálták kezelni a problémáját. A gyermek maga is érezte, hogy a konfliktusokat rosszul kezeli. Az intézményvezető szerint azonban a szükséges segítséget nem kapja meg. A szülő a pedagógusokkal szemben támadólag lépett fel, az iskolával nem tartotta a kapcsolatot, szülői értekezleten, fogadóórán vagy bármely más időpontban az iskolában nem jelent meg, a problémák megbeszélésétől teljes mértékben elzárkózott.

Az intézményvezető nyilatkozatából azonban kiderült, hogy a tanulóval számos olyan súlyos magatartási probléma merült fel, amelyek miatt az iskola nagyobb fokú együttműködést várt a szülő részéről a gyermek magatartási problémáinak kezelése érdekében. Az igazgató úr nyilatkozata szerint az elmúlt évek során az osztályfőnök és a pedagógusok is nagyon sokat beszélgettek az osztálytársakkal arról, hogy mivel a tanuló konfliktustűrő képessége alacsony, kerüljék az olyan megjegyzéseket, helyzeteket, melynek során ő dührohámot kaphat. Az osztályfőnöki órákon az iskolapszichológus közreműködésével közösségépítő, közösségfejlesztő játékok segítségével próbálják

beilleszteni a peremhelyzetben lévő tanulókat. Javasoltuk, hogy a szülő is tegyen meg mindent a pedagógusokkal történő együttműködés kiépítése érdekében, azért, hogy gyermeke iskolai nehézségeire, társaival kapcsolatos konfliktusaira mielőbb megoldást találjanak. (OK-K-OJOGB-54/2011.)

Tanulói bántalmazások esetén azonban mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak – akár külső segítséggel, pedagógiai szakszolgálat bevonásával történő – feltárása és megfelelő kezelése.

A szülői panaszban foglaltak szerint a tanuló intézménybe történő felvételére tanév közben került sor. A beilleszkedés azonban nem volt zavartalan, az osztályközösség kirekesztő módon bánt a tanulóval, amire ő olyan módon reagált, hogy ha sérelem érte, akkor visszaszólt, ha bántották, akkor igyekezett megvédeni magát. Idővel a tanulót tanító pedagógusok is kezelhetetlen, közöségbe nem illő elemként kezdték kezelni a tanulót. A szülő szerint gyermekét tanuló társai gyakran bántalmazták az iskolában és hazafelé menet egyaránt. Ezen incidensek kapcsán azonban mindig csak az ő gyermeke kapott beírást. Egy alkalommal a tanulót társai berugdosták a WC-be, ahol a dulakodás során a WC ülőke eltört. Ennek kárát a tanulónak kellett megtérítenie, a tanuló beírást kapott, viszont a bántalmazás körülményeit az iskola a szülők többszöri kérésére sem volt hajlandó kivizsgálni. A szülők úgy érzik, hogy a maguk részéről az iskolával együttműködve mindent megtettek a konfliktusok hatékony rendezése érdekében, az iskola kérése nyomán pszichológus segítségét is kérték, ahová a tanuló azóta is rendszeresen jár. A gyakoribb és egyre durvábbá váló bántalmazások kapcsán a szülő ismételtén kérte az iskola vizsgálatát, továbbá a tanuló másik osztályba történő áthelyezését, mivel egy alkalommal az iskolából hazafelé menet késsel fenyegették meg a tanulót. Kérelmét elküldte a gyermekjóléti szolgálathoz és az iskola fenntartójához. Az iskola rendkívüli iskolaszéki ülést tartott, az eljárást azonban mind a fenntartó, mind pedig az iskola részéről érdemi intézkedés nélkül lezárták. Később az iskola értesítette a szülőket, hogy a tanulóval szemben fegyelmi eljárást indítottak. A beadványa nyomán megkerestük az iskola fenntartóját. Nyilatkozatában a főjegyző arról tájékoztatott, hogy a tanuló magatartási problémái korán megmutatkoztak, majd a következő tanévre jelentősen felerősödtek, amit az intézmény folyamatosan jelzett a szülőknek. A tanulóval kapcsolatos gondokról a gyermekjóléti szolgálat is tájékoztatást kapott, és a problémák miatt családgondozó kijelölésére is sor került. Az iskolai jellemzések alapján a tanuló szemtelen, provokatív magatartású, durva, sértő megjegyzéseket használ tanáraival szemben is, dühkitörései alkalmával társai tartanak tőle, gyakran verekszik. A társakon eset sérelmeket, a tanuló által generált konfliktushelyzeteket azonban az apa nem ismeri el, véleménye szerint kizárólag a többiek bántalmazzák a tanulót. A fenntartó nyilatkozatában megerősítette a szülő által előadottakat, miszerint kérelmet nyújtott be az iskolába, amiben kérte az intézményvezetőtől a gyermeket ért atrocitások kivizsgálását. Ezt a dokumentumot a fenntartó hivatalába is eljuttatta. Ezen beadványában azonban olyan történeteket is sérelmezett, amelyek az érintett iskolába való beiratkozás előtti időszakra esnek, továbbá iskolán kívül, az utcán történtek. Ebben a levélben kérelmezte továbbá a tanuló másik osztályba történő áthelyezését. A szülői kérelem kapcsán a fenntartó valóban vizsgálatot indított, és ennek keretében felkérték az iskola igazgatóját, hogy álláspontjáról, valamint az ügyben tett intézkedéseiről adjon tájékoztatást. Az ügy kivizsgálásához az iskolaszéki állásfoglalását is megkérték. Az iskolaszéki rendkívüli ülésén az édesapa, a tanuló és a kirendelt családgondozó is jelen volt. Az iskolaszéki eljárása nyomán a szülői panaszban foglaltakat nem találta megalapozottnak. A meghallgatáson elhangzottak alapján megállapítható volt, hogy a családdal történtek jelentős mértékben befolyásolták a tanuló magatartásfejlődését, amely a családgondozó véleménye szerint is pszichés eredetű, kezelése pedig túlnő az iskola lehetőségein, ugyanis pszichológus szakember állandó segítségére van szükség. A másik osztályba történő áthelyezésre vonatkozó kérelmével kapcsolatban a fenntartó úgy tájékoztatott, hogy ezzel a kérelemmel az

iskolában senki nem értett egyet, hiszen a tanuló konfliktusai nem csak a saját osztályát érintették. Az iskolaszéki beszélgetések alapján úgy tűnt, hogy a kialakult probléma rendeződhet, és az iskola, a szülők és a családsegítő együttműködése nyomán nyugodtabb légkör alakulhat ki. A tájékoztatás szerint a fegyelmi eljárásra ezt követően, újabb kirívó magatartási problémák kapcsán került sor, a tárgyaláson mindkét szülő részt vett, a fenntartó bevonására nem került sor. Az eljárás során a tanuló másik intézménybe történő áthelyezéséről döntöttek, a fegyelmi büntetéssel szemben jogorvoslati kérelem nem érkezett. A büntetés végrehajtására azonban nem került sor, mivel a szülők időközben egy választott másik iskolába írták át a tanulót.

A rendelkezésre álló információk alapján a tanulóval kapcsolatos magatartásproblémák az intézménybe kerülés óta fennálltak. Az intézményi jellemzés alapján a tanuló szemtelen, provokatív magatartású, durva, sértő megjegyzéseket használ tanáraival szemben is, dühkitörései alkalmával társai tartanak tőle, gyakran verekszik. Az iskola tájékoztatása szerint a társakon eset sérelmeket, a tanuló által generált konfliktushelyzeteket azonban a szülők általában nem ismerik el. A problémákat az intézmény a szülők felé folyamatosan jelezte, és a szülővel egyeztetve megtették a szükséges intézkedéseket. A tanulóval kapcsolatos problémák rendezése érdekében sor került a tanuló pszichiátriai vizsgálatára, a tanuló társak közötti bántalmazások miatt bevonásra került a gyermekjóléti szolgálat, valamint a tanuló vonatkozásában családgyógyász is kijelölésre került. Mindezen intézkedések alapján megállapítható, hogy a tanulóval kapcsolatos magatartás-, valamint a tanuló társak közötti problémákat az intézmény megkísérelte kezelni, vagyis az intézmény nem ment el tétlenül a tanuló konfliktusa mellett, az illetékes szervek segítségét kérve megkísérelte azt feloldani. A pedagógusok, illetve az iskola akkor teljesítik a jogszabályokban lefektetett kötelezettségeiket, ha a kötelességzegő gyermekkel szemben a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint járnak el, ennek garantálása a közoktatási intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosításáért felelős intézményvezető feladatkörébe tartozik. A közoktatási törvény 76. § (1) bekezdése alapján, ha a tanuló kötelességeit vétkesen és súlyosan megszegi, akkor a tanuló fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A fegyelmi eljárás során a tanulót áthelyezés másik iskolába fegyelmi büntetésben részesítették. Az átvétel ügyében az intézményvezető több intézménnyel is egyeztetett, végül a szülők által kívánt intézménnyel állapodott meg a tanuló átvételéről, akit a választott intézmény át is vett. Jelen esetben a szülők nem éltek jogorvoslattal a fegyelmi határozattal szemben, hanem elfogadták az intézmény döntését. Mindezek alapján megállapítottuk, hogy a tanulóval kapcsolatos problémákat az iskola és a fenntartó is hatáskörében eljárva megkísérelte kezelni, ezzel összefüggésben a szükséges intézkedéseket megtették a sérelmezett helyzetek rendezése érdekében. (OK-K-OJOGB-301/2011.)

A tágabb értelemben vett erőszak olyan jelenség, amely túlmutat az iskolán, pusztán iskolai eszközökkel a nevelési-oktatási intézmény keretei között nem lehet sikeresen küzdeni ellene. A panaszosok által vázolt helyzetekben mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak – akár külső segítséggel, pedagógiai szakszolgálat bevonásával történő – feltárása és megfelelő kezelése. Fel kell ismerni, hogy a pedagógusok hatásköre is véges, nem tudnak és nem is szükségesek mindent nekik megoldani. Gyakran tapasztaljuk, hogy az iskolák magukra maradnak egy-egy problémával, nem kapnak külső segítséget. A pedagógusoknak tudniuk kell, meddig tart kompetenciájuk, és csak is e határokon belül intézkedhetnek. Ez nem azt jelenti, hogy a pedagógia eszköztárát kellene bővíteni, sokkal inkább azt jelenti, hogy meg kell nézni, kinek az intézkedési lehetősége kezdődik a tanár hatáskörén túl. Meg kell találni azokat a partnereket, akik az iskolában jelentkező, de nem feltétlenül csak az iskolában keletkező konfliktusok

feloldásában szerepet vállalhatnak. Az erőszakos cselekmények olyan társadalmi jelenségek, amelyeket az iskola egyedül nem képes hatékonyan kezelni, és sok esetben a konfliktus komolysága miatt a hatósági eszközök már nem elégségesek a helyzet hatékony megoldásához. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 6. §-a szerint a nevelési-oktatási intézmények közreműködnek a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében is, ennek során együttműködnek a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, illetve a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, segítséget kérhet a gyermekjóléti szolgálattól, illetve az oktatásügyi közvetítői szolgálattól vagy más, az ifjúságvédelmi, családjogi területen működő szolgálattól. Ha további intézkedésre van szükség, a nevelési-oktatási intézmény megkeresésére a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz arra, hogy a nevelési-oktatási intézmény a gyermekvédelmi rendszer keretei között milyen intézkedést tegyen. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 5. § (2) bekezdése alapján továbbá a pedagógiai szakszolgálat intézményei is együttműködnek a nevelési-oktatási intézmények vezetőivel, alkalmazottaival a sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, a tanulási nehézség, a magatartási rendellenesség feltárása, a gyermekek, tanulók fejlődésének elősegítése céljából. Az intézményvezető hatáskörébe tartozik, hogyha a nehezen fegyelmezhető gyermeknél magatartási zavart, a beilleszkedési képesség sérülését észleli, akkor felhívja a szülőt, hogy forduljon gyermekével nevelési tanácsadóhoz. A nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd. Ennek alapján a nevelési tanácsadó szakvéleményt készít, amelyben meghatározza a pedagógus és a szülő bevonásával a tanuló fejlesztő foglalkoztatását, valamint a tanuló iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos konkrét feladatokat. Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. A gyermek, tanuló érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság által végzett vizsgálaton. A szülői kötelezettségek elmulasztása esetén a szülővel szembeni eljárás a jegyző hatáskörébe tartozik. Az iskolában történő erőszakos cselekmények oka gyakran külső körülmény, ezért a különböző intézkedések – különösen a megelőzés – akkor lehetnek sikeresek, ha a helyi közösség szervezetei együttműködnek. Hivatalunk eszközei nem megfelelőek az így keletkezett jogsértések orvoslásához, mivel a kezdeményezés vagy ajánlás címzettje mindig az oktatási intézmény, illetve a fenntartó, nem pedig az állampolgár. Megítélésünk szerint az ilyen típusú ügyekben megoldást az intézmények és a civil szervezetek együttműködése jelenthet. Az erőszaknak jelentős társadalmi kára van, ezért a megelőzésnek célul kell kitűznie az erőszakos cselekmények visszaszorítását. Az ezirányú együttműködésben lehetséges partnerek lehetnek a gyermekpszichológus, a rendőrség fiatalokkal foglalkozó szakértője, az ügyész, a börtönparancsnok,

a kriminológus, a családsegítő, a gyermekjóléti szolgálatok munkatársai, a nevelési tanácsadó, a helyi önkormányzat oktatási bizottságának tagja vagy a jogvédő civil szervezetek önkéntesei. A felsorolt szakemberek eszközeit kell a pedagógus szolgálatába állítani.

A fentiek alapján fontosnak érezzük, hogy az iskolai agresszióval kapcsolatos problémák megoldásába bevonásra kerüljenek az oktatásügyi alternatív vitarendezésben, konfliktuskezelésben, közvetítésben és szakmai tanácsadásban jártas civil szervezetek, az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat, a Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesület, a Partners Hungary Alapítvány. Meggyőződésünk, hogy a helyi összefogás teremtheti meg annak az esélyét, hogy találjunk összetett, ugyanakkor jó megoldásokat a kérdéskör kezelésére. Be kell látni ugyanis, hogy együttműködés hiányában minden gyermekkel foglalkozó szakember magára marad, és nem tud időben intézkedni a helyzet békés feloldására. (OK-K-OJOGB-390/2011., OK-K-OJOGB-657/2011.)

Egy szülői panasz alapján gyermekük osztályába felvételre került egy kezelhetetlen tanuló, akinek viselkedésével a pedagógusok nem tudtak mit kezdeni. A tanuló magatartásával ellehetetleníti az iskolai foglalkozásokat és veszélyezteti mások és a saját testi épségét is. A tanulóval kapcsolatos problémával megkeresték az iskola vezetését, valamint a fenntartót is. Ennek hatására megvizsgálták a tanulót, e vizsgálat eredménye szerint a tanuló integrálható. A szülői panasz szerint azonban a tanulót nem vizsgálták közösségben, továbbá a szülők tájékoztatása szerint valószínűleg az iskolában nincsenek meg a szükséges személyi és tárgyi feltételek az ilyen tanulók neveléséhez, oktatásához. Továbbá beszámoltak arról, hogy az érintett gyermek szülei nem hajlandóak együttműködni a probléma rendezésében. Azonban a gyermek viselkedése már több tanulónál is szorongásos, fiziológiai tüneteket idézett elő. A panaszolt tanuló napi rendszerességgel, hirtelen, kiszámíthatatlanul támad a többiekre, megsebesítve őket; a változásokat nem bírja elviselni, ezekre dühkítőréssel, agresszióval reagál. Állandó fenyegetőzései miatt több tanuló fél iskolába járni, és kérték már, hogy helyezze át másik osztályba, valamint a szülők kilátásba helyezték, hogy másik iskolába íratják át gyermekeiket.

Az intézményvezető nyilatkozatában előadta, hogy a panaszolt magatartású gyermek tanévkezdéskor még nem rendelkezett érvényes szakértői véleménnyel, vizsgálatára többszöri időpont egyeztetést követően került sor. Jelenlegi iskolája a tanuló számára a szakértői vizsgálat eredményeként kijelölt intézmény. Tájékoztatása szerint a tanuló magatartásával kapcsolatban az iskola jelzéssel élt az illetékes család- és gyermekjóléti szolgálat felé. Ezt követően az igazgató vezetésével az iskolában konzultációt tartottak, amelyen a szolgálat vezetője és az érintett osztály osztályfőnöke is részt vett. A megbeszélés hatására a szolgálat pszichológusa óralátogatást tett, amely során a tanuló közösségben tanúsított magatartását vizsgálta. A nyilatkozata alapján az ügyben rendkívüli szülői értekezletet is tartottak, amely azonban a panaszolt gyermek szülőjének együttműködésének hiányában nem vezetett eredményre. Ezt követően két mediátor bevonásával egyeztetést hívtak össze, amely alkalmon csak az édesapa jelent meg. Tekintettel arra, hogy a szülők elváltak és a szülői jogok gyakorlója az édesanya, ezért ez alkalommal sem sikerült a helyzetet érdemben rendezni. Újabb találkozót kértek a mediátorok bevonásával, az egyeztetés folyamatos. Az intézményvezető levelében tájékoztatott továbbá arról, hogy a szakvéleményben foglaltak szerint folyik jelenleg is a panaszolt tanuló oktatása-nevelése. A tanulóval egy gyógypedagógiai asszisztens is foglalkozik az osztályon belül, naponta 8.00-11.30-ig, valamint heti egy alkalommal gyógypedagógus fejleszti a tanulót a kötelező tanórai foglalkozásokon túl. Ezen felül a gyermekjóléti szolgálat is alapellátásában részesíti a tanulót, heti egy alkalommal pszichológus foglalkozik vele. Megállapítottuk, hogy az intézményvezető a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve intézményvezetői hatáskörében

megtette a szükséges intézkedéseket a tanulóval kapcsolatos problémák hatékony rendezése érdekében. Tájékoztatása értelmében a szülővel folytatott egyeztetések még folyamatban voltak vizsgálatunk idején. A fenti helyzetet megismerve - figyelembe véve az érintettek közötti elnehezült kommunikációt - a helyzet megoldása érdekében hivatalunk is az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat bevonására tett volna javaslatot. Tekintettel arra, hogy jelen ügyben a mediátorok bevonására már sor került, valamint, hogy az egyeztetési folyamat jelenleg is folyamatban van, ezért nem tartottuk indokoltnak további intézkedés megfogalmazását és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-188/2011.)

A személyi szabadság körébe tartozó jogosultságok kapcsán több olyan beadvány is érkezett hivatalunkhoz, melynek tárgya - az eddigiekben ismertettekhez viszonyítva - valamely más alkotmányos jog sérelme, a személyiség egyéb módon való megsértése.

A közoktatási törvény több helyen írja elő a tanulók egészségének védelmével összefüggő feladatokat. A törvény 10. § (1) bekezdése a tanulói jogok között fogalmazza meg, hogy a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki.

E tanulói jog az intézmény oldalán kötelezettséget teremt. A törvény az intézmény feladatává teszi, hogy gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. E feladat megvalósítása érdekében az iskola nevelési programjának részeként el kell készíteni az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési programját. Az iskolai egészségnevelési programnak tartalmaznia kell az egészségfejlesztéssel összefüggő iskolai feladatokat, beleértve a mindennapi testedzés feladatainak végrehajtását szolgáló programot is. Az iskolai egészségnevelési program elkészítéséhez be kell szerezni az iskola-egészségügyi szolgálat véleményét. A közoktatási intézmény vezetője pedig felelős a nevelő és oktató munka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséért.

Az egészséghez való jog védelmével összefüggésben adtunk tájékoztatást egy beadványozónak az iskolatáska súlyával kapcsolatban érkezett kérdésére.

Beadványában egy szülő az iskolatáska súlyára vonatkozó jogi szabályozással kapcsolatban kért tájékoztatást. Kérdésével kapcsolatban tájékoztattuk arról, hogy a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről szóló 23/2004. (VIII. 27.) OM rendelet 22. § (10) bekezdése szerint a tankönyvrendelés végleges elkészítése előtt az iskolának lehetővé kell tenni, hogy azt a szülők megismerjék. A tankönyvrendelés elkészítésénél a szülői szervezet - a tankönyvek grammban kifejezett tömegére tekintettel - véleménynyilvánítási joggal rendelkezik. E jogok biztosítása révén teremt meg a jogszabály annak lehetőségét, hogy az iskola a szülői szervezet véleményének hatására kisebb tömegű tankönyveket válasszon. A rendelet 22. § (11) bekezdése alapján az egyes osztályokba beiratkozott tanulók szüleit tájékoztatni kell az adott osztályban használni szándékozott tankönyvek össztömegéről. Az 1-4. évfolyamokra beiratkozott tanulók heti

órarendjét úgy kell kialakítani, hogy az egyes tanítási napokon használt tankönyvek tömege a három kilogrammot ne haladhassa meg. A szülői szervezet az 1-4. évfolyamokra beiratkozott tanulók heti órarendjének összeállításánál – a tankönyvek grammiban kifejezett tömegére tekintettel – egyetértési joggal rendelkezik. E jog gyakorlásának elősegítése érdekében a rendelet 7. számú melléklete alapján a tankönyvben kötelezően feltüntetendő adat – többek között – a tankönyv tömege grammiban kifejezve. Fontos kiemelni, hogy a fent hivatkozott rendelkezések értelmében az egyes tanítási napokon használt tankönyvek össz-tömege nem haladhatja meg a jogszabályban rögzített értéket, ugyanakkor az egyéb tanuláshoz szükséges eszközökkel (füzetek, írószerek, tornafelszerelés, stb.) együtt az iskolatáska súlya meghaladhatja a három kilogrammot. A fent hivatkozott rendelkezés csak az alsó tagozatos tanulókra vonatkozik, a felső tagozatosok vonatkozásában a jogszabály nem tartalmaz korlátozást az iskolatáska súlyát illetően. (OK-K-OJOGB-285/2011.)

Az egészségfejlesztéssel összefüggésben rendelkezik a törvény a mindennapi testedzéssel összefüggő feladatokról. A közoktatási intézmények e feladataikat különböző formában valósítják meg, gyakori az úszásoktatás megszervezése a tanulók számára.

Beadványában egy szülő sérelmezte, hogy a kötelező úszásoktatás gyermeke iskolájában több szempontból is (megfázás veszélye, osztályközösségben előforduló tetvesség) veszélyeztetni gyermeke egészségét. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk, hogy a közoktatási intézmények – óvodák, iskolák – kötelesek gondoskodni a gyermekek, tanulók egészségének védelméről. A közoktatási törvény 11. § (1) bekezdés d) pontja szerint tanuló joga, hogy rendszeres egészségügyi felügyeletben és ellátásban részesüljön, ugyanakkor a 12. § (1) bekezdés e) pontja a tanuló kötelességeként fogalmazza meg, hogy óvja saját és társai testi épségét, egészségét, elsajátítsa és alkalmazza az egészségét és biztonságát védő ismereteket, továbbá haladéktalanul jelentse a felügyeletét ellátó pedagógusnak vagy más alkalmazottnak, ha saját magát, társait, az iskola, kollégium alkalmazottait vagy másokat veszélyeztető állapotot, tevékenységet, illetve balesetet észlelt. A törvény 41. § (5) bekezdése pedig intézményi oldalon fogalmazza meg a feladatot: a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészségés és biztonságos feltételeinek megeremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről, a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről. E körbe álláspontunk szerint beletartozik az úszásoktatást követően az átöltözéshez, megszáritkozáshoz szükséges idő biztosítása a megfázásveszély elkerülése érdekében, továbbá a közösségben előforduló tetvesség esetén a szükséges intézkedések megtétele is. (OK-K-OJOGB-222/2011.)

Az egészséghez való jog közoktatási intézményben történő megvalósulásával kapcsolatban leggyakrabban olyan panaszok fordultak elő hivatalunknál, ahol a tanuló valamely egészségügyi problémája miatt nem részesülhetett megfelelő ellátásban. A Magyar Köztársaság Alkotmánya biztosítja valamennyi alapvető jog, így a művelődéshez való jog diszkriminációmentes érvényesülését. Ezt a közoktatási törvény is megerősíti, amikor a közoktatásra vonatkoztatva kimondja az egyenlő bánásmód követelményét.

Egy panaszos szülő tájékoztatása alapján gyermeke hepatitisz B vírussal fertőződött több mint két éve, és sajnos krónikus beteg. Tekintettel a gyermek állapotának javulására a szülők kérték a gyermek óvodai felvételét a település óvodájába. A szakorvosi konzílium eredménye alapján a háziorvos kiállította az igazolást, hogy a gyermek közösségbe mehet. Az óvoda azonban közölte

a szülővel, hogy a gyermeknek el kell hagynia az óvodát, mivel nem tudnak felelősséget vállalni az esetleges megbetegedésekért. Az óvodavezető azt a tájékoztatást adta a szülőnek, hogy csak abban az esetben fogadhatja be a gyermeket az óvodába, ha olyan nyilatkozatot kap a hepatológus kezelőorvostól vagy az ÁNTSZ-től, hogy a gyermek nem fertőző. A szülő az intézményi eljárással szemben panasszal élt a település jegyzőjénél és a polgármesternél is, azonban onnan csak azt a tájékoztatást kapták vissza, hogy lehetőségük van a gyermek egyéni sajátos helyzetére hivatkozással mentesítést kérni az óvodai látogatás alól. A panaszos úgy érzi, hogy az eljárás súlyosan diszkriminatív, sérti gyermekének jogait. Sérelmezte, hogy az intézmény nem fogadta el a háziorvosi igazolást, valamint azt a hozzáállást, hogy az intézmény a gyermek betegségének ismeretében nem készült fel a fogadására.

Eljárásunk során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény vezetőjétől, aki arról tájékoztatott, hogy a szülő – mikor gyermekét először vitte óvodába – egy nyilatkozatot kívánt aláírni az óvoda vezetőjével, miszerint az intézmény vállaljon minden felelősséget azzal a ténnyel kapcsolatban, hogy a gyermek Hepatitis B fertőző betegségben szenved. Az intézményvezető nem merete vállalni azt a kockázatot, hogy a gyermek esetlegesen fertőzhet, ezért telefonon arra kérték a szülőt, hogy vigye haza a gyermeket és hozzon szakorvosi igazolást arról, hogy a gyermek közösségbe vihető. Ezt követően az óvodai egységvezető állásfoglalást kért az ÁNTSZ-től. Az állásfoglalás értelmében a gyermek nem tiltható ki a közösségből, de az ÁNTSZ sem vállalt felelősséget az esetleges fertőzés lehetőségével kapcsolatban. A nevelési év kezdetén az óvodavezető meghívta az ÁNTSZ illetékeseit, a szülőket, a háziorvost, a gyermekvédelmi szakembereket, valamint az érintett szülőt és szülői értekezlet formájában, név nélkül tájékoztatást adott a kialakult helyzetéről. A szülők azt a nyilatkozatot tették, hogy nem kívánnak élni az ingyenes védőoltás lehetőségével, gyermeküket nem hajlandók fertőzésveszélynek kitenni és amennyiben az érintett kislány behozzák a közösségbe, akkor a 43 szülő elviszi a gyermekét. Vizsgálatunk során megállapítottuk, hogy tekintettel a panasszal érintett gyermek életkorára, a gyermek óvodakötelezettsége fennáll. A rendelkezésre álló információk alapján a gyermek augusztus elején el is kezdett járni az óvodába, azonban még aznap behívták a szülőt és közölték vele, hogy a gyermek egészségi állapotára tekintettel a gyermeknek el kell hagynia az óvodát, mivel nem tudnak felelősséget vállalni az esetleges megbetegedésekért. Mindezek alapján megállapítható, hogy a panasszal érintett gyermek vonatkozásában a jogszabályban rögzített óvodába járási kötelezettség teljesítését a szülő számára az óvodavezető megakadályozta azon döntésével, hogy a szülőt gyermekével az óvoda elhagyására kötelezte. Jelen ügy kapcsán mérlegelést igényel az a kérdés, hogy a tanuló Hepatitis B fertőzősége kockázati tényezőt jelent-e az óvodában, illetve olyan veszélyt jelent-e az intézmény tanulóira és dolgozóira, amely indokolja az intézményvezető elutasító döntését. A Hepatitis B vírusfertőzéssel kapcsolatos járványügyi teendőkre a 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet rendelkezései vonatkoznak. A rendelet ismeretében megállapítható, hogy a fertőzött személy vérével, váladékaival szennyezett eszközöket, használati tárgyakat vírusölő hatású szerrel szükséges fertőtleníteni. Ezen tárgyak közös használatától tartózkodni, így pl.: a gyermek fogkefeje a többi gyermektől elkülönítve, zárt fogkefetartóban tárolandó. A Hepatitis B esetében a széklet és a vizelet nem játszanak szerepet a fertőzés közvetítésében, ezért a közös mosdó és WC használata nem jelent kockázatot, természetesen a személyi higiéné alapvető szabályait be kell tartani. A védőoltásra vonatkozó jogszabályi rendelkezések, valamint az ÁNTSZ állásfoglalásban foglaltak szerint is a jelenleg hatályban lévő hazai jogszabályok a Hepatitis B fertőzött gyermekek óvodai környezetében specifikus megelőzést, azaz védőoltást nem írnak elő. Jelen esetben azonban figyelemmel a közösségben kialakult hangulatra, az Országos Epidemiológiai Központ az érintett óvodába járó gyermekek, valamint az óvoda dolgozói részére is térítésmentesen biztosított oltóanyagot, amit azonban az érintettek nem fogadtak el.

A közösségek látogatásának korlátozása a Hepatitis vírusfertőzések közül az enterális úton (széklettel, szennyezett kézzel, élelmiszerek közvetítésével) terjedő Hepatitis A, illetve Hepatitis E megbetegedések esetén indokolt. A jelenleg érvényben lévő jogszabályok alapján nem lehetséges

a Hepatitis B vírus hordozók és krónikus betegek esetében a közösségtől való eltiltás. A gyermek óvodai felvételének sem feltétele a felvételt megelőző HBV szűrővizsgálat és a vírus hordozás kizárása. A gyermek ismert vírusfertőzöttsége nem jelent nagyobb kockázatot társaira, nevelőire, mint bármely más nem vizsgált és ezért nem is ismert vírus hordozó. Mivel tehát közegészségügyi-járványügyi szempontból nem indokolt a gyermek esetében a közösségtől való kizárás, így jogi alapja sincsen a gyermek óvodai foglalkozás alóli felmentésének, kivéve amennyiben ezzel a közoktatási törvény 69. § (1) bekezdés foglalt lehetőséggel a szülő saját döntése alapján kíván élni.

A közoktatási törvény 41. § (5) bekezdésében foglaltak alapján a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábizott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A gyermek jogainak tiszteletben tartása és védelme azonban nem merülhet ki abban, hogy tartózkodni kell a megsértésüktől, hanem gondoskodni kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről is. A megelőzéssel kapcsolatos konkrét feladatok teljesítése mellett álláspontunk alapján az érintetteknek helyben kell megtalálniuk az óvodai szereplők együttműködésének lehetséges formáit. Az együttműködésnek azonban nélkülözhetetlen része, alapfeltétele az érintettek (szülők, fenntartó, az óvodai közösség) minél szélesebb körben való tájékoztatása a betegséggel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókról. A tájékoztatás során azonban mindenkor tekintettel kell lenni a beteg tanuló személyiségi jogaira, személyes adatok védelméhez fűződő jogára. Az óvodának, illetőleg az intézmény vezetőjének az adott helyzetben azt kell biztosítania, hogy az érintettek – akár egészségügyi dolgozók bevonásával is – minél szélesebb körben tájékoztatást kapjanak azokról az alapvető higiéniai és magatartásbeli szabályokról, amelyek révén a fertőzés átadása kivédhető, s hogy ezeknek a szabályoknak a betartásáról a gyermekek felügyeletét ellátó pedagógusok gondoskodjanak. A szülő az intézményi eljárásra, valamint az óvodában irányukba kialakult ellenséges hangulatra tekintettel nem kívánják gyermeküket a továbbiakban a panasszal érintett óvodába járatni. A rendelkezésre álló információk alapján a gyermek iskolaérettsége megállapítást nyert, szeptembertől kezdte el az iskolát. A fentiekre tekintettel a hivatalunk feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított jogkörnél fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk az intézmény vezetőjéhez, hogy a jövőben intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az egészségi problémákkal küzdő, de orvosi igazolás alapján közösségtől ki nem zárható gyermekek a jövőben jogaikkal élve, óvodába járással teljesíthessék óvodakötelezett-ségüket. Az intézmény vezetője elfogadta kezdeményezésünket. Erre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-122/2011.)

A fent bemutatott esetben az egészségügyi problémával érintett gyermek társainak szüleiben jelentkező félelmek generálták a konfliktust. Egy másik ügyünkben a pedagógus oldalán jelentkező információhiány kapcsán egy epilepsziás gyermekkel összefüggésben készítettünk állásfoglalást.

Beadványában egy panaszos azzal kapcsolatban kérte hivatalunk állásfoglalását, hogy pedagógusként utasítható-e arra, hogy egy epilepsziás gyermeknek rendszeresen beadja a gyógyszerét. Tájékoztatása szerint az intézményükbe járó érintett gyermek rendszeresen hány ebéd után, aminek következtében az ebédnél beadott gyógyszer is kijön. Ezzel összefüggésben kérdéseket fogalmazott meg a felelősség vonatkozásában, továbbá hogy kérhető-e a szülőtől igazolás az esetet követő nap a tanuló egészségi állapotával kapcsolatban, valamint hogy megehető-e a szülő, hogy nem viszi szakorvoshoz a gyermeket, amennyiben a háziorvos nem tud úrrá lenni a problémán. Kérdésével kapcsolatban tájékoztattuk, a közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és

egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihe-
nőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának
és fejlettségének megfelelően alakítsák ki. Ez a fenti jogosultság kötelezettséget keletkeztet az intéz-
ményi oldalon. A közoktatási törvény 41. § (5) bekezdésében foglaltak alapján a nevelési-oktatási
intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás
egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A gyermek jogainak tiszteletben tartása és
védelme azonban nem merülhet ki abban, hogy tartózkodni kell a megsértésüktől, hanem gondos-
kodni kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről is. A pedagógusi kötelezettségeket a közok-
tatási törvény 19. § (7) bekezdése részletezi. A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek,
tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy nevelő és oktató te-
vékenysége keretében gondoskodjon a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról, továbbá, hogy
a gyermekek, tanulók részére az egészségük, testi épségük megőrzéséhez szükséges ismereteket
átadja, és ezek elsajátításáról meggyőződjön; ha észleli, hogy a gyermek, illetve a tanuló balesetet
sz szenved, vagy ennek veszélye fennáll, a szükséges intézkedéseket megtegye. E rendelkezések alap-
ján álláspontunk szerint a pedagógus nem kötelezhető arra, hogy egészségügyi jellegű tevékeny-
séget lásson el. A beadványában leírt feladat jellege megítélésünk szerint nem pedagógiai jellegű.
A jelzett eset alapján mind az érintett gyermek, mind a többi gyermek, közösség vonatkozásában
felmerült a veszélyeztetettség kérdése, ami kapcsán javasoltuk a gyermekjóléti szolgálat bevonását,
illetve az eset fenntartó felé történő jelzést. Javasoltuk továbbá, hogy a helyzet megnyugtató
rendezése érdekében kérjék az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság, valamint a lakóhely
közeliében található epilepszia centrum szakembereinek segítségét. Amennyiben a fentiek szerinti
eljárás során a szülő a probléma megoldásában nem működik együtt a nevelési-oktatási intézmény-
nyel, akkor jelzéssel élhetnek a lakóhely, ennek hiányában tartózkodási hely szerinti jegyzőnél.
Az egészségi állapot igazolásával kapcsolatban tájékoztattuk a pedagógust, hogy a nevelési-oktatási
intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (1) bekezdése alapján, ha
a pedagógus megítélése szerint a gyermek, a tanuló beteg, gondoskodik a többi gyermektől, tanu-
lótól való elkülönítéséről, és a lehető legrövidebb időn belül értesíti a gyermek, a tanuló szüleit.
A beteg gyermek, tanuló az orvos által meghatározott időszakban ugyanis nem látogathatja a
nevelési-oktatási intézményt. Azt, hogy a gyermek, a tanuló egészséges, orvosnak kell igazolnia.
A beadványozó által jelzett, rendszeresen előforduló eset megítélésünk szerint nem tekinthető
normálisnak. Álláspontunk szerint a gyermek állapotának stabilizálása, a helyzet megnyugtató
rendezése mindenképpen szakorvosi együttműködést kíván. Így ha a gyermek vonatkozásában
a normálistól eltérő állapot tapasztalható, akkor mindenképpen indokolt a tanulót a fenti mó-
don kezelni, vagyis állapotát a betegséghez hasonlóan kezelni, és a tanulót elkülöníteni, valamint
a szülőjét értesíteni. (OK-K-OJOGB-220/2011.)

A hepatitis B-vel fertőzött és az epilepsziával küzdő gyermekhez hasonlóan a cukor-
beteg gyermekek ellátása is többletfeladatot ró a pedagógusokra.

A beadványban foglaltak szerint a panaszos szülők gyermekéről kiderült, hogy magas a vércu-
korszintje. A kórházi tartózkodást követően szülői közreműködéssel megkezdődött a gyermek
óvodába történő visszazoktatása, amihez a panaszos szerint az óvónők minimális együttműködést
sem tanúsítottak. Az intézményi hozzáállás miatt a szülő panasszal élt az alpolgármester úrnál, aki
beszámolt egy lehetséges megoldásról, azonban a szülő úgy tapasztalta, hogy a nyilatkozat ellenére
nem történt érdemi lépés a probléma megoldása érdekében.

Nyilatkozatában az alpolgármester úr arról tájékoztattott, hogy az érintett gyermek 2008 tava-
szán nyert felvételt az óvodába. A tájékoztatás szerint 2011 januárjában derült ki a gyermekről,
hogy cukorbeteg. A kórházi ápolást követően a szülők felvették a kapcsolatot az óvodával, és

ismertették az ellátással kapcsolatos teendőket: napi többszöri vércukorszintmérés, inzulin beadás, diétás étkezés biztosítása. A tagóvoda vezetője ekkor jelezte, hogy ez a tevékenység meghaladja az intézmény feladatait és lehetőségeit. A meginduló egyeztetések eredményként az óvónők a gyermek édesanyjával közösen felkeresték a tagóvodába ételt szállító vállalat közeli konyháját, ahol a szakácsnő és a dietetikus bevonásával megbeszéltek, naponta milyen összetételű ételt ehet a gyermek. Tájékoztatása alapján az oktatási és sport iroda vezetője megbeszélést kezdeményezett a gyermek napi ellátása érdekében. A szülők ez alkalommal jelezték, hogy a gyermek vércukorszintje még nem stabilizálódott, ezért a nap folyamán többszöri mérésre is sor kerülhet és az eredmény ismeretében kell megtenni a szükséges beavatkozásokat. Továbbá ekkor jelezték, hogy munkabeosztásuk miatt nem tudják vállalni a napközbeni méréseket és az inzulin beadását. Ehhez pedig felkészült szakértő biztosítását várták a fenntartótól. A fenntartó tájékoztatott továbbá arról, hogy a körzeti orvos a témával kapcsolatban egyeztetett az ÁNTSZ-szel és dietetikus szakorvossal is. A vélemények szerint – a többi óvodás korú, cukorbeteg gyermekek ellátásához hasonlóan – a szülőknek kellene gondoskodni a mérésről, az inzulin beadásáról és a megfelelő állapot fenntartásáról, tekintettel arra, hogy az óvodapedagógusok nem rendelkeznek egészségügyi végzettséggel, így nem kötelezhetőek, hogy vérrel bármilyen formában összefüggő tevékenységet végezzenek. Továbbá az inzulin beadásakor keletkező veszélyes hulladék kezelése is külön eljárást igényel. Mindezekre tekintettel az oktatás és sport iroda vezetője kompromisszumos megoldásra való törekvést kért a családtól és az óvodától, megerősítve ugyanakkor, hogy az önkormányzat a speciális étrend napi kiszállítását biztosítja a gyermek számára. Ezt követően ismételt egyeztetésekre került sor, ennek eredményeképpen kialakították a problémát végül rendező egyedi megoldást, ami a szülők számára is megnyugtatónak bizonyult, pár nap elteltével köszönetüket fejezték ki. E megoldás alapján gyermekük a másik óvodába került, ahol napi ellátását – az óvónővel közösen – a közeli szakiskola megfelelő szakképzettséggel és egészségügyi papírokkal rendelkező ápolónője végzi. A polgármester úr nyilatkozatához mellékelve elküldte az egyedi megoldás részleteit tartalmazó levél másolatát, valamint a napi teendőkről készített beosztást. Vizsgálatunk nyomán megállapítottuk, hogy a fenntartó képviselőjében eljáró alpolgármester úr hatáskörében eljárva megtette a szükséges intézkedéseket a helyzet rendezése érdekében. Az ügyben kialakított egyéni megoldás a szülő számára is megnyugtató módon rendezi a problémakört, a gyermek óvodai részvétele a kialakított feltételekkel biztosított. A fentiekre tekintettel kezdeményezést nem fogalmaztunk meg. (OK-K-OJOGB-160/2011., OK-K-OJOGB-278/2011.)

A gyermekkori diabétesz egy egészségügyi probléma, melynek hatása a nevelési-oktatási intézményben is megjelenik. Tekintettel az érintett gyermekek növekvő számára, valamint a nevelési-oktatási intézményekben a problémakör kapcsán kialakuló helyzet rendezetlenségére, a kérdéskör átfogó feltérképezésére hivatalból vizsgálatot indítottunk. A vizsgálat során a vonatkozó hazai jogszabályi környezet mellett az európai uniós, valamint a nemzetközi gyakorlatot, megoldási módokat is fel kívánjuk térképezni. Ezen vizsgálat várhatóan 2012. évben fejeződik be.

Az élelmiszerallergiás tanulók napközbeni, oktatási intézményen belüli táplálkozásának problémája nem ismeretlen hivatalunk előtt, e témában már folytattunk eljárást, a kérdéskörrel összefüggésben kialakítva álláspontunkat.

Egy szülő élelmiszerallergiás gyermekei ellátása miatt fordult hivatalunkhoz. Az élelmiszerallergiás gyermekek helyzetével kapcsolatban hivatalunk a következő állásfoglalást dolgozta ki.

Az egészségügyi problémákkal küszködő gyermekek, illetve tanulók óvodai, iskolai ellátása járhat a pedagógusok számára olyan többletfeladatokkal, amelyekről a gyermekek egészségi állapotának megőrzése érdekében kötelesek gondoskodni. A közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a gyermeknek joga, hogy nevelési intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék. Ez az első jogosultság, amelyet a közoktatási törvény a gyermek, a tanuló számára nevesít. A törvény 41. § (5) bekezdésében foglaltak alapján a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A gyermek jogainak tiszteletben tartása és védelme nem merülhet ki abban, hogy tartózkodni kell a megsértésüktől, hanem gondoskodni kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről is. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. §-a szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni. A jogszabály 146. §-a értelmében a gyermekek napközbeni ellátása keretében biztosított gyermekétkeztetés szabályait kell alkalmazni az óvodában, az általános iskolai menzai ellátás, továbbá - ha külön jogszabály másképpen nem rendelkezik - közép fokú iskolai menzai ellátás keretében nyújtott étkeztetésre. A fent említettek alapján, ha az iskola biztosítja minden gyermek számára az étkeztetést, akkor csupán az élelmiszerallergiára hivatkozva azt nem tagadhatja meg, és biztosítani kell a speciális étrend szerinti ellátást is. E rendelkezések alapján azok a közoktatási intézmények melyekben gyermekei a napközbeni ellátásban részt vesznek, kötelesek számukra az élelmiszerallergiájuknak megfelelő étkezés biztosítására, amennyiben a többi gyermek, tanuló számára is biztosítják azt. (OK-K-OJOGB-566/2011.)

Mint a bemutatott ügyekből nyomon követhető, hogy számos nehézséget vet fel azon tanulók oktatása, akik valamilyen egészségügyi problémával küzdenek, de részt kívánnak venni az óvodai nevelésben, illetőleg a tankötelezettségüket iskolába járással kívánják teljesíteni. Amennyiben ezen gyermekek közoktatási intézményben történő ellátása egészségi állapotukra tekintettel nincs kizárva, úgy az intézmény köteles őket fogadni. Sok esetben azonban speciális helyzetek alakulnak ki, melyek kezelése, megoldása kizárólag a szülők, továbbá a gyermekek ellátásával foglalkozó szakemberek szoros együttműködése, kompromisszumkészsége alapján lehetséges. A fenti ügyek jól mutatják, hogy a kölcsönös együttműködés alapján lehetséges megoldást találni az egészségügyi problémával küzdő gyermek közoktatási intézményben történő ellátására is.

A közoktatási törvény 10. § (3) bekezdésének e) pontja rögzíti, hogy a gyermeknek, tanulóknak joga, hogy személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát az óvoda, az iskola, illetve a kollégium tiszteletben tartsa. E jogának gyakorlása azonban nem korlátozható másokat e jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, illetve a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását.

Beadványában intézményvezető szülő azzal kapcsolatban kérte hivatalunk állásfoglalását, hogy az iskolában megszondáztathatják-e azokat a tanulókat, akiknél felmerül az ittasság,

az alkoholfogyasztás gyanúja. Továbbá arról kért tájékoztatást, hogy amennyiben a szondáztatás nem lehetséges, ez esetben milyen törvényes lehetőségeik vannak az ittasság bizonyítására, illetve mit tehet az intézmény, ha a tanuló alkoholos állapotban vesz részt a tanítási órán. Az alkoholszonda alkalmazásával kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a tanulók alkoholfogyasztásának mérése személyes adatok kezelését valósítja meg, ennél fogva jogi megítélésekor irányadó a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény. A törvény alapján az alkoholfogyasztásra vonatkozó adat olyan személyes adat, amelyet felvenni, gyűjteni, tárolni, felhasználni, stb. csak törvényi előírás alapján, vagy akkor lehet, ha az érintettek ehhez előzetesen hozzájárulásukat adták. Az alkoholfogyasztásra vonatkozó adat kezeléséhez szükséges törvényi felhatalmazással sem az iskola vagy a kollégium, sem a pedagógusok nem rendelkeznek. Az adatkezelést elrendelő törvényi rendelkezés hiányában az adatkezelésre csak az érintett tanulók, illetve szülei hozzájárulása nyújthatna megfelelő jogalapot. Az érintett hozzájárulását sem a házirend elfogadása, sem a tanulók vagy szülők többségének egyetértése nem pótolhatja. Az érintett akaratának önkéntes, határozott és tájékozott kinyilvánítása ad csak megfelelő jogalapot az adatkezeléshez. A hozzájárulás abban az esetben tekinthető önkéntesnek, ha a tanulók biztosak lehetnek abban, hogy a szondáztatáson való részvétel megtagadása esetén nem érheti őket hátrány. Amennyiben a tanulók tarthatnak attól, hogy az iskola, kollégium rájuk nézve hátrányos intézkedést hoz, akkor a hozzájárulás nem tekinthető önkéntesnek. A tanuló az iskolai nevelés és oktatás számos területén az iskolai vezetéstől és a pedagógusoktól függőségi viszonyban vannak. E viszony jellege miatt a tanulók alappal tarthatnak attól, hogy az ellenőrzéshez való hozzájárulás megtagadása esetén az iskolai élet valamely területén – akár a hozzájárulás megtagadásával nem kifejezett, illetve nem közvetlen összefüggésben – hátrány érheti őket. Ilyen körülmények között az adatkezeléshez való hozzájárulás önkéntessége kizárt, vagyis a tanulók, illetve törvényes képviselőik nem képesek az adatkezeléshez megfelelő jogalapot nyújtó, önkéntes, határozott és tájékozott hozzájárulás megadására. Megfelelő jogalap hiányában pedig nem lehet ilyen adatokat kezelni. Mindezek alapján a tanítási időben a tanulók alkoholfogyasztásának teljes körű vagy szűrőpróbaszerű ellenőrzése jogsértő. Tekintettel arra, hogy a tanulók megszondáztatása a fentiek értelmében jogszerűen nem lehetséges, azzal a kérdéssel összefüggésben, hogy ez esetben a nevelési-oktatási intézménynek milyen törvényes lehetőségei vannak az ittasság bizonyítására, illetve mit tehet az intézmény, ha a tanuló alkoholos állapotban vesz részt a tanítási órán a következőkről tudtuk tájékoztatni. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (1) bekezdése alapján, ha a pedagógus megítélése szerint a gyermek, a tanuló beteg, gondoskodik a többi gyermektől, tanulótól való elkülönítéséről, és a lehető legrövidebb időn belül értesíti a gyermek, a tanuló szüleit. Álláspontunk szerint, bár az alkoholos befolyásoltság nem tekinthető a szó szoros értelmében vett betegségnek, azonban figyelemmel arra, hogy a pedagógus csak magát a tényt érzékeli, miszerint a tanuló alkoholt fogyasztott, azt megítélni azonban nem tudja, hogy a tanuló alkoholos befolyásoltsága milyen mértékű, valamint, hogy az milyen mértékben és irányban befolyásolja a tanuló viselkedését és fizikai állapotát, mindenképpen indokolt az alkoholos befolyásoltság állapotát a betegséghez hasonlóan kezelni, és a tanulót elkülöníteni, valamint a szülőjét értesíteni. Amennyiben a fentiek szerinti eljárás során a szülő a probléma megoldásában nem működik együtt a nevelési-oktatási intézménnyel, akkor az intézménynek a már hivatkozott rendelet 6. § (2) bekezdése alapján kell eljárni. A felvetett problémakör hatékony rendezése érdekében javasoltuk, hogy az intézmény fenntartójával (önkormányzati iskola esetén a jegyzővel) közösen, a helyi gyermekvédelmi intézményekkel, a rendőrséggel és egyéb bűnmegelőzési szervekkel, valamint a fogyasztóvédelmi hatósággal együttműködve kezdeményezzenek párbeszédet az érintett vendéglátóipari egységek vezetőivel annak érdekében, hogy a továbbiakban ezen egységekben kis-korúakat alkoholtartalmú termékkel ne szolgáljanak ki. (OK-K-OJOGB-272/2011.)

Egy panaszos a pedagógusi titoktartási kötelezettséggel kapcsolatos kérdéssel fordult hivatalunkhoz.

A panaszos perben állt egy Kft-vel, melynek ügyvezetője felkereste az iskolát, ahol az igazgató, valamint a gyermek osztályfőnökének jelenlétében a panaszos gyermekét a peres eljárás tárgyának vonatkozásában meghallgatták. A meghallgatásról a szülőt nem értesítették. A tanulói meghallgatáson elhangzottakat a peres eljárás során az ügyvezető felhasználta. A szülői panasz nyomán vizsgálatot indítottunk, amely során megkerestük az érintett iskola igazgatóját. Eljárásunk során azt vizsgáltuk, hogy a jogszabályok előírásait betartva járt-e el az intézmény az érintett tanuló meghallgatásakor. A közoktatási törvény 2. számú melléklete ugyanis előírja, hogy mely adatokat tarthatja nyilván és kezelheti a közoktatási intézmény. Arról is rendelkezik a törvény, hogy mely szervek és személyek részére lehet ezen adatokat továbbítani. Az intézményvezető nyilatkozatában leírta, hogy a Kft. ügyvezető igazgatója a tárgytól független ügyben kereste fel az intézményben, közben érdeklődött arról, hogy az érintett gyermeket édesapja kísérte-e fel az iskolába. Az osztályfőnök az igazgató kérésére megkérdezte a gyermeket, aki igennel válaszolt. A tanuló sem az igazgatóval, sem a Kft. ügyvezetőjével nem találkozott. A folyamatban lévő peres ügyről az intézményvezető elmondása szerint nem tudott. Arról is tájékoztatott, hogy gyermekének meghallgatására a peres eljárás tárgyának vonatkozásában nem került sor, a gyerekről adatot nem szolgáltattak.

A rendelkezésünkre álló dokumentumokat megvizsgáltuk, összevetettük a jogszabályok rendelkezéseivel, és a következő álláspontot alakítottuk ki. Az általános iskolában az intézményvezető és az osztályfőnök közreműködésével a Kft. igazgatója birtokába jutott azon információnak, hogy a panaszos vitte iskolába aznap a gyermekét, akit az iskolában erről megkérdeztek, és a választ elmondták az információt kérő ügyvezetőnek, aki ezt a bíróság felé benyújtott beadványában felhasználta. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 2. § 1. pontja határozza meg a személyes adat fogalmát, amely bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. Az adatvédelmi törvény az adatkezelés szabályait is tartalmazza. A 3. § (1) bekezdése alapján személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli. A közoktatási törvény 40. § (5) bekezdése alapján a közoktatási intézményben a 2. számú mellékletben meghatározott adatokat kell nyilvántartani és kezelni. Ezen adatok kizárólag a közoktatási törvényben meghatározott célból, a személyes adatok védelmére vonatkozó célhoz kötöttség megtartásával továbbíthatók. A fentiek alapján megállapítottuk, hogy az intézmény vezetőjének közreműködésével egy olyan személy, akinek erre jogosultsága nem volt, a tanulóval kapcsolatos adat birtokába jutott. Miután az intézményvezető arról tájékoztatott, hogy a peres ügyről nem volt tudomása, így kezdeményezést nem fogalmaztunk meg. Ugyanakkor felhívtuk figyelmét a közoktatási törvény fentebb idézett 2. számú mellékletének adatkezeléssel összefüggő szabályaira, és kértük, még egy ártalmatlannak tűnő helyzet során is kiemelt figyelmet fordítson az intézmény arra, hogy a tanulókkal összefüggő bármely adat ne juthasson olyan személy birtokába, aki a tanulói adatok kezelésére nem jogosult. A fentebb vázolt események jól mutatják, hogy az intézményből kikerülő személyes adatokat felhasználhatják, és ez esetben az intézmény felelőssége is vizsgálható. Arra kértük továbbá az igazgató asszonyt, hogy az adatkezelés szabályainak betartására fokozott figyelmet fordítson, és erről tájékoztassa munkatársait is. (OK-K-OJOGB-186/2011.)

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Tanszabadságból eredő jogok

Az Alkotmány 70/F. és 70/G. §-a kimondja, hogy a Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot. Ezt a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező általános iskolával, képességei alapján mindenki számára hozzáférhető közép- és felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatásával valósítja meg. A Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát. A tanszabadság alkotmányos joga alapján a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatási törvény) 13. § (1) bekezdése biztosítja a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának jogát. E jog alapján a szülő gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát. A jogszabály értelmében tehát a szülő az általa választott bármely – a Magyar Köztársaság területén lévő – oktatási intézménybe beadhatja gyermeke felvételi kérelmét. A szabad iskolaválasztás joga azonban csak az intézményi lehetőségek korlátai között érvényesülhet, mivel amennyiben a szülő nem a kötelező felvételt biztosító óvodát, iskolát választja, ez esetben az általa választott másik intézmény csak a körzetes felvételek teljesítése után fennmaradó helyekre veheti fel a tanulót.

Egy szülő abban kérte segítségünket, hogy unokája abba az óvodába nyerhessen felvételt, amely leánya munkahelyéhez van közel. A gyermek lakóhelye ugyanis a nagyszülő lakóhelyén van, viszont életvitelszerűen nem itt tartózkodik, hanem édesanyjával albérletben. A közoktatási törvény 65. § (2) bekezdése szerint a gyermeket elsősorban abba az óvodába kell felvenni, átvenni, amelynek körzetében lakik, illetőleg ahol szülője dolgozik. Ez a rendelkezés kívánatos célként fogalmazza meg a szülő munkahelye illetve a gyermek lakóhelye közelében lévő óvodába történő felvételt, de ebben az esetben nem fogalmaz meg kötelezettséget. A további rendelkezések a kötelező felvételt biztosító óvoda tekintetében fogalmazzak meg kötelező rendelkezéseket. Eszerint: ha a szülő dolgozik, és a gyermek elmúlt 3 éves, úgy a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerinti óvoda köteles őt felvenni. A szülő dönthet úgy, hogy a gyermekét másik intézménybe – adott esetben egy munkahelyéhez közeli intézménybe – szeretné beírni, de ezen intézmény vezetője nem köteles a gyermeket felvenni. A fentiekre figyelemmel az édesanya munkahelye közelében lévő óvoda nem köteles a gyermeket felvenni. Az az óvoda azonban, amelynek körzetében a gyermek bejelentett lakóhelye van, nem utasíthatja el a felvételt. (OK-K-OJOGB-203/2011.)

Más a helyzet akkor, ha a szülő a gyermeke lakóhelye szerint kötelező felvételt biztosító óvodába kívánja beírni gyermekét. A közoktatási törvény 65. § (2) bekezdése kimondja, hogy a kötelező felvételt biztosító óvoda – ha a gyermek betöltötte

a harmadik életévét – nem tagadhatja meg annak a gyermeknek a felvételét, aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. §-a alapján jogosult a gyermek napközbeni ellátásának igénybevételére. A hivatkozott törvény 41. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerő-piaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni.

Panasz érkezett egy szülőtől, akinek gyermeke a nevelési év kezdetéig harmadik életévét betölti. A szülő munkavégzése miatt napközbeni ellátását nem tudja megoldani, ezért a gyermek óvodai felvételét kérte. Állítása szerint a lakcímük szerinti kötelező felvételt biztosító óvoda a felvételi kérelmet elutasította. A gyermeket egy másik óvodába vették fel, melyet azonban nem tudnak ygalogosan megközelíteni.

Az óvoda vezetője nyilatkozatában a következőket közölte. Az érintett intézménybe minden évben van túljelentkezés, ezért mindig sor kerül néhány gyermek átirányítására. Az érintett gyermek számára a kerület egy másik óvodájában biztosítottak férőhelyet, és az óvodavezető szerint egy HÉV megállónyi távolság vagy néhány buszmegállónyi út a budapesti közlekedésben nem jelent súlyos, megoldhatatlan hátrányt, különösen akkor, ha a nagyszülők segítségére is számíthat a család. A felvételi kérelem beadásakor semmilyen különös indokot nem jelentettek be, amelyet figyelembe kellett volna vennie a rangsorolásnál. Ezt követően nyilatkozatot kértünk a fenntartó képviselőjétől, aki tájékoztatott arról, hogy a kerületi óvodákba történő túljelentkezés miatt került sor egyes gyermekek körzetes óvodától eltérő elhelyezésére. Így viszont az összes jelentkező elhelyezését megoldotta a fenntartó.

A közoktatási törvény 65. § (2) bekezdése értelmében a kötelező felvételt biztosító óvoda – ha a gyermek betöltötte a harmadik életévét – nem tagadhatja meg annak a gyermeknek a felvételét, aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 41. §-a alapján jogosult a gyermek napközbeni ellátásának igénybevételére. Jelen esetben azt a gyermeket, akinek szülei munkavégzésük miatt napközbeni ellátásáról nem tudnak gondoskodni. Amennyiben a fenntartó meg tudja oldani azon gyermekek felvételét, akikkel szemben nem áll fenn a felvétel kötelezettsége, a helyi körülményekhez, lehetőségekhez, létszámadatokhoz igazodva helyezheti el őket a fenntartásában lévő intézmények valamelyikében.

A fentiekre tekintettel, azzal az ajánlással fordultunk az intézmény fenntartójának képviselője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a gyermek óvodai elhelyezése a kötelező felvételt biztosító óvodában megvalósuljon. A fenntartó ajánlásunkat nem fogadta el. Döntése indokaként a következőket jelölte meg. Az érintett intézménybe 130 gyermek jelentkezett, akik közül 112-nek ez volt a körzetes óvodája. Az óvoda nem rendelkezett ennyi férőhellyel, ezért több gyermeket kellett átirányítani a kerület másik óvodájába.

Az ajánlás visszautasítását követően tájékoztattuk a fenntartót az Alkotmány fent idézett rendelkezéséről, illetve arról, hogy a tanszabadság egyik elsődleges megvalósulási formáját jelenti a szabad óvoda- és iskolaválasztás jogának garantálása a közoktatási törvényben. A közoktatási törvény 13. § (1) bekezdése szerint a szülőt megilleti a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga. E jog alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát. Ez azonban nem jelenti azt, hogy bárki felvételt nyer az általa különböző szempontok szerint kiválasztott közoktatási intézménybe. A felvételtől való döntés ugyanis

a közoktatási törvény 65. §-ának (2) bekezdése értelmében az óvodavezető joga. A vezető döntését a törvény többszörösen is korlátok közé szorítja. Egyfelől úgy, hogy egyes esetekben – ha a jelentkezők száma meghaladja a felvehető gyermekek számát – egy bizottság tesz javaslatot a felvételi kérelmekkel kapcsolatosan. Ez a javaslat azonban csak azon gyermekek vonatkozásában bír relevanciával, akikkel kapcsolatban nem áll fenn az óvoda felvételi kötelezettsége.

Az óvodavezető döntését korlátozó egyéb rendelkezések ugyanis előírják azon feltételeket, melyek megléte esetén a kötelező felvételt biztosító óvodába történő jelentkezés semmilyen indokkal nem utasítható el. Ezek a következők:

- a) az ötödik életévét betöltött gyermek (Ktv. 24. § (3) bekezdés),
- b) halmozottan hátrányos helyzetű gyermek (Ktv. 65. § (2) bekezdés),
- c) akinek a felvételét a gyámhatóság kezdeményezte (Ktv. 65. § (2) bekezdés),
- d) aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény (Gyvt.) alapján jogosult a gyermek napközbeni ellátásának igénybevételére (Ktv. 65. § (2) bekezdés).

A d.) pont (gyermekvédelmi törvény) alapján kötelező felvenni:

- akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerő-piaci részvétel elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. (Gyvt. 41. § (1) bekezdés),
- akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége, (Gyvt. 41. § (2) bekezdés),
- akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel, vagy akivel együtt a családban három vagy több gyermeket nevelnek, kivéve azt, akire nézve eltartója gyermekgondozási díjban részesül, (Gyvt. 41. § (2) bekezdés),
- akinek a szülője, gondozója szociális helyzete miatt az ellátásról nem tud gondoskodni. (Gyvt. 41. § (2) bekezdés).

A fenntartó levelében közölte, hogy az érintett óvodában rendelkezésre álló 85 férőhelyre 130 gyermek jelentkezett, ebből 112-nek ez a körzetes óvodája. Tájékoztatott továbbá arról, hogy a gyermeknek nincs alanyi joga arra, hogy felvételt nyerjen a lakóhelye szerinti óvodába, a döntés során pedig figyelembe kellett venniük a gyermekvédelmi törvény 41. § (2) bekezdésében foglaltakat. A Gyvt. valóban általános kötelezettségként fogalmazza meg a 41. §-ban leírt jogosulti kör számára a napközbeni ellátás kötelezettségét, a közoktatási törvény azonban már konkretizálja azt, hogy ezt a napközbeni ellátást milyen formában kell megtenni: azon óvodában, mely a gyermek számára a kötelező felvételt biztosító óvoda. A gyermekvédelmi törvényben felsoroltak nem szempontokat adnak a felvételi döntéshez, hanem kötelezettséget állapítanak meg az óvodavezető számára. A közoktatási törvény egyértelműen fogalmaz: a kötelező felvételt biztosító óvoda nem tagadhatja meg ezen gyermekek felvételét. Nem a gyermek alanyi jogaként fogalmazza meg tehát a törvény a körzetes óvodába történő felvételt, hanem az óvoda kötelezettségeként. A fenntartó levelében arról is tájékoztatott, hogy a szülő semmilyen különös indokot nem jelentett be, amit figyelembe kellett volna venni a Gyvt. 41. § (2) bekezdése alapján, ezért gyermekét nem a körzetes óvodába, hanem egy másik óvodába vették fel. Miután a Gyvt. 41. § (1) bekezdése alapján a szülő munkavégzése miatt a gyermek napközbeni ellátásáról nem tud gondoskodni, munkavégzése igazolásán túl semmilyen különös indokot nem kell megjelölnie ahhoz, hogy a körzetes óvoda felvegye a gyermeket, hiszen a közoktatási törvény alapján ez az óvodavezető kötelezettsége.

Tájékoztatott továbbá arról is, hogy az óvodai csoportok megszervezésekor figyelembe kell venni olyan rendelkezéseket, melyek a többi gyermek jogait védik, és amely jogok sérülhetnek akkor, ha a csoportok létszáma túl magas. Természetesen semmiképpen sem lehet eltekinteni a közoktatási törvény maximális csoportlétszámot meghatározó rendelkezéseitől, mely szerint az óvodai maximális csoportlétszám 25 fő lehet. Ez a szám bizonyos feltételek esetén 20+10 százalékkal növelhető. A maximális létszámra vonatkozó rendelkezések betartásakor azonban nem sérülhetnek a törvény egyéb – jelen esetben a kötelezően felveendő gyermekekre vonatkozó – rendelkezései.

A közoktatási törvény 90. § (1) bekezdése szerint a közoktatási intézményt fenntartó helyi önkormányzat meghatározza és közzéteszi az óvodák, iskolák működési (felvételi) körzetét. Az e körzetben élő gyermekek, tanulók felvételét, átvételét az óvoda, iskola nem tagadhatja meg [65. § (2) bek., és 66. § (2) bek.]. Az önkormányzatnak tehát a törvényben előírt joga és kötelezettsége, hogy megszabja a közoktatási intézmények körzetét. E tevékenysége során a várható gyermeklétszámra tekintettel úgy kell a körzeteket kialakítani, hogy az intézmények el tudják látni feladataikat, az intézményvezetők eleget tudjanak tenni fentebb már bemutatott törvényi kötelezettségüknek. Az önkormányzatok utóbb nem hivatkozhatnak arra, hogy az önnön döntésük következtében előállt helyzetben a törvényi előírások nem tarthatók be. A fenti szabályok figyelembe vételével tehát az önkormányzatoknak úgy kell megszervezni az óvodai ellátást, hogy eleget tudjanak tenni annak a követelménynek, hogy a kötelező felvételt biztosító óvoda minden olyan jelentkezőt fel tudjon venni, akit a jogszabályok előírnak, ugyanakkor az óvodai csoportok létszámára vonatkozó rendelkezések se sérüljenek. Hogy ennek a követelménynek mi módon tesz eleget, az az önkormányzat döntésétől függ, de a jogszabályokban előírt kötelezettségei alól nem mentesülhet még akkor sem, ha azok teljesítése komoly gondot jelent számára. A jogbiztonság követelménye csak akkor nem sérül, ha a szülők számíthatnak arra, hogy gyermekük biztosan felvételt nyer abba az intézménybe, amely számára a kötelező felvételt biztosító intézmény. Ajánlásunk nyomán végül az érintett gyermek felvételt nyert az óvodába. (OK-K-OJOGB-51/2011.)

Abban az esetben, ha a gyermek nem felel meg azon feltételek valamelyikének, mely alapján kötelező lenne a felvétele, az óvoda nem követ el jogsértést, ha elutasítja a jelentkezését.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy gyermeke óvodai felvételi kérelmét helyhiányra hivatkozással elutasították. A jelentkezés időpontjában csak a gyermek egyik szülője dolgozott, a másik nem. A fentiek alapján tehát az óvoda nem sértett oktatási jogokat akkor, mikor gyermekét nem vette fel, hiszen a jelentkezéskor az egyik szülőnek még nem volt munkahelye. Az apa elhelyezkedését követően azonban a gyermek felvétele a körzetes óvodába nem tagadható meg, még helyhiányra hivatkozással sem. Miután a beadvány vizsgálatának időpontjában már mindkét szülő munkaviszonnyal rendelkezett, a gyermek napközbeni felügyeletét megoldani nem tudták, így a gyermek a gyermekvédelmi törvény 41. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint a kötelezően felveendő csoportjába tartozott. Fentiek alapján javasoltuk, hogy arra való tekintettel, hogy jelenleg mindkét szülő munkaviszonnyal rendelkezik, ismételten kérjük gyermekük felvételét az óvodába. Tájékoztattuk, hogy abban az esetben, ha az újabb felvételi kérelmét elutasítják, jogorvoslati kérelemmel fordulhat az intézmény fenntartójához. (OK-K-OJOGB-203/2011.)

Beadványában egy szülő gyermeke óvodai elutasítása miatt fordult hivatalunkhoz. Beadványából kiderült, hogy felvételi kérelme benyújtásakor GYED-en volt otthon, tehát a gyermeke napközbeni felügyeletét el tudta látni. A fentiek alapján tehát az óvoda nem sértett oktatási jogokat akkor, mikor a gyermeket nem vette fel, hiszen a kérelem benyújtásának időpontjában, valamint a nevelési év kezdetén is a szülő GYED-en volt. Így az óvodának nem volt a felételre vonatkozó kötelezettsége, annak ellenére sem, hogy a gyermek számára ez a kötelező felvételt biztosító óvoda. Később a szülő tájékoztatott arról, hogy azóta újból dolgozik mindkét szülő, így a gyermek napközbeni ellátását nem tudják megoldani. Tájékoztattuk a panaszost, hogy az ismertetett jogszabályi rendelkezésekre hivatkozva ismételten benyújthatja felételre vonatkozó kérelmét, hiszen a közoktatási törvény 65. § (1) bekezdése szerint az újonnan jelentkező gyermekek fogadása az óvodai nevelési évben folyamatosan történik. (OK-K-OJOGB-560/2011., OK-K-OJOGB-365/2011.)

Ha a gyermek az életkori határ tekintetében nem felel meg a törvényi előírásoknak, szintén nem állapítható meg az oktatási jogok sérelme a gyermek óvodai felvételi kérelmének elutasítása esetén.

Egy szülő beadványában előadta, hogy gyermeke 2012 februárjában tölti be a 3. életévét, de az óvodavezető felvételi kérelmüket májusban, az óvodai jelentkezések idején elutasította. Elutasításának indoka az volt, hogy csak azon gyermekeket vehetik fel, akik december 31-ig betöltik 3. életévüket. Tájékoztattuk a szülőt, hogy a közoktatási törvény 65. §-a alapján a gyermek harmadik életévének betöltése után vehető fel az óvodába. A kötelező felvételt biztosító óvoda – ha a gyermek betöltötte a harmadik életévét – nem tagadhatja meg a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, továbbá annak a gyermeknek a felvételét, aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény alapján jogosult a gyermek napközbeni ellátásának igénybevételére, illetve akinek a felvételét a gyámhatóság kezdeményezte. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. § (1) bekezdése határozza meg azon gyermekek körét, akik napközbeni ellátásra jogosultak. A törvény szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerő-piaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama lehetőleg a szülő munkarendjéhez igazodik. A hivatkozott törvény 41. § (2) bekezdése az első bekezdésben meghatározott jogosulti kört részletezi. E szerint a gyermekek napközbeni ellátását különösen az olyan gyermekek számára kell biztosítani, akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége, továbbá akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel, vagy akivel együtt a családban három vagy több gyermeket nevelnek, kivéve azt, akire nézve eltartója gyermekgondozási díjban részesül, illetve akinek szülője, gondozója szociális helyzete miatt az ellátásáról nem tud gondoskodni. A kötelező felvételt biztosító óvoda nem tagadhatja meg továbbá azon gyermek felvételét sem, aki az adott nevelési évben betölti az ötödik életévét. Ezen gyermekek óvodai ellátásának megszervezése ugyanis a helyi önkormányzat kötelező feladatellátási körébe tartozik. A fentiek alapján tehát az óvoda nem sértett oktatási jogokat akkor, mikor a gyermeket nem vette fel, hiszen még nem töltötte be a 3. életévét. A 3. évének betöltése után azonban a gyermek felvétele a körzetes óvodába nem tagadható meg abban az esetben, ha a gyermekvédelmi törvény 41. § (1) bekezdésében meghatározottak valamelyikének megfelel. A fentiekre tekintettel tehát amennyiben a szülők igazolják, hogy munkavégzésük miatt a gyermek napközbeni felügyeletét nem tudják megoldani, a kötelező felvételt biztosító óvoda a 3. életév betöltése után nem utasíthatja el a gyermek felvételi kérelmét. (OK-K-OJOGB-381/2011.)

Abban az esetben azonban, ha a gyermek betöltötte 3. életévét, és a szülei napközbeni ellátását a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben foglaltak szerint nem tudják biztosítani, úgy a kötelező felvételt biztosító óvoda nem utasíthatja el felvételét. Így van ez abban az esetben is, ha a gyermek még nem szobatiszta. A közoktatási törvény az óvodák feladatává teszi a napközbeni ellátást, és az óvodai elhelyezés egyetlen feltételként a 3 éves kor betöltését írja elő. A közoktatási törvény a három éves gyermekek esetén az óvodai felvételt lehetőségként fogalmazza meg, viszont a gyermekvédelmi törvény rendelkezéseivel együtt ez már kötelezettségként jelenik meg. (OK-K-OJOGB-464/2011.)

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy 3 éves gyermekének óvodai felvételét az intézmény elutasította arra hivatkozással, hogy a gyermek alapbetegsége miatt inkontinens, és ezért pelenkázni kell. Az óvoda döntése kapcsán arra hivatkozik, hogy az óvodában alapkövetelmény a szobatisztaság. A közoktatási törvény 10. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki. Az óvodát kezdő 3 éves korosztály többsége már szobatiszta, így a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 7. számú melléklete, a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről szóló jegyzék nem tartalmazza a pelenkázáshoz szükséges felszerelést. Ugyanakkor a gyermekek fejlődése nem egyforma, így előfordulhat, hogy bizonyos gyermekek később jutnak el a fejlettségnek azon fokára, hogy önállóan végzik el szükségleteiket. Az óvoda köteles ellátni 3 éves kortól azokat a gyermekeket, akik a korábban kifejtett feltételeknek megfelelnek, így a törvényi előírás teljesítéséhez szükséges körülményeket meg kell teremteni azon gyermekek vonatkozásában is, akik még igénylik a pelenkát. Mivel a gyermek felvételét nem utasíthatja el az intézmény, így arra sincs lehetősége, hogy szüneteltesse az óvodai jogviszonyát (átmenetileg, míg kialakul a szobatisztaság), és a jogviszony megszüntetésének is csak a törvényben meghatározott eseteiben van lehetőség. A szülő beadványából nem derült ki, hogy gyermekét vizsgálta-e már korábban nevelési tanácsadó vagy szakértői és rehabilitációs bizottság. A fent ismertetett jogszabályok ugyanis az általános alapesetre vonatkoznak, tekintettel azonban a gyermek vonatkozásában meglévő alapbetegsége, valamint arra, hogy további neurorehabilitációja indokolt, ezért javasoltuk, hogy keresse fel az illetékes nevelési tanácsadót, vagy amennyiben gyermeke vonatkozásában a sajátos nevelési igény már megállapításra került, ez esetben az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságot. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális neveléséhez, oktatáshoz szükségesek. (OK-K-OJOGB-215/2011)

A Magyar Köztársaságban a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben meghatározottak szerint minden gyermek tanköteles. A közoktatási törvény 6. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdi a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. (OK-K-OJOGB-268/2011.)

Az iskolaérettség megállapításának vonatkozásában az alábbi rendelkezések az irányadók. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 15. § (5) bekezdése szerint az óvoda a tanköteles életkorba lépéskor a gyermek fejlettségével kapcsolatban

- a) igazolja, hogy a gyermek elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget,
- b) javasolja a gyermek óvodai nevelésben való további részvételét,
- c) javasolja, hogy a gyermek – annak megállapítása céljából, hogy szükséges-e a gyermek

sajátos iskolai nevelésben és oktatásban való részvétele, illetve elérte-e az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget – szakértői és rehabilitációs bizottsági vizsgálaton vegyen részt,

- d) javasolja, hogy a gyermeket az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésének megállapítása céljából a szülő vigye el a nevelési tanácsadóba.

Egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy létezik-e olyan jogszabályi rendelkezés, ami lehetővé tenné, hogy középsúlyos hallássérült gyermeke csak 8 évesen kezdje meg az iskolát. Beadványában foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk. A közoktatási törvény 24. § (5) bekezdésében foglaltak szerint a gyermek utoljára abban az évben kezdhet óvodai nevelési évet, amelyben a hetedik életévét betölti. Abban az évben, amelyben a gyermek a hetedik életévét betölti, akkor kezdhet újabb nevelési évet az óvodában, ha augusztus 31. után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában. A nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság ilyen javaslatot a szülő kérésére és az óvoda nevelőtestületének egyetértésével tehet. A nevelőtestület egyetértését a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság a gyermek, tanuló vizsgálatának megkezdése előtt szerzi be. A nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság – szakvéleményének megküldésével – értesíti a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes jegyzőt, ha javasolja, hogy a gyermek további egy évig óvodai nevelésben vegyen részt. A tankötelezettség megkezdése a fentiek alapján tehát kettős feltételen alapul, a születési időponton és az iskolába lépéshez szükséges fejlettség meglétén. A beadványban foglaltak szerint, tekintettel a gyermek születési idejére, valamint a fent hivatkozott jogszabályi rendelkezésekre, gyermekének valóban meg kell kezdenie a tankötelezettség teljesítését. Alapesetben tehát az óvoda igazolja az iskolaérettség meglétét, vagy javasolja a gyermek óvodai nevelésben való további részvételét. Amennyiben azonban az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megléte kapcsán kétség vagy vita merülne fel, ez esetben a kérdés eldöntése érdekében az óvoda javasolja a szülőnek a gyermek nevelési tanácsadón vagy sajátos nevelési igényű gyermek esetén a szakértői és rehabilitációs bizottság általi vizsgálaton való részvételt. Az iskolaérettség vonatkozásában tehát kizárólag ezen hivatkozott szakvélemények az irányadók.

Jelen esetben a szülő tájékoztatása szerint az óvoda vezetője kezdeményezte a gyermeke vonatkozásában a sajátos nevelési igény megállapítására vonatkozó vizsgálatot. Amennyiben gyermek vonatkozásában a sajátos nevelési igény megállapítást nyer, az igényjogosultság megállapításának kezdetétől a gyermek különleges gondozását a szakértői véleményben foglaltak szerint kell megvalósítani. A gyermek számára megfelelő nevelési-oktatási intézmény kijelöléséről is a szakértői és rehabilitációs bizottságnak kell rendelkeznie az általa kiállított szakértői véleményben. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális oktatáshoz szükségesek. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 12. § (4) bekezdése alapján, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megállapítása vagy a kijelölt iskolába való felvétel céljából kezdett szakértői vizsgálat a beíratásra meghatározott időpontig nem fejeződik be, a szakértői bizottság e ténnyről a szülő részére igazolást ad. (OK-K-OJOGB-172/2011.)

Ritkábban okoz problémát a tankötelezettség végének megítélése. A közoktatási törvény 6. §-a az alábbi rendelkezéseket tartalmazza a tankötelezettség végével összefüggésben. A Magyar Köztársaságban – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek tanköteles. A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart,

amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti. Tizenhatodik életévének betöltése után kérelmére megszűnik annak a tankötelezettsége, aki érettségi vizsgát tett, vagy államilag elismert szakképesítést szerzett, illetve házasságkötés révén nagykorúvá vált, vagy gyermekének eltartásáról gondoskodik. A kérelmet a tanuló és – a nagykorúvá vált tanuló kivételével – a szülő közösen nyújthatja be. A kérelmet az iskola igazgatója írásban tudomásul veszi.

Egy intézményvezető beadványában a házasságkötése okán nagykorúvá vált tanuló tankötelezettségének végéről érdeklődött. A leírt esetben az érintett tanuló 1994 márciusában született, így tankötelezettsége 2012. augusztus 31-ig tart. Most házasságkötése révén nagykorúvá vált. Tankötelezettségének megszűnését nem kérelmezte, viszont szeretné tanulmányait magántanulóként folytatni. A közoktatási törvény fent idézett rendelkezése szerint tizenhatodik életévének betöltése után kérelmére megszűnik annak a tankötelezettsége, aki házasságkötés révén nagykorúvá vált. A kérelmet a tanuló nyújthatja be. A kérelmet az iskola igazgatója írásban tudomásul veszi. A fenti rendelkezés szerint a tankötelezettség megszűnésének feltétele az erre vonatkozó kérelem igazgatóhoz történő benyújtása. Miután ez az igazgató által említett esetben nem történt meg, úgy a tankötelezettség továbbra is 2012. augusztus 31-ig tart. Tájékoztattuk továbbá arról, hogy amennyiben a tankötelezettség kérelemre megszűnik, az nem jelenti a tanulói jogviszony megszűnését, pusztán azt, hogy bizonyos szabályok módosulnak akkor, ha nem tanköteles tanulóról van szó. (OK-K-OJOGB-86/2011.)

A közoktatási törvény rendelkezése szerint a szülőt megilleti a nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga. A nevelési, nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A szülők joga tehát, hogy gyermekük számára nem állami, illetve nem önkormányzati nevelési-oktatási intézményt válasszanak, továbbá – az, hogy e törvényben foglaltak szerint – nem állami, illetve nem helyi önkormányzati óvodát, iskolát alapítsanak, vagy annak alapításában részt vegyenek.

Egy szülő gyermeke hittantanárával kapcsolatos kifogásait jelezte beadványában. A közoktatásról szóló törvény kimondja, hogy az állam és a helyi önkormányzat a nevelés és az oktatás terén vállalt feladatainak gyakorlása során köteles tiszteletben tartani a szülőknek, illetve a gyámnak (a továbbiakban együtt: szülő) azt a jogát, hogy vallási és világnézeti meggyőződésüknek megfelelő oktatásban és nevelésben részesülhessenek gyermekeik. A szülő ezt a jogát gyermeke érdekeinek megfelelően gyakorolja, oly módon, hogy tiszteletben tartja annak gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsághoz való jogát, továbbá véleményét – korától és érettségétől függően – figyelembe veszi. A fentiek alapján tehát az állam lehetővé teszi, hogy világnézeti elkötelezett iskolák működjenek az oktatási rendszer keretei között. Ezen intézmények éppen abban térnek el az állami, önkormányzati intézményektől, hogy a közoktatási törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok mellett az egyház szabályai is befolyásolják az intézményben tanuló gyermekek mindennapjait. A szülő, amikor gyermekét egy egyházi intézménybe írattja, elfogadja, hogy az egyház sajátos szabályrendszerét is figyelembe kell vennie gyermekének. Amennyiben a szülő és gyermeke e szabályokat nem

kívánja figyelembe venni, úgy lehetősége van a szabad iskolaválasztás joga alapján világnézetileg semleges iskolát választani. (OK-K-OJOGB-6/2011.)

A nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga nem jelenti azt, hogy a kiválasztott intézmény fel is veszi tanulói sorába az érintett gyermeket. Ez az óvodákhoz hasonlóan csak a kötelező felvételt biztosító iskolák kötelezettsége. A szabad iskolaválasztás joga csak az intézményi lehetőségek korlátai között érvényesülhet, mivel amennyiben a szülő nem a kötelező felvételt biztosító iskolát választja, ez esetben az általa választott másik intézmény csak a körzetes felvételek teljesítése után fennmaradó helyekre veheti fel a tanulót.

A közoktatási törvény 66. § (2)-(5) bekezdése részletesen szabályozza a felvételi eljárást a következők szerint. A tanuló (magántanuló) az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvétel és az átvétel jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt. Általános iskolában felvételi vizsga nem szervezhető. Az általános iskola – beleértve a kijelölt iskolát is – köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). Ha a településen több általános iskola működik, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak az egyes felvételi körzetben kiszámított aránya legfeljebb tizenöt százalékponttal lehet magasabb, mint a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeknek a település egészére kiszámított aránya. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeknek a településen belüli arányát oly módon kell meghatározni, hogy az adott településen lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek létszámát el kell osztani a településen lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes gyermek létszámával. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felvételi körzeten belüli arányának meghatározásához az egyes felvételi körzetekben lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak a létszámát el kell osztani a felvételi körzetben lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes tanuló létszámával (a továbbiakban: halmozottan hátrányos helyzetű tanulók körzeti aránya). Nem jelölhető ki kötelező felvételt biztosító iskolának az az általános iskola, amely körzetének kialakításánál a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek körzeti aránya túllépésére vonatkozó rendelkezés nem tartható meg, feltéve, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók körzeti aránya elérné az ötven százalékot, és egyébként a település többi iskolája elégséges férőhellyel rendelkezik a település összes tanköteles tanulójának felvételéhez. Az elégséges férőhelyek meglétét az iskola alapító okiratában meghatározott maximális tanulói létszám alapján kell megállapítani.

Ha az általános iskola a felvételi kötelezettsége teljesítése után további felvételi, átvételi kérelmeket is teljesíteni tud, köteles először a halmozottan hátrányos helyzetű

tanulók kérelmét teljesíteni. A további felvételi lehetőségről szóló tájékoztatót a helyben szokásos módon – legalább tizenöt nappal a felvételi, átvételi kérelmek benyújtására rendelkezésre álló időszak első napja előtt – nyilvánosságra kell hozni. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók közül előnyben kell részesíteni azokat, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye azon a településen van, ahol az iskola székhelye található. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felvétele után a további felvételi kérelmek elbírálásánál előnyben kell részesíteni azokat a jelentkezőket, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye azon a településen található, ahol az iskola székhelye található. Ha az általános iskola – a megadott sorrend szerint – az összes felvételi kérelmet helyhiány miatt nem tudja teljesíteni, az érintett csoportba tartozók között sorsolás útján dönt a jelentkezők között. A sorsolásra a felvételi, átvételi kérelmet benyújtókat meg kell hívni. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felvételi, átvételi kérelmének teljesítése után sorsolás nélkül is felvehető a sajátos nevelési igényű tanuló, továbbá az a tanuló, akinek ezt sajátos helyzete indokolja. A sajátos helyzetet a helyi önkormányzat rendeletben állapítja meg. Nem kell vizsgálni az iskolai arány megtartását abban az esetben, ha azt az e bekezdésben meghatározott előnyben részesítési kötelezettség megtartása miatt lépték át. A (2)-(5) bekezdésben foglaltakat a településen lévő valamennyi általános iskolai feladatellátási hely tekintetében alkalmazni kell akkor is, ha az iskola székhelye nem a településen található. (OK-K-OJOGB-345/2011., OK-K-OJOGB-226/2011., OK-K-OJOGB-2271/2011.)

Egy kistélepülés polgármestere azért kereste meg hivatalunkat, mert állítása szerint azok az önkormányzatok, amelyekkel korábban községük társulási megállapodás keretében működött az iskolát, a megállapodás felbontását követően arra próbálják rávenni a szülőket, hogy a települési intézmény helyett másik település iskolájába írássák át gyermekeiket. A megkeresésben foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulókat. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt a 42. § (1)-(2) bekezdésében és a 46-47. §-ban meghatározottak alapján. A fentiek alapján a szülő intézményválasztási szabadsága nem korlátozható, de az adott intézménybe történő felvétele nem minden esetben kötelező. A szülő döntésének befolyásolására csak szakmai szempontok szerint kerülhet sor, fenyegetéssel, a kedvezmények megvonásával semmiképpen sem. A hivatalunkhoz küldött beadványához a polgármester úr csatolta a megyei kormányhivatal által küldött levelet, mely a kormányhivatal választ tartalmazza azon szülők beadványára, akik jelezték a fentebb írt pressziót, befolyásolást. A kormányhivatal szerint a szociális és gyermekvédelmi pénzbeli ellátásokat – a jogszabályokban előírt feltételek fennállása esetén – annak az önkormányzatnak, jegyzőnek biztosítani kell, amelynek illetékességi területén az ellátásra jogosult lakóhelye van. A gyermekétkeztetés térítési díját a normatív kedvezmény és az ezen kívül, a lakóhely szerinti önkormányzat által önkormányzati rendeletben esetleg megállapított kedvezmény figyelembe vételével, valamint a tankönyvellátáshoz kapcsolódó normatív kedvezményeket – a tanuló lakóhelyétől függetlenül – az intézmény vezetője állapítja meg. Ezen jogszabályi rendelkezéseket hivatalunk is megerősítette. A fentiek alapján tehát a megfelelő információk birtokában a szülők dönthetnek arról, mely iskolába íratják gyermeküket. Tájékoztattuk a beadványozót, hogy amennyiben bármely szülő úgy érzi, hogy a szabad intézményválasztáshoz való jogát nem gyakorolhatja, úgy abban az esetben lehetősége van hivatalunk vizsgálatát kérni. Az önkormányzatok közötti vitás helyzetben azonban nincs hatáskörünk eljárás indítani. (OK-K-OJOGB-315/2011.)

A kötelező felvételt biztosító iskola a jelentkező felvételét, átvételét – feltéve, hogy lakóhelye, annak hiányában tartózkodási helye a körzetében található – nem kötheti felvételi követelmény teljesítéséhez.

A hivatalunkhoz érkezett beadványban a panaszos szülő azt kifogásolta, hogy a tankötelessé vált gyermekük számára választott intézmény férőhely hiányában elutasította gyermekük felvételi kérelmét a 2011/2012. tanévben induló kéttannyelvű általános iskolai képzésre vonatkozóan. Miután az intézmény nem kötelező felvételt biztosító iskola, beiskolázási körzete az önkormányzat illetékességi területe. Az intézménybe jelentkező gyermekek egy játékos képességfelmérő foglalkozáson vesznek részt, melynek eredménye alapján döntenek felvételi kérelméről. A panaszos számára nem világos, hogy milyen szempontok alapján került sor a tanulók kiválasztására, mi az oka annak, hogy az ő gyermeke jelentkezése elutasításra került. Az intézményvezető hivatalunkhoz küldött nyilatkozatában tájékoztatott arról, hogy az általános iskolában a képviselő-testület határozata alapján az oktatás két tanítási nyelven folyik. Az iskolába elsősorban a kerületi illetékességű tanulókat veszik fel, az önkormányzat döntése alapján két osztályba. Közlése szerint az emelt óraszámú oktatás, valamint több tantárgy angol nyelven való tanítása többletterhet ró a gyerekekre. Ezért lehetőséget biztosítanak a szülőknek gyermekük képességeinek megismerésére. Ez egy 25 perces, játékos, egyéni foglalkozáson történik, amelyen – választásuk szerint – a szülők is jelen lehetnek. A képességmérés során – ahol beszédészlelést, figyelemkoncentrációt vizsgálnak, valamint dyslexiára utaló jeleket keresnek – két tanító végzi a vizsgálatot, óvónők, tanítók, logopédus és pszichológus által összeállított anyag segítségével. Nyilatkozata alapján mindent megtesznek azért, hogy a gyerekeket a lehető legbarátságosabb, számukra kedvező környezetben fogadják. A vizsgálat eredménye alapján a gyerekeket sorba rendezik, és az első 56-60 fő kerül felvételre. Azokkal a szülőkkel, akik igénylik, egy megbeszélést tartanak, ahol tájékoztatják őket gyermekük felmért képességeivel kapcsolatban. Egy ilyen megbeszélésen az igazgatóhelyetttel a panaszos édesapa is részt vett. Nyilatkozata szerint a gyermekek érdekét tekintették elsődlegesnek a felvétel során kialakított eljárás szabályozásánál. Az iskola helyi tantervét erre tekintettel úgy készítették el, hogy a tanulói továbbhaladás szempontjából a leoptimálisabb legyen. Az igazgató a nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának jogára hivatkozott, mely alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A nyilatkozata nyomán elképzeléseik szerint ezt a célt szolgálja a fent említett játékos foglalkozás.

A közoktatási törvény fent idézett szabálya akképp rendelkezik, hogy általános iskolában felvételi vizsga nem szervezhető. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet definiálja a felvételi vizsga fogalmát. Eszerint felvételi vizsgának számít – a szervezés formájától és elnevezésétől függetlenül – a jelentkező minden olyan beszámoltatása, megméréstése, mérése, értékelése, amelynek célja a tárgyi tudás, a tudásszint megismerése. Álláspontunk szerint támogatandó a közoktatási intézmény azon döntése, hogy lehetőséget ad a szülőknek gyermekeik képességének megismerésére. Ugyanakkor e felmérés eredménye nem szolgálhat az igazgató döntésének alapjául, hiszen jogszabályok a felvételről való döntés szabályozása során nem adnak lehetőséget ilyen jellegű eljárásra. Az intézményvezető kizárólag a 66. § (2)-(5) bekezdésében leírt folyamat mentén haladhat döntése kialakításakor. Mivel az intézmény nem kötelező felvételt biztosító iskola, így nincs olyan tanuló, akinek lakóhelyére, ennek hiányában tartózkodási helyére tekintettel a felvételre vonatkozóan kötelezettségük lenne. Így a felvételi eljárás kialakítására a 66. § (5) bekezdésétől szabályozottak az irányadók. Először tehát azon halmozottan hátrányos helyzetű tanulókat kell felvenni, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye azon a településen van, ahol az iskola székhelye található. Majd a többi halmozottan hátrányos helyzetű tanuló következik. Ezt követően kerül sor a sajátos nevelési igényű tanuló, továbbá azon

tanulók felvételére, akiknek ezt sajátos helyzete (az önkormányzat rendelete alapján) indokolja. Ezt követően kerül sor azon gyermekek felvételére, akik nem halmozottan hátrányos helyzetűek és a lakóhelyük, ennek hiányában tartózkodási helyük azon a településen található, ahol az iskola székhelye van. Végül, ha még további felvételi kérelmet is tud teljesíteni az iskola, azok a tanulók következnek, akiknek lakóhelye, tartózkodási helye az iskola székhelyén kívül található. A döntés kialakításánál figyelembe kell venni a törvény azon rendelkezését, mely szerint, ha az általános iskola – a megadott sorrend szerint – az összes felvételi kérelmet helyhiány miatt nem tudja teljesíteni, az érintett csoportba tartozók között sorsolás útján dönt a jelentkezők között.

A fentiekre tekintettel, azzal a kezdeményezéssel fordultunk az intézmény vezetője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben a közoktatási törvény 66. §-ában szabályozott eljárás keretében történjen meg a tanulók felvétele az intézménybe. Az igazgató asszony levelében tájékoztatott arról, hogy a fenntartóval történt egyeztetést követően a következő intézkedéseket tette. 1.) Az intézményben továbbra is megtartják a tájékoztató értekezletet a leendő elsős gyermekek szülei számára. 2.) Nyílt órákat szerveznek, ahol a gyakorlatban is megismerhetik a nevelési oktatási munkát. 3.) A kerületi nevelési tanácsadó segítségével minden szülő lehetőséget kap arra, hogy megismerje gyermekének iskolaérettségi fokát, tájékozódjon beszéd észlelési képességéről. 4.) A szülő saját döntése alapján adja be jelentkezését az iskolába. 5.) Az iskolába történő felvételnél az önkormányzati rendeletben megfogalmazott eljárás alapján kötelezően felveendő tanulók élveznek előnyt. 6.) A jelentkezési lapot leadók közül sorsoláson választják ki a felveendő tanulókat. A sorsolás lebonyolítása a törvényi előírásoknak megfelelően történik. Tekintettel arra, hogy az igazgató asszony kezdeményezésünket elfogadta, az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-280/2011.)

A közoktatási törvény 66. § (10) bekezdése kimondja, hogy az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról – a szakmai munkaközösség, annak hiányában a nevelőtestület véleményének kikérésével – az igazgató dönt. Döntésének vannak korlátai, pl. az nem alapulhat diszkrimináción, illetve nem lehet szankcióként alkalmazni. Választásának tehát ésszerű indokon kell alapulnia. Amennyiben ilyet nem találnak, úgy megfelelő megoldás lehet a sorsolás. A sorsolás intézményével kapcsolatban az Alkotmánybíróság 15/1993. (III. 12.) számú határozatában kimondta, hogy a sorsolás útján történő kiválasztással a véletlenszerűség a diszkriminációt kizárja.

A szülő gyermeke általános iskolai osztályba sorolásával kapcsolatban élt panasszal. Tájékoztatása szerint az intézményvezető az osztályba sorolással kapcsolatos döntésekor nem vette figyelembe sem a szülői szempontjaikat, sem pedig az óvodapedagógusok vagy az iskola pedagógusainak véleményét. A panaszos szülőt tájékoztattuk a fentiekről, valamit arról, hogy amennyiben sérelmesnek érzi az igazgató döntését, úgy a fenntartóhoz fordulhat jogorvoslati kérelmével. (OK-K-OJOGB-339/2011.)

A szülő beadványában a nyelvválasztás lehetőségeiről érdeklődött, mivel iskolájukban két nyelv tanulására van lehetőség, de az egyik nyelvre sokkal több a jelentkező. A szülő kérdése alapvetően arra irányult, hogy ilyen esetben a szülő kérése ellenében dönthet-e az iskola a másik nyelvre történő besorolásra. Fentiek alapján tájékoztattuk a szülőt arról, hogy az, hogy egy adott iskolában milyen nyelveket oktatnak, a szülők előtt is ismert, hiszen a nyilvános pedagógiai program azt tartalmazza. Lehetőség van arra, hogy választásukat az intézmény felé kinyilvánítsák, de ez nem jelenti azt, hogy az intézmény teljesíteni is tudja a kívánságukat. Az iskola ugyanis nem köteles mindenki számára egy adott nyelv oktatását biztosítani, ha ahhoz nem rendelkezik a megfelelő eszközökkel. (OK-K-OJOGB-392/2011.)

A szülő az első osztály napközis csoportjának szétbontására vonatkozó döntés jogszerűségével kapcsolatban kért tájékoztatást. A közoktatási törvény a napközis elhelyezéssel kapcsolatban kimondja, hogy a tanuló joga különösen, hogy kollégiumi, napköziotthoni, tanulószobai ellátásban részesüljön. Az iskola köteles – a szülő igénye alapján – a felügyeletre szoruló tanuló részére a tizedik évfolyam befejezéséig, gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő iskolában valamennyi évfolyamon napközis, illetve tanulószobai foglalkozást szervezni. A napközis, illetve a tanulószobai foglalkozásokat olyan módon kell megszervezni, hogy a szülők igényei szerint elegendő tenni az iskolai felkészítéssel és a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatoknak. A napközis, illetve a tanulószobai foglalkozások megszervezéséhez az első négy évfolyamon napi négy és fél óra, az ötödik-nyolcadik évfolyamon és a gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő iskola valamennyi többi évfolyamán napi három óra, a kilencedik-tizedik évfolyamon napi két óra áll rendelkezésre, mely időkeretet indokolt esetben meg kell növelni a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatokhoz szükséges idővel. A heti időkeretet a kialakított napközis, illetve tanulószobai csoportokra kell meghatározni. A heti időkeret az egyes évfolyamok, csoportok, tanítási év közben a tanítási hetek között átcsoportosítható. A napközis, illetve a tanulószobai foglalkozás – egy iskolában – több iskola tanulóira részére is megszervezhető. A napközis, illetve a tanulószobai foglalkozás feladatait a kollégiumi foglalkozás keretei között is meg lehet oldani. Kimondja továbbá a törvény azt is, hogy nem tagadható meg az első-negyedik évfolyamra járó tanuló napközis foglalkozására, iskolaotthonos osztályba való felvétele, ha eredményes felkészülése azt szükségessé teszi. A fentiek alapján tehát az intézménynek kötelessége a napközis foglalkozás szervezése, de a tanulók napközis csoportokba történő besorolásáról nem rendelkezik a törvény. Ugyanakkor a 66. § (10) bekezdése kimondja, hogy az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról – a szakmai munkaközösség, annak hiányában a nevelőtestület véleményének kikérésével – az igazgató dönt. A fentiekre tekintettel javasoltuk, hogy vegyék igénybe a jogszerű érdekvédelem eszközeinek széles skáláját az intézményvezető döntésének az érintettek számára kedvező befolyásolására. A vonatkozó jogszabályi rendelkezésekben biztosított jogaikkal élve a tanulók és a szülők mind egyénileg, mind kollektív módon, javaslattal élhetnek, kérdéseket, kezdeményezéseket fogalmazhatnak meg, s ezek mind hatással lehetnek az igazgató meghozandó döntésére. (OK-K-OJOGB-427/2011.)

Mint a fentiekből is kitűnik, a tantárgyak közötti választás lehetősége nem minden iskolában, és nem minden tantárgy esetében valósulhat meg. Az alternatívák kidolgozása csupán egy lehetőség, amelyet a jogalkotó a döntéshozók számára biztosít. Amennyiben egy intézményben lehetőség van a tantárgyak, így a különböző idegen nyelvek közötti választásra, úgy annak eljárási szabályait a szervezeti és működési szabályzatban, illetve a házirendben kell rögzíteni. A választási lehetőség hiánya tehát önmagában nem okoz oktatási jogsérelmet.

A közoktatási törvény 27. § (8) bekezdése rendelkezik a felzárkóztató oktatás elnevezésű oktatási formáról. Eszerint a szakiskolában – a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében – felzárkóztató oktatás szervezhető azoknak a tanulóknak, akik alapfokú iskolai végzettség hiányában kívánnak bekapcsolódni a szakképzésbe. A szülő legkorábban abban az évben kérheti, hogy gyermeke – az általános iskolai tanulmányai folytatása helyett – a következő tanítási évet a felzárkóztató oktatásban kezdhesse meg, amelyben az betölti a tizenötödik életévét. A felzárkóztató oktatásba bekapcsolódhatnak azok a tanulók is, akik alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, de tanulmányaikat nem

kívánják a szakiskola kilencedik évfolyamán megkezdeni, illetve folytatni. A kötelező felvételt biztosító szakiskola, ha a tankötelezettség teljesítéséhez indokolt, megszerzezi a felzárkóztató oktatást. A felzárkóztató oktatás egy vagy két tanítási évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A felzárkóztató oktatást a következők figyelembevételével kell megszervezni:

- a) A tanuló a felzárkóztató oktatás keretében elsajátítja azokat az ismereteket, amelyek a szakképzés megkezdéséhez szükségesek, továbbá megszerzi a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát). A tanuló a felzárkóztató oktatás sikeres befejezése után a szakképzési évfolyamon, évfolyamokon felkészül a szakmai vizsga letételére.
- b) Ha a tanuló az általános iskola
 - hatodik évfolyamát sikeresen befejezte, a kétéves (húsz hónapos),
 - hetedik évfolyamát sikeresen befejezte, az egyéves (tíz hónapos)felzárkóztató oktatás befejezéséről kiállított bizonyítvány alapfokú iskolai végzettséget tanúsít.
- c) Ha a tanuló az általános iskola hat évfolyamánál kevesebb évfolyamot fejezett be sikeresen, a kétéves (húsz hónapos) felzárkóztató oktatás után alapfokú iskolai végzettség hiányában is megkezdheti tanulmányait az alapfokú iskolai végzettséghez kötött szakképesítés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában biztosítják az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakasza követelményeinek az elsajátítását. Az alapfokú iskolai végzettség meglétéhez kötött szakképesítést igazoló bizonyítvány ebben az esetben alapfokú iskolai végzettséget is tanúsít.
- d) Ha a tanuló az e bekezdésben meghatározottak szerint nem szerezhethet vagy nem kíván alapfokú iskolai végzettséget szerezni, a felzárkóztató oktatásban egy évig (tíz hónapig) tartó szakképzést előkészítő évfolyam keretében a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát) szerzi meg, és a szakképzési évfolyamon a szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott elméleti és gyakorlati tudáselemek (kompetencia) meglétéhez kötött szakképesítés megszerzésére készülhet fel.

A felzárkóztató oktatást a kilencedik évfolyamon kell megszervezni, amely – az oktatásért felelős miniszter által kiadott pedagógiai rendszer szerint – egy vagy két évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A (9)–(10) bekezdésben szabályozott szakiskola kilencedik évfolyammal működik, amelynek időtartama két évig (húsz hónapig) tart abban az esetben, ha olyan tanulókat készít fel, akik nem rendelkeznek alapfokú iskolai végzettséggel.

Egy gyermekjóléti szakember kérte segítségünket, mikor beadványában arról érdeklődött, hogy milyen lehetőségei vannak azoknak a diákoknak, akik nem tudják befejezni az általános iskolát, és átkerülnék szakképző intézetbe. A hozzánk forduló a fentiek figyelembe vételével az alábbiakról tájékoztattuk.

A felzárkóztató oktatást a szülő a fentiek szerint akkor kérheti, ha gyermeke betöltötte a 15. életévét. A 16. életév betöltése után az iskola szülői kérelem hiányában is kezdeményezheti a tanuló felzárkóztató oktatásba történő bekapcsolódását a közoktatási törvény 75. § (2) bekezdésében szabályozottak szerint. Ha a tanuló betöltötte a tizenhatodik életévét, és nem végezte el az általános iskola hatodik évfolyamát, az általános iskola a tanítási év végén kérelem hiányában is kezdeményezi a tanuló átvételét a kötelező felvételt biztosító szakiskolába, amennyiben az iskolában nem folyik felnőttoktatás, illetve a tanuló nem kívánja ott folytatni a tanulmányait.

A közoktatási törvény 27. § (8) bekezdésének g) pontja kimondja, hogy a tanuló részére biztosítani kell a kollégiumi elhelyezést, ha e nélkül nem tudna bekapcsolódni a felzárkóztató oktatásba. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 39/H. §-a pedig úgy rendelkezik, hogy a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programjában (a továbbiakban: Kollégiumi Program) részt vehetnek azok a kollégiumok és középiskolák, amelyeknek célja megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók megkezdhessék és sikeresen befejezhessék a középfokú tanulmányaikat, középiskolai végzettséget szerezhessenek, továbbá esélyt kapjanak a felsőfokú tanulmányok megkezdésére.

A Kollégiumi-Szakiskolai Programba a tanév rendjében meghatározottak szerint lehet bekapcsolódni annak, aki

- b) a közoktatási törvény 27. §-ának (8) bekezdése alapján felzárkóztató oktatásban kíván részt venni, és egyúttal kollégiumi ellátást is kér, és
- c) az e pontban meghatározott valamelyik feltételnek megfelel,
 - ca) halmozottan hátrányos helyzetű,
 - cb) a Gyvt. 52. §-a szerint gyermekvédelmi szakellátás otthont nyújtó ellátási formájában részeseülő átmeneti nevelésbe vett, vagy a programba történő jelentkezés időpontjában ideiglenes hatállyal elhelyezett.

A fentiek alapján az általános iskolai tanulmányaikat befejezni nem tudó vagy akaró tanulók számára a szakiskolában lehetőségük van felzárkóztató oktatásban részt venni, és ezáltal alapfokú végzettséget tanúsító bizonyítványt szerezni. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendeletben szabályozottak szerint pedig a kollégiumi elhelyezésre is van mód. Tájékoztatunk továbbá a hozzánk forduló szakembert, hogy a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárságán jelenleg is folyik a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási és Roma Stratégia kidolgozása, melynek célja a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélyteremtését leginkább érintő célkitűzések megvalósítása, a Minisztérium internetes oldalán figyelemmel kísérheti e munka folyamatát. (OK-K-OJOGB-659/2011.)

A közoktatási törvény 110. §-a értelmében a nem magyar állampolgár kiskorú akkor válik óvodai ellátásra jogosulttá, illetve akkor tanköteles Magyarországon, ha menedékjogot kérő, menekült, menedékes, vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogát Magyarországon gyakorolja, vagy a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozik, és bevándorolt vagy letelepedett jogállású, illetve a Magyar Köztársaság területén való tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkezik. A feltételek meglétét a tanuló nevelési-oktatási intézménybe történő felvételénél igazolni kell. Ha a Magyar Köztársaság területén való tartózkodás ideje az egy évet nem haladja meg, a szülő kérésére, ha az egy évet meghaladja, e törvény erejénél fogva válik a gyermek tankötelessé.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy szlovákiai lakosként milyen módon veheti igénybe gyermeke részére ingyenesen Magyarországon az óvodai ellátást. Tájékoztatuk, hogy a nem magyar állampolgár mindaddig, ameddig megfelel a fentiekben meghatározott feltételeknek, az óvodai nevelést, és – amennyiben tankötelessé válik – az iskolai nevelést és oktatást, a kollégiumi nevelést, a pedagógiai szakszolgálatokat a tankötelezettség fennállása, továbbá a tankötelezettség ideje alatt megkezdett és a tankötelezettség megszűnése után folytatott tanulmányok alatt a magyar állampolgárokkal azonos feltételekkel veheti igénybe. Ez a jog (a menedékkérőket, a menekülteket és a menedékesekeket kivéve) akkor gyakorolható, ha a szülő három hónapot meghaladó tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkezik és keresőtevékenységet folytat. E rendelkezéseket az érintett házastársa és gyermeke tekintetében is alkalmazni kell. Az a nem magyar állampolgár, aki az előbbieken foglalt feltételeknek nem felel meg – ha nemzetközi szerződés vagy jogszabály másképpen nem rendelkezik – az óvodai, iskolai és kollégiumi ellátásért, továbbá a pedagógiai szakszolgálat igénybevételéért díjat fizet. A díj nem haladhatja meg a szakmai feladatra jutó folyó kiadások egy tanulóra jutó hányadát. A közoktatási intézmény vezetője a díjat a fenntartó által meghatározott szabályok alapján csökkentheti, illetve elengedheti. A fentiek értelmében panaszos szülő gyermeke akkor veheti igénybe a magyar állampolgárokkal azonos feltételekkel, ingyenesen az óvodai ellátást, ha a fent hivatkozott, jogszabályban rögzített feltételek együttesen fennállnak. (OK-K-OJOGB-356/2011.)

Beadványukban egy települési önkormányzat képviselője azzal kapcsolatban kérte tájékoztatást, hogy a község területén tartózkodó külföldi állampolgár idénymunkásokat miként kötelezhetik arra, hogy gyermekeiket az itt tartózkodás időtartama alatt beírassák nevelési-oktatási intézménybe. Tájékoztatuk a beadványozókat, hogy a fentiek értelmében külföldi állampolgár gyermeke abban az esetben válik Magyarországon törvény erejénél fogva tankötelessé, ha a fenti feltételeknek megfelel, és az itt tartózkodás időtartama az egy évet meghaladja. Amennyiben az itt tartózkodás időtartama az egy évet nem haladja meg, a fenti feltételek fennállása esetén is kizárólag a szülő kérésére válik a gyermek Magyarországon tankötelessé. A közoktatási törvény magyar állampolgár számára lehetővé teszi, hogy tanulmányi kötelezettségeit magántanulóként teljesítse, vagy a tanulói jogviszonyát külföldön tartózkodása időtartamára szüneteltesse, majd tanulmányait külföldről történő visszatérése után folytathassa. Ehhez hasonlóan vélhetően más államok jogszabályai is rendezik ezt a kérdéskört annak érdekében, hogy az átmeneti külföldön tartózkodás ne jelentse a kiskorú veszélyeztetését. (OK-K-OJOGB-354/2011.)

A közoktatási törvény 114. §-a értelmében a helyi önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások a tanórai foglalkozások és – többek között – az iskolai létesítményeknek (könyvtár, laboratórium, számítástechnikai központ, sport- és szabadidő létesítmények), eszközeinek használata. A jogszabály 114. § (4) bekezdésében foglaltak alapján az ingyenes szolgáltatások körében a nevelési program, a pedagógiai program végrehajtásához kapcsolódó, a mindenki számára előírt tananyag megismerését, feldolgozását, a mindennapi testedzést szolgáló, intézményen kívüli kulturális, művészeti, sport- vagy más foglalkozást, kirándulást, erdei iskolát a nevelési-oktatási intézmény költségvetésének terhére lehet megszervezni. A fent említett szolgáltatásokért a szülőktől nem kérhető pénzbeli hozzájárulás. Az iskolaszék – annak hiányában az iskolai szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat – meghatározhatja azt a legmagasabb összeget, amelyet a nevelési-oktatási

intézmény által szervezett, nem ingyenes szolgáltatások körébe tartozó program megvalósításánál nem lehet túllépni. (OK-K-OJOGB-378/2011.)

Egy tanuló azt kérdezte, jogszerű-e hogy az iskolában különböző jogcímen – fénymásolás, tisztasági szerek, diákönkormányzat támogatása – pénzt szednek a tanulóktól. A diákönkormányzat támogatására – tekintettel arra, hogy ez csak önkéntes lehet – az intézmény nem szedhet kötelező hozzájárulást. A közoktatási törvény 19. § (2) bekezdése értelmében a pedagógus – a minőség, típus és ár megjelölése nélkül – olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulóktól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulóknak rendszeresen alkalmaznia kell. A fenti szakasz (4) bekezdése szerint az iskolaszék – annak hiányában az iskolai szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat – ruházati és más felszerelések megvételével kapcsolatosan a szülőkre háruló kiadások tekintetében korlátozásokat állapíthat meg. A fentiekből következik, hogy abban az esetben, ha a tanórákon olyan fénymásolatok használatára van szükség, amelyek nélkülözhetetlenek a foglalkozáson való részvételhez, ennek beszerzését kérheti a pedagógus, de az ezzel járó kiadások tekintetében az iskolaszék korlátozásokat állapíthat meg. A fénymásolást az iskola maga is elvégezheti, azonban ebből jogszerűen az önköltségi ár feletti bevételre nem tehet szert. A közoktatási intézmények közegészségügyi felszereléséről nem rendelkeznek a jogszabályok, így elképzelhető, hogy a tanulók hozzájáruljanak ahhoz, hogy az intézményben legyen WC papír, de ez a kérdés – a fénymásolási összeghez hasonlóan – a szülők és a pedagógusok közötti megállapodással rendezhető. (OK-K-OJOGB-84/2011.)

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, jogszerű-e, hogy az iskolai kötelező szakmai gyakorlattal összefüggésben felmerülő költségeket az intézmény a szülőkkel térítteti meg. A fent hivatkozott rendelkezések alapján, amennyiben az iskola pedagógiai programjában a szakmai gyakorlat meghatározott évfolyamokon kötelező foglalkozásként szerepel, akkor azon a tanulóknak részt kell vennie. Ebben az esetben azonban a foglalkozást kizárólag az intézmény költségvetésének terhére lehet megszervezni, tehát a szülőktől ezzel kapcsolatban térítési díj nem kérhető. (OK-K-OJOGB-418/2011.)

Számos panaszban fogalmazódott meg az osztálypénz beszedésével kapcsolatos kifogás. Az osztálypénz szedésével összefüggésben hivatalunk a következő álláspontot alakította ki. A szülők közösen dönthetnek arról, hogy bizonyos célok érdekében különböző összegeket befizetnek. Ez a döntés azonban minden szülő esetében önkéntes. Ennek a pénznek a kezelésével megbízhatják akár az egyik pedagógust is. Ebben az esetben a befizetett összegek a befizető szülők közös tulajdonába kerülnek. A polgári jog szabályainak megfelelően tehát az átadott pénzeszközök a szülők tulajdonában maradnak. A szülők megbízzák a pedagógust, hogy azt meghatározott célra fordítsa. A pedagógus önkéntes és ingyenes vállalása alapján közte és a szülők között így létrejön egy polgári jogi jogviszony. A pénzüsszegegről való elszámolást a szülők kérhetik az általuk megbízott pedagógustól. Mivel az osztálypénz fizetése minden egyes szülő önálló döntése, így nem érheti hátrány azon szülők gyermekeit, akik nem fizetnek be pénzt. Az osztálypénz felhasználása történhet olyan célra, amely minden gyermek együttes, közös érdekét szolgálja. Így például felhasználható a terem dekorálására, a pedagógus által munkájához használt anyagok bővítésére, és számos olyan dologra, melynek gyümölcset a gyermekek közösen élvezik. Ebben az esetben nem éri hátrány azon

gyermeket, akinek családja nem vállalta a befizetést. Felhasználható az osztálypénz olyan formában is, hogy csak azok a gyermekek részesülnek belőle, akiknek a családja hozzájárult az osztálypénzhez. Ez a befizető szülők közös döntésén alapulhat. Ilyen formában a felhasználás azonban csak úgy képzelhető el, hogy a nem fizető gyermekek jogai ne sérüljenek, azaz a gyermekek családjuk anyagi helyzete miatt ne kerüljenek olyan helyzetbe, mely számukra méltóságsértő. A befizetésekkel kapcsolatos lista adatvédelmi okokból kizárólag az érintettek hozzájárulásával hozható nyilvánosságra. (OK-K-OJOGB-418/2011., OK-K-OJOGB-23/2011., OK-K-OJOGB-238/2011.)

A tanév rendje

A közoktatási intézmények működésének kereteit jogszabályi előírások határozzák meg, de a tanítási év konkrét feladatainak végrehajtását helyben kell megszervezni. A tanév helyi rendjének elkészítésekor figyelembe kell venni a közoktatási törvényben és a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben megfogalmazott rendelkezéseket, továbbá tekintettel kell lenni a helyi sajátosságokra is.

Egy beadványozó a javítóvizsga időpontjával kapcsolatos kérdéssel fordult hivatalunkhoz. Tájékoztatottuk, hogy a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994 (VI. 8.) MKM rendelet 25. § (1) bekezdése értelmében javítóvizsga letételére az augusztus 15-től augusztus 31-ig terjedő időszakban, osztályozó, különbözeti és beszámoltató vizsga esetén a vizsgát megelőző három hónapon belül kell a vizsgaidőszakot kijelölni. E rendelkezésre tekintettel javítóvizsga júniusban nem szervezhető. (OK-K-OJOGB-400/2011.)

A tanév szervezeti kereteit, a tanév kezdő és befejező napját, valamint a tanítási szünetek időszakát a tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet szabályozza, az abban foglaltak minden iskolára nézve kötelezők.

Egy beadványozó a tankötelezettség végével kapcsolatban a tanév fogalmának értelmezését kérte hivatalunktól. A beadványozó által tanévnek nevezett ciklus a tanítási év. A tanítási év azonban csak része a tanévnek. A közoktatási törvény értelmező rendelkezései szerint a tanév szeptember 1-től augusztus 31-ig tart. A tanév tehát felöleli a teljes naptári évet. A két fogalmat a tanév rendjéről szóló rendelet is ilyen értelemben használja. Ebből következően, aki 2010. július 2-án töltötte be a tizennyolcadik életévét, az tanév szempontjából a 2009/2010-es tanévet jelenti. (OK-K-OJOGB-40/2011.)

A hivatalunkhoz forduló szülők gyakran sérelmezik, hogy gyermekeik túlságosan leterheltek, magasak az óraszámok. Sokszor felmerül a kérdés, milyen mértékben veheti igénybe az iskola a diákok idejét. A közoktatási törvény meghatározza, hogy az egyes iskolai évfolyamokon naponta legfeljebb hány kötelező tanítási órája lehet a tanulónak.

A tanulók tanulmányi kötelezettségeinek korlátai megjelennek a jogszabályokban, a tanítási idő kezdete és vége, a tanuló számára kötelező óraszámok vagy a szünetek időtartama vonatkozásában. Mindezek a rendelkezések azonban csak a kereteket határozzák meg, amelyeken belül egy-egy intézmény oktatási szereplői maguk állapíthatják meg a mindennapokban követendő részletes szabályokat. A magas óraszám önmagában nem okoz jogsérelmet, amennyiben azt a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek betartásával állapítja meg az intézmény. A tanuló túlerheltsége ezzel szemben érdeksérelmet okozhat a szülőnek és a tanulónak egyaránt.

A hivatalunkhoz forduló szülők 1. osztályos, általános iskolás gyermekeik kötelező óraszámával kapcsolatban érdeklődtek. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 52. §-a rendelkezik a tanulók kötelező tanórai foglalkozásáról. A (3) bekezdés a) pontja szerint a tanuló kötelező tanórai foglalkozása - a (4) és (6) bekezdés kivételével - nem lehet több az első-harmadik évfolyamon napi négy tanítási óránál. A kivételként jelzett rendelkezések a következők. Az 52. § (4) bekezdése alapján a nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelésben, oktatásban a (3) bekezdésben meghatározott kötelező tanórai foglalkozások időtartama tíz százalékkal megemelkedik. Az 52. § (6) bekezdése értelmében pedig a gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben a sajátos nevelési igényű tanulók részére a (3) bekezdésben meghatározott tanórai foglalkozásokon túl kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozásokat kell szervezni. A tanuló annyi egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozáson vesz részt, amennyi a sajátos nevelési igényéből eredő hátránya csökkentéséhez szükséges. A kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésének heti időkerete a (3) bekezdésben az évfolyamra meghatározott heti tanítási óra. (OK-K-OJOGB-635/2011.)

Egy szülő általános iskolás gyermeke nulladik óráival kapcsolatban kereste meg hivatalunkat. Beadványában foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk. A közoktatási törvény 52. § (3) bekezdésének b) pontja úgy rendelkezik, hogy a tanuló kötelező tanórai foglalkozása a negyedik-hatodik évfolyamon nem lehet több napi négy vagy öt (heti átlagban négy és fél) tanítási óránál. A törvény szerint ugyanis a kötelező tanórai foglalkozások mellett vannak úgynevezett nem kötelező (választható) tanórai foglalkozások, továbbá tanórán kívüli foglalkozások is. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 9. § (1) bekezdése szerint elméleti tanítási órát, beleértve a szakmai elméleti tanítási órát is (a továbbiakban: elméleti oktatás), az iskolában reggel nyolc órától tizenkilenc óráig, a szakképző évfolyamokon és az alapfokú művészetoktatási intézményekben húsz óráig terjedő időszakon belül lehet megtartani. Az első tanítási órát - az iskolai szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat egyetértésével - legfeljebb negyvenöt perccel korábban meg lehet kezdeni. Az első tanítási óra korábban történő kezdésére vonatkozó döntés kapcsán a fent hivatkozottak szerint tehát az iskolai szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzatot egyetértési jog illeti meg. A diákönkormányzat vonatkozásában ez azt jelenti, hogy az előterjesztést - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - a határidő előtt legalább tizenöt nappal meg kell küldeni a diákönkormányzat részére. A közoktatási törvény 84. § (6) bekezdése értelmében az, aki nevelési-oktatási intézményben a közoktatással kapcsolatos döntés meghozatalakor egyetértési jog gyakorlója, nyilatkozatát harminc napon belül teheti meg. Ez a határidő - a határidő lejártá előtt, a másik félhez intézett nyilatkozattal, legfeljebb egy alkalommal - harminc nappal meghosszabbítható. A határidő elmulasztása jogvesztő, igazolásnak nincs helye. A törvény 84. § (2) bekezdése alapján az iskolaszék és a diákönkormányzat, szülői szervezet (közösség) jogainak megsértése esetén tizenöt napon belül a fenntartóhoz törvényességi kérelmet nyújthat be. (OK-K-OJOGB-126/2011.)

A tanév rendjének helyi keretek között történő megszervezése minden oktatási intézményben a legfontosabb feladatok közé tartozik. Mind a pedagógusok, mind a tanulók számára döntő jelentőségű kérdés, hogy milyen foglalkozásokon kell, illetve lehet részt venniük, továbbá milyen foglalkozásokat kell megtartaniuk. A közoktatási törvény a tanórai foglalkozásokat két részre osztja, a kötelező tanórai foglalkozásokra és a választható tanórai foglalkozásokra. Az iskola feladatai közé természetesen nemcsak a tanórai foglalkozások megszervezése tartozik, hanem vannak a tanórán kívüli foglalkozások is, amelyeket a tanulók érdeklődése, igényei, szükségletei szerint kell megszervezni.

Értékelés, minősítés

A tanuló iskolai teljesítményének értékelése és minősítése, a pedagógus által adott érdemjegyek és az azok alapján kialakított félévi, tanév végi osztályzatok az iskolákban folyó nevelési-oktatási tevékenység legfontosabb kérdései közé tartoznak.

A közoktatási törvény 19. § (1) bekezdés e) és f) pontja szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy év közben, félévkor és a tanév végén értékelje a tanulók munkáját, minősítse teljesítményüket, azaz a tanuló félévi és tanév végi osztályzatait a pedagógus állapítja meg a diák évközi munkái és érdemjegyei alapján. A tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg akár az értékelés módszereiben, akár az érdemjegyek megállapításában. A pedagógus ezen autonómiája azonban nem korlátlan, határait a törvény más rendelkezései, többek között a szülők és tanulók jogai, valamint az intézmény működésére és belső rendjére vonatkozó szabályzatokban foglaltak jelölik ki.

Eljárásunk során egy pedagógus beadványában foglaltakat vizsgáltuk, aki azért fordult hivatalunkhoz, mert sérelmezte az intézmény értékeléssel kapcsolatos eljárását. Elmondása szerint egy tanuló év végi jegyét magyar nyelvből négyesre zárta le, mert a tanév során szerzett jegyeinek átlaga 4,3 volt. Az osztályozó naplóban a pedagógus szerint minden jegy szerepelt. 2011 júniusában a tantestület megtartotta az osztályozó értekezletet. Másnap a szülő kérte a pedagógustól, hogy gyermeke ötös osztályzatot kapjon, dühös volt, fenyegetőzött, majd egy kérvényt nyújtott be, melyben osztályozó vizsgát kért magyar nyelvből, mert nem értett egyet az év végi osztályzattal. Az intézményvezető a kérésnek helyt adott, az osztályozó vizsgán az érintett pedagógus nem vett részt. A vizsga eredményeként a tanulót ötösre zárták le, a már kitöltött törzslapon az osztályzat javításra került.

Nyilatkozatában az intézményvezető a következőket közölte. Az érintett tanuló kitűnő tanuló és kiváló sportoló. Félévkor magyar nyelv kivételével minden tantárgyból ötös volt, ekkor a tanárnő azt mondta, hogy majd év végén felfelé kerekíti az osztályzatát. A második félévben ebből a tantárgyból az átlaga 4,46 lett, utolsó beírt osztályzata ötös volt. A tanárnő azt mondta, hogy felelhet az ötösért. Az osztályozó értekezlet előtti utolsó magyar óráról azonban hiányzott a tanuló, mert az iskolát képviselve több országos és nemzetközi versenyen vett részt. Így - annak ellenére, hogy

a versenyek alatt is készült a javításra – nem tudott számot adni tudásáról, a tanárnő pedig az osztályfőnök és az igazgató kérésére sem adott másik lehetőséget.

Ezért a szülő úgy érezte, gyermekével nem megfelelően jártak el, és írásban kérte, hogy gyermeke év végi osztályzatát magyar nyelvből osztályozó vizsgán állapítsák meg. Kérésének az intézményvezető helyt adott, mivel az iskola fő profilja a sport, és fokozottan figyelnek a versenyek miatti tananyagpótlásokra, ezért a tanárnő eljárását elfogadhatatlannak tartotta. Az érintett pedagógus az osztályozó vizsgán nem kívánt részt venni, ezért az iskola két magyar szakos tanára vizsgáztatta le a tanulót. Az intézményvezető arról is tájékoztatott, hogy az érintett pedagógus magatartása korábban is kifogásolható volt az iskolában. A szülőkkel nagyon rossz volt a kapcsolata, az érintett osztályból át is kellett helyezni, mert a szülők el akarták vinni gyermekeiket az iskolából a tanárnő módszerei miatt. Az elmúlt években többször is szóban figyelmeztette.

A rendelkezésünkre álló dokumentumokat összevetettük a jogszabályok rendelkezéseivel, és a következő álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvény 54. § (1) bekezdése szerint a közoktatási intézmény vezetője felelős az intézmény szakszerű és törvényes működéséért, a takarékos gazdálkodásért, gyakorolja a munkáltatói jogokat, és dönt az intézmény működésével kapcsolatban minden olyan ügyben, amelyet jogszabály vagy kollektív szerződés (közalkalmazotti szabályzat) nem utal más hatáskörébe. A nevelési-oktatási intézmény vezetője felel továbbá a pedagógiai munkáért. Ennek megfelelően, ha az intézmény vezetője úgy látja, hogy egy pedagógus munkáját nem végzi megfelelően, megteheti a szükséges munkáltatói intézkedéseket. Ez nemcsak lehetősége, hanem kötelessége, hiszen a közoktatási törvény az intézményvezető felelősségi körébe utalja a szakszerű és törvényes működés biztosítására irányuló döntéseket. Ugyanakkor döntései csak a jogszabályok adta keretek között szülehetnek.

Arra az esetre, ha a tanuló és a pedagógus között nincs egyetértés az értékelés kérdésében, a közoktatási törvény különböző lehetőségeket biztosít. A törvény 11. § (1) bekezdésének o) pontja szerint a tanuló joga különösen, hogy kérelmére – jogszabályban meghatározott eljárás szerint – független vizsgabizottság előtt adjon számot tudásáról. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 22. §-a szerint a független vizsgabizottság előtt letehető tanulmányok alatti vizsgát a közoktatási feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal (a továbbiakban: kormányhivatal), szakmai-elméleti és szakmai-gyakorlati vizsgatantárgyak esetén pedig a szakképzésért felelős miniszter által kijelölt intézmény (a továbbiakban a kormányhivatal és a miniszter által kijelölt intézmény együtt: vizsgáztatásra kijelölt intézmény) szervezi. A tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülője aláírásával – a félév, illetve a szorgalmi idő utolsó napját megelőző harmadik napig jelentheti be, ha osztályzatának megállapítása céljából független vizsgabizottság előtt kíván számot adni tudásáról. A bejelentésben meg kell jelölni, hogy milyen tantárgyból kíván vizsgát tenni. Az iskola igazgatója a bejelentést nyolc napon belül továbbítja a vizsgáztatásra kijelölt intézménynek, amelyek az első félév, illetve a szorgalmi idő utolsó hetében szervezi meg a vizsgát.

További garanciát jelent az elfogulatlan értékelés biztosítására a közoktatási törvény 70. §-ában a nevelőtestület számára biztosított jogosultság, mely szerint az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, illetve az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

Álláspontunk alapján az osztályozó vizsga célja nem a pedagógus és a tanuló között – az értékelés kapcsán – kialakult sérelmes helyzet korrigálása. Erre a független bizottság előtti vizsga szolgál. A közoktatási törvény felsorolja azokat az eseteket, amikor osztályozó vizsgát kell szervezni,

ezenek az eseteken túl nem ad lehetőséget a törvény arra, hogy a tanuló kérelmére osztályozó vizsgán állapítsák meg az év végi osztályzatát.

A közoktatási törvény 21. §-a kimondja, hogy a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán nyújtott teljesítménye alapján kell megállapítani. Osztályozó vizsga a szakképző iskolában – a szakképzésre vonatkozó rendelkezések szerint – szervezett beszámoltató vizsga is (a továbbiakban a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga). A tanulmányok alatti vizsgát iskolában – illetve e rendeletben meghatározottak szerint – független vizsgabizottság előtt lehet tenni. Különbözeti vizsgát a tanuló abban az iskolában tehet, amelyben tanulmányait folytatni kívánja. A szabályosan megtartott tanulmányok alatti vizsga nem ismételtető. A félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie, ha

- a) felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól,
- b) engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget,
- c) a 20. § (6) bekezdésében meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet,
- e) a tanuló a félévi, illetőleg év végi osztályzatának megállapítása érdekében független vizsgabizottság előtt tesz vizsgát.

Ezen eseteken kívüli okból tehát osztályozó vizsga nem szervezhető.

A fentiek alapján megállapítottuk, hogy több lehetőség is volt annak biztosítására, hogy a tanuló a tudásának, az év közben szerzett érdemjegyeinek megfelelő év végi osztályzatot kapja. A tanuló kérelmére megszervezett osztályozó vizsga azonban a jogszabályok alapján jogszerűtlenül került megszervezésre, ezzel a pedagógus értékeléssel kapcsolatos jogai sérültek. E jogsérelem azonban az eltelt időre tekintettel már nem orvosolható.

A fentiekre tekintettel a működésünket szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított hatáskörünknel fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk az intézmény vezetője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben az értékelés során ne sérüljenek a pedagógusok jogai, így ne kerüljön sor az intézményben a tanuló kérésére megszervezett osztályozó vizsgára. Kezdeményezésünket az intézményvezető elfogadta. (OK-K-OJOGB-399/2011.)

Amikor a közoktatási törvény 70. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, akkor egyben azt is kimondja, hogy az érdemjeggyel a pedagógus kizárólag a tanuló teljesítményét, előmenetelét értékelheti. Törvényi előírás továbbá, hogy az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem lehet fegyelmezési eszköz. Minden esetben jogsértő az, ha az érdemjegy nem a tanuló teljesítményét, hanem a tanuló kötelezettségeinek teljesítésével kapcsolatos egyéb körülményt értékel.

A házi feladatokkal kapcsolatban a jogszabályok nem tartalmaznak konkrét előírásokat. A közoktatási törvény 48. § (4) bekezdése szerint az iskola pedagógiai programjában meg kell határozni az iskolai írásbeli beszámoltatások formáit, rendjét, korlátait, a tanulók tudásának értékelésében betöltött szerepét, súlyát, valamint az otthoni (napközis és tanulószobai) felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elveit és korlátjait.

Egy szülő arról érdeklődött, hogy jogszerű-e, ha a tanulók a házi feladat vagy a felszerelés hiánya miatt fekete pontot, majd megfelelő számú fekete pont után elégtelen érdemjegyet kapnak. A házi feladatot is az értékelés részévé lehet tenni. Amennyiben tehát a pedagógus úgy dönt, hogy a házi feladatot számon kéri és értékeli, akkor jogosult a tanuló teljesítményét elégtelenre értékelni abban az esetben, ha az nem készítette el a házi feladatot. A közoktatási törvény alapján a pedagógus – a minőség, típus és ár megjelölése nélkül – olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell. Az e körbe nem tartozó felszerelések biztosítása az iskola feladata. A tanórai felszerelés hiányát álláspontunk szerint annyiban lehet figyelembe venni, amennyiben a tanítási órán történő számonkérésben rögzített feladat teljesítéséhez az szükséges. Amennyiben a számonkérésben meghatározott feladatot a tanuló nem tudja teljesíteni – akár a felszerelés hiánya miatt – úgy akár elégtelenre is értékelhető. De a számonkérés esetétől eltekintve a felszerelés hiánya miatt a tanulónak elégtelen nem adható. A pedagógiai módszereken felül a tanulói kötelezettségszegések szankcionálása csak az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmezési eszközökkel történhet, az érdemjegy nem lehet fegyelmezési eszköz. (OK-K-OJOGB-351/2011., OK-K-OJOGB-222/2011.)

Az egyéni értékelési módszerek alkalmazásánál nagyon fontos, hogy a diákok és a szülők alapos ismeretekkel rendelkezzenek a pedagógus szempontjairól, értékelési elveiről, azonban a kellő időben adott, részletes és érdemi tájékoztatás mellett sem alkalmazható olyan értékelési módszer, amely a tanulói jogviszonyra vonatkozó szabályoknak ellentmond. Az értékeléssel összefüggő panaszok jelentős részében a helyi szabályok megismerésére hívtuk fel a panaszosok figyelmét, hiszen a jogszabályok e körben csak keretet adnak az intézményi rendelkezések kialakításához. (OK-K-OJOGB-235/2011.)

Beadványában egy szülő az iskola egyik pedagógusa értékelési módszerei miatt fordult hivatalunkhoz. Panaszában két kérdéskörrel kapcsolatban fogalmazta meg kifogásait. Elsőként kifogásolta, hogy állítása szerint a matematika tanár jogszabályt és a pedagógiai programot sértő módon járt el több esetben, amikor az általa íratott dolgozatok nem az iskola pedagógiai programjában meghatározott időtartam alatt lettek kijavítva, és a tanulónak a pedagógiai programban leírtak ellenére nem hangsúlyozta azt a tényt, hogy ezen érdemjegyek beírásáról a tanuló dönthet. A pedagógus arra hivatkozva, hogy kevés a jegyük, a második félévben mindenkivel beíratta a jegyeket.

Az intézményvezető állítása szerint a pedagógus valóban kévsé javította ki a dolgozatokat. Ennek következménye, hogy a tanulók kérhetik, hogy jegyeiket ne írják be a naplóba. Azt azonban akkor nem kérte senki. Az intézményvezető nyilatkozata szerint a diákok mindegyike rendelkezik az aktuális házirenddel, melyben e szabály le van írva. A házirend és a pedagógiai program fellelhetők az iskola honlapján. Ezen felül a tanév első tanítási napján az osztályfőnökök ismertetik és megbeszélik a házirendet a tanulókkal. Továbbá a pedagógus az esetet megelőzően kitért a szóban forgó lehetőségre, az osztályban ezt megvitatta. A pedagógusnak nincs olyan kötelezettsége, hogy minden létező esetben hangsúlyozza, hogy milyen jogok illetik meg az adott tanulót. A jegyek pedig nem azért kerültek beírásra, mert nem volt elég osztályzat, hanem azért, mert a tanulók ezt a dolgozatra kapták, és nem kérték, hogy ne kerüljenek beírásra a kévsé történő javítás miatt.

Álláspontunk szerint, amennyiben a tanulók a fentiekben leírt tájékoztatást megkapták a tanév elején, az iskolai dokumentumok pedig valóban megtalálhatók az iskola honlapján, úgy a tanárnak nem szükséges külön, minden egyes tanuló esetében megkérdezni, kívánja-e beírni az osztályzatokat. A fentiekre tekintettel a jogsértést e kérdésben nem állapítottuk meg.

A szülő a továbbiakban előadta, hogy az egyik dolgozat írásakor puskázással vádolták meg a gyermekét. A gyermek elmondása szerint a dolgozat megírása után kicsöngettek, és a tanár elindult a tanári felé miközben az osztályteremből az egyik fiú utána szaladt egy összefoglaló képleteket tartalmazó papírlappal, és azt mondta, hogy két tanuló – köztük a panaszos gyermeke – puskázott. Ezek után a pedagógus a következő órán az osztályteremben felállította az érintett tanulókat és kérdőre vonta őket, melyre ők nem feleltek semmit. Ezután bizonyítottnak tekintette a cselekményt, majd kijelentette, hogy ezért egyes érdemjegy jár. A pedagógus a májusi fogadóórán meg is mutatta a „puskát” a szülőnek, ami nem a panaszos gyermekének kézírása volt. Ezt követően az igazgató asszonnyal abban állapodtak meg, hogy a két kérdéses dolgozatot a tanuló újraírhatja, azonban a jegyek javításához a tanár nem adta hozzájárulását. Az intézményvezető ekkor a szülő állítása szerint azt javasolta, hogy a dolgozatok újraírását követően döntsenek a jegyek beírásáról a naplóba. Ezt a javaslatot a szülő elfogadta. Ezt követően megtörtént az egyik dolgozat javítása és annak érdemjegye bekerült a naplóba, de a megbeszéléssel ellentétben a korábbi, puskázásért kapott jegy is. A szülő az iskola fent leírt eljárását rendkívül sérelmesnek tartotta, hiszen egy be nem bizonyított eset miatt gyermeke érdemjegyet kapott, amelyet fegyelmezési eszközként használtak, és amely hátrányosan befolyásolta az év végi jegyét is. Mindemellett az eljárás a gyermek számára méltóságsértő is volt.

Az intézményvezető szerint a panaszos gyermeke nem magatartása értékeléseként kapott elégtelent, hanem azért mert puskázott, és ezt a többször feltett kérdések során sem tagadta. Ennek ellenére a szülő kéréseit a pedagógus teljesítette (mindkét szóban forgó dolgozat tárgyából javítható a tanuló; nem szóban, hanem a szülő kérésének megfelelően írásban; a szülő megkapta az eredeti dolgozat feladatsorát; a tanuló az általa megadott időpontban adhatott számot tudásáról). Az intézményvezető szerint arra vonatkozó ígéret, hogy az eredeti érdemjegyek nem kerülnek beírásra, nem hangzott el. Ugyanakkor megígérték, hogy a puskázásért kapott érdemjegy nem befolyásolja majd a tanuló év végi osztályzatát. A szülővel folytatott megbeszélést követően a tanulók ismételtelen lehetőséget kaptak arra, hogy elmondják, mi történt, ám ekkor sem tagadták a puskázás megtörténtét. Az intézményvezető szerint a tanulók nem lettek megvádolva, megszégyenítve, órán soha nem beszéltek a történekről, a pedagógus nem érezte a tanulókkal, hogy neheztelne rájuk.

A puskázással kapcsolatban azt vizsgáltuk, hogy jogszerű-e az, ha a tanuló abban az esetben, ha puskázik, elégtelent kap a dolgozatára. A beadványozó szerint ezzel nem a tudása, hanem magatartása kerül értékelésre. Álláspontunk szerint azonban a puskázást nem lehet kizárólag fegyelmezetlen, házirendbe ütköző magatartásként megítélni. A puskázással egyfelől a tanuló azt bizonyítja, hogy tudása nem elégséges ahhoz, hogy önállóan válaszolja meg a kérdéseket. Azaz a tudása nem egyezik meg azzal, amit a pedagógus a dolgozatban lát. Amennyiben a puskázás fegyelmezési eszközzel lenne értékelve (intővel, beírással, magatartásjeggyel), úgy a tantárgyi érdemjegy nem a valós képet tükrözné. Így a puskázás olyan jogtalan előnyhöz juttatná az ezen eszközt alkalmazó tanulót, amely alaptalanul juttatná őt kedvezőbb megítélés alá. Bár a puskázás tiltása kifejezetten nem jelenik meg a közoktatási jogszabályokban, ugyanakkor a közoktatás folyamatában minden szinten szankcionált a jogtalan előnyszerzés. Vizsgákon, érettségi vizsgán, felvételi vizsgán az érvénytelenség, a kizárás következményével járhat, ha valaki tiltott eszközt vesz igénybe. A puskázás megítélése tehát az oktatás szerves részét képezi, az értékelés során különleges helyzetet eredményez, nem lehet tehát csupán magatartási problémaként kezelni. Hasonló módon kell megítélni a sűgást, a dolgozatkérdések esetleges előzetes megismerését, és minden más olyan helyzetet, melynek során egyes tanulók tisztességtelen előnyt szereznek a számonkérés bármely formája során a többiekkel szemben. Álláspontunk szerint tehát nem jelenti az oktatási jogok sérelmét az, ha a puskázó, vagy egyéb módon tisztességtelen előnyt szerző tanuló elégtelen érdemjegyet kap.

Azzal a kezdeménnyel fordultunk az intézmény vezetője felé, hogy a jövőben tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a hasonló – jogtalan előnyszerzés

irányuló – helyzetek előfordulása esetén a pedagógusok alapos vizsgálattal győződjenek meg arról, hogy valóban történt-e puskázás. Kezdeményezésünket az intézményvezető elfogadta. (OK-K-OJOGB-99/2011.)

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy gyermeke vonatkozásában a 2010. évi országos kompetenciamérés keretében megírt felmérést a matematika tanár érdemjeggyel értékelte, és ezt a naplóba, valamint az ellenőrzőbe is bevezette. Tájékoztatása szerint az intézmény pedagógiai programjában nem szerepel az, hogy a kompetenciamérés eredményét beszámíthatják a tanulók osztályzatába.

A közoktatási törvény 99. §-a szabályozza a közoktatás országos mérési feladatait. Ezen § (4)-(5) bekezdése szerint az országos mérési feladatok keretében kell rendszeresen mérni, értékelni a nevelési-oktatási intézményekben folyó pedagógiai tevékenységet, így különösen az alapkészségek, képességek fejlődését. Az oktatásért felelős miniszter évente a tanév rendjéről szóló rendeletében határozza meg az országos mérési feladatokat, amely mérésnek minden tanévben ki kell terjednie a közoktatás negyedik, hatodik, nyolcadik és tizedik évfolyamán minden tanuló esetében az anyanyelvi és a matematikai alapkészségek fejlődésének vizsgálatára. A szakiskola tizedik évfolyamán folytatott mérésnek az olvasás és szövegértés alapkészség vizsgálatára is ki kell terjednie.

A kompetenciamérés végrehajtására vonatkozóan a közoktatási törvény 2. számú melléklete rendelkezik, „a tanuló fejlődésének nyomon követése” cím 1.) pontja alatt. A vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján tájékoztattuk a panaszost arról, hogy a nevelési-oktatási intézmény az országos méréshez, értékeléshez központilag elkészített, mérési azonosítóval ellátott dokumentumot alkalmaz, amelyen nem szerepelhet olyan adat, amelyből a kitöltő tanuló azonosítható. Ezt a mérési azonosítót az iskola azonban a tanuló személyéhez rögzítetten – a jogszabályban meghatározott rendelkezéseket figyelembe véve – nyilvántartja és kezeli az intézményben, mivel a lefolytatott országos mérések, értékelések során az érintett tanulónál minden esetben azt a mérési azonosítót kell alkalmazni, amelyet az általa első ízben kitöltött dokumentumon alkalmaztak. Abban az esetben, ha a tanuló átlépéssel iskolát vált, adatait – beleértve a mérési azonosítót is – a másik iskolának továbbítani kell. A személyazonosításra alkalmas módon tárolt adatok kezelésének korlátját jelenti, hogy ezen adatok csak az iskolán belül használhatók fel, a tanuló fejlődésének figyelemmel kísérése, a fejlődéshez szükséges pedagógiai intézkedések kidolgozása és megvalósítása céljából.

Az országos mérési feladatok végrehajtására vonatkozó szabályok kiemelten nem rendelkeznek a kompetenciasor eredményének a tanulók évközi teljesítményének értékelése során történő figyelembevételéről. Azonban álláspontunk szerint a kompetenciamérésnek az adott tantárgy esetében történő érdemjeggyel való értékelése – az értékelésre irányadó szabályok alapján – nem tekinthető jogszerűtlennek abban az esetben, ha a kompetenciamérésnél alkalmazott tantárgyi feladatsor egyezik az iskola pedagógiai programjában, konkrétan a helyi tantervben az adott évfolyam tekintetében meghatározott tantárgyi követelményekkel. Továbbá a mérés értékelése is megfelel a helyi tantervben az iskolai beszámoltatás, az iskolai számonkérés követelményeire, formáira, valamint a tanuló teljesítményének értékelésére, minősítésére vonatkozóan meghatározott szabályoknak. (OK-K-OJOGB-391/2011.)

A közoktatási törvény 70. § (4) bekezdése állapítja meg a nevelőtestület jogkörét az év végi osztályzatokkal kapcsolatban. Eszerint az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, illetve az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa

meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

Egy pedagógus a törvényben szereplő „lényeges eltérés” kifejezés értelmezésével kapcsolatban kérte segítségünket. Tájékoztattuk, hogy e rendelkezés részleteit a jogszabályok nem rendezik. Sem azt, hogy a nevelőtestület delegálhatja-e ezen jogkörét annak egy kisebb csoportjára (az osztályt tanító pedagógusok), sem azt, hogy mit jelent a lényeges eltérés. Ezek a kérdések a helyi szabályozás körébe tartoznak, a pedagógiai programban, szervezeti és működési szabályzatban lehet kidolgozni a jogi normában megfogalmazott szabály részleteit. (OK-K-OJOGB-314/2011.)

A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 21. §-a értelmében a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán nyújtott teljesítménye alapján kell megállapítani. Osztályozó vizsga a szakképző iskolában – a szakképzésre vonatkozó rendelkezések szerint – szervezett beszámoltató vizsga is (a továbbiakban a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga). A tanulmányok alatti vizsgát iskolában – illetve e rendeletben meghatározottak szerint – független vizsgabizottság előtt lehet tenni. Különözeti vizsgát a tanuló abban az iskolában tehet, amelyben tanulmányait folytatni kívánja. A szabályosan megtartott tanulmányok alatti vizsga nem ismételhető.

A rendelet szerint a különbözeti és a beszámoltató vizsgákra tanévenként legalább kettő vizsgaidőszakot ki kell jelölni. Javítóvizsga letételére az augusztus 15-től augusztus 31-ig terjedő időszakban, osztályozó, különbözeti és beszámoltató vizsga esetén a vizsgát megelőző három hónapon belül kell a vizsgaidőszakot kijelölni. Az iskola osztályozó vizsgát a tanítási év során bármikor szervezhet. A vizsgák időpontjáról a tanulót a jelentkezéskor tájékoztatni kell. Az iskolában tartott tanulmányok alatti vizsga esetén az igazgató, a független vizsgabizottság előtti vizsga esetén a vizsgáztatásra kijelölt intézmény vezetője engedélyezheti, hogy a tanuló az (1) bekezdés szerint előre meghatározott időponttól eltérő időben tegyen vizsgát.

A tanulmányok alatti vizsgát háromtagú vizsgabizottság előtt kell letenni. Ha a tanulmányok alatti vizsgát az iskola szervezi, a vizsgabizottság az iskola pedagógusaiból áll. A vizsgáztatásra kijelölt intézmény által szervezett független vizsgabizottságnak nem lehet tagja az a pedagógus, aki abban az iskolában tanít, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. A tanulmányok alatti vizsga követelményeit, részeit (írásbeli, szóbeli, gyakorlati) és az értékelés rendjét a nevelőtestület a helyi tanterv alapján határozza meg, és a helyben szokásos módon nyilvánosságra hozza. A tanulmányok alatti vizsga – ha azt az iskolában szervezik – vizsgabizottságának elnökét és tagjait az igazgató, a független vizsgabizottság elnökét és tagjait pedig a vizsgáztatásra kijelölt intézmény vezetője bízza meg. A tanulmányok alatti vizsgák lebonyolításakor figyelemmel kell lenni a hivatkozott rendelet 9. számú mellékletének rendelkezéseire. (OK-K-OJOGB-385/2011.)

A pedagógusnak az értékeléssel kapcsolatos széleskörű szabadságából eredően a jogalkotó szűk körben biztosít jogorvoslatot az értékeléssel kapcsolatos panaszok esetében. A közoktatási törvény 83. § (2) bekezdése alapján a tanuló, illetve a szülő a tanulmányok értékelése, minősítése tárgyában hozott iskolai döntés ellen – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül – a tanuló érdekében eljárást indíthat abban az esetben, ha az nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve az eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. E törvényességi kérelem tekintetében a fenntartó képviselője jár el, ami önkormányzati fenntartású intézmény esetén a jegyzőt jelenti. (OK-K-OJOGB-109/2011.)

Mulasztás

Ebben az évben is számos beadvány érkezett a mulasztásokkal összefüggésben. A beadványozókat kérdéseikkel kapcsolatban tájékoztattuk a mulasztással kapcsolatos következő jogszabályi rendelkezésekről.

A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet (a továbbiakban: rendelet) 20. §-a tartalmazza a mulasztásra vonatkozó rendelkezéseket. A 20. § (2) bekezdése szerint, ha a tanuló a tanítási órától távol marad, mulasztását igazolnia kell. Egyes esetekben az óvodai foglalkozásról, a tanórától, illetve a kollégiumi foglalkozásról történő távolmaradást a jogszabály erejénél fogva igazoltnak kell tekinteni. Ezek az esetek a következők: ha a szülő előzetesen bejelentette az óvónőnek, hogy gyermekét nem viszi óvodába, ha a tanuló – kiskorú tanuló esetében a szülő írásbeli kérelmére – a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra, ha a gyermek, a tanuló betegségét a házirendben meghatározottak szerint igazolja, illetve, ha a gyermek, a tanuló hatósági intézkedés vagy egyéb alapos indok miatt nem tudott kötelezettségének eleget tenni. A jogszabály szövegéből tehát két dolog következik: egyfelől az, hogy minden esetben, ha a tanuló távol marad az órától, mulasztásról beszélhetünk, másfelől pedig csak akkor beszélhetünk mulasztásról, ha a tanuló a tanórától távol marad. Egyéb esetekben, amennyiben a távolmaradást nem igazolják, az igazolatlan mulasztás jogkövetkezményeit kell alkalmazni. (OK-K-OJOGB-326/2011., OK-K-OJOGB-412/2011., OK-K-OJOGB-222/2011., OK-K-OJOGB-410/2011.)

A rendelet 4/A. § (1) bekezdése alapján az egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni a tanuló távolmaradásának, mulasztásának, késésének igazolására vonatkozó rendelkezéseket. A rendelet 20. §-a szerint a beteg gyermek, tanuló az orvos által meghatározott időben nem látogathatja az intézményt. A gyermek, a tanuló betegsége esetén az intézmény

mulasztással kapcsolatos szabályozási jogköre az orvosi igazolás benyújtására vonatkozó rendelkezések meghatározásáig terjed. Fentiek értelmében, amennyiben a tanuló betegség miatt marad távol a tanítási órától és ezt az intézmény házirendjében foglaltaknak megfelelően igazolja, abban az esetben a távolmaradást a jogszabály erejénél fogva igazoltnak kell tekinteni. Más a helyzet azonban akkor, ha a tanuló hiányzását nem, vagy nem a házirendben rögzítetteknek megfelelően igazolja, ebben az esetben ugyanis mulasztása igazolatlan. Az igazolatlan mulasztáshoz pedig a jogszabályok súlyos jogkövetkezményeket fűznek. (OK-K-OJOGB-155/2011.)

A mulasztások igazolásával kapcsolatban a következőkről tájékoztattuk a hozzánk forduló szülőt. Ha a gyermek, tanuló beteg, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja, az intézmény szabályozási jogköre ebben az esetben az orvosi igazolás benyújtásának eljárási rendelkezéseiben nem terjedhet túl. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. §-a szerint ugyanis a beteg gyermek, tanuló az orvos által meghatározott időben nem látogathatja az intézményt. A jogszabály nem ad arra lehetőséget, hogy a nevelési oktatási intézmény az orvosi igazolásban foglaltakat megkérdőjelezze, vagy egy orvosi igazolást ne fogadjon el. Ugyanakkor a rendelet 4/A. §-ának (1) bekezdésének a) pontja szerint a nevelési-oktatási intézmény házirendjében – a közoktatási törvény 40. § (9) bekezdése szerint – kell szabályozni egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően a gyermek, tanuló távolmaradásának, mulasztásának, késésének igazolására vonatkozó rendelkezéseket. Amennyiben a gyermek igazolásának benyújtásakor e szabályokat nem tartotta be, úgy az intézmény nem járt el jogsértően, mikor azt nem fogadta el. (OK-K-OJOGB-412/2011.)

Egy szülő gyermeke két tanórai mulasztását orvosi igazolással kívánta igazolni, melyet az intézmény nem fogadott el. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk a szülőt, hogy amennyiben a tanuló a tanórától elkésik, de az órán részt vesz, és az orvosi vizsgálatra csak később távozik, akkor az első tanórától való késését valóban nem igazolja az orvosi igazolás. A másik vitatott tanórai hiánnyal kapcsolatban felhívtuk továbbá a figyelmét arra a körülményre, hogy nincsen olyan jogszabályi rendelkezés, amely megtiltaná az iskolának, hogy kétség esetén meggyőződjön az igazolás valóságtartalmáról, legyen szó akár orvos, akár szülő által igazolt mulasztásról. Amennyiben az igazolásban, mint okiratban foglaltak nem a valóságot tükrözik, úgy az nem alkalmas az abban foglalt tény vagy körülmény bizonyítására. (OK-K-OJOGB-512/2011.)

A mulasztásokhoz a jogszabályok súlyos jogkövetkezményeket fűznek – nem tanköteles tanuló esetében a tanulói jogviszony megszűnéséhez is vezethetnek – ezért nagyon fontos a mulasztás fogalmának értelmezése, mivel a jogellenes értelmezés az oktatási jogok megsértéséhez vezet.

2010. augusztus 30-ai hatályba lépésével a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvénynek, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénynek a tankötelezettség teljesítésével összefüggő módosításáról szóló 2010. évi LXVI. törvény lényegesen megváltoztatta a családi pótlék folyósítására vonatkozó egyes jogszabályokat. Amennyiben ugyanis a tanköteles tanuló az adott tanévben ötven kötelező tanórai foglalkozásról igazolatlanul mulaszt, akkor esetében a jegyző felfüggeszti a tankötelesek után járó családi pótlék – az iskoláztatási támogatás – folyósítását.

A nem tanköteles tanulók igazolatlan mulasztásához fűzi a jogszabály a legsúlyosabb jogkövetkezményt. A rendelet 28. § (2) bekezdése alapján ugyanis megszűnik a tanulói jogviszonya annak a nem tanköteles korú diáknak, aki igazolatlanul harminc tanítási óránál többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább kettő alkalommal, írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire. A tanulói jogviszony megszűnéséről az iskola írásban értesíti a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt, továbbá minden esetben a tanuló állandó lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes regionális egészségbiztosítási pénztárat. (OK-K-OJOGB-326/2011.)

A mulasztásokhoz kapcsolódó kérdéskör a késések szabályozása is. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk a hozzánk fordulókat, hogy a rendelet 20. § (8) bekezdése értelmében, ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg, késik, amit igazolnia kell. A késések ideje – a házirendben foglaltak szerint – összeadható. Amennyiben ez az idő eléri a tanórai foglalkozás idejét, a késés egy igazolt vagy igazolatlan órának minősül. Az elkéső tanuló nem zárható ki a tanóráról.

Egy szülő gyermeke tanulói jogviszonyának megszüntetése miatt kérte segítségünket. A gyermek mulasztásai miatt fegyelmi eljárásra került sor, és lehetségesnek tűnt, hogy a gyermek tanulói jogviszonyának megszüntetésére kerül sor. Arról kért a szülő tájékoztatást, hogy ez esetben jogszerűen jár-e el az intézmény.

A közoktatásról szóló törvény 12. § (1) bekezdése értelmében a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon; továbbá, hogy megtartsa az iskolai, kollégiumi szervezeti és működési szabályzatban, továbbá a házirendben foglaltakat. Amennyiben a tanuló a fent meghatározott foglalkozásokról és szakmai gyakorlatokról igazolatlanul késik, akkor nem tesz eleget maradéktalanul ezen kötelezettségeinek, köteleességszegést követ el. A tanulók köteleességszegő magatartása pedig többféle jogkövetkezményt vonhat maga után. Súlyos és vétkes kötelezettségszegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatóak. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, míg a fegyelmi eljárásról a fent említett MKM rendelet 32. §-a és az 5. számú melléklete rendelkezik. A fegyelmező intézkedéseket és azok alkalmazásának feltételeit pedig az iskola házirendjében kell szabályozni. Tehát amennyiben a tanuló igazolatlanul késik, köteleességszegést követ el, amely esetén – az eset összes körülményének mérlegelését követően – fegyelmező intézkedés is alkalmazható az adott tanulóval szemben, a házirendben foglaltak figyelembevételével. A rendelet szerint ugyanakkor késésnek az minősül, ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg. Amennyiben a tanóra 8 óraker kezdődik, a késés is csak 8 órától kezdve regisztrálható, ha tehát a tanuló 7.50 és 8 óra között érkezik meg az iskolába, nem késik el. (OK-K-OJOGB-425/2011., OK-K-OJOGB-380/2011.)

A fentiekkel összefüggésben lényeges kiemelni, hogy az igazolatlan óra fegyelmezési eszközként való alkalmazása oktatási jogokat sért. Miután csak akkor beszélhetünk mulasztásról, ha a tanuló a tanóráról távol marad, igazolatlan mulasztást nem kaphat, ha a tanítási órán megjelent. Az igazolatlan mulasztás ugyanakkor az intézmény házirendjében foglaltaknak megfelelően köteleességszegő magatartásnak is minősülhet,

és mint ilyen, alapot adhat fegyelmező intézkedés alkalmazására vagy fegyelmi eljárás indítására. Igazolatlan mulasztás azonban fegyelmezési céllal nem adható.

Egy szülő a felszerelés hiánya miatt adott igazolatlan mulasztás jogszerűségével kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását. A szülő tájékoztatása szerint a földrajz óra esetén az is előfordult, hogy a tanulót viselkedése miatt felügyelet nélkül a folyosóra küldték és igazolatlant kapott.

A közoktatási törvény 19. § (2) bekezdése alapján a pedagógus – a minőség, típus és ár megjelölése nélkül – olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell. Az e körbe nem tartozó felszerelések biztosítása az iskola feladata. A tanórai felszerelés hiányát álláspontunk szerint annyiban lehet figyelembe venni, amennyiben a tanítási órán történő számonkérésben rögzített feladat teljesítéséhez az szükséges. Amennyiben a számonkérésben meghatározott feladatot a tanuló nem tudja teljesíteni – akár a felszerelés hiánya miatt – úgy akár elégtelenre is értékelhető. De a számonkérés esetétől eltekintve a felszerelés hiánya miatt a tanulónak elégtelen nem adható.

A közoktatási törvény 12. § (1) bekezdése szerint a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon. Ezek alapján a tanuló – tekintettel a nevelési-oktatási intézmény felügyeletei kötelezettségére – felszerelés hiányában passzív részvevőként köteles részt venni a tanórán. Felszerelés hiánya miatt tehát a tanulót kiküldeni sem lehet az óráról, így az nem vezethet – sem igazolt, sem igazolatlan – mulasztáshoz. A pedagógiai módszerek felül a tanulói kötelezettségszegések szankcionálása csak az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmezési eszközökkel történhet, fegyelmezési eszközként érdemjegy nem alkalmazható.

A tanóráról való kiküldéssel és az emiatt adott igazolatlan mulasztással kapcsolatban az alábbi tájékoztatást nyújtottuk. A diákok tanórán tanúsított fegyelmezetlen magatartásának megítélése összetett kérdés. A tanuló ezzel ugyanis nemcsak saját kötelességeit nem teljesíti, hanem zavarja a tanóra megfelelő lebonyolítását, gátolja társai tanuláshoz való jogának érvényesülését, valamint a pedagógus munkájának elvégzését. Éppen ezért indokolt, hogy e kötelességszegő magatartás ne maradjon következmények nélkül, a kiküldés azonban szankcióként nem alkalmazható, a tanulók fegyelmezetlen magatartását jogszerűen az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmező intézkedések kilátásba helyezésével lehet szankcionálni. Ebben az esetben tehát igazolatlan tanóra sem adható.

Álláspontunk szerint a kiküldésre csak akkor kerülhet sor, ha az mások jogainak vagy a tanuló egyéb jogainak védelme érdekében szükséges, ennek megítélése azonban mindig és mindenképpen egyedi mérlegelést igényel. Az adott esetben a pedagógus joga és felelőssége eldönteni, hogy sor kerüljön-e a kiküldésre, és a tanóra bármelyik percében is küldik ki a tanulót, az nem tarthat automatikusan az óra végéig, hanem csak a szükséges ideig. Ezzel együtt szükséges megjegyezni, hogy a közoktatási törvény 41. § (5) bekezdésében rögzített kötelezettség, miszerint a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, nem korlátozódik kizárólag a tanítási órák időtartamára, helyszínére. Ennek értelmében tehát biztosítani kell a kiküldött tanuló felügyeletét is. (OK-K-OJOGB-1/2011.)

Fenntartói irányítás

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény hatálya kiterjed az óvodai nevelésre, az iskolai nevelésre-oktatásra, a kollégiumi nevelésre-oktatásra, függetlenül attól, hogy azt milyen intézményben, szervezetben látják el, illetve ki az intézmény fenntartója. A közoktatási törvény 86. § (1) bekezdése kimondja, hogy a községi, a városi, a fővárosi kerületi és a megyei jogú városi önkormányzat köteles gondoskodni az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról, továbbá a nemzeti és etnikai kisebbség által lakott településen a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai neveléséről és az általános iskolai neveléséről és oktatásáról. Az önkormányzatok a közoktatás feladatait intézmény létesítésével, fenntartásával, társulásban való részvétellel vagy más önkormányzattal, illetve fenntartóval kötött megállapodás útján láthatják el. A nem helyi önkormányzatok által fenntartott közoktatási intézményekre vonatkozóan a közoktatási törvény külön szabályokat tartalmaz. (OK-K-OJOGB-50/2011.)

A közoktatási törvény rendelkezései szerint a fenntartónak számos jogosítványa van a közoktatási intézmények irányításával kapcsolatban. Ezen jogosítványok gyakorlása során azonban be kell tartania a jogszabályokban előírt tartalmi és eljárási korlátozásokat. A fenntartói irányítás részletes szabályait a közoktatási törvény 102-106. §-ai tartalmazzák. (OK-K-OJOGB-672/2011., OK-K-OJOGB-232/2011., OK-K-OJOGB-695/2011., OK-K-OJOGB-132/2011.)

Panaszában egy szülő sérelmezte, hogy a település önkormányzata a jövőben nem vállalja a településen található szakközépiskola és gimnázium fenntartását, a középiskolai ellátás megszervezését a megyei önkormányzatnak adja át. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk a beadványozót, hogy a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70. § (1) bekezdése értelmében a megyei önkormányzat kötelező feladatként gondoskodik többek között a középiskolai, szakiskolai és kollégiumi ellátásról, amennyiben azt a külön törvény szerint ellátást biztosító települési önkormányzat nem vállalja. Az önkormányzatokról szóló törvény 115. § (5) bekezdése alapján, ha a települési önkormányzat képviselő-testülete a fenti feladat ellátását nem vállalja, az erről szóló döntését a megválasztását követő hat hónapon belül az érintett megyei önkormányzat közgyűlésével közli. E döntés a települési önkormányzat megbízatásáig szól. Törvény vagy megállapodás eltérő rendelkezése hiányában a feladat átadásának időpontja a települési önkormányzat döntését követő év január 1. napja. (OK-K-OJOGB-234/2011.)

A közoktatási törvény 102. §-a kimondja, hogy a fenntartó bízza meg a közoktatási intézmény vezetőjét. A fenntartónak döntése előtt be kell szereznie az intézmény alkalmazotti közösségének, az iskolaszéknek, az iskolai szülői szervezetnek (közösségnek), az iskolai diákönkormányzatnak, a nemzeti vagy etnikai kisebbségi nevelésben-oktatásban részt vevő intézmény esetén - ha nem rendelkezik egyetértési joggal - a fenntartótól függően a települési vagy a területi kisebbségi önkormányzat, illetőleg ennek hiányában az adott kisebbség helyi egyesületének, szakközépiskola és szakiskola esetén a fővárosi,

megyei gazdasági kamara véleményét. A véleménykérés elmulasztása jogsértés, a döntés érvényességét azonban – csakúgy, mint az intézményátstrukturálás alábbiakban bemutatott eseteiben – nem befolyásolja.

A panaszos szülő az intézményi igazgatóválasztással kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását. A szülő által rendelkezésre bocsátott információk szerint az újonnan kiírt pályázaton egyik jelölt – köztük a jelenlegi igazgató – sem felelt meg, így a hivatalban lévő igazgatóhelyettest bízták meg. A döntéshez nem kérték ki sem a tantestület, sem a szülők, továbbá a diákönkormányzat álláspontját sem, amit az érintettek sérelmesnek találnak. Az alábbiakról tájékoztattuk a panaszost a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján. A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdésének e) pontja szerint az iskola vezetőjének kinevezése a fenntartó jogkörébe tartozik. A fenntartónak döntése során azonban tekintettel kell lennie a közoktatási törvény 18. §-ban foglalt, a nevelési-oktatási intézményvezetői megbízás feltételeit szabályozó rendelkezésekre. A közoktatási törvény 102. § (3) bekezdése értelmében a fenntartó ugyanakkor köteles a közoktatási intézmény vezetőjének megbízásával és megbízásának visszavonásával összefüggő döntése előtt beszerezni az intézmény alkalmazotti közösségének, az iskolaszéknek, az iskolai szülői szervezetnek (közösségnek), az iskolai diákönkormányzatnak, a nemzeti vagy etnikai kisebbségi nevelésben-oktatásban részt vevő intézmény esetén – ha nem rendelkezik egyetértési joggal – a fenntartótól függően a települési vagy a területi kisebbségi önkormányzat, illetőleg ennek hiányában az adott kisebbség helyi egyesületének, szakközépiskola és szakiskola esetén a fővárosi, megyei gazdasági kamara véleményét. A vélemény kialakításához minden olyan információt hozzáférhetővé kell tenni a véleményezési joggal rendelkezők részére, amely a fenntartói döntés meghozatalához rendelkezésre áll. A vélemény kialakításához – az információk hozzáférhetővé tételének napjától számítva – legalább tizenöt napot kell biztosítani az érdekeltek részére. Lényeges kiemelni azonban, hogy a jogszabályok lehetőségét biztosítanak a fenntartó számára, hogy ne az érintettek által támogatott személyt nevezze ki, azaz a véleményezési eljárásban résztvevők álláspontja nem köti a képviselő-testületet a döntés meghozatalában. (OK-K-OJOGB-355/2011.)

A fenntartó az intézményvezető megbízásán kívül többek között dönt a közoktatási intézmény létesítéséről, átszervezéséről, megszüntetéséről, meghatározza az intézmény költségvetését, az adott nevelési, tanítási évben indítható csoportok, osztályok számát, engedélyezi a maximális létszámtól való eltérést, ellenőrzi a közoktatási intézmény gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát. (OK-K-OJOGB-75/2011.)

A szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy a településen működő 9 óvoda közül csak egy homogén csoportú óvoda van, ahová azonban nem akarják felvenni a gyermekét arra hivatkozással, hogy a csoportlétszám nem lehet több 25 főnél. Az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulót. A közoktatási törvény 3. számú melléklete rendelkezik az osztályok, csoportok szervezésének szabályairól. E szabályok között nem szerepel az óvodai csoportok szervezésének kétféle megoldására – az életkor alapján homogén, illetve életkorilag vegyes csoportra – vonatkozó rendelkezés. A közoktatásra vonatkozó jogszabályok között máshol sem találkoztunk ilyen szabályokkal, így megállapítható, hogy a vegyes vagy homogén csoportok létrehozására vonatkozó döntés a pedagógiai döntések közé tartozik. A fentiekre tekintettel az oktatási jogok megsértését nem állapítottuk meg. Sem az óvodának, sem az önkormányzatnak nem kötelezettsége, hogy azonos számban hozzon létre vegyes, illetve homogén csoportot. Célszerű, ha a fenntartó önkormányzat figyelembe veszi a szülői igényeket döntéseinek meghozatala során, de a döntés meghozatalának felelősségét a fenntartó viseli. Javasoltuk ugyanakkor, hogy a szülők vegyék igénybe a jogszerű

érdekvégyesítés eszközeinek széles skáláját, és minél több csatornán közvetítsék igényeiket a fenntartó felé annak érdekében, hogy a csoportszervezés során véleményüket figyelembe vegyék. (OK-K-OJOGB-257/2011.)

Beadványában a szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy a fenntartó az érintett szülők tájékoztatása nélkül utólagosan úgy döntött, hogy nem indítja el szeptembertől az általános iskola fejlesztő, felzárkóztató osztályát. A szülő aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a jelenlegi helyzet miatt gyermekeinek a város két pontjára kell járnia, továbbá hogy ez a fenntartói döntési folyamat végső soron az iskola elsorvasztását fogja eredményezni. A beadványban foglaltakat megvizsgálva az alábbiakról tájékoztattuk a szülőt. A közoktatási törvény egyik elve az önkormányzati feladatellátásra való építés. A közoktatás-szolgáltatás nyújtásában részt vevő helyi önkormányzat a közoktatásról szóló törvény szerint szolgáltatást nyújt, amellyel helyi közügyet teljesít. Az önkormányzatok a közoktatás feladatait intézmény létesítésével, fenntartásával, társulásban való részvétellel vagy más önkormányzattal, illetve fenntartóval kötött megállapodás útján láthatják el. A közoktatásról szóló törvény minden esetben ellátási kötelezettségről és nem annak megszervezési módjáról rendelkezik, továbbá minden esetben a szolgáltatás minimális terjedelmét határozza meg, amelynél kevesebbet nem, de többet nyújthat minden helyi önkormányzat. A fenntartó feladata tehát a jogszabályban rögzített feladatellátási kötelezettség teljesítése, annak megvalósítási módjáról azonban szabadon dönthet. A fenntartónak számos jogosítványa van a közoktatási intézmények irányításával kapcsolatban. Ezen jogosítványok gyakorlása során azonban be kell tartania a jogszabályokban előírt tartalmi és eljárási korlátozásokat. A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdése c) pontja értelmében a fenntartó meghatározza az adott nevelési évben indítható óvodai csoportok számát, továbbá engedélyezi az osztály, csoport átlaglétszámtól való eltérést, meghatározza az adott tanítási évben az iskolában indítható osztályok, napközis osztályok (csoportok), a kollégiumban szervezhető csoportok számát, továbbá engedélyezi a maximális létszámtól való eltérést. A közoktatási törvény 3. számú melléklete szabja meg az egyes osztályokban az átlag-, illetve a maximális létszámot. Ez alapján az első osztályban az átlaglétszám 21 fő. A 118. § (6) bekezdése eltérést enged, amikor kimondja, hogy a 3. számú mellékletben meghatározott iskolai osztály létszáma az átlaglétszámhoz képest csökkenthető (többletszolgáltatás), ha az ehhez szükséges fedezetet a fenntartó többletköltségvetése támogatás nélkül, vagy a nevelési-oktatási intézmény saját forrásaiból biztosítja. Ez azonban egy lehetőség, a fenntartó önkormányzat dönti el, hogy megadja-e az engedélyt a kisebb létszámú osztály indításához. A szülő által panaszolt fenntartói döntés, miszerint az önkormányzat úgy döntött, hogy nem indítja el a fejlesztő, felzárkóztató osztályt, álláspontunk alapján nem tartozik az intézményátszervezés fogalomkörébe. (OK-K-OJOGB-260/2011.)

A fenntartói irányítás témakörében az elmúlt évben is az intézmények átszervezésével, bezárásával kapcsolatban érkezett hozzánk a legtöbb beadvány. Ilyen tárgyú problémával nemcsak tanulók és szülők, hanem pedagógusok és intézményvezetők is keresték hivatalunkat. A panaszosok kérdései részben arra irányultak, hogy jogszerű-e a fenntartó bezárásról, átszervezésről hozott döntése, részben pedig arra, hogy mit tehetnek az érintettek, amennyiben ilyen jellegű döntésről értesülnek.

A kérdéskörrel kapcsolatban kialakított állásfoglalásunk alapján tájékoztattuk a panaszosokat a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, felhívva arra a figyelmüket, hogy amennyiben a fenntartó betartja a vonatkozó garanciális szabályokat, ez esetben önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak egy intézmény átszervezése, összevonása, megszüntetése. Az intézménymegszüntetés törvényességének ellenőrzése

a vonatkozó garanciális szabályok megtartásának megvizsgálásából állhat, célszerűségi szempontokat nincs mód felülbírálni. A kérdéskörrel kapcsolatban kialakított állásfoglalásunk a következő.

A művelődéshez való jog az Alkotmányban biztosított alapjogok második generációjaként ismert jogok csoportjának része, olyan társadalmi konszenzuson alapuló érték, amely államcélként fogalmazódik meg. Az állam törvényekben vállalt feladatának el látását részben az önkormányzatok útján valósítja meg azáltal, hogy biztosítja – többek között – az ingyenes és kötelező általános iskola igénybevételének lehetőségét. Az önkormányzat, mint fenntartó – a jogszabályok keretei között – nagyfokú önállósággal rendelkezik az intézményi struktúra kialakításában, szervezésében. A közszolgáltatás megvalósítására hozott döntéseit kizárólag törvényességi okokból vizsgálhatjuk felül, célszerűségi szempontból felülbírálni azokat egyetlen szervezetnek sincs joga. A nevelési-oktatási intézmények országosan tapasztalható átszervezései, összevonásai és megszüntetési gazdasági és demográfiai okok természetes következményei. Önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak egy intézmény átszervezése, összevonása, megszüntetése, ha a fenntartó betartja az arra vonatkozó garanciális szabályokat. Az intézménymegszüntetés törvényességének ellenőrzése e garanciális szabályok megtartásának megvizsgálásából állhat.

Egy település lakossága számára az oktatási feltételek kiemelkedő fontosságúak, ugyanakkor a körülmények változása, a folyamatos szolgáltatás miatt az intézményrendszer megváltoztatása, szűkítése olykor elkerülhetetlen. Ez pedig az intézmény dolgozói, tanulói és szülei körében bizonyos sérelmet okoz. Az érintettek jogainak védelmét ebben az esetben egyrészt egy kötelező eljárási szabály, a véleményük beszerzése jelenti (közoktatási törvény 102. § (3) bekezdése szerint), másrészt az a törvényi követelmény, hogy az oktatásról továbbra is megfelelő színvonalon kell gondoskodni olyan módon, hogy annak igénybevétele a tanulónak, szülőnek ne jelentsen aránytalan terhet (a 4. § (7) bekezdés a) pontja szerint). Annak eldöntéséhez, hogy az intézmény átszervezése aránytalan teherrel jár-e, a fenntartónak be kell szereznie a fővárosi, megyei önkormányzat – fejlesztési tervre épített – szakvéleményét. A közoktatási törvény 88. § (6) bekezdés alapján a helyi önkormányzat közoktatási szakértő véleményét is köteles beszerezni tervezett intézkedésének véleményezése céljából. Az iskolabezárással kapcsolatos döntéseknek érvényességi kelléke a szakértői vélemény beszerzése. A szakértőnek abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy a javasolt megoldás biztosítja-e az adott tevékenység, szolgáltatás megfelelő színvonalon történő további ellátását. A szakértő véleményét a fővárosi, megyei önkormányzat részére – a szakvélemény megkérésével egyidejűleg – meg kell küldeni. A független szakértőre – a helyi önkormányzat megkeresésére – a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal tesz javaslatot.

A fenntartói döntések további korlátja, hogy a közoktatási törvény 102. § (9) bekezdése szerint, hogy tanítási évben (szorgalmi időben), továbbá – a július-augusztus

hónapok kivételével – nevelési évben a fenntartó iskolát nem indíthat, továbbá iskolát, kollégiumot, óvodát nem szervezhet át, nem szüntethet meg, fenntartói jogát nem adhatja át; iskolai osztályt, kollégiumi csoportot, óvodai csoportot nem szervezhet át, és nem szüntethet meg; az iskola, kollégium, óvoda feladatait nem változtathatja meg. A 102. § (11) bekezdése értelmében a fenntartó legkésőbb az intézkedés tervezett végrehajtása éve májusának utolsó munkanapjáig hozhat döntést a nevelési-oktatási intézmény fenntartói jogának átadásával, átalakításával, megszüntetésével, az alapfokú művészetoktatási intézményben a tanszak indításával és megszüntetésével kapcsolatban, az egyéb átszervezésre vonatkozó döntések határideje július utolsó munkanapja. Amennyiben a nevelési-oktatási intézmény fenntartói jogának átadására helyi önkormányzat és olyan kistérségi társulás között kerül sor, melynek az önkormányzat tagja, akkor az erre vonatkozó döntés meghozatalának határideje július utolsó munkanapja.

A közoktatási törvény a fenntartói döntés ellen jogorvoslati lehetőséget is biztosít. A törvény 84. § (12) bekezdése szerint, ha jogszabály a fenntartói irányítás körébe tartozó valamely döntés meghozatalát előzetes vélemény, egyetértés, szakvélemény beszerzéséhez köti, az ennek elmulasztásával hozott döntés megtámadható. A sikeresen megtámadott döntés a meghozatalának időpontjától kezdődő hatállyal érvénytelenné válik. Megtámadásra a sérelmet szenvedett fél és az jogosult, akinek a megtámadáshoz törvényes érdeke fűződik. A megtámadást három hónapon belül írásban kell közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében tizenöt napon belül érvényesíteni. A megtámadást tehát a fenntartóval kell közölni, az érvénytelenség megállapítását pedig a helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzéséért felelős szerv (illetékesség szerint fővárosi vagy megyei kormányhivatal) vezetőjének címzett beadvánnyal lehet érvényesíteni. A három hónapos határidő a döntésnek az érdekelt részére történő közlésének napján kezdődik. Ha ez a nap nem állapítható meg, a közlés napja a döntés meghozatalát követő tizenötödik munkanap. A megtámadáshoz biztosított határidő jogvesztő, igazolásnak helye nincs. Ha a helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzéséért felelős szerv vezetőjének eljárása eredménytelen, a fenntartói döntést bíróság előtt lehet megtámadni.

A hivatalhoz fordult több érintett szülő és a fenntartói döntéssel érintett általános iskola szülői munkaközössége sérelmezve, hogy a fenntartó kerületi önkormányzat 2011. 02. 17-i ülésén szándéknyilatkozatot fogadott el, miszerint az érintett általános iskola működtetését a 2011/2012-es tanévtől kezdődően saját fenntartású intézmény keretében nem kívánja biztosítani. A költség-hatékonyági és pénzügyi okok mellett a fenntartó az iskola megszüntetését a csökkenő tanulói létszámmal és az iskolában tanuló kerületi gyerekek kis létszámával indokolta, ennek megfelelően pedig a költségvetésben, az indítható osztályok tekintetében már figyelembe sem vette. A rendelkezésre álló információk szerint az iskolába 44 tanuló jár, enyhe- és középfokban értelmi fogyatékos és további fogyatékossgal (autizmus, mozgáskorlátozottság, hallássérülés) bíró tanulók, közülük 4 fő a kerületi tanuló. A szülők tájékoztatása alapján az érintett iskola szakmailag nagyon elismert, magas szakmai tudású pedagógusok tanítanak és fejlesztenek az intézményben, ahol a sajátos gyógypedagógiai irányelveknek megfelelően rendkívül jó légkörben, kis létszámú osztályokban és az egyéni fejlődést elősegítő oktatásban vehetnek részt a tanulók. Az iskola csak szakértői véleménnyel rendelkező, kizárólag fogyatékos gyermekeket fogadhat, a rendelkezésre álló információk

alapján ellátási körzete több kerületre is kiterjed. A szülők tájékoztatása alapján azonban sokan nem is tudnak az intézményről, mivel az illetékes tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság nem tájékoztatja az iskolát kereső szülőket erről az intézményről. Az önkormányzat döntése kapcsán gazdasági okokra hivatkozik, miszerint nagyon költséges az iskola fenntartása, kiemelt tekintettel arra, hogy csak 4 kerületi gyerek jár az intézménybe és a helyzet megoldására szerződést kíván kötni egy másik szomszédos kerülettel a kerületi gyerekek átvételére. A szülői tájékoztatás szerint tudomásuk alapján az érintett kerület megfelelő pénzügyi kondíciókkal bír, hitelfelvételi kényszer nincs. Az önkormányzati költségvetésben az iskola fenntartására fordított összeg nem éri el az 1 %-ot. A szülők panasza alapján a kerületi gyerekek alacsony számára történő hivatkozás azért is elfogadhatatlan számukra, mivel 2010. októberi adatok alapján a kerületben tanulók létszáma 1583 fő, és ebből 1052 fő más kerületből és vidékről jár be.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve az oktatási jogok biztosa vizsgálatot indított, amely során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény fenntartójától. Megkeresésünkre küldött nyilatkozatában a polgármester úr tájékoztatott arról, hogy a képviselő-testület határozatában valóban kifejezte azon szándékát, hogy a fenntartásában működő általános iskola és logopédiai szakszolgálat működtetését a 2011/2012. tanévtől kezdődően saját fenntartású intézmény keretében nem kívánja biztosítani. Ezen szándéknyilatkozat meghozatala előtt az önkormányzat megbízásából közoktatási szakértők elvégezték az önkormányzat által fenntartott közoktatási intézmények szakmai munkájának költséghatékonysági értékelését, melynek megállapításait a képviselő-testület a szándéknyilatkozat megfogalmazásakor figyelembe vette. A képviselő-testületi ülést követően a szándéknyilatkozatot megküldték a közoktatási törvény 102. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a véleményezésre jogosult szervezeteknek. Továbbá felkérték az oktatásért felelős alpolgármestert közoktatási megállapodás létrehozására vonatkozó előzetes tárgyalások lefolytatására az érintett tanulók ellátásának biztosítására, amely feladat ellátására a szomszédos kerületi önkormányzat részéről egyértelmű fogadókészség mutatkozott. Tájékoztatása szerint ezen egyeztetésekről a szülői szervezet és az alkalmazotti közösség is értesítést kapott, továbbá a majdani fogadó intézmény több alkalommal is lehetőséget biztosított a szülők részére az iskola, valamint az ott folyó munka megismerésére. Ezt követően kérte a hivatal a szülők nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy igénybe kívánják-e venni a felajánlott lehetőséget, hogy a közoktatási megállapodás majd ezen igények figyelembe vételével készülhessen el. Tekintettel arra, hogy az elsődleges szülői nyilatkozatok nemlegesek voltak, ezért tájékoztatták a szülőket arról, hogy a tankötelezettség teljesítésének biztosítása érdekében iskolakijelölés céljából fel kell keresniük az illetékes szakértői bizottságot. A polgármester úr tájékoztatott továbbá arról, hogy a szülők és az intézmény alkalmazottai számára is megküldésre került a hivatal által felkért független szakértő által készített szakértői vélemény kivonata. Az önkormányzathoz beérkezett szülői levelekre minden esetben írásban válaszoltak, teljes körű tájékoztatást adva számukra. A szándéknyilatkozatot követően az iskolával kapcsolatos végleges döntést a képviselő-testület 2011. május 12-ei ülésén hozta meg, erről a szülőknek is tudomásuk van, hiszen többszöri írásbeli tájékoztatást kaptak róla. Az iskolába 44 enyhe- és középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek jár, akik közül mindössze 4 fő, azaz 9 % a kerületi tanuló, az egész alsó tagozaton 1 fő kerületi lakos van. Az iskola alapító nyilatkozata szerint a felvehető maximális tanulói létszám 112 fő, ami 10 éve drasztikusan csökkenő tendenciát mutat, akár csak a kerületi tanulók aránya. Az alapító okirat szerint az általános iskola enyhe fokban értelmi fogyatékosokkal élő tanulókat tanító-nevelő iskola, ezen kívül elég nagy számban középsúlyos értelmi fogyatékos tanulókat is nevel. A közoktatási törvény 86. § (4) bekezdés a) pontja, valamint a fővárosi és a kerületi önkormányzatok között létrejött megállapodás szerint a fővárosi kerületi önkormányzatok kizárólag az enyhe értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai oktatásáról kötelesek gondoskodni. Az intézmény ellátási körzete kizárólag az adott kerületre terjed ki. A feladatellátást az önkormányzat az intézmény fenntartásával és más módon is biztosíthatja. Az intézménnyel kapcsolatos döntés előtt a képviselő-testület

természetesen az önkormányzati intézkedési tervet a tervezett döntéseknek megfelelően módosítani kívánja, vagyis rögzíteni fogják, hogy az önkormányzat az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók ellátását a szomszédos kerülettel kötendő közoktatási megállapodás keretében látja el. Ez az ellátás nem pusztán az adott kerületi tanulókra, hanem az általános iskolával tanulói jogviszonyban álló valamennyi tanulóra vonatkozik. Tájékoztatása szerint, ha valamennyi tanuló elfogadná ezt a lehetőséget, akkor a szomszédos kerület 4 gyógypedagógust és 2 gyógypedagógiai asszisztent is átvenne az iskolától, valamint összességében 2 teljes osztályközösséget együttesen tudna tovább nevelni és oktatni. A fogadó intézménybe való eljutás sem a tanulóknak, sem a szülőknek nem jelentene aránytalan terhet, mivel az iskola nagyon jól megközelíthető, másrészt a szülők 91%-a eddig is más kerületekből, illetve vidékről hozta ide gyermekét. Tájékoztatása szerint az Oktatási Hivatal által kijelölt független szakértő a szakértői véleményben megállapítja, hogy az intézményfenntartó kerületi önkormányzat – az iskolai tanulói létszámot figyelembe véve – aránytalan anyagi terhet vállalt magára. A közoktatási megállapodás-tervezet biztosítja az általános iskola tanulói jogviszonnyal rendelkező diákjainak ellátását, ez a tervezett együttműködés továbbá törvényessé teszi a középsúlyosan fogyatékos tanulók nevelését-oktatását, amire a szomszédos kerületi befogadó intézmény az alapító okirat szerint jogosult. A szakértői vélemény megállapítása szerint az iskola tanulói többségének ez nem jelent aránytalan terhet.

A rendelkezésre álló információk alapján jelen ügyben a beadványozók panasszal fordultak az illetékes kormányhivatalhoz. Ezen körülményre tekintettel megkerestem az illetékes kormányhivatalt mint a helyi önkormányzat törvényességi ellenőrzéséért felelős szervezet és kértem, hogy az ügyvel kapcsolatos eljárásukról, annak megállapításairól szíveskedjék hivatalomat tájékoztatni. Az illetékes kormányhivatal a kerületi önkormányzata által meghozott, az általános iskola és logopédiai szakszolgálat megszüntetésével kapcsolatos valamennyi fenntartói döntését megvizsgálta. A vizsgálat eredményeképpen a kormányhivatal megállapította, hogy a fenntartó az általános iskolára és logopédiai szakszolgálatra vonatkozó döntése meghozatalát megelőzően lefolytatta a közoktatási törvényben szabályozott véleményeztetési eljárást, beszerezte a szükséges szakvéleményeket, így erre tekintettel az ügyben törvényességi észrevétel megtételét a kormányhivatal nem tartotta indokoltnak. A feladatellátás szempontjából megállapítható, hogy a közoktatási megállapodás vonatkozásában érintett két önkormányzat képviselő-testülete döntött a közoktatási megállapodás megkötéséről. Mindezekre figyelemmel az iskola megszüntetésével egyidejűleg a fenntartó önkormányzat a közoktatási törvény 86. § (4) bekezdés a) pontjában foglalt törvényi kötelezettségének a közoktatási törvény 88. § (4) bekezdésében előírt módon eleget tett.

A szülők és az általános iskola szülői munkaközösségének panaszát, valamint a fenntartói nyilatkozatban, továbbá a kormányhivatal főigazgatójának tájékoztatásában foglaltakat, és a hivatalom rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel. Tájékoztattuk az érintett feleket a hivatal által az intézményátszervezéssel kapcsolatban kialakított jogi álláspontról. Jelen ügyben az intézményátszervezés körülményeinek vizsgálata nyomán – a kormányhivatal által megállapítottakkal egyezően – megállapítottuk, hogy a fenntartó kerület önkormányzata döntése kapcsán betartotta a vonatkozó garanciális szabályokat és jogszabályi előírásokat. A szándéknyilatkozatot követően a képviselő-testület határidőn belül, 2011. május 12-én hozta meg végleges döntését, amely döntéshozatalt megelőzően lefolytatta a közoktatási törvényben szabályozott véleményeztetési eljárást, valamint beszerezte a szükséges szakvéleményeket. A feladatellátás szempontjából megállapítottuk, hogy az iskola megszüntetésével egyidejűleg a fenntartó önkormányzat a közoktatási törvény 86. § (4) bekezdés a) pontjában foglalt törvényi kötelezettségének a közoktatási törvény 88. § (4) bekezdésében előírt módon eleget tesz, az önkormányzat az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók ellátását a szomszédos kerülettel kötött közoktatási megállapodás keretében látja el. Ez az együttműködés továbbá törvényessé teszi az általános iskola által ez idáig ellátott középsúlyosan fogyatékos tanulók nevelését-oktatását is, amire a szomszédos kerületi befogadó intézmény az alapító okirata szerint jogosult. Mindezek alapján

jelen ügyben oktatási jogsérelmet kimutatni nem tudtunk, így az ügyben kezdeményezés megfogalmazását nem tartottuk indokoltnak, és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-155/2011.)

Amennyiben tehát a fenntartó betartja a vonatkozó garanciális szabályokat, döntése nem lesz jogsértő, ugyanakkor számos érintett tanuló, szülő, pedagógus számára komoly érdeksérelmet okozhat. A vonatkozó jogszabályi rendelkezésekben biztosított jogaikkal élve a tanulók és a szülők mind egyénileg, mind kollektív módon kinyilváníthatják fenntartásaikat, javaslattal élhetnek, kérdéseket, kezdeményezéseket fogalmazhatnak meg, s ezek mind hatással lehetnek az önkormányzat átszervezésről meghozandó döntésére. (OK-K-OJOGB-209/2011., OK-K-OJOGB-304/2011., OK-K-OJOGB-262/2011., OK-K-OJOGB-396/2011., OK-K-OJOGB-468/2011., OK-K-OJOGB-522/2011., OK-K-OJOGB-492/2011., OK-K-OJOGB-542/2011., OK-OJOGB-510/2011., OK-K-OJOGB-119/2011., OK-K-OJOGB-392/2011., OK-K-OJOGB-327/2011.)

A 2010. évi LI. törvény megváltoztatta az önkormányzati fenntartásból egyházi jogi személy fenntartásába átadott közoktatási intézmények – az egyházak hitéleti és közcélú tevékenységének anyagi feltételeiről szóló 1997. évi CXXIV. törvényben meghatározott – kiegészítő anyagi finanszírozásának feltételeit. Az eddigi szabályozás szerint a helyi önkormányzat által egyházi fenntartónak átadott közoktatási intézmény egyházi kiegészítő támogatását – közoktatási megállapodás alapján – a fenntartói jogok átadását követően legalább öt éven keresztül a fenntartói jogokat átadó önkormányzatnak kellett fizetnie, majd azt követően e finanszírozás a központi költségvetést terhelte. A közoktatási törvény 81. § (11) bekezdése értelmében, amennyiben az egyházi jogi személy a Kormánnyal a közoktatási feladatok ellátására is kiterjedő megállapodást kötött a fenntartásában működő nevelési-oktatási intézmény tekintetében – a nevelési-oktatási intézmény székhelye szerint illetékes községi, városi, megyei jogú városi, fővárosi kerületi önkormányzat részére megküldött – egyoldalú nyilatkozatával vállalhatja az önkormányzati feladatellátásban való közreműködést. A közoktatási törvény módosított 118. § (9) bekezdése értelmében az átadott egyházi közoktatási intézmény fenntartója megfelelő előkészületi tárgyalásokat követően a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal hozzájárulásával azonnal egyoldalú nyilatkozattételt tehet az önkormányzati feladatellátásban való részvételét illetően, s ezzel az egyházi kiegészítő támogatásra – az egyházak közcélú tevékenységének anyagi feltételeiről szóló törvényben foglaltaknak megfelelően – a közoktatási megállapodás aláírását követő tanítási évtől kezdődően közvetlenül a központi költségvetés forrásából válik jogosulttá. (OK-K-OJOGB-329/2011., OK-K-OJOGB-292/2011.)

A közoktatási törvény szerint a fenntartónak számos jogosítványa van a közoktatási intézmények szakmai és törvényességi ellenőrzése tekintetében. A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdése meghatározza az önkormányzat szakmai, törvényességi ellenőrzésben betöltött szerepét, miszerint rendszeresen – ha jogszabály másképp nem rendelkezik, négyévenként legalább egy alkalommal – ellenőrzi a közoktatási intézmény

gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát, a szakmai munka eredményességét. (OK-K-OJOGB-442/2011.)

Egy szülő panasszal fordult hivatalunkhoz, amelyben azt sérelmezte, hogy a település polgármestere a lakosok beleegyezése nélkül be akarja záratni a település egyetlen iskoláját, ami ez alapján szeptember hónaptól nem fogadja a gyerekeket. A beadvány alapján a nem roma származású gyerekeket egy másik település iskolái átvették, de a szegény, hátrányos helyzetű, roma származású gyerekeket nem. A rendelkezésre álló információk alapján az iskola megszüntetéséről döntés nem született, továbbá a települési önkormányzat a feladat ellátására nem kötött megállapodást egyik önkormányzattal sem, így az általános iskolai nevelés-oktatás a település gyerekei számára nem biztosított.

A szülői beadvány nyomán vizsgálatot indítottunk, aminek keretében megkerestük a települési önkormányzat polgármesterét. Megkeresésünkben kértük a polgármester úr tájékoztatását arra vonatkozóan, hogy a település milyen formában látja el a gyermekek iskoláztatását, valamint, hogy a tanulók másik településen lévő iskolába történő utaztatása milyen feltételekkel, illetve megállapodás alapján biztosított. A megkeresés ellenére azonban nem érkezett válasz a település polgármesterétől. Ezen körülményre tekintettel megkerestük az illetékes megyei kormányhivatalt, mint törvényességi ellenőrzésre jogosult hivatalt és tájékoztatást kértünk a fenti tényállás tisztázása érdekében. A megyei kormányhivatal a rendelkezésükre álló dokumentumok, információk alapján válaszában részletesen tájékoztatott a település oktatási helyzetével kapcsolatban a polgármester úr részéről tett egyeztetési kísérletekről. A tájékoztatás alapján 2011 februárjában az önkormányzat működésével kapcsolatban egyeztetés jött létre a kormányhivatal és a polgármester között is, ahol a közoktatási feladatok ellátásának módja is szóba került. Ezen egyeztetés alapján a polgármester úr ígéretet tett arra, hogy társulási megállapodás megkötésével vagy más módon gondoskodnak az általános iskolai nevelés-oktatás kötelező feladatáról. A tájékoztatás értelmében a kormányhivatalhoz felterjesztett jegyzőkönyvben nem lelhető fel, hogy a képviselő-testület milyen döntést hozott az önkormányzat és a feladatellátó Kft. közötti közoktatási megállapodással kapcsolatban. A jegyzőkönyvek nem tartalmazták a képviselő-testület arra vonatkozó döntését sem, hogy az önkormányzat 2010. június 30. napját követően milyen szervezeti keretek között gondoskodik az általános iskolai, valamint a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozók általános iskolai neveléséről és oktatásáról. Ezen okok miatt a kormányhivatal törvényességi észrevételt bocsátott ki az érintett önkormányzat képviselő-testületének címezve. A kormányhivatal által a jelen ügyben tett intézkedésekre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-123/2011.)

A panaszos szülő nevének elhallgatását kérve fordult hozzánk segítséget kérve gyermeke ügyében. Beadványa alapján az iskola vezetésének elhamarkodott döntései miatt a tanuló osztályában már a harmadik megbízott osztályfőnök dolgozik. Az intézményvezető a felmerülő problémákat rendszerint fegyelmivel és az érintett eltávolításával oldja meg, aminek hatására a pedagógusok teljes bizonytalanságban, félelemben végzik munkájukat. Ilyen módon fordult elő az is, hogy az érintett osztály több hónapig osztályfőnök nélkül tanult. A gyermekekért felelős pedagógus hiányában a tanulóknak nem volt kihez fordulniuk problémáikkal, a szülőknek pedig nem volt lehetőségük tájékozódni, kapcsolatot tartani a gyermekeket érintő ügyekben. A szülők közös beadványukban megkeresték az iskola vezetését és kérelmezték az eredeti osztályfőnök visszahelyezését, azonban választ nem kaptak. A beadvány szerint a jelenlegi intézményvezető nem tesz semmit a helyzet rendezésére, ami nagyon kedvezőtlenül hat a hátrányos helyzetű gyermekekre, akiknek kiemelten fontos lenne a biztonságos, megnyugtató közeg.

A szülői panasz nyomán hivatalunk vizsgálatot indított, aminek keretében megkerestük az iskola fenntartójának képviselőjét. Az érintett önkormányzat polgármestere nyilatkozatában azt a tájékoztatást adta, hogy a 2010/2011-es tanév folyamán az önkormányzat független közoktatási szakértőt

kért fel a panasszal érintett intézmény teljes körű, átfogó vizsgálatára, amely vizsgálat 2011. április 19-én le is zárult. Tájékoztatása értelmében a fenntartó a szakértői anyagban megállapított hibák, hiányosságok korrigálására, az intézményen belüli kommunikáció javítására, a problémák kezelési módjának gyökeres megváltoztatására szólította fel az intézményvezetőt. Ehhez kapcsolódóan az igazgató a tervezett intézkedésekről, annak eljárási lépéseiről 2011. május 31. napjáig köteles ütemtervet benyújtani a fenntartóhoz, majd az ütemezés alapján megtett intézkedéseiről írásbeli beszámolót készíteni és határidőre benyújtani. Mindezek nyomán megállapítottuk, hogy az érintett önkormányzat polgármestere fenntartói hatáskörében eljárva, közoktatási szakértő bevonásával teljes körű, átfogó vizsgálatot folytatott le a panasszal érintett intézmény vonatkozásában. Ezen vizsgálat megállapításai nyomán fenntartói hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket az intézményvezető irányába az intézményi hibák, hiányosságok rendezése érdekében. A fentiekre tekintettel, bízva a sérelmezett helyzet megnyugtató rendeződésében, jelen ügyben kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-162/2011.)

A Magyarországon működő külföldi nevelési-oktatási intézmények és a nemzetközi iskolák vonatkozásában a közoktatási törvény 80. §-ának (1)-(2) bekezdésében meghatározott törvényességi ellenőrzést a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal látja el és gyakorolja a jogszabályban rögzített jogköröket.

A Magyarországon élő külföldi szülők gyermekük iskolájával kapcsolatban éltek panasszal, amely intézmény tájékoztatásuk értelmében egy Magyarországon működő külföldi iskola. A szülői panaszban foglaltakat megvizsgálva az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulókat. A közoktatási törvény 108. § (1)-(2) bekezdéseiben foglaltak szerint a Magyar Köztársaság területén külföldi nevelési-oktatási intézmény akkor működhet, illetve akkor adhat ki külföldi bizonyítványt, ha abban az államban, ahonnan származik, az intézményt nevelési-oktatási intézménynek, az általa kiadott bizonyítványt pedig az ilyen nevelési-oktatási intézménynek megfelelő bizonyítványnak jogszerűen elismerik, s az elismerést hitelt érdemlően bizonyították. E rendelkezéseket a nemzetközi iskolák tekintetében is alkalmazni kell azzal az eltéréssel, hogy az elismerést az érintett nemzetközi szervezetnek kell kiadnia. A nevelési-oktatási intézményt az oktatásért felelős miniszter veszi nyilvántartásba, illetőleg adja meg a fenntartónak a működés megkezdéséhez szükséges engedélyt. A külföldi nevelési-oktatási intézmény alapítására, az intézményben folyó nevelő és oktató munkára, valamint annak ellenőrzésére, a gyermekekkel, tanulókkal összefüggő ügyekre és döntésekre annak az államnak az előírásait kell alkalmazni, amelyek a nevelési-oktatási intézményt sajátjának elismerte. A közoktatási információs rendszer nyomán rendelkezésre álló iskolai dokumentumok alapján a panasszal érintett iskola angol tanítási rendszerű és nyelvű intézmény, nyilvántartásba vétele a közoktatási törvény fent hivatkozott rendelkezése alapján történt. Mindezekre tekintettel, az iskolával kapcsolatos ellenőrzésre, a gyermekekkel, tanulókkal összefüggő ügyekre és döntésekre annak az államnak az előírásait kell alkalmazni, amelyek a nevelési-oktatási intézményt sajátjának elismeri, vagyis jelen esetben valószínűsíthetően a brit jogot. A külföldi nevelési-oktatási intézmények és a nemzetközi iskolák vonatkozásában a közoktatási törvény 80. §-ának (1)-(2) bekezdésében meghatározott törvényességi ellenőrzést a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal látja el és gyakorolja a (3)-(6) bekezdésben meghatározott jogköröket. A fentiekre tekintettel javasoltuk a szülőeknek, hogy panaszukkal kapcsolatban forduljanak a törvényességi ellenőrzést ellátó oktatási hivatalhoz. (OK-K-OJOGB-32/2011.)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet számos garanciális szabályt rögzít. Az oktatási szereplők jogainak érvényesüléséhez nélkülözhetetlen, hogy az intézmények betartsák ezeket a garanciális jellegű jogszabályi rendelkezéseket.

Kiemelkedő jelentőségű garanciális jellegű előírások az oktatási szereplők tájékoztatásával kapcsolatos rendelkezések. Álláspontunk szerint érdemes kiemelt hangsúlyt fektetni az oktatási szereplők közötti hatékony információáramlásra, a rendszeres tájékoztatásra, mert ezzel számos konfliktus megelőzhető.

A tájékoztatáshoz való jog az egyes oktatási szereplők jogai között általános elvként szerepel. A közoktatási törvényben foglaltak szerint a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a jog a szülői jogok között különleges szerepet játszik, valamennyi további joguk gyakorlásának biztosítója. (OK-K-OJOGB-274/2011.)

A tájékoztatás, kapcsolattartás rendjét, formáit részletesen az iskola belső szabályzata határozza meg. A tanulmányokkal kapcsolatos tájékoztatás alapvetően megvalósulhat részben személyesen, részben pedig az érdemjegyeknek a naplóba és ellenőrzőbe történő rendszeres rögzítésével. A napló és az ellenőrző azonban csak abban az esetben nyújthatnak valós képet a tanuló tanulmányi teljesítményéről, ha az érdemjegyek megállapításukat követően a lehető legrövidebb időn belül bejegyzésre kerülnek a megfelelő helyre. A rendszeres tájékoztatás elmulasztása ezért a jogszerűen megállapított érdemjegytől függetlenül jogsérelmet okozhat.

A szülő beadványában a dolgozatok megtekintésével kapcsolatban érdeklődött, konkrétan azzal kapcsolatban fogalmazott meg kérdéseket, hogy hazahozhatják-e a tanulók a röpdolgozatokat és a témazáró dolgozatokat minden tantárgyból vagy ha nem, akkor a szülő miként láthatja azokat a fogadóórán kívül. Kérdéseivel összefüggésben az alábbiakról tájékoztattuk a szülőt. A közoktatási törvény 14. §-a szerint a szülő joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ennek megfelelően a pedagógusnak a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét az érdemjegyekről rendszeresen értesítenie kell. A rendszeres tájékoztatás elmulasztása a jogszerűen megállapított érdemjegytől függetlenül jogsérelmet okozhat. A tájékoztatás részben személyesen, részben az érdemjegyeknek a naplóba és az ellenőrzőbe időben történő bejegyzésével valósulhat meg. Az iskola tájékoztatási kötelezettségéhez tartozik, hogy biztosítsa a dolgozatokba való betekintést. A közoktatási intézmény működésére, belső és külső kapcsolataira vonatkozó rendelkezéseket a szervezeti és működési szabályzat határozza meg. Tehát az iskola SzMSz-ében kell rendelkezni arról is, hogy a szülők milyen módon tekinthetik meg a dolgozatokat. Annak érdekében, hogy a tanuló hiányosságait a szülővel korrigálhassa, a megtekintés nem jelentheti a dolgozatok

megismerését és tanulmányozását csupán az iskola helyiségében egy meghatározott időkeretben. A megtekintésnek szükségszerűen magában kell foglalnia a dolgozat birtoklását, vagyis arról a szülő kérésére és költségén másolatot kell rendelkezésére bocsátani. A kérdés eldöntéséhez az adatvédelmi törvény rendelkezéseire is figyelemmel kell lenni. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény alapján minden olyan természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely meghatározza a személyes adatok kezelésének célját, meghozza és végrehajtja az ezzel összefüggő döntéseket, vagy a végrehajtás érdekében adatfeldolgozót bízhat meg, az Avtv. 2. § 8.) pontja alapján adatkezelőnek minősül. A dolgozatokban szereplő személyes adatok kezelője a közoktatási intézmény, így az adatkezelőre nézve kötelező törvényi rendelkezéseket be kell tartania. A fentiek minden iskolában írt dolgozatra vonatkoznak, nem kizárólag a témazáró dolgozatokra. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4. számú melléklete a nevelési-oktatási intézmények ügyintézésének iratkezelésének általános szabályai között rendelkezik arról, hogy a tanulók dolgozatait, témazáróit, vizsgadolgozatait egy évig meg kell őrizni az intézményben. (OK-K-OJOGB-688/2011., OK-K-OJOGB-78/2011., OK-K-OJOGB-712/2011., OK-K-OJOGB-275/2011., OK-K-OJOGB-503/2011.)

Minden évben érkeznek hivatalunkhoz olyan beadványok, amelyekben a külön élő szülők sérelmezik a gyermekükkel kapcsolatos jogaik korlátozását, illetőleg e jogok mibenlétéről érdeklődnek. (OK-K-OJOGB-371/2011.)

Beadványában a panaszos azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy a külön élő szülőként milyen módon és mértékben gyakorolhatja a közoktatási törvényben biztosított szülői jogokat, különösen a tájékoztatáshoz való jog és az iskolai rendezvényeken való részvétel joga tekintetében. A közoktatási törvény szülőket megillető jogokra vonatkozó rendelkezéseinek értelmezése gyakran okoz nehézséget az elvált szülők esetében. A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 72. §-a szerint a szülői felügyeletet a szülők együttesen gyakorolják – ellentétes megállapodásuk hiányában – akkor is, ha már nem élnek együtt. Ha a házasság felbontása vagy a gyermek elhelyezése iránti perben a gyermeket a szülők megegyezése vagy a bíróság döntése alapján valamelyik szülőnél elhelyezték, a felügyeletet ez a szülő gyakorolja, kivéve, ha a szülők kérelmére a bíróság a gyermekelhelyezéssel egyidejűleg közös szülői felügyeletet rendelt el, illetve a szülőknek a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségét jóváhagyta. A Csjt. 72/B. §-a kimondja, hogy a különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a gyermek elhelyezését követően – közös szülői felügyelet hiányában is – együttesen gyakorolják jogaikat, kivéve, ha a különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság korlátozta, szüneteltette vagy megszüntette. A törvény ilyen lényeges kérdésnek tartja: a kiskorú gyermek nevének meghatározását, megváltoztatását, tartózkodási helyének kijelölését, továbbá iskolájának, valamint életpályájának megválasztását. Amennyiben esetükben a szülői felügyeleti jog korlátozására, szüneteltetésére és megszüntetésére nem került sor, a fentiek értelmében a közoktatási törvényben biztosított szülői jogok a különélő szülőt is megilletik, ezen jogokat mindaddig gyakorolhatja, amíg e tekintetben a bíróság másként nem dönt. A tájékoztatáshoz való jog vonatkozásában a következőkről tájékoztattuk. A közoktatási törvény 13-14. §-a általános érvennyel határozza meg a szülői jogokat és kötelezettségeket. E körben a kiemelt szülői jogok között szerepel, hogy a szülőnek joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a szülői jog az intézmény, illetve a pedagógus oldalán tájékoztatási kötelezettséget keletkeztet. Ugyanakkor a közoktatási törvény 14. § (2) bekezdésének a) és d) pontjába foglaltak szerint a szülő kötelessége különösen, hogy figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét, gondoskodik arról, hogy

gyermekje teljesítse kötelességeit, és megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, valamint, hogy rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal, és részükre a szükséges tájékoztatást megadja. A szülő tájékoztatáshoz való joga akár írásos tájékoztatás útján is érvényesülhet, amennyiben más úton nem tud tájékozódni és ezt külön kéri. A Csjt. 72/B. § (1) és (2) bekezdése kimondja, hogy a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések közé tartozik a gyermek iskolájának, valamint életpályájának megválasztása. Ahhoz, hogy a szülő ebben a kérdésben megfelelő és felelősségteljes döntést tudjon hozni, szükséges, hogy információk álljanak a rendelkezésére a gyermeke tanulmányi előmeneteléről, az iskolai körülményeiről és egyéb olyan iskolai eseményekről, amelyek fontosak ahhoz, hogy ezen jogát gyakorolni tudja. A közoktatási törvénybe foglalt tájékoztatási jog pontosan ezt hivatott szolgálni, ugyanis amennyiben a szülő a gyermekéről semmilyen információt nem kap, akkor abban sem képes dönteni, hogy például a jövőben milyen középfokú iskolát válasszon, és ott milyen tagozatra járjon a gyermek. Tehát amennyiben a közoktatási törvény nem biztosítaná, hogy a különélő szülő is tájékoztatást kaphasson a nevelési-oktatási intézménytől, azáltal a szülő Csjt-ben biztosított joga is sérülne, ugyanis számára nehezebbé vagy lehetetlenné válna a fent említett jog gyakorlása. Ebből tehát egyértelműen következik, hogy a szülő tájékoztatáshoz való joga a különélő szülőt ugyanúgy megilleti, mint azt a szülőt, akinél a gyermeket elhelyezték. Az iskolai rendezvényeken történő részvételhez való joggal összefüggésben tájékoztattuk, hogy a szülő közoktatási intézményen belül érvényesülő jogai kiterjednek az intézmény által szervezett alkalmakon való részvételre, illetve az intézménybe történő belépésre, valamint arra is, hogy a szülő a nevelési-oktatási intézmény vezetője vagy a pedagógus hozzájárulásával részt vegyen a foglalkozásokon. A szülő ezeket a közoktatási törvényben biztosított jogokat mindaddig gyakorolhatja, amíg ezen jogait bíróság nem korlátozza. Az oktatási intézménybe történő belépéssel kapcsolatban a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet tartalmaz szabályozást. A rendelet 4. § (1) bekezdése értelmében a belépés és benntartózkodás rendjét azok részére, akik nem állnak jogviszonyban a nevelési-oktatási intézménnyel a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni. A fentieknek megfelelően tehát az iskola – mindkét szülőre irányadóan – szervezeti és működési szabályzatában meghatározhatja az intézménybe való belépés rendjét, és azt is, hogy mely iskolai rendezvények nyilvánosak. Követelmény azonban, hogy ezen szabályok ne legyenek diszkriminatívak, és a szülő minden olyan iskolai rendezvényen részt vehessen, amely a nyilvánosság, a szülők számára látogatható. A közoktatási törvényben szabályozott szülői jogok gyakorlása semmiképpen nem vezethet ahhoz, hogy a jogait a szülő visszaélészerűen gyakorolja. Így például ezen jogok gyakorlása nem érvényesülhet olyan módon, hogy a szülő a közoktatási törvényben rögzített jogai gyakorlása útján pótolja a gyermekével esetlegesen meg nem valósuló kapcsolattartást, azaz a gyermekkel való kapcsolattartást, láthatás helyszíne a nevelési-oktatási intézmény legyen, hiszen ez esetben visszaélészerű joggyakorlás történne. Amennyiben a szülő megsérti ezen szabályokat, úgy az iskolának kötelessége fellépni ez ellen a közoktatási törvény 41. §-ában előírt felügyeleti kötelezettsége miatt. (OK-K-OJOGB-608/2011.)

Az oktatási szereplők jogainak és kötelezettségeinek nemcsak a jogszabályok, hanem a helyi szabályzatok is forrásai. A nevelési-oktatási intézmények belső szabályzataira vonatkozó előírásokat garanciális rendelkezéseknek tekintjük, mivel e szabályzatok számos kérdésben kiegészítik a jogszabályokban foglaltakat. Ezen kérdésekben a részletszabályozás joga az intézményt illeti meg. A belső szabályzatok megalkotása során azonban mindenkor tekintettel kell lenni a vonatkozó jogszabályi előírásokra. A szabályzatokban foglaltak értelemszerűen nem lehetnek ellentétesek a jogszabályokkal. (OK-K-OJOGB-101/2011., OK-K-OJOGB-683/2011.)

A szülő joga, hogy megismerje az intézmény belső szabályzatait: szervezeti-működési szabályzatát, házirendjét, nevelési, illetve pedagógiai programját, továbbá, hogy tájékoztatást kapjon az abban foglaltakról. Az oktatási szereplők ugyanis kizárólag akkor tudnak megfelelően élni jogaikkal, ha elegendő információval rendelkeznek az iskola életéről, az azt szabályozó dokumentumokról.

A hivatalhoz forduló panaszos a nevelési-oktatási intézmények honlapján kötelezően feltüntetendő információkkal kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 8. §-a rendelkezik arról, hogy az óvoda a nevelési programját és az intézményi minőségirányítási programját, az iskola és a kollégium a pedagógiai programját, valamint az intézményi minőségirányítási programját oly módon köteles elhelyezni, hogy azt a szülők és a tanulók szabadon megtekinthessék. Kimondja továbbá azt, hogy a nevelési-oktatási intézmények – tevékenységükhöz kapcsolódóan – a 10. számú mellékletben meghatározott adatokat (különös közzétételi lista) közzéteszik. E bekezdés alkalmazásában közzététel a meghatározott adatoknak internetes honlapon, digitális formában, bárki számára, személyazonosításra alkalmatlan formában, korlátozástól mentesen, kinyomtatható és részleteiben is kimásolható módon, a betekintés, a letöltés, a nyomtatás, a kimásolás és a hálózati adatátvitel szempontjából is díjmentesen történő hozzáférhetővé tétele. Ha a nevelési-oktatási intézmény nem rendelkezik internetes honlappal, az adatokat a helyben szokásos módon teszi közzé.

Az iskolákkal kapcsolatban a különös közzétételi lista a következő adatok közzétételét írja elő:

1. A pedagógusok iskolai végzettsége és szakképzettsége hozzárendelve a helyi tanterv tantárgyfelosztásához
2. A nevelő és oktató munkát segítők száma, feladatköre, iskolai végzettsége és szakképzettsége
3. Az országos mérés-értékelés eredményei, évenként feltüntetve
4. Az intézmény lemorzsolódási, évismétlési mutatói
5. Általános iskolákban a volt tanítványok nyolcadik-kilencedik évfolyamon elért eredményei, évenként feltüntetve, középiskolai, szakiskolai továbbtanulási mutatók
6. Középiskolákban az érettségi vizsgák átlageredményei, évenként feltüntetve
7. Szakképzésben részt vevő iskolákban a pályakövetés eredményei
8. Szakkörök igénybevételeének lehetősége, mindennapos testedzés lehetősége
9. Hétfélig házi feladat szabályai, iskolai dolgozatok szabályai
10. Iskolai tanév helyi rendje
11. Iskolai osztályok száma, illetve az egyes osztályokban a tanulók létszáma

Ezen felül az iskolában működő alapítványok, az iskolához kötődő közhasznú szervezetek adatainak közzétételét e rendelkezés nem tartalmazza. A különböző alapítványoknak, szervezeteknek azonban lehetőségük van arra, hogy önálló honlapot tartsanak fel, amin keresztül bemutathatják tevékenységüket. (OK-K-OJOGB-187/2011.)

Ebben az évben több kérdés érkezett a tanügyi dokumentumok vezetésével, javításával, másolat kiállításával, valamint pótlásával kapcsolatban. A korábban már kifejtettek szerint a tanügyi dokumentumok rendszeres vezetése szintén garanciális jelentőségű. A nevelési-oktatási intézmények ügyintézésének, iratkezelésének általános szabályairól és a tanügyi nyilvántartásokról a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4. számú melléklete rendelkezik.

A panaszos szülő gyermeke 2. osztályos egy általános iskolában. A család nehéz anyagi helyzete miatt elmaradt a menzabefizetéssel, amivel kapcsolatban jelentős tartozásuk halmozódott fel.

Az iskolában a tanuló már egy hete nem is kapott ebédet. A szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy az oktatási intézménnyel szemben fennálló tartozásukra hivatkozva megtagadhatja-e az iskola gyermeke bizonyítványának kiadását. A kérdéskörrel kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a szülőt. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 27/A. §-a értelmében a tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg. E rendelkezés alapján tehát az iskola a fennálló tartozásukra hivatkozva gyermeke bizonyítványát nem tarthatja vissza. Abban az esetben, ha a tanuló mégsem kapta meg a bizonyítványát, panasszal fordulhat az intézmény fenntartójához (önkormányzati fenntartású iskola esetében a jegyzőhöz) és kérheti a sérelmezett helyzet megszüntetését. Javasoltuk továbbá, hogy tájékozódjon az intézmény vezetőjénél és fenntartójánál, hogy szociális helyzetükre tekintettel milyen kedvezmények igénybe vételére van lehetőségük. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 117. § (4) bekezdése alapján ugyanis a fenntartó határozza meg azokat a szabályokat – a vállalkozás alapján folyó nevelés, oktatás, illetve az ezzel összefüggő más szolgáltatás kivételével –, amelyek alapján az óvoda vezetője, az iskola igazgatója, a kollégium vezetője dönt a 114. §-ban meghatározottakon kívüli további ingyenes ellátásról, a térítési díj és a tandíj összegéről, a tanulmányi eredmények alapján járó és a szociális helyzet alapján adható kedvezményekről és a befizetés módjáról. (OK-K-OJOGB-319/2011.)

Beadványában a szülő az oktatási azonosító pótlásával kapcsolatban kért tájékoztatást, mivel gyermeke elhagyta az iratait, közöttük az OM kártyáját is. A közoktatási törvény végrehajtásáról szóló 20/1997. Korm. rend. (II. 13.) 12/E. § értelmében az intézményvezető a tanulói jogviszonyt létesítő tanuló adatait – a jogviszony létesítését követő tizenöt napon belül – köteles az oktatási hivatalnak a KIR-en (közoktatási információs rendszer) keresztül az azonosító szám kiadásához megadni. Az oktatási hivatal a tanulóknak a tizenegy jegyű azonosítóját – az igénylés befogadása napjától számított – tizenöt napon belül a KIR-en keresztül elérhetővé teszi az intézményvezető részére. Az intézményvezető gondoskodik arról, hogy a tanuló vagy annak törvényes képviselője megismerje a kiadott azonosító számot. Amennyiben a tanuló vagy törvényes képviselője kéri az azonosítóról szóló igazolás kiadását, az intézményvezető köteles az igazolást térítésmentesen, nyolc napon belül kiállítani. Az igazoláson szereplő adatokat és az igazolás formátumát az oktatási hivatal a KIR rendszerében teszi hozzáférhetővé. Az azonosító szám a közoktatásról szóló törvény 2. számú mellékletében szabályozott módon a KIR-ben való megjelenésének időpontjától kezdve kezelhető és használható fel. A KIR-ben nyilvántartott személyes adatokban bekövetkezett változásokat a tanuló haladéktalanul, de legkésőbb három napon belül köteles az intézményvezetőnek bejelenteni. Az intézményvezető a változások megismerését követő tizenöt napon belül köteles a változásokat a KIR-en keresztül bejelenteni. Az igazolás tartalmát érintő adatváltozásnak az átvezetése után a tanulóknak az intézményvezető – kérelemre térítésmentesen – igazolást állít ki. Az intézményvezető az elveszett, megsemmisült vagy megrongálódott igazolás helyett a tanulóknak kérésre új igazolást állít ki. Tájékoztattuk továbbá a szülőt, hogy a 70/2006. (III. 28.) Korm. rendelet eltörölte a fenti azonosító szám kártya alapú igazolását, így arról a fent említett módon lehet igazolást kiállítani. (OK-K-OJOGB-582/2011.)

Garanciális jellegűnek tekintjük azon rendelkezéseket, amelyekkel a közoktatási törvény meghatározza a tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének lehetőségeit. A törvény 75. §-a rendelkezik a tanulói jogviszony megszűnéséről, illetve megszüntetéséről. A jogszabály taxatív tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a jogviszony.

A tanuló az iskola eljárása miatt élt panasszal hivatalunknál, mivel úgy érezte, hogy az iskola és közte lévő kommunikáció elnehezült, az iskola vezetése figyelmen kívül hagyta magánéleti nehézségeit és emiatt kétségessé vált, hogy az intézményben be tudja fejezni tanulmányait és megszerezheti az érettségét. A tanulói panasz részleteit látva hivatalunk vizsgálatot indított, az oktatási jogok biztos a probléma rendezése érdekében a felekkel történő személyes egyeztetést javasolt. A panasszal érintett intézmény igazgatójával folytatott személyes megbeszélés során az intézményvezető az alábbiakról tájékoztatót. Az intézményvezető elmondta, hogy az iskola úgy érezte, hogy vállalni tudják a tanulót. A fiú egyedül maradt az édesanyjával, megélhetésük biztosítása érdekében munkát kellett vállalnia. Az igazgató úr megemlítette a tanuló és az egyik tanár úr közötti konfliktust. Elmondta továbbá, hogy a tanulót helyzetére tekintettel szándékosan egy olyan osztályfőnök mellé helyezte, aki anyáskodva törődött a tanulóval. Sajnos azonban az érintett pedagógus beteg lett és a helyettesítő tanár már nem vállalta fel ezt a feladatot. A tanuló dolgokhoz való hozzáállása egy idő után azt eredményezte, hogy már társai sem értették meg. Sokat hiányzott, több tárgyból bukott, ebben szerepet játszhatott az is, hogy időközben elveszítette a tanárok jóindulatát. A javítóvizsgáról szóló értesítés nem érkezett meg a tanulóhoz, feltételezhetően lakcímváltás miatt. A tanuló részéről azonban nem tapasztaltak együttműködést a helyzet rendezése érdekében. Amikor megjelent az iskolában, akkor mindig kezébe adták a visszajött leveleit, amire ő dacosan reagált. A tanuló az osztályozó vizsgán nem jelent meg, szeptember közepén, mikor személyesen bement az iskolába, akkor tájékoztatták, hogy évisméltésre kötelezték és ezért a 11. évfolyamba iratkozzon be. Ennek ellenére továbbra sem járt az iskolába. Tájékoztatták, hogy összejejt a 30 igazolatlan hiányzása, amire a tanuló úgy nyilatkozott, hogy tudja igazolni a mulasztásokat, azonban ez nem történt meg. A tanuló ezt követően nem hivatalos úton magántanulói kérelmet jutatott el az iskolába, erre az iskola hivatalosan válaszolt. A tanuló jogviszonya mulasztásaira tekintettel 2010. október 15-vel megszűnt. Ezt a döntést a tanuló nem fellebbezte meg, azt sem tudják, hogy egyáltalán megkapta-e, bizonyítványát viszont nem vette át. A hivatallal egyeztetettek alapján az igazgató úr azt nyilatkozta, hogy szeretné átbeszélni a kollégákkal a tanuló visszavételének lehetőségét vagy másik intézménybe történő felvételét. Tájékoztatása szerint a településen több helyen működik felnőttoktatás, ő ezt gondolta jó megoldásnak. Az igazgató úr rendelkezésünkre bocsátotta a tanulóra vonatkozó lényeges iratok, valamint az ügyben keletkezett dokumentumok másolatát. A tanulóval történt személyes egyeztetésen tájékoztatta a tanulót az igazgató úr üggyel kapcsolatban tett javaslatairól, miszerint magántanulóként fejezze be náluk az iskolát, illetve, hogy felnőttoktatásban fejezze be a középfokú tanulmányait, amihez az intézményvezető felajánlotta személyes segítségét. A tanuló a vázolt lehetőségekből elfogadhatónak találta a felnőttoktatásban való részvételre vonatkozó megoldást, úgy érzi, hogy munkájához, jelenlegi életviteléhez mindenképpen ez lenne a megfelelőbb. A tanuló döntéséhez igazodóan a biztos úr arról informálta a panaszost, hogy megteszi a szükséges lépéseket, a hivatal felveszi a kapcsolatot az igazgató úrral és kéri, hogy mozdítsa elő a másik intézménybe történő felvételt. A tanuló felnőttoktatásba történő bekapcsolódása sikeres volt. Mind a tanuló, mind pedig az intézményvezető köszönetét fejezte ki a hivatal ügybeli közbenjárásáért. (OK-K-OJOGB-261/2011.)

A tanulói jogviszony megszűnésével, illetve megszüntetésével összefüggő problémakör az eltanácsolás esete. Az ilyen jellegű igazgatói döntések háttérben gyakran az áll, hogy az iskola nem tartja elegendőnek a rendelkezésére álló pedagógiai eszközöket egy-egy nehezen kezelhető, problémás magatartású tanulóval szemben. Az eltanácsolás, bár semmiféle jogi kötőerővel nem bír, mégis komoly hatást tud gyakorolni a szülőre. A szülő és az iskola képviselőjében eljáró igazgató helyzete ugyanis rendkívül eltérő. A szülő ilyenkor nincs alkupozícióban, hiszen nem kíván gyermekének rosszat, nem

akarja, hogy egy esetleges ellenséges környezetben legyen kénytelen tanulni. Az iskola részéről érkező hasonló felszólítás nyomán látszólag a szabad iskolaválasztás jogával él, amikor elviszi gyermekét más intézménybe, valójában azonban nyomásnak enged, mert úgy érzi, nincs más lehetősége. Ezzel a megoldási móddal az iskola jogilag szabályozott eljárásokon kívüli útra tereli az ügyet, amelynek pedig jogilag szigorúan kötött rendben kellene zajlania. Így megfosztják a tanulót azoktól a garanciáktól, amelyek a fegyelmező intézkedések alkalmazásához, illetve a fegyelmi eljárás lefolytatásához kapcsolódnak. Azonban minden ilyen típusú ügyben komoly bizonyítási nehézségeket jelenthet annak megállapítása, hogy az iskola ráhatására hagyta-e el a tanuló az adott intézményt. Álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a közoktatási intézményekben. (OK-K-OJOGB-249/2011., OK-K-OJOGB-7/2011., OK-K-OJOGB-69/2011.)

A tanulók kötelességszegő magatartása többféle jogkövetkezményt vonhat maga után, a kötelességszegő magatartás szankcionálására az iskolának rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, indokolt esetben fegyelmező intézkedések alkalmazására, fegyelmi eljárás megindítására kerülhet sor.

Súlyos és vétkes kötelezettségszegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatók. Lényeges, hogy ezeket az intézkedéseket csak a tanulói jogviszonnal összefüggő kötelességszegések szankciójaként lehet alkalmazni. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, míg a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól a 11/1994. MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik garanciális jelleggel. A fegyelmező intézkedések formáit és azok alkalmazásának elveit az intézmények házirendjében kell rögzíteni. Azonban a tanulók kötelességszegő magatartásának következményeként oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedéseket a házirend sem tartalmazhat. A pedagógusok, illetve az iskola akkor teljesítik a jogszabályokban lefektetett kötelezettségeiket, ha a kötelességszegő gyermekkel szemben a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint járnak el, ennek garantálása a közoktatási intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosításáért felelős intézményvezető feladatkörébe tartozik. (OK-K-OJOGB-452/2011.)

Beadványában a szülő a fegyelmi, valamint a mediációs eljárással kapcsolatban kért tájékoztatást. Az alábbiakról tájékoztattuk a szülőt. A tanulók kötelességszegő magatartása többféle jogkövetkezményt vonhat maga után. Súlyos és vétkes kötelezettségszegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatók. Azt azonban, hogy a tanuló által elkövetett cselekmény milyen súlyú, az iskola ítéli meg a házirendben lefektetett magatartási szabályok alapján. A tanuló fegyelmi felelőssége azonban kizárólag a tanulói jogviszonnal összefüggő kötelességek megszegése esetén állapítható meg, más iskolán kívüli magatartása miatt vele szemben nem alkalmazható fegyelmező intézkedés. Tájékoztattuk, hogy a tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól pedig a nevelési-ok-

tatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet (a továbbiakban: rendelet) 5. számú melléklete rendelkezik, míg az egyeztetési (mediációs) eljárást a rendelet 32. §-a szabályozza. A fegyelmező intézkedések formáit és azok alkalmazásának elveit pedig az intézmények házirendjében kell rögzíteni. A fegyelmi eljárás és a fegyelmi büntetés kiszabása olyan eszköz az iskolák kezében, amelynek alkalmazása során a büntetés kerül előtérbe, meghatározott joghátrány alkalmazásával. A rendelet azonban megteremti annak lehetőségét, hogy az iskolában megszervezzék azt az eljárást, amelynek keretei között fel lehet tárni a kötelességszegéshez elvezető eseményeket, és megoldást lehet keresni az érdeksérelem orvoslására is. Ez az eljárás a fegyelmi eljárás lefolytatását megelőző egyeztető eljárás. Az egyeztető eljárás működtetése nem az iskola, vagy a kollégium feladata. Az iskolai, kollégiumi szülői szervezet (közösség) és a diákönkormányzat közös kezdeményezésére kell biztosítania az iskolának (kollégiumnak) az egyeztető eljárás működtetéséhez szükséges feltételeket. Az egyeztető eljárást a kezdeményezők működtetik. Az egyeztető eljárás célja a kötelességszegéshez elvezető események feldolgozása, értékelése, ennek alapján a kötelességszegő és a sértett közötti megállapodás létrehozása a sérelem orvoslása érdekében. Az egyeztető eljárás rendjét az iskolai, kollégiumi házirendben kell meghatározni. A szabályozásnál az iskolai, kollégiumi szülői szervezetnek (közösségnek) és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzatnak egyetértési joga van. Egyeztető eljárás lefolytatására akkor van lehetőség, ha azzal a sértett, kiskorú sértett esetén a szülő, valamint a kötelességszegő, kiskorú kötelességszegő esetén a szülő egyetért. A fegyelmi eljárás megindításáról szóló értesítésben a kötelességszegő tanuló, ha a kötelességszegő kiskorú, a szülő figyelmét fel kell hívni az egyeztető eljárás igénybevételenek lehetőségére, feltéve, hogy ehhez a sértett, ha a sértett kiskorú, a szülő hozzájárult. A tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő – az értesítés kézhezvételétől számított öt tanítási napon belül – írásban bejelentheti, ha kéri az egyeztető eljárás lefolytatását. A fegyelmi eljárást folytatni kell, ha az egyeztető eljárás lefolytatását nem kéri, továbbá ha a bejelentés iskolába, kollégiumba történő megérkezéstől számított tizenöt napon belül az egyeztető eljárás nem vezetett eredményre. Ha a kötelességszegő és a sértett az egyeztetési eljárásban megállapodott a sérelem orvoslásában, közös kezdeményezésükre a fegyelmi eljárást a sérelem orvoslásához szükséges időre, de legfeljebb három hónapra fel kell függeszteni. Ha a felfüggesztés ideje alatt a sértett, kiskorú sértett esetén a szülő nem kérte a fegyelmi eljárás folytatását, a fegyelmi eljárást meg kell szüntetni. Ha a sérelem orvoslására kötött írásbeli megállapodásban a felek kikötik, az egyeztető eljárás megállapításait és a megállapodásban foglaltakat a kötelességszegő tanuló osztályközösségében meg lehet vitatni, illetve a házirendben meghatározott nagyobb közösségben nyilvánosságra lehet hozni. A fentiek alapján tehát az egyeztetési eljáráshoz az iskola csak a feltételeket biztosítja, maga az eljárás közvetítő közreműködésével zajlik. Ilyen közvetítői szerepet lát el például az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat, akik tevékenységéről a Szolgálat honlapján lehet bővebb információt szerezni. (OK-K-OJOGB-199/2011.)

A panaszos állítása szerint gyermeke erőteljesen negatív, az intézmény álláspontja szerint becsületsértő megjegyzést tett a facebook üzenőfalán az intézményben oktató egyik pedagógusra. Az eset következményeként az intézmény a tanulót nevelőtestületi figyelmeztetésben részesítette, valamint eltiltotta az iskolai rendezvényeken való részvételtől. A szülő sérelmezte, hogy – bár az intézmény hasonló tartalmú szöveg megjelenéséért valamennyi tanulóval szemben ugyanezeket a fegyelmező intézkedéseket alkalmazta – azonban ez az ő gyermekét aránytalanul hátrányosan érintette, tekintettel arra, hogy a sérelmezett bejegyzések megjelenésében részt vett többi tanuló hetedik osztályos, így ők a következő tanévben részt vehetnek a ballagási ünnepségen. Gyermeke azonban nyolcadik osztályos tanuló lévén, a kiszabott fegyelmező intézkedés következtében nem vehetett részt az idei ballagási ünnepségen. A panaszos sérelmezte továbbá, hogy bár a hivatkozott bejegyzés megjelenítése a facebook üzenőfalán februárban történt, a nevelőtestület a fegyelmező intézkedést csak a március 15-i ünnepséget követően szabta ki, figyelemmel arra, hogy a tanuló a március 15-i ünnepségen szerepet vállalt, melyért igazgatói dicséretben is részesült. A szülő állítása

szerint gyermeke az esetet követően megbánást tanúsított, a sérelmezett bejegyzést a facebook üzenőfaláról eltávolították, valamint nyilvánosan elnézést kért az érintett pedagógustól és a nevelőtestülettől, azonban ezt sem az érintett pedagógus, sem a nevelőtestület nem fogadta el. A szülő a nevelőtestület határozatával szemben panasszal élt a település polgármesterénél, aki az intézmény döntését helyben hagyta.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk, amely során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény vezetőjétől. Az igazgató válaszában arról tájékoztatott, hogy a tanuló 2011. február 23-án a facebook oldalon nyomdafestéket nem tűrő, az iskola jó hírnevét rontó, a tanárok fenyegetését tartalmazó szöveget jelenített meg, melynek kinyomtatott példányát nyilatkozatához mellékelten megküldte számunkra. A facebook üzenőfalán megjelenített szöveggel egyetértését fejezte ki az iskola több jelenlegi és volt tanulója is. A nyilatkozatában foglaltak szerint, miután az eset tudomására jutott, az igazgató igyekezett körültekintően eljárni az ügyben, ennek érdekében beszélt a tanulóval és az édesanyjával, az érintett tanulókkal, szülőkkel, kollégákkal, valamint kérte az aljegyző segítségét, továbbá az iskolarendőrrel is egyeztetett. Ezt követően hívta össze a felső tagozatos tantestületi értekezletet március 16-ra, melyen a nevelőtestület a tanulót az iskola jó hírnevének rontása, a tanárokkal szemben elkövetett becsületsértés miatt nevelőtestületi figyelmeztetésben részesítette és eltiltotta a tanév valamennyi iskolai rendezvényétől. A nevelőtestületi figyelmeztetés az iskola pedagógiai programjának 7. pontja alapján, a tanórán kívüli nem kötelező iskolai rendezvényektől való eltiltás az iskola szervezeti és működési szabályzatának 20.2. pontja alapján került megállapításra. A nevelőtestületi értekezleten készült jegyzőkönyvet nyilatkozatához mellékelten szintén megküldte hivatalunknak. Nyilatkozatában az igazgató tájékoztatott továbbá, hogy az intézmény másik két tanulója, egy hetedik és egy nyolcadik osztályos tanuló esetében ugyanezeket a fegyelmező intézkedéseket alkalmazta a nevelőtestület hasonló tartalmú szöveg megjelenítéséért; azon tanulók pedig, akik a megjelenített szöveggel kapcsolatban tetszésüket fejezték ki, osztályfőnöki figyelmeztetésben részesültek. A nyilatkozatban foglaltak szerint a tanuló magatartásában a büntetés kiszabását követően némi pozitív változást érzékeltek, azonban ezt követően ismét egyre több lett vele a probléma. Az igazgató nyilatkozatában kijelentette, hogy a tanuló a március 15-i ünnepségen való szerepléséért megkapta a megérdemelt jutalmat, az iskola jó hírnevét rontó, becsületsértő tetteért pedig a megérdemelt büntetését. A nevelőtestület a döntését a belső szabályzatokban foglaltak figyelembevételével hozta meg, a kiszabott büntetést pedig reálisnak és megalapozottnak tartja, mely a tanuló nevelését szolgálja.

A szülő panaszát, az igazgató nyilatkozatában foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A nevelési-oktatási intézmények belső szabályzataira (így a pedagógiai programra, a szervezeti és működési szabályzatra, valamint a házirendre) vonatkozó rendelkezéseket a közoktatási törvény és a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet (továbbiakban rendelet) tartalmazza. A közoktatási törvény 44. § (1) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézményben a nevelő és oktató munka nevelési, illetve pedagógiai program szerint folyik. A közoktatási törvény 48. § (1) bekezdése alapján az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola nevelési programját, valamint az iskola helyi tantervét. A törvény e §-ban pontosan meghatározza a nevelési program, valamint a helyi tanterv kötelező tartalmi elemeit. A közoktatási törvény 40. § (1) bekezdése szerint a közoktatási intézmény működésére, belső és külső kapcsolataira vonatkozó rendelkezéseket a szervezeti és működési szabályzat határozza meg. A rendelet 4. §-a szabályozza a nevelési-oktatási intézmények szervezeti és működési szabályzatában, a 4/A. §-a pedig a nevelési-oktatási intézmények házirendjében kötelezően szabályozandó tárgyköröket. Ezen rendelkezések alapján a nevelési-oktatási intézmény házirendjében – a közoktatási törvény 40. § (9) bekezdése szerint – kell szabályozni egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően többek között a fegyelmező intézkedések formáit és

alkalmazásának elveit. A fentiekkel összefüggésben – a hivatalunk által folytatott vizsgálatok alapján – általánosságban megállapítható, hogy sok esetben azért sérülnek az oktatási szereplők jogai, mert az intézmények nem tartják be azon garanciális jelentőségű rendelkezéseket, amelyek az oktatási jogok érvényesülésének nélkülözhetetlen előfeltételei. Garanciális rendelkezések többek között a nevelési-oktatási intézmények belső szabályzataira vonatkozó előírások, hiszen e szabályzatok a tanulói jogviszony tartalmára vonatkozóan széleskörűen kiegészítik a jogszabályok rendelkezéseit. A közoktatási törvény 39. § (1) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézmények szakmai tekintetben önállóak. Szervezetükkel és működésükkel kapcsolatosan minden olyan ügyben döntenek, amelyet jogszabály nem utal más hatáskörébe. Számos olyan kérdésben tehát, amelyet a jogszabályok nem rendeznek, a részletszabályozás joga megilleti a nevelési-oktatási intézményt. A belső szabályzatok megalkotása azonban kötelezettsége is az intézményeknek. A közoktatási törvény és a rendelet felsorolja azokat a kérdéseket, amelyeket az intézmény pedagógiai programjában, szervezeti és működési szabályzatában szabályoznia kell, továbbá meghatározza azt is, hogy az iskola házirendjének miről kell rendelkeznie. Az intézményi önszabályozási jogkör azonban nem korlátlan, a belső szabályzatokban foglaltak nem lehetnek ellentétesek a jogszabályokkal. Az oktatási szereplők jogai érvényesülésének másik fontos garanciája a közoktatási törvény által meghatározott eljárási rendelkezések betartása. A közoktatási törvény 83. § (2) bekezdése szerinti jogorvoslati jog érvényesítésének elősegítése érdekében garanciális jelentősége van annak, hogy minden, a tanulók jogait érintő rendelkezés abban a belső szabályzatban kerüljön szabályozásra, amelyikbe azt a jogszabály utalja. Ez biztosítja ugyanis, hogy az oktatási szereplők az adott eljárásra vonatkozó rendelkezéseket, továbbá jogaikat és kötelességeiket a vonatkozó jogszabályok és az azok alapján megalkotott intézményi szabályzatok alapján maradéktalanul megismerhessék. Fentiek alapján az intézmény jogszerűen kizárólag a házirendben rögzített fegyelmező intézkedéseket alkalmazhatja a tanulókkal szemben, tekintve, hogy a közoktatási törvény kifejezetten rögzíti, hogy a fegyelmező intézkedések formáit és alkalmazásuk elveit a házirendben kell szabályozni. A fentiekre tekintettel a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított jogkörnél fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk az igazgatóhoz, hogy a jövőben intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az általa vezetett nevelési-oktatási intézmény belső szabályzatai maradéktalanul megfeleljenek a jogszabályi követelményeknek, és a továbbiakban a nevelőtestület a jogszabályoknak megfelelő intézményi dokumentumok alapján járjon el. Az intézményvezető elfogadta a jelen ügyben tett kezdeményezésünket és annak megfelelően megtette a szükséges intézkedéseket az oktatási intézmény belső szabályzatainak módosítása érdekében, hogy azok maradéktalanul megfeleljenek a jogszabályi követelményeknek. Ezáltal a nevelőtestület a jövőben a jogszabályoknak megfelelő intézményi dokumentumok alapján fog eljárni és döntést hozni. Erre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-333/2011.)

A közoktatási törvény 76. § (2) bekezdése határozza meg a fegyelmi eljárásban hozható fegyelmi büntetéseket. A törvény 76. § (3) bekezdése garanciális jelleggel rögzíti, hogy a tanköteles tanulóval szemben nem alkalmazható az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától, valamint a kizárás az iskolából fegyelmi büntetés. A 76. § (2) bekezdés d) pontjában meghatározott, a tanköteles tanulóval szemben hozható legszigorúbb fegyelmi büntetés, az áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthoz vagy iskolába fegyelmi büntetés alkalmazásához a jogalkotó garanciális feltételt szab, miszerint tanköteles tanulóval szemben ez a fegyelmi büntetés csak akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről a másik iskola igazgatójával megállapodott. E rendelkezésből következik, hogy ennek a fegyelmi büntetésnek az alkalmazásánál a határozatot hozó

intézmény vezetőjének kell fogadó intézményt találnia és annak igazgatójával megállapodnia a tanuló átvételéről. Amennyiben ilyen megállapodás nem jön létre, abban az esetben az intézmény eljárása nem tekinthető jogszerűnek.

A panaszos szülő gyermekével szembeni fegyelmi eljárással kapcsolatban élt panasszal. A beadvány szerint a tanulóval szemben lopás miatt indított az iskola fegyelmi eljárást, amely során az intézmény arról döntött, hogy a tanulót a 2010/2011. tanév hátralévő időszakára felmenti az iskolába járás alól és felajánlották a szülő számára, hogy ő keressen másik iskolát a tanuló számára. A szülő az iskola eljárásával kapcsolatban sérelmezte, hogy csak gyermekével szemben indítottak eljárást, továbbá hogy a tárgyalásra javaslata ellenére nem hívták meg a családsegítőnek azt a dolgozóját, aki a tanulóval foglalkozik. Megkülönböztetőnek érzi az iskola eljárását azért is, mert korábbi hasonló eset kapcsán másik tanulók kaptak egy újabb esélyt, míg gyermeke kapcsán, a tanuló bocsánatkérése és megbánása ellenére sem tekintettek el a fegyelmi eljárástól és a tanuló eltanácsolásától. A panasz alapján a 2011. június 9-én tartott fegyelmi tárgyalás döntését a szülő csak június 24-én, az iskolai bizonyítvány kiosztásakor kapta kézhez. A szülő tájékoztatása szerint nem informálták az intézményi döntéssel szemben rendelkezésre álló fellebbezési lehetőségről, így jogorvoslati kérelmét csak késve tudta benyújtani az intézmény fenntartójához. A tanuló tanköteles korú, 13 éves, hetedik osztályos. A szülő engedve az intézményi nyomásnak beíratta gyermekét egy másik településen lévő iskolába, ez azonban lakóhelyüktől 40 km-re található. Az előállt helyzet rendkívül megterhelő a család számára, mivel az édesanya egyedül neveli 4 gyermekét.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet alapján vizsgálatot indítottunk, amely során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény vezetőjétől. Az igazgató válaszában megerősítette, hogy a tanulóval szemben lopás miatt indított az iskola fegyelmi eljárást. Nyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy mivel az eseménynek volt szemtanúja, rövid időn belül felmerült elkövetőként a panaszos szülő gyermeke, aki azonban az eset napján még tagadta a tettet, azt csak másnap ismerte el. Emellett egy vétkes társát is megrágalmazta, hogy részt vett a cselekmény elkövetésében. A fegyelmi eljárás során a tanuló és a szülő nyilatkozatai ellentmondóak voltak, ezért került sor fegyelmi tárgyalás megtartására. Nyilatkozatában az igazgató kijelentette, hogy a fegyelmi tárgyaláson a fegyelmező intézkedést az iskola házirendje és pedagógiai programja alapján szabta ki a nevelőtestület. Mindkét intézményi dokumentum tartalmazza ugyanis az eltanácsolást, mint fegyelmező intézkedést. Az intézményvezető felajánlotta segítségét a szülőnek másik oktatási intézmény keresése tekintetében, azonban a szülő kifejezetten kijelentette, hogy a felajánlott segítséggel nem kíván élni, ő kíván iskolát keresni gyermekének. A tájékoztatás szerint a szülő az általa sérelmezett 40 km-es távolságnál közelebbi oktatási intézménybe is írathatta volna a tanulót, sőt a szülő a tanuló ötödik osztályos testvérét szintén átiratta a településtől 40 km-es távolságra fekvő intézménybe, holott ezt semmi nem indokolta. Az igazgató cáfolta a szülő azon állítását miszerint a családsegítőt nem hívták meg a fegyelmi tárgyalásra, tekintettel arra, hogy ezt hivatalból is kötelességük volt megtenni. Cáfolta továbbá azt is, hogy a szülő június 24-én kapta kézhez a fegyelmi határozatot, tekintettel arra, hogy azt az évszárón, június 21-én adták át részére. A nyilatkozatban foglaltak szerint valótlán továbbá a szülő azon állítása, miszerint korábban hasonló esetben nem jártak el; ugyanis korábbi, hasonló esetben szintén az eltanácsolás fegyelmező intézkedést alkalmazták.

A szülő panaszát, az igazgató nyilatkozatában foglaltakat és a hivatal rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A rendelkezésre álló információk alapján megállapítható volt, hogy a tanuló eltulajdonított 8.000 Ft-ot az intézményben tanító egyik pedagógustól, e tényre vonatkozóan mind a panaszos, mind az intézményvezető egybehangzón nyilatkozott. A tanuló kötelességzegő magatartása többféle jogkövetkezmenyt vonhat maga után. Súlyos és vétkes

kötelezettségzegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatók. Azt azonban, hogy a tanuló által elkövetett cselekmény milyen súlyú, az iskola ítéli meg a házirendben lefektetett magatartási szabályok alapján. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, míg a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik. A fegyelmező intézkedések formáit és azok alkalmazásának elveit pedig az intézmények házirendjében kell rögzíteni. Az intézmény által lefolytatott fegyelmi eljárás kapcsán megállapítottuk, hogy az intézmény számos eljárási hibát vétett. Az MKM rendelet 5. számú mellékletének 1. pontja értelmében a fegyelmi eljárás megindításáról a tanulót, a kiskorú tanuló szülőjét, a gyakorlati képzés során elkövetett fegyelmi vétség esetén – ha a gyakorlati képzést nem az iskolában tartják – a gyakorlati képzés szervezőjét (a továbbiakban: gazdálkodó szervezet) – a tanuló terhére rótt kötelezettségzegés megjelölésével – értesíteni kell. Az értesítésben meg kell jelölni a fegyelmi tárgyalás időpontját és helyét, azzal a tájékoztatással, hogy a tárgyalást akkor is meg lehet tartani, ha a gazdálkodó szervezet képviselője szabályszerű értesítés ellenére, illetve a tanuló, a szülő vagy a meghatalmazott ismételt szabályszerű meghívás ellenére nem jelenik meg. Tájékoztatni kell a tanulót arról, hogy az eljárásban meghatalmazott is képviselheti. Az értesítést oly módon kell kiküldeni, hogy azt a tanuló, a szülő és meghatalmazott képviselőjük külön-külön a tárgyalás előtt legalább nyolc nappal megkapja. A hivatal részére megküldött dokumentumokból megállapítottuk, hogy a fegyelmi tárgyalásról szóló értesítés 2011. június 3-án kelt, a tárgyalásra pedig 2011. június 9-én került sor, így az értesítést a szülő nem kapta meg a tárgyalás előtt legalább nyolc nappal. A rendelkezésünkre álló dokumentumok alapján megállapítható volt továbbá, hogy az intézmény nem hozott a jogszabályi előírásoknak megfelelő határozatot a tanuló ügyében. Az MKM rendelet 5. számú mellékletének 11-12. pontja határozza meg a fegyelmi határozat kötelező tartalmi elemeit. A hivatal rendelkezésére bocsátott dokumentumok között nem szerepel a fenti követelményeknek megfelelő, minden kötelező tartalmi kelléket, így többek között a jogorvoslati lehetőségre utalást is tartalmazó határozat. A melléklet 9. pontja szerint a fegyelmi határozatot a kihirdetést követő hét napon belül írásban meg kell küldeni a tanulónak, kiskorú tanuló esetén a szülőjének és meghatalmazott képviselőjüknek, ha a gazdálkodó szervezet képviselője az eljárásban részt vett, a gazdálkodó szervezetnek. E rendelkezések alapján a 2011. június 21-i kézbesítés elkésztetnek tekinthető. A kiszabott fegyelmi büntetéssel összefüggésben megállapítottuk, hogy az oktatási jogokat sért. A közoktatási törvény 76. §-a taxatív felsorolja a kiszabható fegyelmi büntetéseket, így az ott felsoroltakon kívül más szankciót az oktatási intézmény nem alkalmazhat. A fegyelmező intézkedések vonatkozásában tájékoztattuk az intézményvezetőt, hogy az MKM rendelet 4/A. §-a alapján a nevelési-oktatási intézmény házirendjében – a közoktatási törvény 40. § (9) bekezdése szerint – kell szabályozni egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően többek között a fegyelmező intézkedések formáit és alkalmazásának elveit. Oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedést azonban a házirend nem tartalmazhat. Fentiek alapján a kiszabott fegyelmi büntetéssel összefüggésben tájékoztattuk az igazgatót, hogy álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a közoktatási intézményekben. A közoktatási törvény 75. §-a garanciális jelleggel szabályozza a tanuló jogviszony megszüntetésének, megszüntetésének lehetőségeit. A törvényi felsorolás kimerítő jellegű, tehát az itt nem szereplő esetek mind jogszerűtlennek minősülnek, így az eltanácsolás is. Ennek megfelelően az eltanácsolás nem szabható ki sem fegyelmező intézkedésként, sem fegyelmi büntetésként. Megállapítottuk, hogy a szülő és az intézmény vezetőjének nyilatkozata ellentmondó abban a tekintetben, hogy a tanuló eltanácsolása az intézmény részéről kényszerrel párosuló megoldásnak minősül-e, vagy a szülőnek egyébként is szándékában állt másik oktatási intézményt keresni gyermeke számára. Tekintettel arra, hogy a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (5) bekezdése szerint a beadvány alapjául szolgáló tényeket a kérelmezőnek, nyilatkozatának alapját jelentő tényeket az intézménynek kell bizonyítani, a tényállás pedig

e tekintetben ellentmondó, nem kellően tisztázott, az oktatási jogok sérelmét az intézményváltással összefüggésben nem tudtuk megállapítani. Tájékoztattuk továbbá, hogy a közoktatási törvény a fegyelmi büntetések között nem sorolja fel a „felmentés az adott tanévre az iskolába járás alól” büntetést, így ilyen döntést az intézmény fegyelmi eljárás keretében jogszerűen nem hozhat. Az oktatási intézmény nem mentesítheti továbbá a tanulót az iskolába járás alól fegyelmező intézkedés keretében sem, tekintettel arra, hogy tanköteles tanulók részére az oktatási intézmény látogatását a közoktatási törvény teszi kötelezővé, oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedést pedig intézmény házirendje sem tartalmazhat. A hivatal által folytatott vizsgálatok alapján megállapítható, hogy sok esetben azért sérülnek az oktatási szereplők jogai, mert az intézmények nem tartják be azon garanciális jelentőségű rendelkezéseket, amelyek az oktatási jogok érvényesülésének nélkülözhetetlen előfeltételei. A közoktatási törvény 39. § (1) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézmények szakmai tekintetben önállóak. Szervezetükkel és működésükkel kapcsolatosan minden olyan ügyben döntenek, amelyet jogszabály nem utal más hatáskörébe. Számos olyan kérdésben tehát, amelyet a jogszabályok nem rendeznek, a részletszabályozás joga megilleti a nevelési-oktatási intézményt. A belső szabályzatok megalkotása azonban kötelezettsége is az intézményeknek. A közoktatási törvény és a rendelet felsorolja azokat a kérdéseket, amelyeket az intézmény pedagógiai programjában, szervezeti és működési szabályzatában szabályoznia kell, továbbá meghatározza azt is, hogy az iskola házirendjének miről kell rendelkeznie. Az intézményi önszabályozási jogkör azonban nem korlátlan, a belső szabályzatokban foglaltak nem lehetnek ellentétesek a jogszabályokkal. Az oktatási szereplők jogai érvényesülésének másik fontos garanciája a közoktatási törvény által meghatározott eljárási rendelkezések betartása. A közoktatási törvény 83. § (2) bekezdése szerint a tanuló, a szülő, az óvoda, az iskola, a kollégium döntése vagy intézkedése, illetve intézkedésének elmulasztása ellen – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül – a gyermek, tanuló érdekében eljárást indíthat. Ezen jogorvoslati jog érvényesítésének elősegítése érdekében garanciális jelentősége van annak a kérdésnek, hogy az intézmény a vonatkozó jogszabályokban rögzített eljárásrend alapján járjon el, és a jogszabályokban rögzített tartalmi és formai követelményeknek megfelelő határozatot hozzon, mely tartalmazza többek között a jogorvoslati lehetőségről szóló tájékoztatást.

A fentiekre tekintettel a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított jogkörrel élve azzal a kezdeményezéssel fordultunk az igazgatóhoz, hogy intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az általa vezetett nevelési-oktatási intézmény belső szabályzatai maradéktalanul megfeleljenek a jogszabályi követelményeknek. Kezdeményeztük továbbá, hogy a jövőben a nevelőtestület a jogszabályokban rögzített eljárásrend szerint járjon el, és a vonatkozó jogszabályok, illetve az azoknak megfelelő intézményi dokumentumok alapján hozzon döntést. Az intézményvezető az ügyben tett kezdeményezéseinket elfogadta. Erre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-454/2011.)

A panaszos gyermeke sajátos nevelési igényű tanuló, aki a panaszolt intézménybe a 2010/11. tanév kezdetén e státusz, valamint a róla készített szakvélemény ismeretében nyert felvételt. Ennek ellenére a szülő szerint tanárai nem tudtak sajátos nevelési igényéről, a szakvélemény tartalmát nem ismerték, így nem is tudták, hogy a tanuló esetenként eltérő bánásmódot igényel. A szakvéleményben előírt fejlesztéseket pedig nem biztosította maradéktalanul az iskola. Sérelmezte a szülő továbbá gyermeke tanulói jogviszonya megszűnésének körülményeit. Elmondása szerint az igazgatóhelyettessel történt konfliktusa miatt fegyelmi eljárás indult ellene, mely azonban nem a jogszabályoknak megfelelően került lebonyolításra. Már a fegyelmi eljárás elején elhangzott, hogy keressenek másik iskolát a gyermek számára. A fegyelmi tárgyalásról készült jegyzőkönyvet ugyan aláírták e feszült pillanatokban, utólag azonban úgy érzik, hogy nem felel meg a valóságnak. A fegyelmi döntésről szóló határozatot állítása szerint nem kapta meg, a jogorvoslat lehetőségéről

sem tájékoztatták. Sérelmesnek érzik az új iskolába történő átvétel körülményeit is. A szülő állítása szerint tájékoztatták őket egy kijelölt időpontról, amikor az új intézményben várják őket egy megbeszélésre. Ezen megjelentek, és az intézmény vezetője meghallgatta őket, majd arról tájékoztatták, hogy a döntésükről értesíteni fogják a tanulót. Ez az értesítés azonban nem történt meg a tanuló felé, az intézmény a korábbi iskolába küldte azt. A tanuló pedig – miközben már tanulói jogviszonnal rendelkezett az átvevő iskolában –, még mindig a korábbi iskolát látogatta, számos konfliktust alapozva meg ezzel. Az új intézményben pedig a mulasztásai száma növekedett. A panaszos szerint a korábbi iskola nevében egy ügyvéd zaklatta őt az iskolából való távozás miatt. A szülői panasz nyomán vizsgálatot indítottunk és megkerestük az érintett iskola igazgatóját. Az intézményvezető nyilatkozatában azt közölte, hogy a gyermeket a szakvélemény ismeretében vették fel az intézménybe, az előírt fejlesztéseket biztosították számára. Tekintettel arra, hogy a tanuló más intézményben tanul, így a fejlesztő foglalkozások kérdésére vonatkozóan további intézkedést nem láttunk szükségesnek. A tanuló magatartása sok kívánnivalót hagyott maga után. A szükséges és indokolt fegyelmi fokozatokat rendre megkapta, azonban magatartása nem változott. Az iskola igazgatóhelyettesével valóban konfliktusba került, amelynek oka a tanuló kifejezetten tiszteletlen magatartása volt, azonban nem ez volt a fegyelmi eljárás közvetlen oka. Tájékoztatása szerint a tanulóval szemben 2011. február 16-án kelt értesítés szerint (melyet szabályszerűen postáztak, azt a törvényes képviselő átvette) fegyelmi eljárás indult a házirend szabályainak megsértése miatt. A szabályszegés a tanuló órai magatartásával kapcsolatos kifogásokban, tanulótársai zavarásában állt, illetve abban, hogy tanáraival nem megfelelő hangnemben kommunikált. Az értesítés tartalmazta az előző fegyelmi intézkedéseket is. A fegyelmi tárgyalásra 2011. március 3-án került sor, a fegyelmi bizottság szabályszerűen megalakult, a tanuló és édesanyja jelen volt. A meghallgatás során a tanuló érdemi védekezést nem terjesztett elő, a terhére rótt vétségek elkövetését nem tagadta. A szülő meghallgatása során elmondta, hogy gyermeke magatartását ismeri, gyermekkorától kezelésekre járnak, ennél többet nem tud tenni gyermekéért. A fegyelmi bizottság az érintettek meghallgatása után zárt tanácskozásban határozatot hozott, amely másik iskolába áthelyezés büntetést tartalmazott. Ez a határozat kihirdetésre került, a szóbeli indokolása megtörtént, a szülő és a tanuló a határozatot tudomásul vette, a jegyzőkönyvet – amely tartalmazza a jogorvoslatról szóló tájékoztatást – a tájékoztatás elhangzása után aláírta. A határozat azonban kézbesítésre nem került, mert az iskolának tudomására jutott – a szülő szóbeli közlése alapján –, hogy a szülő nem ért egyet a határozattal, és az eljárást is vitatja. Ekkor az eljáró jogász telefonon megkereste a szülőt, hogy nyilatkozzon az eljárásra, illetve szándékára vonatkozóan. Ez alkalommal a szülő elmondta, hogy a határozattal nem ért egyet, a jogorvoslatról kapott tájékoztatás tartalmát és jelentőségét a határozat kihirdetésekor erős érzelmi felindultsága miatt nem mérte fel, így kérte, hogy legyen módja álláspontja kifejtésére. Mindezekre tekintettel az eljáró jogász megismételt fegyelmi tárgyalásról döntött, annak 2011. 03. 28-i időpontjáról tájékoztatta a szülőt. E feljegyzést, mely a benne foglaltak szerint értesítésnek minősült, megküldték a szülőnek. Az igazgató nyilatkozatában arról tájékoztattott, hogy a szülő quasi igazolási kérelme miatt megismételt fegyelmi eljárásról szóló értesítést a szülő és a tanuló 2011. 03. 19-én átvette. Nyilatkozata szerint a megismételt fegyelmi eljárás lehetővé tétele a tanuló érdekeinek figyelembe vételével történt, tekintettel arra, hogy a szülő azt kifogásolta, hogy idegállapota miatt nem tudta rendesen felmérni azt, hogy a jegyzőkönyv aláírásának milyen hatása lehet. E tárgyalásra azonban már nem került sor, mert az érintett tanuló tanulói jogviszonya 2011. 03. 21-én megszűnt. A megszűnésre – nyilatkozata szerint – nem a fegyelmi határozat végrehajtása okán került sor. Így a megismételt fegyelmi eljárás megtartása okafogyottá vált. Határozat meghozatalára nem került sor. A szülő formális jogorvoslati kérelmet nem nyújtott be.

A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól pedig a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik. A rendelkezésünkre álló dokumentumokat összevetettük a jogszabályok rendelkezéseivel, és a következő álláspontot alakítottuk ki. A fegyelmi

eljárás eredményeként hozott határozat nem felel meg a jogszabályok fentebb idézett előírásainak. A kötelező tartalmi elemek egy része a jegyzőkönyvön belül található, más részük pedig egy külön megszövegezett íven. Teljesen hiányzik azonban a jogszabály által előírt utalás a fegyelmi büntetés hatályára, mely jelen esetben nem lehet hosszabb 12 hónapnál. Hiányzik továbbá az iskola megjelölése, ahová a tanulót áthelyezték. A fentiekre tekintettel a hivatal működését szabályozó 40/1999. (X.8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított hatáskörnél fogva azzal a kezdeménnyel fordultunk az intézmény vezetője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben a fegyelmi eljárás lefolytatásakor és a fegyelmi büntetés kiszabásakor mindenben a jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően járjanak el. Az igazgató válaszában tájékoztatott arról, hogy kezdeményezésünket elfogadta, a levél kézhezvételét követően minden fegyelmi eljárás lefolytatásakor és fegyelmi büntetés kiszabásakor a fegyelmi eljárásra vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően fog eljárni az intézmény. Mindezekre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-293/2011., OK-K-OJOGB-588/2011.)

A fegyelmi eljárás szabályait tartalmazó 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik a fegyelmi határozat elleni fellebbezésről, az eljárást megindító kérelemről. Az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő nyújthat be eljárást megindító kérelmet. A kérelmet a határozat kézhezvételétől számított tizenöt napon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani, amit az nyolc napon belül köteles továbbítani a másodfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához. A felterjesztéssel együtt, az ügy valamennyi iratát továbbítani kell, az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójának az ügyre vonatkozó véleményével ellátva. A közoktatási törvény 83. § (4) bekezdése értelmében a fenntartó képviselője jár el, és hoz másodfokú döntést, amelyben a kérelmet elutasíthatja, illetve a döntést jogszabálysértés vagy egyéni érdeksérelem esetén megváltoztathatja, vagy megsemmisítheti, és a nevelési-oktatási intézményt új döntés meghozatalára utasíthatja. Végrehajtani csak jogerős fegyelmi határozatot lehet. A nevelési-oktatási intézmény döntése jogerős, ha annak közlésétől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül nem nyújtottak be eljárást megindító kérelmet, vagy az eljárást megindító kérelem benyújtásáról lemondtak. A jogerős döntés végrehajtható, kivéve, ha bírósági felülvizsgálatát kérték. A másodfokú döntés azonnali végrehajtását rendelheti el a döntéshozó, ha azt a nevelési-oktatási intézménybe járó többi tanuló nyomós érdeke indokolja.

Garanciális jellegű a közoktatási törvény 77. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezések betartása is, amely szerint az iskola a tanulónak a tanulói jogvisztonnyal összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. Az iskola ezen objektív felelőssége a felügyelet fogalmából kiindulva, a tanuló iskolába érkezésétől a távozásáig fennáll, és nem korlátozódik csupán a tanítási órákra. A kártérítésre a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvének rendelkezéseit kell alkalmazni azzal a kiegészítéssel, hogy a nevelési-oktatási intézmény, illetve a gyakorlati képzés szervezője felelőssége alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a kárt a működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a károsult elháríthatatlan magatartása okozta.

Több szülő panasszal fordult hivatalunkhoz, sérelmezve azon intézményi eljárást, hogy az iskola előzetesen kauciót szed az intézményben előforduló rongálásokra. A szülői tájékoztatás szerint az intézményben bevezetésre került az úgynevezett „vandálkassza”. Ennek értelmében minden tanuló a tanév kezdetekor 5.000 Ft kauciót köteles megfizetni az intézmény részére, amely az iskolában a későbbiekben esetlegesen bekövetkező szándékos károkozások, rongálások esetére szolgál biztosítékul. Amennyiben az intézményben rongálás történik és az elkövető személyére nem derül fény, vagy a kártérítést az elkövető tanulóól behajtani nem tudják, a helyreállítás költségét az intézmény a vandálkasszából finanszírozza.

A beadványozók sérelmezték, hogy a diákokat addig nem engedték az intézménybe beiratkozni, amíg a fenti összeg részükről megfizetésre nem került. Állítása szerint több szülőnek is nehézséget okozott a kaució összegének előteremtése. A szülők maguk is elítélik a vandalizmust, azonban ezt a megoldást nem tartják elfogadhatónak, mert úgy vélik, jogtalanul sújtja az ártatlan, rongálást el nem követő diákokat is.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk, amely során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény vezetőjétől. Az igazgató válaszában arról tájékoztatott, hogy 2006-tól kezdődően folyamatosan újítják, bővítik, korszerűsítik az iskolát, ezen közös erőfeszítések által megvalósult fejlesztések megóvása mind a szülők, mind a pedagógusok, mind a diákok közös érdeke. A felújítást követően azonban már az első napokban rongálások történtek, melyek előtt értetlenül álltak. Az esetek egy részében megkerült az elkövető, de vannak olyan rongálások is, melyeknek tettesei ismeretlenek. Ekkor határozták el, hogy más iskolák gyakorlatának mintájára bevezetik a későbbiekben esetlegesen bekövetkező szándékos károkozások, rongálások esetére biztosítékul szolgáló kaució intézményét. A szülőket erről értesítették, bár véleményüket nem kérték ki. A kauciót – az erről szóló döntés értelmében – minden évben szeptember 1-jén kell befizetni. Ezt az összeget elkülönített számlán vezetik, és amennyiben nem történik szándékos károkozás vagy a kárt okozó megkerül, a tanítási év végén a diákoknak a fenti összeget visszatérítik. A kaució hatékonyságát igazolja, hogy 2011. szeptember 1. óta, amióta ez a rendszer működik, nagyobb rongálás, károkozás nem történt, a kisebb károk okozói pedig önként jelentkeztek és megtérítették az okozott kárt. Az intézményvezető nyilatkozatában cáfolta azt az állítást, miszerint azokat a diákokat, akiknek a szülei nem fizetik meg a kauciót, nem engedik be az intézménybe, ugyanis – bár a kauciót kb. 60 tanuló nem fizette meg – mindenki, aki beiratkozott, jelenleg is tanulója az iskolának.

A hivatalhoz érkezett panaszokat, az intézményvezető nyilatkozatában foglaltakat és a hivatal rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvény) 114-115. §-ai egyértelműen meghatározzák, hogy a helyi önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében melyek az ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások, illetve mely szolgáltatásokért kérhető térítési díj. E kötelező érvényű törvényi rendelkezéstől eltérni nincs mód, kizárólag a törvényben meghatározott esetekben szedhető térítési díj. Amennyiben az oktatási intézmény ettől eltérően bármilyen jogcímen a diákoktól, illetve szüleiktől pénzt szed, jogszabálysértést követ el. A tanulói károkozásokkal kapcsolatban a következőkre hívtam fel az intézményvezető a figyelmét. A közoktatási törvény 77. § (1)-(2) bekezdései alapján ha a tanuló tanulmányi kötelezettségeinek teljesítésével összefüggésben a nevelési-oktatási intézménynek, illetve a gyakorlati képzés szervezőjének jogellenesen kárt okoz, a Polgári Törvénykönyvről szóló törvény szerint kell helytállnia. Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a kártérítés mértéke nem haladhatja meg

- a) gondatlan károkozás esetén a kötelező legkisebb munkabér – a károkozás napján érvényes rendelkezések szerint megállapított – egy havi összegének ötven százalékát,
- b) ha a tanuló cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes, szándékos károkozás esetén

az okozott kár, legfeljebb azonban a kötelező legkisebb munkabér – a károkozás napján érvényes rendelkezések szerint megállapított – öt havi összegét.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 339. § (1) bekezdése értelmében aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. E törvényi rendelkezésből egyértelműen következik, hogy kártérítésre kizárólag a károkozó kötelezhető, aki nem okoz kárt, az nem köteles a más által okozottat megtéríteni. Ezért az iskolában a későbbiekben esetlegesen bekövetkező szándékos károkozások, rongálások esetére történő kaució szedése miatt is aggályos; a kollektív kártérítésre kötelezés minden esetben jogszerűtlen.

Ugyanakkor érthető az a törekvés az intézmény részéről, hogy az okozott károk megtérüljenek. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 33. §-a a következőképpen rendelkezik a károkozásról és annak megtérítéséről. Ha az iskolának, kollégiumnak a tanuló kárt okozott, az igazgató, a kollégium vezetője köteles a károkozás körülményeit megvizsgálni, az okozott kár nagyságát felmérni, és lehetőség szerint a károkozó és a felügyeletét ellátó személyét megállapítani. Ha a vizsgálat megállapítása szerint a kárt az iskola tanulója, a kollégium tagja okozta, a vizsgálatról a tanulót, kiskorú tanuló esetén szülőjét haladéktalanul tájékoztatni kell. A tájékoztatással egyidejűleg a szülőt fel kell szólítani – a közoktatási törvény 77. §-ának (2) bekezdésében meghatározott keretek között – az okozott kár megtérítésére. Ha felszólítás nem vezet eredményre, vagy a szülő, illetőleg a tanuló a károkozás tényét vagy mértékét nem ismeri el, az iskola igazgatója, kollégium vezetője a tanuló, illetőleg a szülő ellen pert indíthat. Az előbbiekre figyelemmel javasoltuk az igazgatónak, hogy kérjen tájékoztatást a jegyzőtől és az illetékes kormányhivataltól azzal kapcsolatban, milyen eljárások indíthatóak károkozás esetén az elkövető kilétének kiderítése és az okozott kár megtérítése érdekében. Felhívtuk továbbá az intézményvezető figyelmét arra a közoktatási törvény 41. § (5) bekezdésében rögzített intézményi felügyeleti kötelezettségre, miszerint a pedagógusoknak a felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredően kötelességük, hogy megtegyenek mindent a konfliktusok, rongálások és egyéb problémák megelőzése és megakadályozása érdekében. Ezzel összefüggésben minden ilyen típusú ügyben felmerül a pedagógusok mulasztásának kérdése is azáltal, hogy vagy nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték és nem akadályozták meg a problémát. Álláspontunk szerint amennyiben az intézményben a pedagógusok megfelelően teljesítik a felügyelettel kapcsolatos kötelességeiket, akkor a rongálásos esetek száma minimálisra szorítható vissza. Tekintettel arra, hogy az intézményvezető nyilatkozatában foglaltak szerint a kaució szedésének gyakorlata az intézményben megszüntetésre került, az ügyben kezdeményezés megfogalmazását nem tartottuk indokoltnak és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-611/2011.)

A szülő azzal a kérdéssel kereste meg hivatalunkat, hogy mi a teendője, ha a gyermekét marandó sérülés éri az iskolában, ez esetben az intézményvezetőnek hogyan kell eljárni, valamint a szülőknek mit kell tenniük. A szülői megkereséssel kapcsolatban az alábbi tájékoztatást adtuk. Álláspontunk szerint az intézményt terhelő felügyeleti kötelezettség különös súllyal vetődik fel minden olyan esetben, amikor a gyermek vagy a tanuló balesetet szenved. A közoktatási törvény rendkívül szigorúan szabályozza az iskola felelősségét a tanulónak a tanulói jogviszonnyal összefüggésben okozott kárért. A törvény 77. § (3) bekezdésében foglaltak szerint ugyanis az iskola a tanulónak, a tanulói jogviszonnyal összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. A kártérítésre a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvének rendelkezéseit kell alkalmazni azzal a kiegészítéssel, hogy a nevelési-oktatási intézmény felelőssége alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a kárt működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a károsult elháríthatatlan magatartása okozta. Amennyiben tehát az iskola a tanulónak tanulói jogviszonyával összefüggésben kárt okoz, lehetőség van arra, hogy a tanuló vagy törvényes képviselője az illetékes bíróságon az iskolával szemben kártérítési igényt

terjesszen elő. A szülő gyermekének balesetért tehát akkor áll fenn az intézmény kártérítési felelőssége, ha a balesetet és az azzal összefüggésben keletkező kárt a felügyelő pedagógus mulasztása okozta. További kérdései a polgári jog szabályozási területére tartoznak, melyeket illetően nincs hatáskörünk állásfoglalást készíteni. Javasoltuk a szülőnek, hogy polgári jogi igényeinek érvényesítése érdekében kérje jogi képviselő segítségét. Tájékoztattuk továbbá, hogy az általános gyermek- és ifjúsági baleset-biztosításról szóló 119/2003. (VIII. 14.) Korm. rendelet alapján minden, a Magyar Köztársaság területén állandó lakóhellyel rendelkező magyar állampolgár 3. életéve betöltésének napjától, 18. életéve betöltésének napjáig az e rendelet szerinti baleset-biztosításban részesül. A biztosítás részleteiről a fenti jogszabály mellett a Magyar Szülők Országos Egyesületének honlapján informálódhat. (OK-K-OJOGB-55/2011.)

A garanciális jellegű rendelkezések szempontjából is kiemelkedően fontos a pedagógus felügyeleti kötelezettségének szabályozása. A közoktatási törvény 41. § (5) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről, továbbá a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről. A törvény az értelmező rendelkezések között határozza meg a felügyelet fogalmát. Eszerint a felügyelet: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. Az elmúlt évben több panasz érkezett hivatalunkba az intézményi felügyeleti kötelezettség, valamint ezen kötelezettséggel összefüggésben a tanuló- és gyermekbalesetek megelőzésére és a baleset esetén alkalmazandó intézményi védő, óvó előírásokkal kapcsolatban.

A szülői beadványban foglaltak szerint 2011 januárjában az iskolában a 9. osztályos tanulót egyik osztálytársnője olyan súlyosan bántalmazta, hogy a tanulónak nyolc napon túl gyógyuló sérülése lett. A bántalmazó osztálytársnő tanítás végén a tanterem ajtájában kapta el a panaszos gyermekének csuklóját, durván szorongatta, veréssel fenyegette. A tanulók szidalmazták egymást, majd a másik tanuló a panaszos gyermekét ököllel szemöldökön és orra vágta. A tanuló nem emlékszik hogyan került be az osztályterembe, csak azt észlelte, hogy vérzik az orra, és tiszta vér a keze. A tanulót az incidenst követően nem részesítették elsősegélyben. A szülő panasa alapján a tanulók között történekről az osztályfőnök tájékoztatta őt, miszerint a panaszos gyermeke megengedhetetlenül csúnyán beszélt társával, aki ezt követően egy kicsit megütötte. Ennek azonban következménye lesz a tanuló magatartásjegyében, és az elektronikus naplóba be is jegyezte, hogy az osztálytárssal szemben tanúsított verbális agresszióért, példátlan magaviseletéért osztályfőnöki intőben részesíti a tanulót. A tanuló állapota miatt a szülő elvitte őt a sebészetre, ahol kiderült, hogy eltört az orra, és további vizsgálatra a baleseti intézetbe küldték, ahol agyrázkódása miatt bent tartották a kórházban. A szülő tájékoztatta erről a körülményről az osztályfőnököt. Az igazgató a tanulók között történekről csak az édesapa megkeresése nyomán értesült. A személyes találkozóon részt vett az osztályfőnök is, aki a tanuló sérülését komolytalannak minősítette és továbbra is kizárólag a tanuló megjegyzéseit sérelmezte. A tájékoztatás szerint az ügyet lezártak tekintették azzal, hogy az igazgató majd mindkét lányt meghallgatja. A meghallgatásra az osztályfőnök választott ki

egy fiú osztálytársat tanúnak, akit azonban a panaszos szülő elfogultnak tart, miután a bántalmazó lány barátja. Később arról értesítették a szülőt, hogy a gyermeke tanúként jelenjen meg a fegyelmi eljáráson. A szülő előzetesen jelezte az intézmény felé, hogy ezen az alkalmon nem tud megjelenni, és kérte egy másik időpont kijelölését. Erre azonban választ nem kapott. Így az édesapa ment el a tárgyalásra, akinek jelenlétét elutasították, mert a szülők elváltak, és az édesapa nem vitt külön meghatalmazást. A szülő sérelmezte, hogy a lánya mellé hívott tanú sem mehetett be, mert azt nem jelezték külön írásban. A szülő a fentiek alapján súlyosan diszkriminatívnak érzi az eljárást, sérelmezi a kettős mércét, mert a tanárnő a másik gyermeket és családot támogatta a sértett tanuló hátrányára, továbbá azt, hogy a tanárnő személyes adatokat adott ki róla és családjáról a másik félnek. A szülő sérelmezte az osztályfőnök azon intézkedését is, hogy igazgatói intőt adott neki, mivel a tanuló kiment az iskolakapu előtt dohányzó osztálytársaihoz. A szülő a kialakult helyzet kapcsán lehetőséget kért a pedagógustól a problémák megbeszélésére, amire a tanárnő a szülői értekezletre hivatkozott. Ezen az alkalmon az osztályfőnök a szülőkre bízta a januári események véleményezését, miközben tudatta, hogy ő a panaszos gyermekét hibáztatja. A szülő elmondása szerint elképesztő megaláztatásban volt része ekkor, mivel a bántalmazó tanuló szülője felállva sértegette őt, és a többi szülő is verbálisan neki esett, mindez a tanárnő kezdeményezésére és támogatásával. A szülő a bántalmazás kapcsán feljelentéssel élt a rendőrségen, információink szerint az iskola ilyen bejelentéssel nem élt. A szülő tájékoztatása szerint az iskola részéről érdemi intézkedés nem történt a helyzet rendezésére.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk, amely során nyilatkozatot kértünk a panaszszal érintett intézmény vezetőjétől. Az igazgató nyilatkozatában megküldte hivatalunk részére az ügy irattárba letett anyagának másolatát. Tájékoztatása alapján az igazgató az esetről csak a következő munkanapon kapott tájékoztatást, amikor az osztályfőnök az ügyben érintett két tanuló több osztálytársával együtt beszámolt a történetekről. Ezzel összefüggésben az igazgató hangsúlyozottan úgy nyilatkozott, hogy ezen tanulókat nem az osztályfőnök választotta ki, hanem a bántalmazó és bántalmazott tanulók. A tanuló sérülésével kapcsolatban elmondása alapján ellentmondásos információkat kapott, de a bántalmazás megtörténte vitathatatlan tény. Tájékoztatása alapján a tanuló elsősegélyben részesítéséről azért nem gondoskodott, mert a sértett tanuló távozásáig nem értesítették az esetről, a tanuló pedig elhagyta az iskola épületét és hazament. A fegyelmi tárgyaláson való részvételre a tanulót levélben kérte fel, a tanuló behívása azonban kizárólag azért történt, hogy a bántalmazott fél is meghallgattasson. Nyilatkozata szerint a sértett tanuló szülője valóban jelezte az időponttal kapcsolatban, hogy az a számára nem megfelelő, azonban az előre egyeztetett időpontra már nem állt módjában változtatni. A kérdéses szülői értekezleten tájékoztatása alapján az igazgató személyesen is részt vett, és a fegyelmi határozatnak megfelelően tájékoztatta a szülőket, köztük a panaszos tanuló édesanyját is. A rendőrségi eljárás lezárásáról az iskola hivatalos értesítést nem kapott, így abban intézkedni nem tudott. Álláspontja szerint az agresszió semmilyen formája nem lehet elintézési mód. Ezt az intézményvezető az ügyvel kapcsolatos minden fórumon elmondta.

A szülő panaszát, az igazgató nyilatkozatában foglaltakat és a hivatal rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvényben foglaltak szerint a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezéseket az intézmény belső szabályzatai, a szervezeti és működési szabályzat, a házirend, valamint a nevelési vagy pedagógiai program határozza meg. A közoktatási törvény 40. § (8) bekezdése értelmében az iskola és a kollégium házirendje állapítja meg, hogy – a tanulmányi kötelezettségek teljesítésén kívül – az e törvényben, továbbá jogszabályokban meghatározott tanulói jogokat és kötelezettségeket milyen módon lehet gyakorolni, illetve kell végrehajtani. A közoktatási törvényben rögzített tanulói kötelességként a tanuló köteles megtartani az intézmény belső szabályzataiban, így a szervezeti és működési szabályzatban, továbbá a házirendben

foglaltakat. Amennyiben a tanuló nem tesz eleget kötelezettségeinek, ez esetben vele szemben indokolt lehet fegyelmező eszköz alkalmazása. A közoktatási törvény és végrehajtási rendeletei (e tekintetben elsősorban a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet az irányadó) szabályozzák, hogy milyen eszközökkel rendelkezik egy iskola a tanulók nem megfelelő viselkedésének szankcionálására. Az eszközök közül a nevelő hatásnak nevezhető pedagógiai módszerek alkalmazása az elsődleges. Ezen felül a közoktatási intézmény alkalmazhat ún. fegyelmező intézkedéseket (figyelmeztetés, intó, rová, stb.), illetve indíthat fegyelmi eljárást. Az ügyben rendelkezésre bocsátott iratokból, nyilatkozatokból egyértelműen megállapítható a 2011. januárjában a tanulók között a szünetben lezajlott bántalmazás ténye. A tanulói nyilatkozatokat, valamint a két tanuló által elmondottakat figyelembe véve a közöttük lévő konfliktus már ósz óta fennállt. A januári incidens alkalmával az utolsó tanórát követően szóváltásba keveredtek a szünetben, ami aztán veszekedéssé fajult. A bántalmazó tanuló ekkor elvesztette önuralmát és arcul ütötte a panaszos tanulót. Az ütés következtében a tanuló orra vérzett, az orvosi látélet szerint orrcsontja eltört. A tanulók közötti incidens miatt mindkét tanulót osztályfőnöki intőben részesítették, továbbá a bántalmazó tanulóval szemben fegyelmi eljárás megindítására is sor került a házirend megsértése és iskolatársa bántalmazása miatt. A nyilatkozatok alapján megállapítottuk, hogy a tényállás tisztázása érdekében az igazgató meghallgatta az érintett tanulókat, jelenlévő társaikat, valamint az osztályfőnököt. A szülő elfogultságra irányuló azon panaszával kapcsolatban, miszerint a meghallgatott osztálytársakat az osztályfőnök választotta ki, az igazgató úgy nyilatkozott, hogy ezen tanulókat nem az osztályfőnök választotta ki, hanem a bántalmazó és bántalmazott tanulók. A nyilatkozatok a tényállás ezen vonatkozásában ellentmondóak. A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (5) bekezdése szerint a beadvány alapjául szolgáló tényeket a kérelmezőnek, nyilatkozatának alapját jelentő tényeket az intézménynek kell bizonyítania, ellenkező esetben az oktatási jogok sérelmét nem tudom megállapítani. Mivel a szülő és az intézmény vezetőjének nyilatkozata a kérdés vonatkozásában ellentmondó, ezért e tekintetben a jogsérelmet nem állt módunkban megállapítani. A megküldött iratokból megállapítottuk továbbá, hogy a tanulók között a fegyelmi eljárást megelőzően egyeztető eljárás lefolytatására került sor, ami azonban nem vezetett eredményre. A dokumentumokból kiderült továbbá, hogy a 2011. februárban tartott fegyelmi tárgyalásra a panaszos tanulót mint az incidens során sérelmet szenvedő felet hívták meg. A fegyelmi eljárás során alkalmazható bizonyítási eljárásról a korábban hivatkozott 11/1994. MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik. Ez alapján a fegyelmi jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Bizonyítási eszközök különösen: a tanuló és a szülő nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemle és a szakértői vélemény. Az intézményi nyilatkozatot figyelembe véve a panaszos tanuló meghallgatására a bizonyítási eljárás során sértetti tanúvallomásként került sor. A fegyelmi eljárás során eszközölt tanú meghallgatással kapcsolatban a jogszabály további garanciális rendelkezést nem határoz meg. Ugyanakkor felhívtuk a figyelmet a fegyelmi eljárás során alkalmazott értesítésre, konkrétan a távolmaradásra vonatkozó jogszabályi rendelkezés pontos alkalmazására. A 11/1994. MKM rendelet 5. számú mellékletének 1. pontja alapján az értesítésben meg kell jelölni a fegyelmi tárgyalás időpontját és helyét, azzal a tájékoztatással, hogy a tárgyalást akkor is meg lehet tartani, ha a gazdálkodó szervezet képviselője szabályszerű értesítés ellenére, illetve a tanuló, a szülő vagy a meghatalmazott ismételt szabályszerű meghívás ellenére nem jelenik meg. A fegyelmi eljárás dokumentumai alapján megállapítottuk, hogy a fegyelmi bizottság megpróbálta feltérképezni a két gyermek konfliktusát, valamint a tanulókkal átbeszélve a történeteket igyekeztek előmozdítani a tanulók közötti megbékélést. Mindezek alapján megállapítottuk, hogy az intézmény nem ment el tétlenül a gyermekek konfliktusa mellett, megkísérelte azt feloldani, valamint pedagógiai ráhatással előmozdítani, hogy a jövőben a tanulók közötti hasonló bántalmazás ne fordulhasson elő. A fegyelmi eljárás megállapításai nyomán az incidens során tettelegességet megvalósító tanulóval szemben a nevelőtestület a másik

osztályba történő áthelyezésről döntött, a büntetés végrehajtását hat hónapra felfüggesztette. A büntetés meghozatalánál figyelembe vették a tanuló példás előmenetelét, iskolai munkáját, megbánását, valamint az osztályfőnök véleményét. A döntés nyomán a tanulónak az osztályban maradvára lesz lehetősége bizonyítani, ugyanakkor a döntéssel azt is kívánták tudatosítani a tanulóknak, hogy az agresszió és a brutalitás semmilyen esetben nem lehet megoldás. A fegyelmi büntetéssel egyetemben javasolták a tanuló pszichológiai tanácsadáson való részvételét. Vizsgálatunk során ugyanakkor megállapítottuk, hogy a panaszos tanuló az osztálytársa általi bántalmazás során megsérült, az orvosi látelvet alapján orrcsontja eltörtött. A tanulói incidenst követően a tanuló megkeresték az osztályfőnököt, akit először nem találtak, de aki miután tudomást szerzett a történetéről, az incidens helyszínére ment. A tanulói nyilatkozatok alapján a tanuló az intézményvezetőt nem tájékoztatták a történetéről, így az igazgató csak később, a következő hét hétfőjén szerzett tudomást az esetről. A tanuló esetében elsősegélynyújtás nem történt, ennek indoka az intézményi nyilatkozat szerint a késleltetett tudomásszerzés, illetve a tanuló intézményből történő távozása volt. Az információk szerint ugyanakkor az osztályfőnök még aznap tájékoztatta a szülőket a történetéről, valamint annak fegyelmező intézkedésben megnyilvánuló következményeiről. A gyermekbalesetek tekintetében a jogszabályok határozzák meg a követendő eljárást. A közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésének értelmében a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki. A pedagógusok és az intézmény oldalán ez a tanulói jog számos kötelezettséget teremt. A közoktatási törvény 19. § (7) bekezdés a) pontja szerint a pedagógus kötelessége, hogy nevelő és oktató tevékenysége keretében gondoskodjon a gyermek, tanuló testi épségének megővéséről, erkölcsi védelméről. A fenti bekezdés c) pontja szerint a pedagógus kötelessége továbbá, hogy a gyermekek, tanulók részére az egészségük, testi épségük megőrzéséhez szükséges ismereteket átadja, és ezek elsajátításáról meggyőződjön; ha észleli, hogy a gyermek, illetve a tanuló balesetet szenved, vagy ennek veszélye fennáll, a szükséges intézkedéseket megtegye. A törvény 41. § (5) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábizott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről, továbbá a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről. A törvény az értelmező rendelkezések között definiálja a felügyelet fogalmát. Eszerint a felügyelet: a gyermek, tanuló testi épségének megővéséről és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési- oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. Az értelmező rendelkezések között a tanuló- és gyermekbaleset a következőképpen kerül meghatározásra: minden olyan baleset, amely a gyermeket, a tanulót az alatt az idő alatt, illetőleg tevékenység során éri, amikor a nevelési-oktatási intézmény felügyelete alatt áll, ide nem értve a gyakorlati képzés során bekövetkezett balesetet. A közoktatási törvény 40. § (5) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézmény – a jogszabályban meghatározottak szerint – vizsgálja és nyilvántartja a tanuló- és gyermekbaleseteket, teljesíti az előírt bejelentési kötelezettséget, és a balesetről készített jegyzőkönyvet megküldi a fenntartónak, helyi önkormányzati nevelési-oktatási intézmény esetén a fenntartó önkormányzat jegyzőjének, főjegyzőjének. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 6/A. § (1) bekezdése szerint a gyermekekkel és a tanulókkal az egészségük és testi épségük védelmére vonatkozó előírásokat, a foglalkozásokkal együttjáró veszélyforrásokat, a tilos és az elvárható magatartásformát az óvodai nevelési év, illetőleg a szorgalmi idő megkezdésekor, valamint szükség szerint (az óvodai, tanórai, kollégiumi foglalkozás, kirándulás stb. során) életkoruknak és fejlettségüknek megfelelően ismertetni kell. Az ismertetés tényét és tartalmát dokumentálni kell. A rendelet 6/A. § (2) bekezdése értelmében az

óvoda, iskola, kollégium házirendjében kell meghatározni azokat a védő, óvó előírásokat, amelyeket a gyermekeknek, tanulóknak az óvodában, iskolában, kollégiumban való tartózkodás során meg kell tartaniuk. A 6/A. § (3) bekezdés szerint az óvoda, iskola, kollégium szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni a nevelési-oktatási intézmény vezetőinek, pedagógusainak, valamint más alkalmazottainak feladatait a tanuló- és gyermekbalesetek megelőzésében és a baleset esetén (intézményi védő, óvó előírások). A rendelet 2. számú melléklete állapítja meg a tanuló- és gyermekbalesetekkel összefüggő egyes feladatokat. A fentiekre tekintettel a 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított hatáskörnél fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk a panasszal érintett intézmény vezetője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben maradéktalanul tegyenek eleget a gyermekbalesetek esetére előírt kötelezettségeknek, továbbá az eset körülményeire tekintettel a tanulók vonatkozásában helyezzenek hangsúlyt az egészségük és testi épségük védelmére vonatkozó előírások ismertetésére. Az intézményvezetője jelen ügyben tett kezdeményezésünket elfogadta. Ezzel összefüggésben az igazgató tájékoztatott arról, hogy tanulóik minden tanítási évben, az első tanítási napon osztályfőnöki óra keretén belül munka, baleset és tűzvédelmi oktatásban részesülnek, melyet aláírásukkal is igazolnak. A kezdeményezésben foglaltaknak megfelelően az intézményvezető ismételt és nyomatékosan felhívta az osztályfőnökök, szaktanárok figyelmét a balesetvédelem fontosságára és az ezzel kapcsolatos szabályok betartására. Az erre vonatkozó igazgatói intézkedését másolatban megküldte a hivatal részére is. A fentiekre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-401/2011.)

Az intézményi működés körébe tartozó sajátos problémaként érkezett hivatalunkhoz kérdés az iskolai rendezvény, konkrétan egy iskolai bálon lejátszott zeneszámok utáni jogdíjfizetési kötelezettséggel kapcsolatban.

Beadványában egy általános iskola az intézményük által megrendezett bállal összefüggésben az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület által érvényesíteni kívánt szerzői jogdíjigény jogszerűségével kapcsolatos kérdéssel fordult hivatalunkhoz. Kérdésével kapcsolatban a következőkről tájékoztattuk a hozzánk fordulókat. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdése értelmében szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. A törvény 16. §-a rögzíti, hogy a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg, amelynek – eltérő megállapodás hiányában – a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozással mondhat le. Ha a törvény a felhasználási szerződés érvényességét megszabott alakhoz köti, a díjazásról való lemondás is csak a megszabott alakban érvényes. A törvényben meghatározott esetekben a szerzőt a mű felhasználásáért megfelelő díjazás illeti meg anélkül, hogy a felhasználás engedélyezésére kizárólagos joga volna. A törvény kizárhatja az ilyen díjazásról való lemondás jogát; a szerző ilyen rendelkezés hiányában is csak kifejezett nyilatkozással mondhat le a díjazásról. A törvény 17. §-a példálózó jelleggel meghatározza, mi minősül a mű felhasználásának. Eszerint a mű felhasználásának minősül különösen: a többszörözés, a terjesztés, a nyilvános előadás, a nyilvánosságához közvetítés sugárással vagy másként, a sugárzott műnek az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánosságához történő továbbközvetítése, az átdolgozás, a kiállítás. A nyilvános előadással kapcsolatban a törvény 24. §-a rögzíti, hogy a szerző kizárólagos joga, hogy művét nyilvánosan előadja, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Előadás a mű érzékelhetővé tétele jelenlévők számára. Előadás különösen a mű előadása közönség

jelenlétében személyes előadóművészi teljesítménnyel, így például a színpadi előadás, a hangverseny, a szavalóest, a felolvasás („élő előadás”); vagy a mű érzékelhetővé tétele bármilyen műszaki eszközzel vagy módszerrel, így például a filmalkotás vetítése, a közönséghez közvetített vagy (műpéldányon) terjesztett mű hangszóróval való megszólaltatása, illetve képernyőn való megjelenítése. Nyilvános az előadás, ha az a nyilvánosság számára hozzáférhető helyen vagy bármely más helyen történik, ahol a felhasználó családján és annak társasági, ismerősi körén kívüli személyek gyűlnek vagy gyűlhetnek össze. A jogdíjfizetéssel kapcsolatban a törvény 25. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az írók, a zeneszerzők és a szövegírók képviselőiben a már nyilvánosságra hozott zenemű és irodalmi mű nyilvános előadásának engedélyezésére és az ennek fejében fizetendő díj mértékére vonatkozóan az irodalmi és a zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezet köt szerződést a felhasználóval. A vagyoni értékű szerzői jogok korlátját jelentik a törvényben rögzített szabad felhasználás esetei. Ennek megfelelően a törvény 33. §-a alapján a szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon e törvény rendelkezéseinek megfelelően. A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra. A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni. A törvény 38. §-a rendelkezése szerint, ha az előadás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, és a közreműködők sem részesülnek díjazásban, a művek előadhatók iskolai oktatás céljára és iskolai ünnepélyeken. A törvény a szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátjai című fejezetben határozza meg, mi minősül iskolai oktatás céljára szolgáló felhasználásnak. Ennek értelmében az iskolai oktatás célját szolgálja a felhasználás, ha az az óvodai nevelésben, az általános iskolai, középiskolai, szakmunkásképző iskolai, szakiskolai oktatásban, az alapfokú művészetoktatásban vagy a felsőoktatásról szóló törvény hatálya alá tartozó felsőfokú oktatásban a tantervnek, illetve a képzési követelményeknek megfelelően valósul meg. Ugyanakkor a 33. § (3) bekezdése rögzíti, hogy nem minősül iskolai oktatási célú előadásnak az iskolai táncmultság. Fentiek alapján tekintettel arra, hogy a beadványozók által jelzett esetben egy iskolai táncmultságról van szó, ez nem minősülhet szabad felhasználásnak, így a szerzői jogok közös kezelését végző szervezet (jelen esetben az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület) jogosult engedélyezni a nyilvános előadáson előadott művek felhasználását és az ahhoz kapcsolódó jogdíjigényt érvényesíteni. (OK-K-OJOGB-240/2011.)

A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése

Ebben az évben is számos beadvány érkezett hivatalunkhoz a sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók jogaival összefüggésben. A kérdéskörrel összefüggő lényeges változás a pedagógiai szakszolgálatokról szóló szabályozás 2010. évi módosulása. A jelenleg hatályos részletszabályokat a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet tartalmazza.

A hivatalhoz érkezett beadványokkal kapcsolatos tapasztalataink azt mutatják, hogy az érintett tanulók és szülei könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. A hozzánk érkező jelzések és vizsgálati tapasztalataink alapján azt állapítottuk meg, hogy az érintett tanulók joga sok esetben az információk hiánya miatt nem tud érvényesülni, mivel sem a tanulók/szülei, sem a velük kapcsolatos közoktatási feladatot ellátó személyek és szervek nem rendelkeznek kellő jogi tájékozottsággal. Ezért kiemelten fontosnak tartjuk a fokozott odafigyelést mindazok részéről, akik a közoktatásban velük kapcsolatos feladatot látnak el.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2003. óta nem alkalmazza a fogyatékos kifejezést, ehelyett a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló, illetőleg **beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló** megnevezéssel jelöli azokat a gyermekeket, tanulókat, akiknek fejlődésük érdekében az átlagostól eltérő szolgáltatásokra van szükségük.

A közoktatási törvény által a sajátos nevelési igényű gyermekekre, tanulóra alkalmazott fogalomhasználatból az eljárási szabályok változásával összehangoltan kikerült az organikus okra visszavezethető, illetve az organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenesség megjelölés. A közoktatási törvény értelmező rendelkezései szerint sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzd (SNI A – Kt. 121. § (1) bekezdésének 29. a) pont), illetőleg aki a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének súlyos rendellenességével küzd (SNI B – Kt. 121. § (1) bekezdésének 29. b) pont).

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló esetében a nevelési tanácsadó rendelkezik hatáskörrel. Ezen gyermekek, tanulók a nevelési tanácsadó által kiállított szakvéleményben foglaltak szerint jogosultak fejlesztő foglalkoztatásra.

Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. Ha a nevelési tanácsadó megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, javasolja a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, saját vizsgálatának eredményeit és a rendelkezésre álló egyéb iratokat pedig megküldi a szakértői és rehabilitációs bizottság részére. Ha a szakértői és rehabilitációs bizottság a vizsgálatának eredménye alapján arra a következtetésre jut, hogy a gyermek, tanuló ellátása nem tartozik a feladatkörébe, az iratokat részletes indokolásával, kiegészítő vizsgálatának eredményeivel együtt – a szülő egyidejű értesítése mellett – visszaküldi a nevelési

tanácsadónak. A szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve a nevelési tanácsadó közötti vitában – bármelyik fél megkeresésére – az Oktatási Hivatal által felkért, a közoktatásról szóló törvény 101. §-a szerinti szakértőkből álló bizottság dönt. Az Oktatási Hivatal a Szakmai Szolgáltató Intézményt is felkérheti a döntésre. (OK-K-OJOGB-587/2011., OK-K-OJOGB-322/2011.)

Egy aggódó édesanya beadványában kérte hivatalom segítségét azzal kapcsolatban, mert dyscalculia gyanú miatt a nevelési tanácsadó javasolta gyermeke szakértői és rehabilitációs bizottság általi vizsgálatát, azonban az iskola nem küldte tovább a bizottsághoz a tanuló anyagát. A panaszolt helyzettel kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a panaszost. A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani. A sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal szemben a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló esetében nem a szakértői és rehabilitációs bizottság, hanem a nevelési tanácsadó rendelkezik hatáskörrel. Ezen gyermekek, tanulók a nevelési tanácsadó által kiállított szakvéleményben foglaltak szerint jogosultak fejlesztő foglalkoztatásra. Abban a kérdésben, hogy a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a közoktatási törvény 30. § (8) bekezdése alapján a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. Ha a nevelési tanácsadó megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, javasolja a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, saját vizsgálatának eredményeit és a rendelkezésre álló egyéb iratokat pedig megküldi a szakértői és rehabilitációs bizottság részére. Ha a szakértői és rehabilitációs bizottság a vizsgálatának eredménye alapján arra a következtetésre jut, hogy a gyermek, tanuló ellátása nem tartozik a feladatkörébe, az iratokat részletes indokolásával, kiegészítő vizsgálatának eredményeivel együtt – a szülő egyidejű értesítése mellett – visszaküldi a nevelési tanácsadónak. A szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve a nevelési tanácsadó közötti vitában – bármelyik fél megkeresésére – az Oktatási Hivatal által felkért, a közoktatásról szóló törvény 101. §-a szerinti szakértőkből álló bizottság dönt. Az Oktatási Hivatal a Szakmai Szolgáltató Intézményt is felkérheti a döntésre. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 10. §-ban foglaltak szerint a sajátos nevelési igény fennállásának vagy fenn nem állásának vizsgálata a szülő kezdeményezésére, illetve, ha az eljárást a rendelet szerint nem a szülő kezdeményezi, a szülő egyetértésével indul. A szülő az eljárás megindítását a szakértői és rehabilitációs bizottságnál kezdeményezheti. Ha a szülő kéri, az óvoda, az iskola köteles közreműködni a kérelem elkészítésében. A sajátos nevelési igény fennállásának megállapítására vonatkozó szakértői vélemény készítését a szülő bármikor kérheti. A szakértői és rehabilitációs bizottság eljárása központi kiadott kérelem-nyomtatványon kezdeményezhető. A kérelemnek tartalmaznia kell a szülő tájékoztatását a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével kapcsolatos tudnivalókról, a szülőt megillető jogokról és a szülői kötelezettségekről. Ha a nevelési tanácsadó vagy a családvédelmi intézmény megítélése szerint a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata szükséges, akkor az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való megjelenést és részvételt, a szülő egyetértése esetén gondoskodik arról, illetve közreműködik abban, hogy a vizsgálati kérelem öt napon belül kiállításra kerüljön. A javaslattal egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményeinek lehetséges következményeiről, a szülőnek a vizsgálattal és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól. A szülő egyetértése esetén a szakértői vélemény készítésére irányuló – a szülő által aláírt – kérelmet a nevelési tanácsadó és a családvédelmi intézmény megküldi a szakértői és

rehabilitációs bizottságnak. A fentiek alapján tehát abban az esetben, ha a tanulónál sajátos nevelési igény valószínűsíthető, ez esetben a nevelési tanácsadónak kell javasolnia a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, továbbá saját vizsgálatának eredményeit és a rendelkezésre álló egyéb iratokat meg kell küldenie a szakértői és rehabilitációs bizottság részére. Mindezekre tekintettel javasoltuk, hogy a kérdés rendezése érdekében a szülő kérje a nevelési tanácsadó segítségét. (OK-K-OJOGB-482/2011.)

A szakértői bizottságoknak és a nevelési tanácsadóknak kettős szerepük van. Egyrészt a konkrét ellátásokra való jogosultság a szakértői vélemény kibocsátásával keletkezik, ami azt jelenti, hogy szakértői vélemény nélkül a tanuló nem tarthat igényt a különleges szolgáltatásokra. Másrészt a speciális szakértelem, és az általuk hozzáférhető információk birtokában javaslatot tesznek azokra a konkrét ellátásokra, amik a gyermek, tanuló fejlődését szolgálják. A vizsgálat legfőbb célja, hogy megállapítsa vagy kizárja, hogy a tanuló valamely fogyatékoságban szenved, illetve, hogy a tanuló fejlődése szempontjából legmegfelelőbb oktatási módra javaslatot fogalmazzon meg. Emellett a szakértői javaslat számos más pontban orientálja a szülőt, a pedagógust és az intézményvezetőt, amikor állást foglal olyan kérdésekben, mint például az alkalmazandó pedagógiai módszerek, bizonyos tantárgyak, tantárgyrészek esetében az értékelés és minősítés alóli mentesítés vagy a magántanulói jogviszony.

A szakértői bizottság és a nevelési tanácsadó közreműködése tehát nem csupán azért fontos, mert a szülő segítségére lehet a megfelelő intézmény kiválasztásában, hanem azért is, mert jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki. A közoktatási törvény szerinti esetekben a szülőre, a tanulóra és az intézményekre is kötelező erővel bíró szakértői vélemény csak a vonatkozó jogszabályban meghatározott szervek által, az abban foglalt eljárási szabályok betartásával adható ki.

Egy kistélepusítás gyermekjóléti szolgálatának vezetője kérte hivatalunk állásfoglalását egyik kliensük ügyében. A beadványban foglaltak alapján a beiskolázásnál a tanuló számára kis létszámú osztályt javasoltak, megfelelő azonban még a gyermekjóléti szolgálat közbenjárásával sem találtak. Az iskola a tanuló magatartásproblémája miatt kérte a gyermekjóléti szolgálat segítségét. A beadványozó aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a tanulóval szembeni fegyelmező intézkedések sora hamarosan fegyelmi eljáráshoz, valamint a tanuló másik iskolába történő áthelyezéséhez fog vezetni.

Tájékoztattuk a beadványozót, hogy a hivatal nem rendelkezik hatáskörrel gyermekvédelmi vonatkozású állásfoglalás, valamint a tanuló számára megfelelő nevelési-oktatási intézmény kijelölése vonatkozásában. Ugyanakkor a rendelkezésre álló információk alapján az alábbiakról informáltuk a hozzánk fordulót. A közoktatási törvényben foglaltak szerint a szülőt megilleti a nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga. Amennyiben a tanuló felvételt nyert az iskolába, akkor jogviszonya csak a közoktatási törvény 75. §-ban meghatározott esetekben szűnhet meg, illetve szüntethető meg. Tanulói kötelezettségesség, magatartásprobléma sem alapozhatja meg a tanköteles tanuló iskolából történő elküldését, ilyen esetben az iskola a házirendben meghatározott fegyelmező intézkedéseket alkalmazhatja a tanulóval szemben, vagy ha a tanulói kötelezettségesség olyan mértékű, akkor a nevelőtestület fegyelmi eljárást indíthat a tanulóval szemben.

A jelzett problémakör ugyanakkor mindenképpen szükségessé teszi a gyermek magatartás-problémájának feltárását, állapotának pontos megállapítását. Az oktatási jogszabályok a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók kapcsán több kérdésben eltérő rendelkezéseket állapítanak meg. A szülő döntési joga számos kérdésben korlátozott, mivel ezen tanulók nevelése-oktatása, fejlesztése kizárólag a szakértői véleményben foglaltaknak megfelelően történhet. Míg a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók esetében a nevelési tanácsadó szakvéleménye szükséges, a sajátos nevelési igényű tanulók esetében a szakértői és rehabilitációs bizottságnak kell szakvéleményt készíteni. Ha a megállapított diagnózis alapján a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdőnek minősül, ez esetben nevelése-oktatása, fejlesztése a továbbiakban a nevelési tanácsadó által kiállított szakértői véleményben foglaltak szerint alakulhat. A nevelési tanácsadás feladatai körében pedagógiai, pszichológiai támogatást, fejlesztést, terápiás gondozást is nyújt a gyermeknek, a tanulónak, illetve támogatja a pedagógus nevelő és oktató munkáját, segíti a családdal való kapcsolattartást. Amennyiben azonban a tanuló vonatkozásában megállapítják, hogy sajátos nevelési igényű, ez esetben a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről az általa kiállított szakértői véleményben. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül, a fenntartó adatszolgáltatása alapján összeállított intézményi jegyzékből. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális oktatáshoz szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztási jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek.

A fentiekre hivatkozással a beadványozó által jelzett helyzetet az oldja fel, ha a tanuló vizsgálata nyomán megállapításra kerül a magatartásprobléma jellege, illetve amennyiben indokolt, az ellátásához megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező iskolát jelölnek ki a számára. Ezzel összefüggésben a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg a nevelési tanácsadón, a szakértői vizsgálaton, illetve a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. A gyermekek, tanulók érdekeit védő további rendelkezés, a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 6. § (2) bekezdése, ami szerint, ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, illetve a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, segítséget kérhet a gyermekjóléti szolgálattól, illetve az oktatásügyi közvetítői szolgálattól vagy más, az ifjúságvédelmi, családjogi területen működő szolgálattól. Ha további intézkedésre van szükség, a nevelési-oktatási intézmény megkeresésére a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz arra, hogy a nevelési-oktatási intézmény a gyermekvédelmi rendszer keretei között milyen intézkedést tegyen. (OK-K-OJOGB-115/2011.)

Több szülő közös panasszal fordult hivatalunkhoz, amelyben gyermekeik ügyében kértek segítséget. Beadványukban foglaltak szerint gyermekeik az általános iskola 1. osztályában 27 fős létszámmal kezdték a 2010/2011-es tanévet. A szülői panasz alapján az osztályba felvétellel került egy kezelhetetlen tanuló, akinek viselkedésével a pedagógusok nem tudnak mit kezdeni. A tanuló magatartásával ellehetetleníti az iskolai foglalkozásokat és veszélyezteti mások és a saját testi épségét is. A problémával a szülők megkeresték az iskola vezetőjét, valamint a fenntartót is. Ennek hatására megvizsgálták a tanulót, aminek eredménye szerint a tanuló integrálható. A panasz szerint azonban a tanulót nem vizsgálták közösségben, továbbá a szülői tájékoztatás szerint valószínűleg az iskolában nincsenek meg a szükséges személyi és tárgyi feltételek az ilyen tanuló neveléséhez, oktatásához. A panaszosok beszámoltak továbbá arról, hogy az érintett gyermek szülei nem hajlandók együttműködni a probléma rendezésében. A tanulóval kapcsolatos állandó gondok miatt több tanuló fél iskolába járni, kérték a panaszolt tanuló másik osztályba történő áthelyezését, valamint a szülők kilátásba helyezték, hogy másik iskolába íratják át gyermekeiket.

A beadvány nyomán vizsgálatot indítottunk, ennek keretében megkerestük az érintett iskola intézményvezetőjét. Az igazgató nyilatkozatában előadta, hogy a szeptemberi tanévkezdéskor a tanuló még nem rendelkezett érvényes szakértői véleménnyel, vizsgálatára többszöri időpont egyeztetést követően került sor. Nyilatkozatához mellékelve az intézményvezető rendelkezésünkre bocsátotta a tanuló vonatkozásában készített, 2011. februári szakértői véleményt, amely szerint jelenlegi iskolája a tanuló számára kijelölt intézmény. A tájékoztatása szerint az iskola jelzéssel élt a család- és gyermekjóléti szolgálat felé, akik bevonásával konzultációt tartottak, majd a szolgálat pszichológusa óralátogatást tett, amely során a tanuló közösségben tanúsított magatartását vizsgálta. Az ügyben rendkívüli szülői értekezletet is tartottak, amely azonban a panaszolt gyermek szülőjének együttműködésének hiányában nem vezetett eredményre. Ezt követően a család- és gyermekjóléti szolgálat kezdeményezésére két mediátor bevonásával egyeztetést hívtak össze, amely alkalommal sem sikerült a helyzetet érdemben rendezni. Ezért újabb találkozót kértek a mediátorok bevonásával, a vizsgálat ideje alatt az egyeztetés folyamatban volt. Az intézményvezető tájékoztatott továbbá arról, hogy a szakvéleményben foglaltak szerint folyik jelenleg is a panaszolt tanuló oktatása-nevelése. A tanulóval egy gyógypedagógiai asszisztens is foglalkozik naponta az osztályon belül, valamint heti egy alkalommal gyógypedagógus fejleszti a tanulót a kötelező tanórai foglalkozásokon túl. Ezen felül a gyermekjóléti szolgálat is alapelállításában részesíti a tanulót, heti egy alkalommal pszichológus foglalkozik vele.

A vizsgálat nyomán megállapítottuk, hogy az igazgató a szülők által panaszolt helyzettel összefüggésben, a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve intézményvezetői hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket a tanulóval kapcsolatos problémák hatékony rendezése érdekében. Tájékoztatása értelmében a szülővel folytatott egyeztetések folyamatosak. A fenti helyzetet megismerve – figyelembe véve az érintettek közötti elnehezült kommunikációt – a helyzet megoldása érdekében hivatalunk is az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat bevonására tett volna javaslatot. Tekintettel arra, hogy jelen ügyben a mediátorok bevonására már sor került, valamint, hogy az egyeztetési folyamat a vizsgálat ideje alatt is folyamatban volt, ezért további intézkedés megfogalmazását nem tartottuk indokoltnak és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-188/2011.)

A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság, valamint a nevelési tanácsadó eljárására vonatkozó jelenleg hatályos részletszabályokat tehát a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet tartalmazza. E rendelet határolja el továbbá az országos szakértői és rehabilitációs, valamint a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs feladatokat. E fenti elhatároláson túl speciális helyzetet jelent, ha a panasszal érintett tanuló felnőttoktatás kereteiben tanul.

Egy 41 éves tanuló azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy milyen lehetősége van mentesítést kapni a nyelvi, valamint a magyar érettségi vizsga vonatkozásában, mivel gyermekkorától nem hallja magas hangokat, és ezért problémát okoz a nyelv tanulása. A panaszban foglaltak alapján tájékoztattuk a beadványozót az értékelés és minősítés alóli mentesítésre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. A beadványból nem volt megállapítható, hogy a panaszost vizsgálta-e már korábban nevelési tanácsadó vagy szakértői és rehabilitációs bizottság, de figyelembe véve a hozzáánk forduló életkorát, tanulmányait feltehetőleg felnőttoktatás keretében végzi, amire az alábbi rendelkezések az irányadóak. A közoktatási törvény 78. § (7) d) pontja értelmében, a felnőttoktatásban a tanuló akkor veheti igénybe a pedagógiai szakszolgálat (nevelési tanácsadó, szakértői és rehabilitációs bizottság stb.) feladatait ellátó intézmények szolgáltatásait, ha nappali oktatás munkarendje szerint folytatja tanulmányait. Nappali oktatás munkarendje szerint pedig csak azok részére szervezhető meg az oktatás, akik a közoktatási törvény 52. § (1) bekezdésben foglaltak alapján nappali rendszerű iskolai oktatásban vehetnek részt. A hivatkozott jogszabályban foglaltakra, valamint a panaszos

életkorára tekintettel, tanulmányait nem nappali, hanem más munkarend alapján folytatja, vagyis mindezek alapján a beadványozó nem tartozik a fenti jogosulti körbe. Abban az esetben, ha a tanuló nem veheti igénybe a pedagógiai szakszolgálat feladatait ellátó intézmények szolgáltatásait, a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 36. § (5) bekezdése alapján, a sajátos nevelési igény megállapításának kérdésében a Szakmai Szolgáltató Intézmény jár el. A szakmai feladatra jutó folyó kiadásokból fakadó költségeket a vizsgálatot kérő, felnőttoktatásban részt vevő tanuló viseli. A fentiekre tekintettel javasoltuk a hozzánk fordulónak, hogy további kérdéseivel kapcsolatban kérje a Szakmai Szolgáltató Intézmény segítségét, tájékoztatását. (OK-K-OJOGB-302/2011.)

A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdése kimondja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani.

A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók vonatkozásában a szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot többek között a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői véleménynek kötelező tartalmi elemeiről a 4/2010. (I. 19.) OKM 14. § (1) bekezdése rendelkezik. (OK-K-OJOGB-347/2011.)

A szakértői és rehabilitációs bizottság tájékoztatja a szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján gyermeke a korai fejlesztésben és gondozásban, az óvodai nevelésben részt vehet, tankötelezettségének, illetve a fejlesztő felkészítésének eleget tehet. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csak is abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális neveléséhez, oktatáshoz szükségesek, vagyis a szakértői és rehabilitációs bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely ismeretei szerint az előírt feltételeknek nem felel meg. A szülő ezért a szabad iskolaválasztási jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. A szülők számára természetesen rendkívül fontos, hogy sajátos nevelési igényű gyermeküknek a szóba jöhető lehetőségek közül megtalálják a legmegfelelőbb megoldást. Több szülő kereste meg hivatalunkat azzal, hogy gyermekük számára nem találnak megfelelő nevelési-oktatási intézményt. A megkeresésekkel kapcsolatban tájékoztattuk a panaszosokat, hogy az intézményi kijelölés vonatkozásában a szakértői és rehabilitációs bizottságok rendelkeznek hatáskörrel. (OK-K-OJOGB-229/2011., OK-K-OJOGB-144/2011.)

Egy szülő iskolaválasztás előtt álló Down szindrómás gyermeke kapcsán kérte hivatalunk segítségét, mivel szülői összefogásban egy részleges integrációt megvalósító tervet dolgoztak ki, ennek megvalósítását azonban a települési önkormányzat nem támogatta. A beadványban foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a panaszost. A közoktatási törvény 30. § (1)-(3) bekezdései alapján a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást – a gyermek, tanuló életkorától és állapotától függően, a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint – a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani. A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelése, tanuló iskolai nevelése és oktatása, továbbá kollégiumi nevelése az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, óvodai csoportban, óvodai tagozaton, iskolai tagozaton, osztályban, csoportban vagy a többi gyermekkel, tanulóval együtt, azonos óvodai csoportban, óvodai tagozaton, illetve iskolai osztályban (a továbbiakban: a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók – külön vagy közös – nevelésében és oktatásában részt vevő óvoda és iskola, illetve kollégium együtt: gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézmény) történhet. A gyermek külön óvodai nevelését végző óvodai csoportot, óvodai tagozatot, illetve a tanulók külön iskolai nevelését és oktatását végző iskolai tagozatot, osztályt, csoportot – a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézménnyel egyezően – a fogyatékoság típusának megfelelően kell létrehozni. A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben a gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátásban is részesül. A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban, a konduktív nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézménynek rendelkeznie kell azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátásához szükségesek. A gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik az általa kiállított szakértői véleményben. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül, a fenntartó adatszolgáltatása alapján összeállított intézményi jegyzékből. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális neveléséhez, oktatásához szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztás jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló különleges gondozását tehát a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakvélemény alapján kell megvalósítani. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. §-ban meghatározottak szerint a szakértői és rehabilitációs bizottságnak a gyermek, tanuló vizsgálata nyomán kiállított szakértői véleményben kell rendelkeznie többek között a gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről, valamint arról, hogy a gyermek, tanuló az e célra létrehozott, a fogyatékoság típusának, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődése tartós és súlyos rendellenességének megfelelő nevelési-oktatási intézményben, osztályban, csoportban, tagozaton vagy a többi gyermekkel, tanulóval közösen is részt vehet az óvodai nevelésben, iskolai nevelésben-oktatásban, kollégiumi nevelésben. Mindezek alapján javasoltuk a szülőnek, hogy a megfelelő intézmény választása érdekében kérje a szakértői és rehabilitációs bizottság segítségét, mivel az intézmény kijelölése szempontjából a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik hatáskörrel. (OK-K-OJOGB-691/2011., OK-K-OJOGB-176/2011.)

A jogszabály információszolgáltatási előírásainak köszönhetően a szakértői bizottságok pontosan nyilvántartják a feladatellátási területükön működő nevelési-oktatási intézményeket. A közoktatási intézményt fenntartó önkormányzat jegyzője, főjegyzője folyamatosan köteles tájékoztatni az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságot arról, hogy mely intézmények felelnek meg a kívánt követelményeknek. A bizottság a megküldött adatok alapján jegyzéket készít azokról az intézményekről, amelyek részt vesznek a gyermek, tanuló különleges gondozásában, és tájékoztatja a vizsgálaton megjelent szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján gyermeke a tankötelezettségének, illetve a képzési kötelezettségének eleget tehet. A kijelölt nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül. Ha a gyermeket, tanulót a kijelölt óvoda, iskola nem veszi fel, erről a szakértői bizottság értesíti a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt, továbbá a szakértői véleményt adó intézmény megkísérel másik, a sajátos neveléshez és oktatáshoz szükséges személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező nevelési-oktatási intézményt találni. Ha így sem oldható meg a gyermek, a tanuló elhelyezése, a szakértői véleményt adó intézmény meghatározza, hogy a gyermek, a tanuló milyen módon kapcsolódhat be a nevelésbe és az oktatásba, és a gyermeket, a tanulót előjegyzésbe veszi mindaddig, ameddig felvételét nem sikerül megoldani. Sok esetben azonban a szakértői bizottság azért nem tud a gyermek számára megfelelő oktatási intézményt találni, mert a rendelkezésre álló intézményi jegyzék nem tartalmaz ilyet. (OK-K-OJOGB-208/2011.)

A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 16. § (1) bekezdése szerint, ha az óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás a többi gyermekkel, tanulóval közös óvodai csoportban, iskolai osztályban azért nem szervezhető meg, mert az intézményi jegyzékben nincsen megfelelő óvoda, iskola, a szakértői és rehabilitációs bizottság a szakvéleményét megküldi a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes községi, városi, megyei jogú városi, fővárosi kerületi önkormányzat jegyzőjének. A jegyző intézkedik arról, hogy a gyermek, tanuló kötelező felvételét ellátó nevelési-oktatási intézmény kijelölésre kerüljön. A jegyző harminc napon belül tájékoztatja az intézkedéséről a szakértői és rehabilitációs bizottságot.

A szülő sajátos nevelési igényű gyermeke iskolai elhelyezésével kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Tájékoztatása alapján a szakértői és rehabilitációs bizottság a tanuló számára az egyik budapesti kerületben található iskolát jelölte ki, mivel a lakóhely szerinti önkormányzat nem tudta biztosítani a tanuló számára az intenzív logopédiai ellátást. Az iskolai felvételhez azonban szükség volt az önkormányzatok közötti együttműködési megállapodás megkötésére, amire azonban a szülő elmondása szerint a lakóhely szerinti önkormányzat nem mutat hajlandóságot, az önkormányzathoz küldött ezzel kapcsolatos megkeresésre választ sem kapott. A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörrel élve a szülői panasz alapján megkerestük az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságot, valamint a panasszal érintett önkormányzatot. A szakértői és rehabilitációs bizottság vezetője tájékoztatásában

megerősítette a szülő által elmondottakat. A szakértői vélemény a lakóhely szerinti önkormányzat részére is megküldésre került. Az önkormányzat irányába tett megkeresésünkre az oktatási osztály azt a tájékoztatást adta, hogy a képviselő-testület 2011. szeptember végével döntött az érintett tanuló ügyében és ez alapján egy évre együttműködési megállapodást kötnek a kijelölt intézményt fenntartó önkormányzattal a tanuló speciális oktatásának biztosítására. Tekintettel arra, hogy a szülő által sérelmezett helyzet megnyugtató módon rendeződött, ezért az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-536/2011.)

Annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló megkapja az állapotának megfelelő pedagógiai és rehabilitációs célú segítséget, elengedhetetlenül szükséges, hogy a gyermek megjelenjen a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, valamint hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság által hozott szakértői javaslatok megvalósuljanak.

A szakértői bizottság vizsgálatának megindítása alapesetben a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul. A vizsgálaton való részvétel tehát alapvető feltétele a gyermek különleges gondozáshoz való jogának érvényesülésének. A szülő és a szakértői bizottság együttműködése hatékonyan segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását. A sajátos nevelési igény fennállásának megállapítására vonatkozó szakértői vélemény készítését a szülő bármikor kérheti. Ha a szülő kéri, az óvoda, az iskola köteles közreműködni a kérelem elkészítésében. (OK-K-OJOGB-482/2011.)

Másik esetkör, ha a nevelési tanácsadó vagy a családvédelmi intézmény megítélése szerint szükséges a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata, akkor az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való megjelenést és részvételt, a szülő egyetértése esetén gondoskodik arról, illetve közreműködik abban, hogy a vizsgálati kérelem öt napon belül kiállításra kerüljön, illetve a javaslattétellel egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményeinek lehetséges következményeiről, a szülőnek a vizsgálattal és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól.

A szülő egyetértésének szükségessége alól kivételt tesz a közoktatási törvény 30. § (4) bekezdése, amelynek értelmében a gyermek érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, illetve a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be.

A szakértői és rehabilitációs bizottság eljárása egy központilag kiadott kérelem-nyomatványon kezdeményezhető. A kérelemnek tartalmaznia kell a szülő tájékoztatását a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével kapcsolatos tudnivalókról, a szülőt megillető jogokról és a szülői kötelezettségekről. A szakértői vizsgálat megkezdéséhez a szülői felügyeletet gyakorló szülők jelenléte szükséges. Kétség esetén vélelmezni kell, hogy a vizsgálaton megjelent szülő a távollévő szülő képviselőjére jogosult. Erről a szülőt tájékoztatni kell, az ezzel kapcsolatos nyilatkozatát be kell szerezni. A szakértői

vizsgálat során a szülő köteles közreműködni, a vizsgálaton – annak zavarása nélkül – jogosult mindvégig jelen lenni.

A szakértői vizsgálat lefolytatásának részletes eljárási rendjét a 4/2010. (I. 19.) OKM 5. számú melléklete tartalmazza. A szakértői és rehabilitációs bizottság a lefolytatott vizsgálatok alapján készíti el a szakértői véleményt. A szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményeit a 6. számú melléklet tartalmazza. A szakértői és rehabilitációs bizottság tagjai a gyermek, tanuló fogyatékoságára, fejlesztést igénylő képességeire, készségeire vonatkozó megállapítást közösen alakítják ki.

A szakértői vizsgálat befejezését követően a szülőt tájékoztatni kell a szakértői vizsgálat megállapításairól, a szakértői vélemény várható tartalmáról, a szülői jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás tényét, a tájékoztatási kötelezettség teljesítését írásba kell foglalni, és a szülővel alá kell íratni. A szakértői véleményben a szülőt tájékoztatni kell arról, hogy a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására a szakértői véleményben foglaltak szerint akkor kerülhet sor, ha az abban foglaltakkal egyetért. Amennyiben a szülő a szakértői véleményben foglaltakkal nem ért egyet, a szakértői és rehabilitációs bizottság köteles erről a tényről a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt tájékoztatni. A szülő közvetlenül is eljárást indíthat az illetékes jegyzőnél a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezve. A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem értését írásban kell közölnie. Amennyiben ugyanis a szakértői vélemény kézhezvételétől számított tizenöt napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg a jegyzői eljárást, az egyetértését megadottnak kell tekinteni.

A szakértői véleményt – a vizsgálat lezárását követő harminc napon belül – kézbesíteni kell a szülőnek. A szülőnek a fentiek alapján tehát – a kézhezvételétől számítva – tizenöt nap áll rendelkezésre a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére. Amennyiben a szülő a megadott határidőn belül nem él a felülvizsgálat kezdeményezésének jogával, a szakértői véleményt a szakértői és rehabilitációs bizottság megküldi a kijelölt nevelési-oktatási intézménynek. Abban az esetben, ha a gyermek az adott évben betölti az ötödik életévét vagy ennél idősebb, ekkor a szakértői és rehabilitációs bizottság a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes jegyzőnek küldi meg. Ha a sajátos nevelési igény megállapítására a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének súlyos rendellenessége miatt került sor, akkor pedig megküldi a gyermek, tanuló nevelését, oktatását végző óvoda, iskola szerint illetékes nevelési tanácsadónak.

A felülvizsgálati eljárásra vonatkozó részletszabályokat a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 18-19. §-ban rendezi. A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók vonatkozásában ugyanis a szakértői és rehabilitációs bizottság hivatalból, hatósági megkeresésre vagy szülői kérelemre felülvizsgálati eljárást folytat le.

Ha a rendelet másképp nem rendelkezik, a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményét a végrehajthatásának megkezdését követő első nevelési év, tanév eltelte után hivatalból felül kell vizsgálni. A szülő - az első, hivatalból történő felülvizsgálattól számított egy év eltelte után - a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra.

Ha a felülvizsgálati eljárás során a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján a tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő ellátására a továbbiakban nincs szükség, a tanuló a következő tanévet a kötelező felvételt biztosító vagy a választott iskolában kezdi meg. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményét megküldi a szülőnek, a kijelölt iskolának, a lakóhely szerinti kötelező felvételt biztosító iskolának és a lakóhely szerint illetékes jegyzőnek.

A szakértői és rehabilitációs bizottság, ha a felülvizsgálati eljárás során vagy az értékelő lap alapján indokoltnak tartja, akkor kezdeményezi az Oktatási Hivatalnál a közoktatási intézmény hatóságát, a fenntartónál pedig szakmai ellenőrzését.

Az oktatási jogszabályok a sajátos nevelési igényű gyermek, tanulók kapcsán több kérdésben, így például az iskolaérettség, tankötelezettség, magántanulóság kérdésével kapcsolatban is eltérő rendelkezéseket állapítanak meg. A szülő döntési joga számos kérdésben korlátozott, mivel ezen tanulók nevelése-oktatása, fejlesztése kizárólag a szakértői véleményben foglaltaknak megfelelően történhet.

Beadványukban a szülők gyermekük tankötelezettségének teljesítésével kapcsolatban kérték hivatalunk tájékoztatását, segítségét. A rendelkezésre álló dokumentumok alapján 2004. 04. 23-án született sajátos nevelési igényű gyermekük esetében az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság a gyermek életkorára hivatkozva folyó év szeptemberétől a tankötelezettség megkezdésére tett javaslatot, annak ellenére, hogy a gyermekkel foglalkozó valamennyi szakember kimondta, hogy a tanuló nem iskolaérett. A szülők a szakértői véleményben foglaltakkal nem értettek egyet, és kérték a vélemény felülvizsgálatát. A jogszabály által meghatározott jogorvoslati lehetőségeket a panaszosok kimerítették. Azonban a másodfokon eljáró illetékes kormányhivatal végül az elsőfokú határozatot helybenhagyta és az elsőfokú hatóság által kijelölt intézményt megfelelőnek találva a tanuló szeptemberi iskolakezdése mellett döntött.

Az alábbiakról tájékoztattuk a szülőket. A Magyar Köztársaságban a közoktatási törvényben meghatározottak szerint minden gyermek tanköteles. A közoktatási törvény 6-7. §-a rendelkezik a tankötelezettség feltételeiről. A 6. § (2) bekezdése alapján a gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdheti a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. Ugyanezen bekezdés

rendelkezése ugyanakkor kimondja, hogy a tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A gyermek tehát utoljára abban az évben kezdhet óvodai nevelési évet, amelyben a hetedik életévét betölti. Erre azonban csak a közoktatási törvény 24. § (5) bekezdésében meghatározott kettős feltétel megléte esetén van lehetőség, vagyis ha a gyermek augusztus 31. után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában. A nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság ilyen javaslatot egyébként a szülő kérésére és az óvoda nevelőtestületének egyetértésével tehet. A nevelőtestület egyetértését a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság a gyermek, tanuló vizsgálatának megkezdése előtt szerzi be. A nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság – szakvéleményének megküldésével – értesíti a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes jegyzőt, ha javasolja, hogy a gyermek további egy évig óvodai nevelésben vegyen részt. Tekintettel arra, hogy gyermekük esetében a sajátos nevelési igény megállapításra került, ezért a gyermek vonatkozásában a tankötelezettség megkezdéséről, valamint annak teljesítéséről a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakértői véleményben kell rendelkezni. A rendelkezésre álló információk alapján a panaszos szülők gyermeke folyó év április 23-ával betöltötte a hetedik életévét, ez alapján az ő esetében a fent meghatározott születési időre vonatkozó feltétel nem teljesült, így pusztán a születési idejére tekintettel a gyermeknek meg kellett kezdenie tankötelezettségének teljesítését. Jelen kérdés tekintetében, vagyis a tankötelezettség elhalasztásának vonatkozásában az oktatási jogok biztosja sem rendelkezik hatáskörrel. A rendelkezésre álló információk alapján a gyermeknél mozgásbeli nehézség, fejlődésbeli elmaradást tapasztaltak. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk, hogy a tankötelezettség megkezdése mellett a gyermek esetében a felzárkózás idejére a közoktatási törvény által biztosított jogszerű megoldás lehet a magántanulóság intézménye, illetve az előkészítő évfolyam. Azonban mindkét jogintézmény tekintetében a szakértői bizottságnak kell a szakértői véleményben rendelkezni. Az előkészítő évfolyam során a tanuló játékos felkészítés keretében készülhet az iskolai követelmények teljesítésére. Az előkészítő évfolyammal kapcsolatos rendelkezéseket a közoktatási törvény 70. § (7)-(10) bekezdése tartalmazza. Ez alapján az első évfolyamra felvett tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi – jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint, a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján – az igazgató mentesíti az értékelés és minősítés alól, vagy részére az egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó továbbhaladást (egyéni továbbhaladás) engedélyez. Ha a tanulót mentesítették az értékelés és minősítés alól, az első évfolyamot a többi tanulóval azonos osztályban előkészítő évfolyamként végzi és fejezi be. Az előkészítő évfolyam során a tanuló játékos felkészítés keretében készül az iskolai követelmények teljesítésére. Az előkészítő évfolyam megszervezhető a délelőtti napközis foglalkozások keretében is. Előkészítő évfolyamra a tanuló csak egy tanéven keresztül járhat, és csak abban az esetben, ha tanulmányait legkésőbb a hetedik életévében megkezdte. A fentiek alapján az előkészítő év tehát tulajdonképpen a tanuló felkészítése az iskolakezdesre, amely során mentesítve van az értékelés és minősítés alól. Amennyiben a tanuló az első évet ilyen előkészítő évfolyam keretében végzi, akkor a következő tanévet ismételtlen első osztályban kezdi – a szakvéleményben foglalt esetleges könnyítéseket figyelembe véve –, de már a többiekkel azonos tanulmányi követelmények mellett. Lényeges azonban, hogy az előkészítő év – ismételtlen szakértői vélemény alapján – az első félévet követő hónap utolsó tanítási napjáig átváltoztatható egyéni továbbhaladásra. Egyéni továbbhaladás esetén az engedélyben meg kell határozni, melyik tárgyból, melyik évfolyam utolsó tanítási napjáig kell a tanulónak utolérnie a többieket. Az egyéni továbbhaladás – valamennyi vagy egyes tantárgyakból – különböző évfolyamokig, de legkésőbb a negyedik évfolyam végéig tarthat. Ha a tanulónak egyéni továbbhaladást engedélyeztek, a pedagógus a tanulóra vonatkozó szakértői véleménye alapján egyéni fejlesztési tervet készít. Az egyéni fejlesztési tervben kell meghatározni, hogy a tanulónak az egyes évfolyamok végére milyen követelményeket kell teljesítenie, továbbá, hogy melyik évfolyam végére kell utolérnie a többi tanulót. Mindezek

tekintettel javasoltuk a szülőknek, hogy a fenti lehetőségekkel kapcsolatban kérjék a szakértői és rehabilitációs bizottság segítségét. (OK-K-OJOGB-555/2011.)

A beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő gyermekek jogaival kapcsolatban is több panasz érkezett hivatalunkba. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet szerint a beilleszkedési, a tanulási nehézség, a magatartási rendellenesség vizsgálata a nevelési tanácsadás hatáskörébe tartozik. A nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd-e.

A nevelési tanácsadás keretében, a pedagógus és a szülő bevonásával kell szakvéleményt készíteni a beilleszkedési zavarral, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő gyermek, tanuló iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatok meghatározása céljából. A nevelési tanácsadó eljárásáról a fenti hivatkozott rendelet 20-24. §-ai tartalmazzák szabályozást. (OK-K-OJOGB-387/2011., OK-K-OJOGB-357/2011.)

A hivatalhoz forduló panaszos azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy a nevelési tanácsadó által kiállított szakértői vélemény meddig tekinthető érvényesnek, a szakvéleményben meghatározott kötelezettségek meddig állnak fenn, illetve a jogosultságok meddig gyakorolhatóak jogszerűen, ha a szakvélemény kiállítása óta kontroll vizsgálat nem történt és felülvizsgálatot sem kezdeményezett senki. A megkeresésben foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulót. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatokról, a szükséges fejlesztésekről a nevelési tanácsadó által készített szakértői véleményben kell rendelkezni. A nevelési tanácsadóknak a szakértői és rehabilitációs bizottságokhoz hasonlóan kettős szerepük van. Egyrészt a konkrét ellátásokra való jogosultság a szakértői vélemény kibocsátásával keletkezik, ami azt jelenti, hogy szakértői vélemény nélkül a tanuló nem tarthat igényt a különleges szolgáltatásokra. Másrészt a speciális szakértelem, és az általuk hozzáférhető információk birtokában javaslatot tesznek azokra a konkrét ellátásokra, amik a gyermek, tanuló fejlődését szolgálják. Ezen szakértői intézmények a gyermekek, tanulók vonatkozásában jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki. A közoktatási törvény szerinti esetekben a szülőre, a tanulóra és az intézményekre is kötelező erővel bíró szakértői vélemény azonban csak a vonatkozó jogszabályban meghatározott szervek által, az abban foglalt eljárási szabályok betartásával adható ki. A nevelési tanácsadó eljárására vonatkozó jelenleg hatályos részletszabályokat a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 20-24. § tartalmazza. A rendelet 21. § (4) bekezdése szerint a nevelési tanácsadó a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló fejlődését az első vizsgálatot követő második évben, ezt követően háromévenként felülvizsgálja. A szakvélemény elfogadását követően, a szülő által kezdeményezhető felülvizsgálatról a rendelet 19. § (1) bekezdése rendelkezik, miszerint a szülő – az első, hivatalból történő felülvizsgálattól számított egy év eltelte után – a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra. A fentiekből következően tehát a nevelési tanácsadó által kiállított szakvéleményben foglaltak érvényessége minden esetben a szakvélemény következő felülvizsgálatáig áll fenn, amelynek időpontja a fenti szabályok figyelembevételével alakul. (OK-K-OJOGB-269/2011.)

Ebben az évben számos panasz és kérdés érkezett hivatalunkba a sajátos nevelési igényű tanulók és a tanulási, beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő tanulók tantárgyak értékelése alól való mentességével kapcsolatban is. A közoktatási törvény a kötelező tanórai foglalkozás alóli felmentések, illetve az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből való mentesítések rendszerével biztosítja a sajátos nevelési igényű tanulóknak, és a tanulási, beilleszkedési nehézséggel küzdő tanulóknak, hogy tudásukat képességeiknek megfelelően értékelhessék.

Az eltérő tanulmányi követelmények megállapítása az igazgató döntési jogosultsága. A közoktatási törvény e tárgyban az igazgató döntési jogköre szempontjából két eltérő jogintézményt hozott létre. Az egyik ilyen intézmény, a kötelező tanórai foglalkozáson való részvétel alóli felmentés. Az erre vonatkozó kérelmet a tanuló terjeszti az igazgató elé. Ebben a kérdésben az igazgató mérlegelhet. A közoktatási törvény 69. §-ának (2) bekezdése rögzíti, hogy a felmentés az igazgató hatáskörébe tartozik. Az igazgató – a gyakorlati képzés kivételével – a tanulót kérelmére – részben vagy egészben – felmentheti az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye, továbbá sajátos helyzete ezt indokolttá teszi. Akit felmentettek, az igazgató által meghatározott időben és a nevelőtestület által meghatározott módon ad számot tudásáról. A másik lehetőség az értékelés és minősítés alóli mentesítés. Erről szintén az oktatási intézmény vezetője dönt, de az előbbiekkal ellentétben nincs mérlegelési jogköre.

A hozzánk forduló szülők az értékelés és minősítés alóli mentesítés vonatkozásában a legtöbb esetben azzal kapcsolatban éltek panasszal, hogy az iskola, illetve a pedagógusok nem veszik figyelembe a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakvéleményben foglalt javaslatot, ilyen módon a kedvezmények vagy a szükséges fejlesztések nem biztosítottak a tanulók számára. (OK-K-OJOGB-146/2011., OK-K-OJOGB-128/2011., OK-K-OJOGB-32/2011., OK-K-OJOGB-279/2011.)

A közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése értelmében a sajátos nevelési igényű tanulót, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót – jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint – a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján – a gyakorlati képzés kivételével – mentesíti az igazgató egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. A sajátos nevelési igényű tanulók esetén a szakértői és rehabilitációs bizottság véleménye szükséges, míg a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek esetében a nevelési tanácsadónak kell javaslatot tennie szakvéleményében a mentesítésre. Ahhoz azonban, hogy a gyermek a számára megfelelő speciális lehetőséget igénybe vehesse, szakvélemény nélkülözhetetlen.

Ha a tanulót egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből mentesítik az értékelés és minősítés alól, az iskola – a jogszabályban meghatározott időkeret terhére – egyéni foglalkozást szervez részére. Az egyéni foglalkozás keretében – egyéni fejlesztési terv alapján – segíti a tanuló felzárkóztatását a többiekhez.

A mentesítés kapcsán további kedvezmény, hogy az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – másik

tantárgyat választhat. A tanuló részére a felvételi vizsgán, az osztályozó vizsgán, a modulzáró vizsgán, a szintvizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán, az érettségi vizsgán, a szakmai vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolóval lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszköz (írógép, számítógép stb.) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását. Ha tehát a szakvélemény a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdésére hivatkozva könnyítéseket javasol a tanulónak bizonyos tantárgyak értékelésénél, akkor a fent felsorolt vizsgák során biztosítani kell számára a fent idézett kedvezményeket. (OK-K-OJOGB-621/2011., OK-K-OJOGB-15/2011., OK-K-OKOJB-148/2011.)

A tanulmányok alatti vizsgákra vonatkozó kedvezményeket egyébként a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 9. számú mellékletének 2.10., 3.12., 3.13., 3.14. pontjai, valamint az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 20. § (7) bekezdése részletezi.

A szülő panaszában sérelmezte, hogy nem kapott az iskolától konkrét segítséget, javaslatot matematika és fizika tantárgyból a tanuló vonatkozásában már korábbról is fennálló tanulási nehézségekhez, a tanuló pedagógiai szakszolgálat általi vizsgálatára is magánúton került sor. A tanuló vonatkozásában a vizsgálat nyomán megállapításra került a tanulási nehézség, azonban az iskola a nevelőtestület döntése alapján a szakvéleményben foglaltakat figyelmen kívül hagyta, és a tanulót javítóvizsgára kötelezte. A tanuló végül sikeresen teljesítette a javítóvizsgákat, ezt követően azonban az intézmény vezetője felhívta a szülőt, hogy keressen másik iskolát a tanuló számára. A szülő tájékoztatása szerint a jelenlegi helyzet teljesen ellehetetleníti az amúgy is tanulási kudarcokkal terhelt gyermeke számára, hogy befejezze tanulmányait.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk. Eljárásunk során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett székhelyintézmény vezetőjétől. Nyilatkozatkérőre küldött válaszához mellékelve az igazgató megküldte a tagintézmény megbízott vezetőjének, a panaszos tanulóval kapcsolatos adatszolgáltatását. A szülői panasszal összefüggésben a tagintézmény-vezetője az alábbiakról tájékoztatott. A panaszos tanuló az intézmény 10. A osztályos informatika orientációs szakközépiskola magántanulója. A szülő és a tanuló semmiféle tanulási nehézséget, problémát nem jelzett. A tanuló irányába pozitív hozzáállást tanúsítottak, figyelembe véve a tapasztalataik szerint a beilleszkedéshez szükséges átlagos 2-3 hónapos időtartamot. A félév közeledtével azonban megmutakoztak a tanulóval kapcsolatos problémák. A közös programokból, tevékenységekből általában kihúzta magát, a kollégiumi csoportfoglalkozások témája iránt közömbösséget mutatott. A tanuló féléves bizonyítványa szerint a tanuló 2 tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, 2 tantárgyból pedig figyelmeztetéssel egybekötött elégségest. A tanulmányi eredményekről a szülőnek tudomása volt, mert az e-naplót és az iskola honlapját is folyamatosan követte. Az igazgató tájékoztatott továbbá arról, hogy a tanulónak kollégistaként több lehetősége lett volna felzárkózni, tekintettel a differenciált tanulószobai foglalkozásoknak, ahol a tantárgyak többségéből szaktanári segítség biztosított. A tanuló édesanyja csak a tanév első szülői értekezletén jelent meg és érdeklődött gyermeke tanulmányaival kapcsolatban. A tanév vége felé közeledve a tagintézmény-vezető kezdeményezett telefonos megbeszélést telefonon a szülővel, felhívva a figyelmét a nagyon gyenge tanulmányi eredményre. A szülő azon panaszát, miszerint a tanuló részére nem biztosítottak megfelelő segítséget, az igazgató cáfolta, mivel információi alapján az ilyen felajánlott lehetőségekkel

a tanuló rendszerint nem élt. Tájékoztatója szerint jelentős volt a tanuló mulasztásainak a száma is – ezt a tanév végi összesítő is mutatja –, de ezt a körülményt több pedagógus is próbálta kezelni olyan módon, hogy visszatéréskor türelmet adtak a pótlásra, ám ezeken az alkalmakon a tanuló ismételten hiányzott. A tanév utolsó heteit a tanuló tulajdonképpen végighiányozta. Tanév végi eredménye 3 elégtelen osztályzatot mutatott, egy tantárgyból pedig nem volt osztályozható. Az intézményi nyilatkozat alapján a bizonyítvány átvételére és az augusztusi vizsgákra való felkészülési szempontok átvételére is csak később került sor, a szülő ekkor személyesen ment be az intézménybe bemutatva a nevelési tanácsadó által 2011. június 20-án kiállított szakvéleményt. A kiállító szerv ezt a szakvéleményt 2011. június 28-án postázta az iskola részére. Az igazgató úr ez alkalommal tájékoztatta a szülőt lehetőségeiről, valamint abban maradtak, hogy miután utánanézt a szakvélemény visszamenőleges alkalmazhatóságának, ismételten egyeztetni fognak a kérdésben. Erre júliusban került sor, amikor is tájékoztatta a szülőt arról, hogy a szakvéleménynek nincs visszamenőleges hatálya és le kell vizsgáznia a tanulónak. Ezzel kapcsolatban a szülő az igazgatót is többször megkereste, de itt is egyértelművé tették a számára, hogy a tanulónak vizsgáznia kell. Így került sor az augusztusi javító- és osztályozó vizsgákra, amelyeket a tanuló végül elégséges osztályzattal teljesített. Az eredményhirdetésen sem a szülő, sem pedig a tanuló nem voltak jelen, az eredményekről telefonon értesítették őket. Ezt követően 2011. szeptember 1-én az intézményvezető levélben kérte az akkor már nagykorú tanulót, hogy írásban szíveskedjen nyilatkozni a szakvéleményben foglalt mentességek igénybevételéről. Ez a nyilatkozat 2011. szeptember 16-ai keltezéssel, csak az édesanya aláírásával ellátva érkezett vissza az iskolához, a tanuló ezt később sem írta alá az ez irányú felszólítás ellenére. Mivel azonban egyértelmű volt az eset és a szándék, ezért az intézményvezető határozatával 2011. szeptember 20-val a tanuló mentesítésre került a szakvéleményben megjelöltek alapján. A tájékoztatás alapján a tanuló az idei tanévben sokat hiányzott. November közepéig a tanuló 189 órát mulasztott, ebből igazolatlan mulasztásainak száma 29, az eltelt idő alatt érdemjegyei alig születtek. A mulasztások kapcsán mindig a szülő küldött sms-t vagy levelet az igazgató vagy az osztályfőnök telefonjára. A magántanulói státuszra irányuló szülői kérelem 2011. október 24-én érkezett meg az iskolába. Ezzel kapcsolatban az őszi szünet utáni első munkanapon az igazgató telefonon megkereste a szülőt és tájékoztatta a magántanulóság körülményeiről, valamint kérte, hogy tekintettel a tanuló nagykorúságára egy általa aláírt kérelmet kellene az iskolába eljuttatni. A tagintézmény-vezető 2011. november 7-én kelt határozatában elfogadta a magántanulói státuszt, továbbá felhívta a figyelmet a minden tantárgyból ajánlott konzultációs lehetőségekre. Ezt követően, 2011. november 14-vel a tanuló személyesen megjelent az intézményben és tájékoztatta az igazgatót arról, hogy egy másik iskola felvette. A szükséges adminisztrációt ekkor elvégezték, az igazolatlan hiányzásával, valamint fennálló tartozásával kapcsolatban a tanuló azt nyilatkozta, hogy még az adott héten beviszi, mivel azok otthon maradtak. A tagintézmény-vezető nyilatkozatához mellékelve rendelkezésre bocsátotta az elektronikus napló másolatát, a tanulóra vonatkozó osztályfőnöki jellemzést, valamint az illetékes nevelési tanácsadó által a tanuló vonatkozásában kiállított 2011. június 20-án kelt szakvéleményt. A tanuló kapcsán megállapított diagnózis szerint a tanulónál tanulási nehézség áll fenn a szövegértés, helyesírás és matematikai gondolkodás területén. A tanulmányai folyamán kezdettől gondot okozó matematika-tanulás háttérben eddig nem tisztázott diszkalkulia állhatott, aminek maradványtünetei jelenleg is észlelhetők. Ezért a nevelési tanácsadó javaslatai alapján indokolt a tanuló matematika és a magyar nyelvtan helyesírás tantárgyrész értékelés-minősítés alóli mentesítése, továbbá az idegen nyelv értékelés-minősítés alóli mentesítése, valamint problémájának figyelembe vétele az egyéb tantárgyak matematika részénél (fizika, kémia, informatika). A szakvélemény javaslatot fogalmaz meg továbbá a dolgozatírás esetén többletidő biztosítására, az írásbeli számonkérés helyett a szóbeli feleletek előnyben részesítésére, valamint az írásbeli munkáknál a szóbeli kiegészítés biztosítására.

A szülő panaszát, az igazgató nyilatkozatában foglaltakat és a hivatalom rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek

nyomán tájékoztattuk a feleket az értékelés és minősítés alóli mentesítéssel kapcsolatban a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján kialakított álláspontunkról. A hivatkozott jogszabályi rendelkezések alapján amennyiben a szakértői vélemény valamely tantárgy tekintetében értékelés és minősítés alóli mentesítésről rendelkezik, akkor ezen javaslatra tekintettel a tanuló az adott tantárgy, tantárgyrészek tekintetében nem osztályozható és teljes tantárgyi mentesítés esetén az adott tantárgyból évfolyamismétlésre nem kötelezhető. A rendelkezésre álló információk alapján a nevelési tanácsadó a tanuló vonatkozásában 2011. június 20-ával állította ki szakvéleményét. Ezt a szakvéleményt a szülő a bizonyítványosztást követően személyesen bevitte az iskolába, a kiállító szervtől pedig 2011. június 28-án postázták a nevelési-oktatási intézmény részére. A nevelési tanácsadó javaslatai alapján indokolta a tanuló matematika tantárgy és a magyar nyelvtan helyesírás tantárgyrész értékelés-minősítés alóli mentesítése, továbbá az idegen nyelv értékelés-minősítés alóli mentesítése, valamint problémájának figyelembe vétele az egyéb tantárgyak matematika részénél (fizika, kémia, informatika). A szakvélemény javaslatot fogalmazott meg továbbá a dolgozatírás esetén többletidő biztosítására, az írásbeli számonkérés helyett a szóbeli feleletek előnyben részesítésére, valamint az írásbeli munkáknál a szóbeli kiegészítés biztosítására. A nevelési tanácsadó által kiállított szakvélemény – amennyiben az abban foglaltakkal a szülő egyetért, és azzal szemben nem kíván jogorvoslattal élni – mind a szülőre, mind pedig a nevelési-oktatási intézményre nézve kötelező. A szakvéleményben foglalt mentesítések, kedvezmények megadása nem lehet intézményi mérlegelés függvénye, miután a közoktatási törvény ezen mentesítések rendszerével biztosítja a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók számára, hogy tudásukat képességeiknek megfelelően értékelhessék. A rendelkezésre álló információk szerint a szakvélemény a tanévzárást követően a nyár folyamán készült el (2011. június 20.), így az abban foglaltakat az érintett tantárgyak (matematika, fizika) vonatkozásában az augusztusi osztályozó és javítóvizsga során figyelembe kellett volna venni. A szakértői vélemény érvényességi időtartama – ellenkező rendelkezés hiányában – a szakértői vélemény keltezésétől a következő felülvizsgálat időpontjáig él. Mindezek alapján megállapítottuk, hogy az iskola a már végrehajtható szakvélemény birtokában jogszerűtlenül járt el, amikor a szakvéleményben foglalt javaslatokat az érintett tantárgyak vonatkozásában figyelmen kívül hagyta a nyár végi osztályozó és javítóvizsga tekintetében. A magántanulói státusz tekintetében a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján hivatalunk álláspontja a következő. A közoktatási törvény 11. § (1) bekezdésének n) pontja értelmében a tanuló joga különösen, hogy magántanuló legyen. Tankötelezettség magántanulóként történő teljesítése a jogszabályok szerint két, egymástól teljesen elkülönülő esetben lehetséges. Az első esetben a döntés a szülő választásán, a másik esetben szakvéleményen alapul. Tekintettel arra, hogy a nevelési tanácsadó által a tanuló vonatkozásában megállapította a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséget, ezért a tanuló kapcsán az iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatoknak, a szükséges fejlesztéseknek a nevelési tanácsadó által készített szakértői véleményben megállapítottak szerint kell teljesülnie. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 21. § (2) bekezdése alapján a nevelési tanácsadó szakvéleményének kell javaslatban rendelkezni többek között a tankötelezettség teljesítésének módjáról, vagyis, hogy a beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló csak a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható; vagy a gyermek, tanuló a tanulmányi kötelezettségének magántanulóként tehet eleget. A beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő tanuló tehát a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján folytathatja tanulmányait magántanulóként. Ebben az esetben a szülő ezzel kapcsolatos döntési önállósága megszűnik, illetve a szakértői véleményben foglaltak szerint alakul. Szakvéleményben szereplő magántanulói javaslat esetén a tanuló iskolai neveléséről és oktatásáról – felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, illetve az ehhez szükséges pedagógusokról – a szakértői véleményben foglaltak szerint – az az iskola gondoskodik, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. A rendelkezésre álló információk alapján időközben a tanuló az iskolával fennálló jogviszonya megszűnt egy másik intézménybe történő átvétel útján.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a tanuló vonatkozásában a konkrét helyzet orvoslására nincs mód. Ugyanakkor a jövőbeni hasonló helyzetek megfelelő kezelése és jogszerű döntések érdekében a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított jogkörnél fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk az igazgatóhoz, hogy a jövőben intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy mind a székhely, mind pedig a tagintézmények vonatkozásában a pedagógiai szakszolgálatok által kiállított szakértői véleményben foglaltak az érintett tanulók értékelése során a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően érvényesüljenek. Kezdeményeztük továbbá, hogy a jövőben intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók magántanulói státuszba helyezése kizárólag ez irányú szakértői javaslat alapján történjen. Az intézményvezető az ügyben tett kezdeményezéseinket elfogadta, erre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-578/2011.)

A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 12. § (1)-(2) bekezdésében foglaltak alapján az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből a tanuló teljesítményének értékelése, minősítése alóli mentesítés céljából szakértői vizsgálat indítható: az iskolai oktatás első-hatodik évfolyamán január 31-ig bármikor, vagy ezt a meghatározott időpontot követően annak a tanévnek március 31. napjáig, amelyben az adott tantárgy tanulását a tanuló megkezdte. Ettől későbbi időpontban a vizsgálatot csak a kiskorú tanuló szülője, illetve a nagykorú tanuló kezdeményezheti. A vizsgálati kérelemhez csatolni kell az érintett iskola igazgatójának a vizsgálat szükségességével kapcsolatos egyetértő nyilatkozatát. Az iskola igazgatója a döntéséhez beszerzi a tanuló osztályfőnöke és az adott tantárgyat tanító pedagógus véleményét. Az iskola igazgatója egyetértésének hiányában a szakértői és rehabilitációs bizottság vezetője vagy az általa kijelölt szakértői bizottsági tag – a tanuló meghallgatása után – dönt a vizsgálat szükségességéről vagy a kérelem elutasításáról. A kérelem elutasításáról szóló döntést írásba kell foglalni. A döntés tekintetében a szakértői vélemény felülvizsgálatával kapcsolatos rendelkezéseket kell alkalmazni. (OK-K-OJOGB-482/2011., OK-K-OJOGB-521/2011.)

A kérdéskörhöz kapcsolódóan hivatalunkhoz érkezett több szülői, tanulói panaszban merült fel az értékelés, minősítés alóli mentesítésnek az érettségi vonatkozásában történő alkalmazásának kérdése. (OK-K-OJOGB-259/2011., OK-K-OJOGB-290/2011., OK-K-OJOGB-501/2011.)

Beadványában a panaszos gyermeke ügyében kérte hivatalunk segítségét. A tanuló egy szaképző iskola 11. osztályos tanulója, amely iskolát a tanuló azért választott, mert meg szeretné szerezni az érettségit. A tanulónak dyscalculiás nehézsége van, amire tekintettel a korábbiakban matematika tárgyból mentesítést kapott az értékelés és minősítés vonatkozásában. Erre tekintettel a szülő és a tanuló kérték az illetékes nevelési tanácsadó, hogy matematika tantárgyból az érettségi vonatkozásában is biztosítsák ezt a kedvezményt, azonban ezt a nevelési tanácsadó az újabb szakvéleményben nem tartotta indokoltnak. Megkeresésünkre a nevelési tanácsadó azt a tájékoztatást adta, hogy a mentesítés megadását azért nem tartották indokoltnak, mert tanuló határeset jellegű intellektussal rendelkezik, az általános értelmi képességei gyengék, nem pedig

részképeesség-zavaros. Tájékoztatása szerint a korábbiakban adott értékelés és minősítés alóli mentesítés csak a szakképzés vonatkozásában áll, amit azzal a szándékkal adtak, hogy a tanuló szakmát szerezhessen. A rendelkezésünkre bocsátott a tanuló vonatkozásában kiállított szakvélemények közül a 2008-as szakvélemény szerint a tanuló számára matematika tantárgyból javasolt értékelés és minősítés alóli mentesítés a szakképző iskola befejezéséig érvényes. A vizsgálat idején érvényes 2010-es szakvélemény ugyanakkor úgy rendelkezik, hogy matematika tantárgyból az érettségi alóli mentesítés megadását nem tartják indokoltnak. A szülő sérelmesnek érzi a nevelési tanácsadó eljárását, jelen körülmények között a szülő úgy érzi, hogy ez a helyzet ellehetetleníti, hogy a tanuló érettségét szerezzén, mivel a matematikabeli elmaradása behozhatatlan.

Az ügyben a 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk, amely során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett pedagógiai szakszolgálat intézményvezetőjétől. A tájékoztatás értelmében a tanuló tanulási problémái az iskolakezdés óta fennálltak, ami miatt a nevelési tanácsadó többször vizsgálta. 2001-ben a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság is vizsgálta a tanulót, melynek során mentesítést kapott az idegen nyelv tanulása során az értékelés és minősítés alól. Mivel a tanuló a folyamatos korrepetitori segítség ellenére sem tudott megfelelően haladni, ezért 2007-ben újra vizsgálatra került sor, amelynek eredménye azt mutatta, hogy esetében a még normál övezetbe sorolható, határeseti intellektus talaján kialakuló tanulási probléma áll fenn. Erre tekintettel a tanuló egy évre, majd a középiskola megkezdésekor (szakképző iskola) súlyos problémái miatt a szakvizsga megszerzésének idejéig mentesítést kapott a matematika tantárgy tanulása során az értékelés és minősítés alól. A diagnosztikai folyamat lezárásakor felhívták a szülő figyelmét arra, hogy a mentesítés az érettségire nem érvényesíthető, mivel a tanulónál tanulási zavar, súlyos részképeesség-deficit nem áll fenn, a problémát az intellektus, a kognitív funkciók lassúbb működése okozza, az intézményvezető tájékoztatása szerint a mentesítéshez vezető döntésüket a helyzet alapos ismeretében, az intézménnyel konzultálva, a tanuló érdekében, a szakmához juttatás céljából hozták. 2010 októberében a szülő az iskola írásos pedagógiai véleményével ismét megkereste a nevelési tanácsadót, kérve a tanuló érettségi alóli mentesítését. Ekkor kollégájuk a korábbi vizsgálati eredményekre és a szülő számára adott korábbi tájékoztatásra hivatkozva közölte a szülővel, hogy szakmailag nem áll módjában a mentesítést megadni. Nyilatkozatában az igazgató továbbá informált arról, hogy nevelési tanácsadójukban a döntéseiket igyekeznek körültekintően, minden esetben a gyermek, tanuló érdekeit figyelembe véve meghozni. Jelen esetben a tanuló vonatkozásában a szakmához való jutást tartották elsődlegesnek az életben való boldoguláshoz. Döntésük szakmai team állásfoglalása, melynek alapján a tanuló támogatása - a realitás medrében tartva - segíti őt a mindennapi megfelelésben, a felnőtté válásban. Ugyanis az érettségivel betölthető munkakörökben szükségessé azok a kompetenciák, amelyeket a matematika tanulással lehet kialakítani. Ezzel összefüggésben a közoktatás szakmai szereplőinek a tanulói jogok teljes körű biztosítása mellett feladata az egyes végzettségekhez köthető kompetenciák kialakítási lehetőségének biztosítása; egyben az oktatás egyes mérföldkövei - jelen esetben az érettségi - rangjának megóvása is. Ezt szem előtt tartva munkájukat - a különböző szempontok figyelembe vételével - a gyermek számára a legjobb lehetőséget keresve végzik.

A szülői panaszt, a nyilatkozatban foglaltakat és a hivatal rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán tájékoztattuk a feleket az értékelés és minősítés alóli mentesítéssel kapcsolatban a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján kialakított álláspontunkról. A hivatkozott rendelkezés egyértelműen kimondja az érettségi vizsga vonatkozásában a tanuló számára biztosított választási lehetőséget, miszerint abban az esetben, ha a tanulót szakértői vélemény alapján mentesítették egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól, akkor az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat. Ennek a rendelkezésnek a kiegészítése található meg az érettségi vizsga

vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 6. § (7) bekezdésében, miszerint ha a vizsgázót a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdése alapján a kötelező érettségi vizsgatárgynak megfelelő tantárgyból mentesítették a középiskolában az értékelés, minősítés alól, helyette egy másik, általa választott vizsgatárgyból tehet érettségi vizsgát. Az érettségi vizsgára történő jelentkezés az e célra szolgáló jelentkezési lappal történhet. A vizsgára jelentkezőnek a jelentkezési lapon kell feltüntetnie azt is, ha élni kíván a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdésében meghatározott jogával. Az igazgató dönt a vizsgára való jelentkezés elfogadásáról, ennek során kell döntenie a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdésében meghatározottak alapján benyújtott kérelemről is. A döntést határozatba kell foglalni. A döntés vonatkozásában az intézményvezetőt köti a tanuló vonatkozásában kiállított szakértői véleményben foglalt tantárgyi értékelés alóli mentesítésre és az egyéb kedvezményre vonatkozó javaslat, viszont a tanuló ezen érettségi tárgyválasztásra irányuló jogának érvényesüléséhez nincs szükség arra, hogy a mentesítés érettségire vonatkozó alkalmazása a szakvéleményben kifejezett megfogalmazást nyerjen. Az érettségi során alkalmazandó, a vizsgázó kérelmére a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése alapján biztosítandó kedvezményekre vonatkozó részletszabályokról a 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 20. § (7) bekezdése, valamint a 37. § (1) és (3) bekezdése rendelkezik. Álláspontunk alapján e fenti rendelkezések nem véletlenül kapcsolódnak össze, hiszen a tanulmányok elvégzése önmagukban nem érnek semmit, mivel a tanuló végzettségét az érettségi letételével szerzi meg. Az e nélkül kialakuló helyzet nem pusztán értelmetlen, hanem mérhetetlen hátrányt is okoz a tanuló számára, hiszen a jövőjét lehetetleníti el. A kérdéskörre vonatkozó jogszabályi rendelkezések tehát egyértelműen kimondják, hogy a tanuló másik érettségi tárgyválasztására vonatkozó joga akkor érvényesülhet, ha a középiskolában a kötelező érettségi vizsgatárgynak megfelelő tantárgyból mentesítve volt. A jogalkotó ezen jog alkalmazásához további feltételt nem fűz, amennyiben tehát a tanuló megfelel e fenti kritériumnak, ez esetben a másik érettségi tárgyválasztásának lehetősége a tanuló döntésén múlik. A fentiekre tekintettel nem fogadható el a nevelési tanácsadó azon érvelése, hogy a tanuló számára a korábbi szakvélemény alapján matematika tantárgyból biztosított értékelés és minősítés alóli mentesítés ellenére, a tanuló határeset jellegű intellektusa miatt nem tartják indokoltnak a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdésében foglalt érettségire vonatkozó mentesítés megadását. Ezirányú rendelkezésük értelmezhetetlen továbbá a nevelési tanácsadó által kiállított korábbi, 2008-as szakvéleményben foglalt rendelkezésre tekintettel is, miszerint a tanuló számára a matematika tantárgyból javasolt értékelés és minősítés alóli mentesítés a szakképző iskola befejezéséig érvényes.

Álláspontunk alapján a nevelési tanácsadó jelenlegi eljárásával a tanuló vonatkozásában korábban kiadott szakvéleményekben foglaltak megalapozottságát kérdőjelezi meg. A fent ismertetett jogszabályi rendelkezések tükrében, figyelembe véve a tanuló számára középiskolai tanulmányai során matematika tantárgyból biztosított értékelés és minősítés alóli mentesítés meglétét, megállapítható, hogy a tanuló vonatkozásában kiadott újabb, 2010-es szakvélemény összegző rendelkezése – miszerint matematika tantárgyból az érettségi alóli mentesítés nem indokolt – a tanuló oktatási jogát sérti. A fentiekre tekintettel a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdése alapján kezdeményezést fogalmaztunk meg a nevelési tanácsadó igazgatójának, hogy intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a tanuló vonatkozásában a szakértői véleményben foglalt rendelkezések a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően kijavításra kerüljenek, vagyis töröljék a matematika tantárgy vonatkozásában az értékelés és minősítés alóli mentesítés érettségire való alkalmazását tiltó, 2010-es szakvéleményben foglalt összegző rendelkezést. A nevelési tanácsadó igazgatója a jelen üggyel kapcsolatos kezdeményezést elfogadta és annak megfelelően a tanuló ügyében korábban kiállított szakvéleményt felülvizsgálta és a szakvéleményben foglalt rendelkezéseket a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően kijavították. A fentiekre tekintettel az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-120/2011.)

Ebben az évben is több szülő kért tájékoztatást az őket megillető kedvezményekről, juttatásokról. A hivatalhoz érkezett beadványokban elsősorban a tandíj, térítési díjfizetéssel, valamint az utazási kedvezmények igénybevételével kapcsolatban kértek információkat a hozzánk fordulóktól, továbbá jelezték általuk sérelmesnek ítélt helyzeteket. (OK-K-OJOGB-177/2011.)

Egy sajátos nevelési igényű tanuló képviselőjében kereste meg hivatalunkat az egyik Országos Érdekvédelmi Szövetség. A beadványban foglaltak szerint a tanuló a megyei főjegyző határozatában foglaltak szerint 2010. szeptember 1-től megkezdhetette tanulmányait a panasszal érintett intézményben parkgondozó szakon a harmadik szakképesítés megszerzése céljából. Tekintettel azonban az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság megállapítására, miszerint a tanuló enyhe értelmi fogyatékosnak minősül, ezért a tanuló ezen tanulmányait tandíj fizetése ellenében kezdhette meg. Az iskola határozatban tájékoztatta a tanulót a harmadik szakképesítés megszerzésére vonatkozó beiskolázási költségekről. A panaszos tájékoztatása szerint a beiskolázási költség tanévre eső összes költsége 2.082.904,- Ft, havi lebontásban 260.363,- Ft. Ezt a megállapított összeget a panaszos eltiltásként tartja más intézménnyel összehasonlítva is, véleménye szerint ez a túlzott mértékű tandíj ellentétes a jogszabályi rendelkezésekkel.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet alapján vizsgálatot indítottunk, melynek során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény igazgatójától. Megkeresésünkre küldött nyilatkozatában az igazgató tájékoztatott arról, hogy a tanuló a fenntartó határozata alapján tandíj fizetése mellett jogosult az iskolában 2010. szeptember 1-től a számára harmadik szakképesítés megszerzését biztosító szakképzésben továbbtanulni. Tájékoztatása értelmében intézményünkben a térítési és tandíj mértékének megállapítása a közoktatási törvény 117. §-ban, valamint az intézmény fenntartó megyei közgyűlés rendeletében szabályozottak alapján történik. A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság 2008. április 8-án kiadott határozata alapján a tanuló enyhén értelmi fogyatékos, sajátos nevelési igényű tanuló. A szakértői véleményben foglaltak alapján tanulásban akadályozottak szakiskolai tagozatán folytathat tanulmányokat. A közoktatási törvény 114. § (2) bekezdése alapján az enyhe értelmi fogyatékos tanuló részére a második szakma megszerzése ingyenes. Jelen esetben a tanuló 2007. évben mezőgazdasági munkás szakmát szerzett, valamint 2011. évben sikeresen elvégezte a kerti munkás második szakmát. A panaszolt tandíj mértékével kapcsolatban az alábbiakról tájékoztatott. A tanuló esetében a harmadik szakképesítés bekerülési költségének meghatározása a 2010. évi intézményi költségvetés ide vonatkozó adatainak, valamint a szakiskolára tervezett tanulói létszámadatainak figyelembe vételével került megállapításra. Mindezek alapján a számított egy tanulóra jutó képzési költség összege 2.082.904 Ft/fő/tanév, amely magában foglalja a szakmai elméleti, gyakorlati oktatás, valamint a kollégiumi, externátusi nevelés költségeit. Az igazgató beadványában részletesen tájékoztatott továbbá a képzési költség szakfeladatonként összeálló folyó kiadási tételeiről. A számítások alátámasztására mellékelten megküldte a 2010. évi intézményi költségvetés vonatkozó úrlapját, mely tevékenységenként tartalmazza a költségvetési keretszégeket. Tájékoztatása szerint a megadott táblázatokban szereplő számok tervezett létszámok. A közoktatási statisztikát ugyanis minden megkezdett tanév október 1-jei érvényes beíratott tanulói, illetve kollégiumi jogviszony alapján készíti el a közoktatási intézmény. A szülőt az igazgató levelben tájékoztatta a tervezett tanulói létszámok figyelembe vételével a képzési költség összegéről.

A vizsgálat nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvény 52. § (1) bekezdésének c) pontja alapján nappali rendszerű iskolai oktatásban a tanuló abban az évben kezdhet utójára tanévet, amelyben betölti középiskola és szakiskola esetén a huszonkettedik életévét. Ez a meghatározott határidő egy évvel meghosszabbítható abban az esetben, ha a tanuló az általános iskola első évfolyamán a tanulmányait a hetedik vagy a nyolcadik életévében kezdte meg, továbbá,

ha olyan szakképzésben vesz részt, amelyben a szakképzési évfolyamok száma meghaladja a kettőt. A sajátos nevelési igényű tanuló esetén, valamint a súlyos beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló esetén, továbbá, ha a tanulmányi követelményeket azért nem tudták teljesíteni, mert a tanuló tartós gyógykezelés alatt állt, az itt meghatározott életkorhoz három évet hozzá kell számítani. Ezen bekezdésre tekintettel megállapítható, hogy az érintett tanuló sajátos nevelési igényére tekintettel jogosult az iskolában további tanulmányokat folytatni. A közoktatás világában a sajátos nevelési igény megállapítására, valamint a különleges gondozás keretében történő ellátás feladatainak meghatározására a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik hatáskörrel. A tanuló vonatkozásában rendelkezésre álló tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság által kiadott 2008. április 8-án kelt szakértői vélemény alapján a tanuló enyhén értelmi fogyatékos, sajátos nevelési igényű tanuló. A közoktatási törvény 114. § (2) bekezdésében foglaltak szerint az enyhe értelmi fogyatékos tanuló részére ingyenes egy alapfokú művészetoktatásban való részvétel és a második szakképesítés megszerzése. Panaszos tanuló az információk alapján már két szakképesítéssel rendelkezik, ezért jelen parkgondozói szakképzésben történő részvétele a közoktatási törvény 116. § (1) bekezdése alapján tandíjköteles. A rendelkezésre álló információk alapján a tanulói felvételre irányuló jogorvoslati eljárásban a tanuló vonatkozásában ennek megfelelő döntés született, a főjegyzői határozat értelmében a tanuló tandíjfizetés ellenében folytathatta harmadik szakképesítés megszerzésére irányuló tanulmányait az intézményben. A szülő által panaszolt eltúlzott mértékű tandíjjal kapcsolatban álláspontunk a következő. A tandíj mértékéről a közoktatási törvény 117. §-a rendelkezik. A tandíj mértékének meghatározásában korlátot jelent a 117. § (3) bekezdése, ami úgy rendelkezik, hogy a tandíj tanévenként nem haladhatja meg a szakmai feladatra – a tanévkezdéskor számított – folyó kiadások egy tanulóra jutó hányadát. Az értelmező rendelkezések tükrében szakmai feladat az a pedagógiai tevékenység, amellyel összefüggésben a tanulót a térítési díj-, illetve a tandíjfizetési kötelezettség terheli, így különösen

- a) az az iskolai évfolyam, amelyben a tanuló tanulmányait folytatja, illetőleg az a tanítási év, amelyben a tanuló kollégiumi elhelyezést, externátusi ellátást kapott,
- b) az érettségi vizsga, a szakmai vizsga;

A szakmai feladatra jutó folyó kiadások pedig az adott feladatra elszámolható működési célú kiadások feladattal arányos része. A tandíjat egyébként – a vállalkozás alapján folyó nevelés, oktatás kivételével – a tanulmányi eredménytől függően csökkenteni kell. Emellett továbbá a fenntartó határozza meg azokat a szabályokat – a vállalkozás alapján folyó nevelés, oktatás, illetve az ezzel összefüggő más szolgáltatás kivételével –, amelyek alapján az óvoda vezetője, az iskola igazgatója, a kollégium vezetője dönt a 114. §-ban meghatározottakon kívüli további ingyenes ellátásról, a térítési díj és a tandíj összegéről, a tanulmányi eredmények alapján járó és a szociális helyzet alapján adható kedvezményekről és a befizetés módjáról. A tandíj megállapításának és befizetésének részletes szabályait tehát a megyei önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben fizetendő térítési- és tandíjakról szóló rendelet tartalmazza. A tandíj összegét a hivatkozott jogszabályi rendelkezések, valamint jelen vonatkozó rendelet alapján állapítja meg az igazgató. A szakmai feladatra jutó folyó kiadásokra vonatkozóan a rendelkezésre bocsátott dokumentumokat tételesen áttekintve megállapítható volt, hogy a tanuló vonatkozásában számolt éves tandíj mértéke nem haladja meg a szakmai feladatra – a tanévkezdéskor számított – folyó kiadások egy tanulóra jutó hányadát, vagyis megfelelt a jogszabályban rögzített mértéknek. A rendelkezésre bocsátott információk alapján a szakmai feladatra jutó folyó kiadások költségeinek egy tanulóra számolt hányada megegyező összegű a szülő irányába nyújtott tandíjfizetésre vonatkozó írásos tájékoztatás tartalmával. Ugyanakkor a szülői panasz értelmében a tandíj vonatkozásában igénybe vehető kedvezményekről, annak igénybevételének módjáról nem kapott részletes tájékoztatást. A közoktatási törvény 10. § (4) bekezdése alapján a gyermek, tanuló joga, hogy a nevelési-oktatási intézményben, családja anyagi helyzetétől függően, kérelmére ingyenes vagy kedvezményes

étkezésben, tanszerellátásban részesüljön, továbbá, hogy részben vagy egészben mentesüljön az e törvényben meghatározott, a gyermekeket, tanulókat terhelő költségek megfizetése alól, vagy engedélyt kapjon a fizetési kötelezettség teljesítésének halasztására vagy a részletekben való fizetésre. A tanulmányi eredmények alapján járó és a szociális helyzet alapján adható kedvezményekről és a befizetés módjáról részletesen a korábban már hivatkozott megyei önkormányzat rendelete rendelkezik. A közoktatási törvény alapján rögzített kiemelt tanulói jog, hogy hozzájusson a jogai gyakorlásához szükséges információkhoz, tájékozassák a jogai gyakorlásához szükséges eljárásokról. Ezen jog érvényesülése megítélésem szerint a sajátos nevelési igényű tanulók esetében még hangsúlyosabb, mivel a hivatalomhoz érkező jelzések és vizsgálati tapasztalataink alapján érzékelhető, hogy ezek az érintett tanulók és szüleik könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. Ennek oka pedig sok esetben az információk hiánya, mivel sem a tanulók-szüleik, sem a velük kapcsolatos közoktatási feladatot ellátó személyek és szervek nem rendelkeznek kellő jogi tájékozottsággal. Ezért kiemelten fontosnak tartjuk a fokozott odafigyelést mindazok részéről, akik a közoktatásban velük kapcsolatos feladatot látnak el. A fentiekre tekintettel jelen ügyben kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-370/2011.)

Panaszában a szülő azt sérelmezte, hogy gyermeke beiskoláztatása ügyében kérte a települési önkormányzat támogatását a tanuló speciális fejlesztését biztosító alapítványi iskola tandíjának megfizetéséhez, amely kérelmet azonban az önkormányzat elutasított. A szülő tájékoztatása szerint a helyi általános iskola nem tudja megfelelőképpen ellátni a tanuló fejlesztését, a tanuló fejlődéséhez szükséges mozgásterápia ott nem biztosított. A jelenlegi gazdasági helyzetben a család csak hitelfelvétel útján tudja kifizetni az alapítványi iskola tandíját, ezért is kérték az önkormányzat anyagi hozzájárulását. Az oktatási bizottság több körben tárgyalva a kérelmet végül elutasította a közoktatási megállapodás megkötését azzal az indokkal, hogy a körzeti iskola helyben hasonló szolgáltatásokat tud biztosítani a tanuló számára. Ezen iskola egyébként a szakértői és rehabilitációs bizottság által a szülő kérése nyomán kijelölt iskola. A szülők fellebbezéssel éltek az elutasító döntéssel szemben, amelyet a képviselő-testület nem támogatott. A szülő által sérelmezett helyzet jelenleg is fennáll, a tanulót még mindig a fizetős iskolába járatják, mivel a tanuló fejlesztéséhez szükséges feltételek ott biztosítottak. Az alapítványi tandíj fizetése azonban nagyon megnehezíti a család anyagi helyzetét. Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet alapján vizsgálatot indítottunk, amelynek során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény fenntartójától. Tájékoztatása szerint a gyermek sajátos nevelési igényű tanuló, a megismerés és viselkedés fejlődésének rendellenessége miatt (ADHD) 2 főnek számít. Mind a nevelési tanácsadó, mind pedig az illetékes tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság és gyógypedagógiai szolgáltató központ szakvéleménye integráltan, általános iskolában javasolja a gyermek tanulmányainak megkezdését. Mindkét szakszolgálat a szülők kérésére javasolta, jelölte ki a jelenlegi intézményt. A gyermek esetében egyre több részképesség-hiányra mutattak rá a szakvizsgálatok, ezért a szülők körültekintően igyekeztek eljárni a gyermek beiskolázását illetően, olyan intézményt kerestek, ahol indul 0. évfolyam, és a gyermek még 1 évig óvodásként fejleszhető. Ezért esett választásuk a kérdéses iskolára, és kérték az önkormányzattól a tandíj átvállalását, hogy sikeres fejlesztés után a körzeti iskola 1. osztályába kezdje meg tanulmányait. A nyilatkozat szerint több szakbizottsági ülés foglalkozott a szülők kérésével, ennek keretében a szülők személyes meghallgatására is sor került. Az önkormányzat által javasolt iskola igazgatója is részt vett az üléseken, és már a nevelési tanácsadó szakvéleményének birtokában – a szülők jelenlétében is – kijelentette, hogy a közoktatási törvény 52. § (7) és (11) bekezdésében foglalt időkeret terhére az iskola vállalja a nevelési tanácsadó – majd később a szakértői bizottság – részletező fejlesztéseit – a szenzomotoros tréning kivételével. Ezt a további tréninget pedig a tanítási időn kívül a gyermek a szülők segítségével az eddigi helyen folytathatja. A szakértői véleményben foglalt

szakemberszükséglet az iskolában biztosított, továbbá a gyermek volt óvodatársaival kezdheti meg tanulmányait az iskolában. A nyilatkozat értelmében a szülők végül az általuk választott kislétszámú első osztályba írták be a gyermeket. A nyilatkozat szerint fenntartói körben megvizsgálták a közoktatási megállapodás kötésének lehetőségét, ennek keretében az alapítványtól közoktatási megállapodás tervezetet kértek be, egyidejűleg ismertetve, hogy az önkormányzat milyen szolgáltatásokat tud helyben a tanuló számára biztosítani. Ez a tervezet egy tanévre szóló szülői szerződést tartalmazott, mely szerint az alapoktatáson felüli szolgáltatásokat 900.000 Ft-ért biztosítja az intézmény. A szerződés 4.3. pontjába felsorolt, a helyi tanterv plusz szolgáltatásai között szerepel „szükség esetén logopédiai, gyógypedagógiai, mozgásterápiás fejlesztő foglalkozások minden évfolyamon” és ezen felül még 17 megnevezett szolgáltatáscsoport. Az ajánlatkérés kizárólag az adott tanévre és a tanuló szakvéleményekben felsorolt fejlesztésére vonatkozott, az alapoktatáson felüli felsorolt többi 17 szolgáltatáscsoportra nem, mivel a tanulónak ezekre nincs szüksége. A megállapodás-tervezet szerint viszont a heti 2 óra szakvéleményben foglalt rehabilitációs foglalkozások teljesítéséért is 900.000 Ft-ot kellett volna fizetni az alapítvány részére. Álláspontjuk értelmében nincs olyan jogszabályi kötelezés, ami alapján az önkormányzat kötelezhető lenne egy ilyen összeg megfizetésére, amikor a gyermek számára állami/önkormányzati intézmény is kijelölhető, vagy a heti 2 óra fejlesztés nagy része helyben is biztosítható. Mindezek alapján a szakbizottság nem javasolta a közoktatási megállapodás megkötését, majd a jegyzőnél történő fellebbezést követően a képviselő-testület sem, és a szülők tandíj-átvállalási kérelme ezzel elutasításra került. Az ügyben született határozat a helyi önkormányzat szülők irányába jelzett ingyenes vállalásait tartalmazza. Megértve a szülők anyagi nehézségeit az önkormányzat nem tud a nem a településen tanuló gyermek részére tandíjat fizetni. A vizsgálat során tájékoztatást kértem az ügyben a gyermek vonatkozásában szakértői véleményt kiállító tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság és gyógypedagógiai szolgáltató központ vezetőjétől. A tájékoztatás értelmében a gyermek az SNI A kategóriába tartozik. A jelenlegi iskola a szülők kérése alapján került kijelölésre. Az igazgató rendelkezésére álló információk szerint a településen két általános iskola működik, mindkettő fogad integráltan nevelhető sajátos nevelési igényű gyermeket, ahol tudomásuk szerint a feltételek adottak, mindkettő jól felszerelt iskola, ahol a szükséges szakemberek, gyógypedagógus is dolgozik. Álláspontja alapján mindkét intézményben megvalósítható lenne a tanuló fejlesztése. Tájékoztatott továbbá arról, hogy a véleményben szereplő korrekciós kiegészítő javaslat valóban csak javaslat érvényű, annak betartására az adott intézmény nem kötelezhető. Tájékoztatása alapján a szülő által kívánt plusz alapozó terápia nem, de más, mozgásfejlesztéses terápiai a Nevelési Tanácsadó keretében ingyenesen igénybe vehetőek lennének a tanuló számára. A vizsgálat nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást – a gyermek, tanuló életkorától és állapotától függően, a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint – a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani. A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók vonatkozásában a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit a pedagógiai szakszolgáltatásokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. § (1) bekezdése határozza meg. Ezen kötelező tartalmi elemek között rendelkezik a szakértői és rehabilitációs bizottság a gyermek, tanuló fogyatékoságnak megfelelő intézmény kijelöléséről is. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális oktatáshoz szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztási jogának gyakorlása során kötve van

azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. A fentiekből következően a szakértői és rehabilitációs bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely ismeretei szerint az előírt feltételeknek nem felel meg. A jogszabály információszolgáltatási előírásainak köszönhetően a szakértői bizottságok pontosan nyilvántartják a feladat-ellátási területükön működő nevelési-oktatási intézményeket. A közoktatási intézményt fenntartó önkormányzat jegyzője, főjegyzője folyamatosan köteles tájékoztatni az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságot arról, hogy mely intézmények felelnek meg a kívánt követelményeknek. A bizottság a megküldött adatok alapján jegyzéket készít azokról az intézményekről, amelyek részt vesznek a gyermek, tanuló különleges gondozásában, és tájékoztatja a vizsgálaton megjelent szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján gyermeke a tankötelezettségének, illetve a képzési kötelezettségének eleget tehet. A kijelölt nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül. A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 8. § (1) bekezdésének c) pontja értelmében a szakértői és rehabilitációs bizottság a korai fejlesztés és gondozás, a fejlesztő felkészítés, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés-oktatás, a kollégiumi ellátás biztosítása céljából nem helyi önkormányzati vagy nem állami szerv által fenntartott intézményt akkor jelölhet meg fogadó intézményként, ha az a közoktatásról szóló törvény 88. § (2) bekezdése alapján szerepel a fővárosi, megyei fejlesztési tervben, a többcéltű kistérségi társulás intézkedési tervében, vagy a fogadó intézmény és a szülő közös nyilatkozatban kéri a gyermek, tanuló elhelyezését. Ezen rendelkezésben meghatározott első esetkor közoktatási feladat ellátására kiterjedő megállapodás meglétét feltételezi, mivel a nem helyi önkormányzat, nem állami szerv által fenntartott közoktatási intézményt a fejlesztési terv elkészítésénél és módosításánál akkor kell figyelembe venni, ha közoktatási megállapodás keretében közreműködik a helyi önkormányzati kötelező feladat ellátásában, illetve a közoktatási törvény 81. § (11) bekezdésében meghatározott esetben a fenntartó nyilatkozatát a települési önkormányzathoz eljuttatta, vagy az oktatásért felelős miniszterrel közoktatási megállapodást kötött. A törvény 81. § (1) bekezdése e) pontja alapján a közoktatási megállapodás keretei között a nevelés és oktatás a gyermekek, tanulók számára ingyenessé válik, továbbá a gyermekek, tanulók felvételére alkalmazni kell azokat a szabályokat, amelyek a helyi önkormányzati nevelési-oktatási intézményekre vonatkoznak, és nem lehet alkalmazni a 81. § (1) bekezdés d) pontjában foglaltakat. A második esetben, amikor az intézményi kijelölés a szülő és a fogadó intézmény közös nyilatkozata alapján történik, tulajdonképpen a szülő anyagi vállalását tükrözi, mivel ez alkalommal a szakértői és rehabilitációs bizottság által olyan intézmény kerül kijelölésre, amely rendelkezik a tanuló ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, de nem vesz részt az önkormányzati kötelező feladatellátásban, vagyis a tanuló számára a nevelés-oktatás ingyenessége nem biztosított, annak költségei a szülőt terhelik. A nyilatkozatok alapján jelen esetben a szülő kifejezett választása és az iskola befogadó nyilatkozata alapján került kijelölésre a nem önkormányzati fenntartásban lévő iskola. Mind az önkormányzat, mind a bizottságvezető nyilatkozata szerint a településen található mindkét megnevezett iskola integráló intézmény, ahol a szükséges feltételek adóttak, vagyis a tanuló fejlesztése helyben megvalósítható lenne. A helyi önkormányzat tájékoztatása értelmében, a jelen ügyben született határozat is a szülők irányába jelzett ingyenes vállalásokat tartalmazza, miszerint az önkormányzat ingyenesen biztosítja a mozgásterápián (alapozó terápián) kívüli speciális fejlesztéseket. A településen kijelölhető iskola igazgatója is megerősítette ezt a vállalást, miszerint az iskola a tanuló vonatkozásában vállalni tudja a szakértői véleményben szereplő részletező fejlesztéseket a szenzomotoros tréning kivételével, ezt a további tréninget pedig a tanítási időn kívül a gyermek a szülők segítségével az eddigi helyen folytathatja. A szakértői véleményben foglalt szakemberszükséglet az iskolában biztosított, továbbá a gyermek volt óvodatársaival kezdheti meg tanulmányait az iskolában. A rendelkezésre álló tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság és gyógypedagógiai szolgáltató központ szakértői véleményében foglaltak alapján a rehabilitációra vonatkozó részletes javaslatok körében nem szerepel a szülő által kívánt szenzomotoros tréning. Ennek megfogalmazása, kiegészítő korrekciós javaslat formájában került bele

a szakértői véleménybe, a korábban megkezdett terápiák további folytatásának javaslatával. A bizottságvezető tájékoztatása szerint ez a véleményben szereplő korrekciós kiegészítő javaslat valóban csak javaslat érvényű, annak betartására az adott intézmény nem kötelezhető. Tájékoztatása alapján a szülő által kívánt plusz alapozó terápia nem, de más, mozgásfejlesztéses terápiák a nevelési tanácsadó keretében ingyenesen igénybe vehetőek lennének a tanuló számára, vagyis az alapozó terápiához hasonló fejlesztés elérhető lenne a tanuló számára. A fentiekből következően álláspontom alapján az érintett önkormányzat nem kötelezhető a tanuló tandíj-átvállalási kérelmének támogatására, mivel a rendelkezésre álló információk alapján a településen található, önkormányzati fenntartású intézményben a tanuló számára biztosíthatóak a szakértői véleményben előírt szükséges fejlesztések. A további kiegészítő korrekciós javaslat, mint a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. § (1) bekezdésében meghatározott, ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra vonatkozó javaslat, nem a nevelési-oktatási intézményen belül, hanem pedagógiai szakszolgálat keretében kerülhet megvalósításra. Az illetékes nevelési tanácsadóról rendelkezésre álló információk alapján a tanuló kapcsán megkezdett terápiák folytatása a szakszolgálat keretében ingyenesen biztosítható. Tekintettel arra, hogy a szülő jelezte, hogy az iskola tandíjának megfizetése megnehezíti a család anyagi helyzetét, ezért megítélésünk szerint ebben a helyzetben az jelent megoldást, ha a szülő felveszi a kapcsolatot az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottsággal és kérelmezi a települési iskola kijelölését, ezáltal a család mentesülhet a tandíjfizetés terhe alól. Természetesen a szülő dönthet úgy, hogy nem él az állam által kínált, ingyenesen igénybe vehető lehetőséggel, ez esetben azonban a fizetési kötelezettség őt terheli. A fentiekre tekintettel jelen ügyben kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-43/2011.)

FELSŐOKTATÁS

A felsőoktatási területen hozzánk érkezett panaszokat hagyományosan három nagy csoportba osztjuk: az első csoportba a felvétellel és az érettségivel kapcsolatos ügyek kerülnek. A második csoportot a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének gyakorlatát taglaló ügyek alkotják, míg a harmadik csoportba a tanulmányok finanszírozásának kérdéseit érintő ügyek tartoznak.

ÉRETTSÉGI – FELVÉTELI A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE

Az érettségivel és a felsőoktatási intézményekbe való felvétellel kapcsolatos ügyeket évek óta összevontan kezeljük. Ennek oka, hogy a két eljárás szorosan összekapcsolódik egymással, az önálló felvételi vizsga eltörlése óta az érettségi vizsga lépett annak helyébe is.

Első pillantásra az érettségi és a felvételi nehezen különíthető el egymástól. Az új érettségi-felvételi rendszer bevezetése óta (2005.) ugyanis az érettségi vizsga egyben felvételi vizsga is lehet, a felsőoktatási intézmények a korábbi gyakorlattól eltérően már csak nagyon szűk körben tarthatnak önálló felvételi vizsgát. Ha azonban alaposabban megnézzük a jogszabályi hátteret, fontos különbségeket is felfedezhetünk. Az érettségire az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet (érettségi rendelet) mellett vonatkoznak a közoktatási törvény szabályai is, a felvételre pedig a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásairól szóló 237/2006. (XI. 27.) Korm. rendelet (felvételi rendelet) mellett a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: felsőoktatási törvény) rendelkezései. A kettő együtt mégis egy folyamatos és elválaszthatatlan egészet alkot.

Az érettségik lebonyolításának elsődleges felelőse az Oktatási Hivatal. Idén több beadványozó fordult hozzánk panasszal a 2011. május-júniusi vizsgaidőszakban tett közép-szintű német írásbeli érettségi vizsga hallás utáni szövegértés vizsgarész egy feladatával kapcsolatban.

A beadványokban foglaltak szerint szaktanárok, német munkaközösségek, iskolaigazgatók, szülők és diákok véleménye alapján a kifogásolt feladat meghaladta a vizsgakövetelményekben meghatározott B1 szintet, ezáltal a német nyelvből érettségizők szükségképpen gyengébben teljesítettek a más idegen nyelvből érettségizőknél, így a felvételi eljárás során hátrányba kerültek. Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított

jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk. Eljárásunk során nyilatkozatot kértünk az Oktatási Hivatal elnökétől. A Hivatal elnöke válaszában arról tájékoztatott, hogy a 2011. évi május-júniusi vizsgaidőszak során a német középszintű írásbeli érettségi vizsga hallás utáni szövegértés vizsgarészével kapcsolatban szakmai vita bontakozott ki, mivel az észrevételezők szerint a kifogásolt feladat meghaladta a vizsgakövetelményekben meghatározott B1 szintet, ezért szakmai álláspontjukra hivatkozva kérték, hogy az Oktatási Hivatal módosítsa a feladat értékelését. Az Oktatási Hivatal vezetője nyilatkozatában előadta, hogy a feladatsorok és a javítási, értékelési útmutatók kidolgozásának felelősségi körét az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet (a továbbiakban: vizsgaszabályzat) határozza meg. A vizsgaszabályzat 18/A. §-a értelmében a központi vizsgakövetelményekre épülő vizsgatárgyak írásbeli feladatlapjait és javítási, értékelési útmutatóit tételkészítő bizottságok készítik el. A tételkészítő bizottságokat vizsgatárgyanként kell megszervezni. A tételkészítő bizottság tagjait a Hivatal, illetve a Nemzeti Szakképzési Intézet vezetője, elnökét az oktatásért felelős miniszter, illetve a szakképesítésért felelős miniszter kéri fel. A tételkészítő bizottság feladatait a Hivatal, illetve a Nemzeti Szakképzési Intézet vezetője határozza meg. A tételkészítő bizottság az elnök irányításával működik. Az elnök felelős a feladatlapok, javítási és értékelési útmutatók szakszerű elkészítéséért, továbbá azért, hogy azok megfeleljenek a központi vizsgakövetelményeknek. Ha a feladatlapok, valamint a javítási, értékelési útmutatók megfelelnek a (4) bekezdésben meghatározottaknak, a Hivatal, illetve a Nemzeti Szakképzési Intézet vezetője átveszi azokat a tételkészítő bizottság elnökétől. Tekintettel arra, hogy a feladatlapok kidolgozása és átvétele nagy felelősséget ró a tételkészítő bizottságokra és az Oktatási Hivatalra is, ezért a Hivatal mind a bizottságok összeállítása, mind a feladatsorok átvétele, továbbá a javítási és értékelési útmutatók kiadása során rendkívül nagy körültekintéssel jár el. A tételkészítő bizottságokban tapasztalt szaktanárok, valamint szakmai és anyanyelvi lektorok gondoskodnak a feladatsorok szakmai megfelelőségéről. Mindemelllett az Oktatási Hivatal további, a bizottság munkáját követő ellenőrző mechanizmusokat épített be a feladatsorok összeállításának folyamatába. Ennek megfelelően mielőtt a kész feladatsorok a tételkészletbe kerülnének, azokat két, a bizottságtól független ún. csúcslektor vizsgálja meg formai és tartalmi szempontból egyaránt. Az Oktatási Hivatal az így kialakult, ellenőrzött tételkészletből sorsolja ki azt a feladatsort, amely az adott vizsgaidőszakban a vizsgázók elé kerül. A sorsolást követően a feladatlapot újabb két független szakértő megvizsgálja, és esetleges észrevételeit megbeszéli a tételkészítő bizottság elnökével, aki – ha szükségesnek látja – az észrevételek alapján korrigálja az adott feladatsort.

Mindezekon az ellenőrzési folyamatokon a kifogásolt feladatsor is keresztül ment, és minden szakértő mind a feladatlapot, mind a javítási, értékelési útmutatót megfelelőnek ítélte, jóváhagyta. Ennek ellenére, amikor az első észrevétel megérkezett az Oktatási Hivatalhoz, annak kérésére a tételkészítő bizottság azonnal újra megvizsgálta a kifogásolt feladatot, és mérlegelte az észrevételezők által írt szakmai érveket. A bizottság a részletes szakmai indokolásában foglaltak szerint egyértelműen azt az álláspontot képviselte, hogy a szóban forgó feladatsor minden tekintetben megfelel a vizsgakövetelményekben meghatározottaknak, ezért annak értékelésén nem kíván változtatni. Az ezzel kapcsolatos részletes szakmai kommunikáció nagyrészt az Oktatási Hivatal internetes fórumán zajlott, így minden érintettnek módjában állt megismerni az abban foglaltakat. Emellett a kifogásolt feladatot két újabb független szakértővel is megvizsgáltatták, akik egybehangzóan megerősítették, hogy a hallás utáni szövegértés feladatsor összességében alkalmas a B1 szintű nyelvtudás mérésére. A Hivatal elnöke miután érzékelte, hogy már nem egyéni észrevételekről van szó, továbbá az észrevételezők nem elégszenek meg a Hivatal válaszaival, az ügyet a Nemzeti Erőforrás Minisztérium közoktatásért felelős helyettes államtitkára elé terjesztette. Az államtitkár úr közleményében kifejtette, hogy az ügyben rendkívüli intézkedés megtételét nem látja indokoltnak. Mivel a szakmai vita a hivatalos válaszok ellenére sem csitult, az Oktatási Hivatal elnöke személyes egyeztetésre hívta az észrevételezők két képviselőjét. Az egyeztetés során a nyelvtanár képviselő tudomásul vették, hogy az ügyben rendkívüli intézkedés a szakmai vélemények alapján nem

indokolható és nem lehetséges. A szakmai konzultáció során a szakemberek ígéretet kaptak arra vonatkozóan, hogy az Oktatási Hivatal áttekinti a tételkészítés folyamatát, és a jövőben mindent megtesz a hasonló szakmai viták megelőzése érdekében. Ezért a vizsgaidőszak lezárultával az Oktatási Hivatal érettségiért felelős vezetői egyeztetést folytattak a német nyelvi tételkészítő bizottság elnökével. Az egyeztetés során megállapodás született abban a kérdésben, hogy a továbbiakban nem tartják követendő gyakorlatnak a középszintű feladatsorok egyetlen összetevője tekintetében sem, hogy a feladatok követelményei a vizsgakövetelmények által megszabott tartomány legfelső határa közelébe legyenek beállítva. A tételkészítő bizottság ennek érdekében a nyár folyamán áttekintette az összes tételkészletben lévő feladatsort, és szükség esetén módosított azokon.

Az ügyben lefolytatott vizsgálat nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. Megállapítható, hogy az adott feladat nehezebb volt, mint a korábbi években megszokottak, azonban – elfogadva a független szakértők véleményét – a vizsgakövetelményekben rögzítetteknek megfelelt, így a kifogásolt feladatsor összességében alkalmas volt a középszintű nyelvtudás mérésére. Álláspontunk szerint továbbá az Oktatási Hivatal vezetője mindent megtett annak érdekében, hogy az ügyet szakmai szempontból megfelelően tisztázza, és a jelzések nyomán megtette a szükséges és lehetséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben hasonló probléma ne merüljön fel. Fentiek alapján jelen ügygel összefüggésben nem állapítható meg olyan oktatási jogszélem, ami a 2011. május-júniusi középszintű német érettségi vizsga és a felvételi eljárás tekintetében rendkívüli beavatkozást, intézkedést tenne szükségessé. Ennek megfelelően az ügyet lezártuk. A hasonló helyzetek elkerülése érdekében a továbbiakban figyelemmel kísérjük, hogy a jövőben hogyan alakul az érettségi tételek kiválasztásának rendszere. Tájékoztattuk továbbá a hozzánk fordult panaszosokat, hogy annak, aki úgy érzi, a kifogásolt feladat nehézsége miatt a felvételi eljárás során hátrányba került, lehetősége van ismétlődő érettségi vizsgát tenni, melynek eredménye a következő felvételi időszakban a felvételezhez szükséges pontjainak számát pozitív irányba is befolyásolhatja. (OK-K-OJOGB-405/2011., OK-K-OJOGB-520/2011., OK-K-OJOGB-461/2011., OK-K-OJOGB-481/2011.)

Az érettségi önálló, a közoktatás általános szabályaitól eltérő jogorvoslati rendszerrel bír. Ezek a szabályok segítik a vizsga törvényességének biztosítását.

Egy szülő gyermeke rossz érettségi eredményei miatt fordult hivatalunkhoz. Tájékoztattuk, hogy amennyiben gyermeke úgy érzi, hogy az érettségi vizsgája során oktatási jogai sérültek, úgy lehetősége van jogorvoslattal élnie. Az írásbeli érettségi vizsgához kapcsolódó jogorvoslati lehetőségről az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 26. § (2) bekezdése rendelkezik. A jogszabály szerint az írásbeli vizsgakérdések megoldására adott szaktanári értékelést a szóbeli vizsga előtt nyilvánosságra kell hozni. A vizsgadolgozatot és az útmutatót a vizsgázó, az iskola képviselőjének jelenlétében, az igazgató által meghatározott helyen és időben megtekintheti, azokról kézzel vagy elektronikus úton másolatot készíthet, és az értékelésre észrevételt tehet. Ha az iskolában a feltételek rendelkezésre állnak, a vizsgázó kérésére a saját vizsgadolgozatáról másolatot kell készíteni. A másolat elkészítésével kapcsolatos költségeket – az igazgató rendelkezése szerint – meg kell téríteni.

A megtekintésre, a másolat készítésére egy munkanapot – nyolc órát – kell biztosítani. A vizsgázó észrevételeit a megtekintést követő első munkanap végéig – tizenhat óráig – adhatja le. Az észrevétel benyújtására nyitva álló határidő elmulasztása esetén egy napon belül lehet igazolási kérelmet előterjeszteni. Az igazolási kérelem benyújtási határideje jogvesztő. Észrevétel kizárólag az útmutatóban foglaltaktól eltérő javítás vagy az értékelés számszaki hibája esetében tehető. A vizsgázókat az írásbeli vizsga megkezdése előtt tájékoztatni kell arról, hogy hol és mikor tekinthetik meg az általuk elkészített vizsgadolgozatokat, és tehetnek észrevételt a szaktanár értékelésére.

Az érettségi vizsga vizsgabizottságának döntésével szembeni általános jogorvoslati lehetőséget a közoktatási törvény 84. § (5) bekezdése rögzíti, ami szerint az érettségi vizsga vizsgabizottságának döntése, intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása ellen a szülő, illetve a tanuló a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatalhoz – a döntést követő három munkanapon belül – jogszabálysértésre hivatkozással törvényességi kérelmet nyújthat be. A törvényességi kérelmet a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal három munkanapon belül bírálja el. A törvényességi kérelem benyújtására meghatározott határidő elmulasztása jogvesztő, igazolásnak helye nincs. (OK-K-OJOGB-426/2011.)

Garanciális jellegű rendelkezés, hogy a hibásan kiállított érettségi bizonyítványt – a kiállítás óta eltelt időre tekintet nélkül – ki kell javítani.

Egy panaszos beadványában előadta, hogy 2010 májusában a sikeres felvételi érdekében javító érettségi vizsgát tett történelem tantárgyból, melynek eredménye 87% lett, ami az érettségi bizonyítványába bejegyzésre került. 2011 júniusában azonban arról értesítették, hogy az érettségi bizonyítvány kiállítása során elírták az eredményt, amely helyesen 82%, így azt ki kell javítani. A panaszos sérelmezte ezt az intézkedést, mivel jóhiszeműen, a 87%-os eredmény tudatában jelentkezett felsőoktatási intézménybe, így azonban kevesebb pontja lesz, mint amire számított, továbbá a vizsga és az elírásról szóló értesítés között kétszer is lett volna alkalma javítóvizsgát tenni. A panaszoszt arról tájékoztattuk, hogy a hibásan kiállított érettségi bizonyítványt valóban ki kell javítani, így az ügyben oktatási jogsérelmet kimutatni nem áll módunkban, azonban kártérítési igénnyel felléphet a hibát elkövető intézménnyel szemben. (OK-K-OJOGB-432/2011.)

A következő ügyek azt mutatják be, hogy melyek azok a kapcsolódási pontok, amelyek mentén a közoktatás rendszere a felsőoktatás rendszerével érintkezik. Az érettségi sajátos köztes helyet foglal el a két nagy ágazat között. Az érettségi és a felvételi kapcsolatot az adja, hogy a felvételi pontok kiszámítása az érettségi eredmények alapján történik. (OK-K-OJOGB-631/2011.)

Egy beadványozó tájékoztatást kért arra vonatkozóan, hogy ha egy tantárgyat fakultáció keretében is tanul, akkor melyik jegy számít a felvételi pontszámítás során. Kérdésével összefüggésben tájékoztattuk, hogy a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásairól szóló 237/2006. (XI. 27.) Korm. rendelet 14. § (1) bekezdése értelmében alapképzésre és egységes, osztatlan képzésre történő jelentkezés esetén a jelentkező teljesítményét felvételi pontszámmal kell értékelni, amelyet az alábbiak szerint kell számítani. A középiskolai teljesítmény alapján kapott pontok (a továbbiakban: tanulmányi pontok) és az érettségi eredmények alapján kapott pontok (a továbbiakban: érettségi pontok) összeadásával, vagy az érettségi pontok kétszeresítésével, mindkét esetben az esetleg szerzett érettségi többletpontok és egyéb többletpontok hozzászámításával. A rendelet 15. § (1) bekezdése szerint a tanulmányi pontokat a jelentkező középiskolai érdemjegyeiből és az érettségi vizsgatárgyak százalékos eredményeiből a következő módon kell kiszámolni. A bekezdés a) pontja értelmében öt tantárgy: a magyar nyelv és irodalom, a történelem, a matematika, egy legalább két évig tanult választott idegen nyelv (vagy nemzetiségi nyelv és irodalom), valamint egy legalább két évig tanult választott tárgy utolsó két (tanult) év végi érdemjegyeinek – a (2) és (3) bekezdésekre figyelemmel megállapított – összegét kettővel meg kell szorozni. A bekezdés b) pontja alapján az érettségi vizsgabizonyítványban szereplő vizsgaeredmények közül a négy kötelező és egy szabadon választott érettségi vizsgatárgy százalékos eredménye átlagát egész számra kell kerekíteni.

E rendelkezések alapján a felvételi pontok számítása során a magyar nyelv és irodalom, a történelem, a matematika, egy legalább két évig tanult választott idegen nyelv (vagy nemzetiségi nyelv és irodalom), valamint egy legalább két évig tanult választott tárgy utolsó két (tanult) év végi érdemjegyeit kell figyelembe venni. A legalább két évig tanult választott tárgy lehet akár fakultáció is, a többi esetben azonban kizárólag az adott tantárgy, nem pedig a választható fakultáció érdemjegyét kell alapul venni. (OK-K-OJOGB-528/2011.)

A panaszosi megkeresések alapján problémát okozott annak a kérdésnek az értelmezése is, hogy aki 2005-ben nyelvvizsga bizonyítvány alapján szerezte meg egy adott nyelvből az emelt szintű érettségit, annak ez alapján hogyan számítandók a felvételi pontok abban az esetben, ha a felsőoktatási intézménybe jelentkezés feltétele az emelt szintű idegen nyelvi érettségi vizsga letétele.

Egy beadványozó 2005-ben letette az olasz középfokú nyelvvizsgát, amely alapján az akkor hatályos jogszabályok szerint emelt szintű jeles, 100%-os érettségi eredmény került bejegyzésre az érettségi bizonyítványába. Idén jelentkezett felsőoktatási intézménybe romanisztika szakra olasz szakirányra, ahol a jelentkezés feltétele az emelt szintű olasz nyelvi érettségi. Ekkor szembesült vele, hogy a korábban nyelvvizsga révén megszerzett emelt szintű érettségije a felsőoktatási intézménybe történő jelentkezés során nem érvényes, mivel az adott szakra a jelentkezés feltétele az emelt szintű érettségi letétele olasz nyelvből. A beadványozó sérelmezte ezt, mivel véleménye szerint a nyelvvizsga megszerzéséért megdolgozott, továbbá most már csak térítési díj ellenében tehetné le az emelt szintű érettségi vizsgát, valamint a folyamatosan növekvő ponthatárookra is figyelemmel úgy érzi, az adott szakon a továbbtanulás lehetősége megszűnt számára. Sérelmezte továbbá a beadványozó ezt a rendelkezést azért is, mert az érettségi bizonyítványában szerepel, hogy az „felsőoktatási intézménybe való felvételre jogosít”. A beadványozónak írt válaszukban leírtuk, hogy az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 61. § (10) bekezdése értelmében a 2002-2005-ben szervezett vizsgaidőszakokban teljesítette idegen nyelvből az érettségi vizsgát az, aki – egynyelvű vagy kétnyelvű – legalább középfokú, C típusú, államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal vagy azzal egyenértékű okirattal rendelkezik. Ebben az esetben a vizsgázó tudását 2004-ig jeles (5) osztályzattal; 2005-ben emelt szintű jeles (5) (100%) osztályzattal kell minősíteni. A felsőoktatási felvételi eljárás során a jelentkezési feltételként meghatározott emelt szintű idegen nyelvi érettségi vizsga teljesítését nem helyettesíti az e bekezdés szerint a nyelvvizsga-bizonyítvány alapján kiadott érettségi bizonyítvány. Az a tanuló, akinek a felsőoktatási továbbtanulásnál feltétel az idegen nyelvi emelt szintű érettségi vizsga letétele, és aki korábban államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvány alapján teljesítette az előrehozott emelt szintű idegen nyelvi érettségit, még tanulói jogviszonya alatt jelentkezhet ugyanabból a nyelvből emelt szintű idegen nyelvi érettségi vizsgára.

Az idézett jogszabályhely 2005. január 1-jétől hatályos, így a kérdéses rendelkezés – bár a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásairól szóló 237/2006. (XI. 27.) Korm. rendeletbe 2008. január 1. napjával került rögzítésre – már 2005. január 1. napjától megismerhető volt az érintett hallgatók által az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet alapján. Fentiek értelmében érettségi eredményként beszámítható volt a nyelvvizsga, és az alapján jogszerűen került az adott nyelvből előrehozott érettségien emelt szintű jeles (5) 100% osztályzat a beadványozó érettségi bizonyítványába. Az érettségi bizonyítvány pedig valóban felsőoktatási intézménybe való felvételre jogosít, ez azonban pusztán annyit jelent, hogy az érettségi bizonyítvány birtokában jogosult belépni a felvételi eljárásba, nem teremt azonban kötelezettséget az intézmény oldaláról az érettségi bizonyítvánnyal rendelkező felvételizők felvételére. A felsőoktatási intézmények ugyanis

a jogszabályok és az intézményi szabályzatok keretei között széleskörű autonómiával rendelkeznek mind a felvételi feltételeinek meghatározása, mind a felvételizők közül a hallgatók kiválasztása során. Mindezek alapján amennyiben felsőoktatási felvételi eljárás során a jelentkezés feltétele az emelt szintű idegen nyelvi érettségi vizsga, akkor felsőoktatási felvételi szempontjából a nyelvvizsga bizonyítvány alapján kiállított érettségi bizonyítvány nem hasznosítható. Ha a beadványozó adott idegen nyelvből felvételizni és ehhez emelt szintű érettségit szeretne, akkor le kell tennie a vizsgát. Álláspontunk szerint éppen a vizsga letételének szükségessége biztosítja a felvételizők közötti esélyegyenlőséget, a fent hivatkozott jogszabályi rendelkezések minden, az adott szakra bejutni kívánó felvételizővel szemben azonos követelményt – az emelt szintű érettségi vizsga letételét – támasztanak, ez által válik a felvételizők tudása százalékra pontosan összehasonlíthatóvá. Ellenkező esetben a 2005 után érettségizett, nyelvvizsgával szintén rendelkező, ám az emelt szintű érettségit nem 100%-os eredménnyel teljesítő felvételizők kerülnének hátrányba a 2005 előtt érettségizettekkel szemben, figyelemmel arra, hogy bár a 2005 után érettségizettek is rendelkezhetnek nyelvvizsga bizonyítvánnyal, értékelésük ez alapján mégsem lesz automatikusan jeles (5) 100%. (OK-K-OJOGB-180/2011.)

A felvételi eljárásban többletpontra jogosító egyik körülmény a hátrányos helyzet. A felsőoktatási törvény 147. § 10. pontja alapján hátrányos helyzetű hallgató (jelentkező): az a beiratkozás időpontjában huszonötödik életévét be nem töltött hallgató (jelentkező), akit középfokú tanulmányai során családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve aki után rendszeres gyermekvédelmi támogatást folyósítottak, illetve rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, vagy állami gondozott volt. (OK-K-OJOGB-76/2011.)

TANULMÁNYI ÉS VIZSGAÜGYEK

A felsőoktatás körében igen nagy számban érkeznek hozzánk olyan ügyek, melyek témája a tanulmányi és vizsgaügyek körébe tartozik.

Több hallgató érdeklődött, hogy hogyan jelentkezhet át egy másik szakra vagy felsőoktatási intézménybe. Tájékoztattuk a beadványozókat, hogy a felsőoktatási törvény 40. § (1) bekezdés b) pontja értelmében a hallgató kérheti átvételét másik felsőoktatási intézménybe. Azonban ugyanezen § (4) bekezdése alapján az átvételnek a feltételeit a fogadó felsőoktatási intézmény határozza meg. A fentiek értelmében tehát a hallgatónak joga van az átjelentkezéshez, a fogadó felsőoktatási intézmény azonban nem köteles átvenni a hallgatót. Az intézmény saját hatáskörében a szervezeti és működési szabályzatában foglaltaknak megfelelően dönthet arról, hogy átveszi-e az oda jelentkező hallgatót, és ha igen, milyen feltételek mellett.

Az idei évben többen érdeklődtek a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének módjával kapcsolatban.

Egy hallgató azzal a kérdéssel kereste meg hivatalunkat, hogy köteles-e a felsőoktatási intézmény egyéni tanulmányi rendet biztosítani számára, tekintettel arra, hogy korábbi tanulmányai alapján kreditelsmertetéssel több tárgyat is el tud fogadtatni teljesítettként. Így egyéni tanulmányi rend alkalmazásával hamarabb be tudná fejezni tanulmányait, a felsőoktatási intézmény azonban csak az évfolyamlépés lehetőségét kínálta fel számára. Tájékoztatást kért továbbá arra vonatkozóan is, hogy ha nappali rendszerű oktatási formára adta be a jelentkezését, és arra felvételt nyert, folytathatja-e tanulmányait távoktatásos képzési formában, mivel időközben kapott egy olyan munkalehetőséget, ami alapján ez kedvezőbb lenne számára. A hallgatót a következőkről tájékoztattuk. A felsőoktatási törvény 46. § (3) bekezdése rögzíti, hogy a hallgató joga, hogy a felsőoktatási intézményben biztonságban, egészséges környezetben folytathassa tanulmányait, továbbá tehetségtől, képességtől, érdeklődésétől függően segítséget kapjon a tanulmányaihoz, a pályakezdéshez, e körben különösen, hogy a képzési programban meghatározottak szerint összeállítsa tanulmányi rendjét, megválassza a tantárgyakat, ennek keretei között szabadon igénybe vegye a felsőoktatási intézmény által nyújtott képzési lehetőségeket. E rendelkezés alapján – mivel a hallgatót a képzési programban meghatározottak szerint illeti meg ez a jog – a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzatában kell szabályozni az egyéni tanulmányi rend engedélyezésének feltételeit és az erre vonatkozó eljárás részletszabályzatait. Amennyiben a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata nem biztosítja az egyéni tanulmányi rend igénylésének lehetőségét, akkor azt az intézmény nem köteles engedélyezni a hallgató számára. Az átjelentkezéssel összefüggésben pedig arról tájékoztattuk, hogy felsőoktatási törvény 40. § (1) bekezdés b) pontja szerint a hallgató kérheti átvételét másik felsőoktatási intézménybe. Ennek alapján természetesen az intézményen belül, más munkarend szerinti képzési formára is kérheti a hallgató az átvételét. A 40. § (4) bekezdése rögzíti, hogy az átvételnek és a vendéghallgatói jogviszony létesítésének, a további szakképesítés, illetve szakképzettség megszerzéséhez szükséges tanulmányokba való bekapcsolódásnak a feltételeit a fogadó felsőoktatási intézmény határozza meg. Ennek értelmében az átvétel feltételeiről és az átvétellel kapcsolatos eljárás részletszabályairól szintén a tanulmányi és vizsgaszabályzatból tájékozódhat. (OK-K-OJOGB-516/2011.)

Egy panaszos azt sérelmezte, hogy a felsőoktatási intézmény nem engedélyezte számára, hogy az általa választott, szakmai gyakorlati helyéhez kapcsolódó témából írja meg a szakdolgozatát.

Az ügyben arról tájékoztattuk a hozzánk fordulót, hogy a felsőoktatási törvény 59. § (4) bekezdése alapján a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzatában határozza meg a képzési időszakokat és azok belső ütemezését, valamint a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének szabályait, illetőleg az ismeretek ellenőrzésének és értékelésének módját, a vizsgákra történő jelentkezésnek, a vizsgák megszervezésének és lebonyolításának rendjét, valamint azt, hogy hány kreditet kell összegyűjtenie a hallgatónak ahhoz, hogy tanulmányait az államilag támogatott képzésben folytathassa. E rendelkezésre tekintettel a szakdolgozat témaválasztás rendjének meghatározása a felsőoktatási intézmény hatáskörébe tartozik, azt a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzatában kell rögzíteni. Tájékoztatott továbbá, hogy hivatalunknak csak oktatási jogsélem esetén van hatásköre eljárni, célszerűségi szempontból, egyéni érdeksérelemre hivatkozva a felsőoktatási intézmény döntését felülvizsgálni nem áll módunkban. (OK-K-OJOGB-596/2011.)

Egy hallgató azzal a problémával fordult hivatalunkhoz, hogy a felsőoktatási intézményben elveszett a már leadott vizsgadolgozata.

A felsőoktatási törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 15. § (1) bekezdése alapján a felsőoktatási intézmény iratkezelési rendjét az intézmény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény és a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet előírásai alapján szabályozza. E rendelkezés értelmében a felsőoktatási intézmény iratkezelési szabályzata irányadó a vizsgadolgozatok átvételével, kezelésével, őrzésével kapcsolatos kérdések tekintetében.

Tájékoztattuk a panaszost, hogy amennyiben bizonyítani tudja, hogy vizsgadolgozatát elkészítette, és az intézmény által megjelölt határidőben leadta, úgy a hallgatót az intézmény mulasztásából kifolyólag nem érheti hátrány. Ha ennek ellenére emiatt mégis hátrány érné, úgy az intézmény döntése ellen jogorvoslattal élhet. (OK-K-OJOGB-503/2011.)

A felsőoktatási törvény 39. § (7) bekezdése értelmében a Kormány előnyben részesítési követelményt állapíthat meg a hátrányos helyzetű hallgatói csoport és a fogyatékkal élő jelentkezők csoportjához tartozók részére. Ennek részletszabályait a felsőoktatási törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 18-20. §-ai tartalmazzák. Többen érdeklődtek arról, hogy a jogosultak körébe tartoznak-e, illetve hogyan vehetik igénybe a jogszabályban biztosított kedvezményt.

Egy beadványozó a fogyatékkal élő hallgatókra vonatkozó felsőoktatásban érvényesülő kedvezményekkel és jogokkal kapcsolatban kért tájékoztatást. A beadványozó középiskolai tanulmányai során diszkalkulia veszélyeztetettsége miatt fel volt mentve matematika tárgyból az értékelés, minősítés alól. A beadványozót tájékoztattuk, hogy a felsőoktatási törvény 61. § (1)-(2) bekezdése értelmében a fogyatékkal élő hallgató részére biztosítani kell a fogyatékhöz igazodó felkészítést és vizsgáztatást, továbbá segítséget kell nyújtani részére ahhoz, hogy teljesíteni tudja a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségeit. Indokolt esetben mentesíteni kell egyes tantárgyak, tantárgyrészek tanulása vagy a beszámolás kötelezettsége alól. Szükség esetén mentesíteni kell a nyelvvizsga vagy annak egy része, illetőleg szintje alól. A vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni a segédeszköz (írógép, számítógép stb.) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását. Az e bekezdés alapján nyújtott mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható és nem vezethet alap- és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőfokú szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez. A fogyatékkal élő hallgatókkal kapcsolatos intézményi feladatok végrehajtásának rendjét a felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzata határozza meg. A fogyatékkal élő hallgatók tanulmányaival kapcsolatos elveket, az előnyben részesítési szempontokat és eljárási szabályokat a Kormány határozza meg, szabályait a felsőoktatási törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 18-20. §-a tartalmazza. Ezen Korm. rendelet 18. § (1) bekezdése alapján a fogyatékkal élő hallgató számára – kérelmére – a felsőoktatási intézmény a tanterv előírásaitól részben vagy egészében eltérő követelményeket állapíthat meg, illetve – figyelemmel a felsőoktatási törvény 39. §-ának (7) bekezdésére – azok teljesítésétől eltekinthet. A felsőoktatási törvény 39. §-ának (7) bekezdése, a korábban már hivatkozott azon rendelkezést ismétli meg, hogy az előnyben részesítés nem vezethet alap- és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőfokú szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.

A diszkalkuliás tanuló esetében biztosítandó kedvezményi lehetőségeket a Korm. rendelet 18. § (5) bekezdésének c) pontjának alpontja részletezi, miszerint a diszkalkuliás hallgató a számítási feladatok alól felmentést kaphat, esetében a vizsgák alkalmával engedélyezhető mindazon segéd-eszközök használata, amelyekkel a hallgató a tanulmányai során korábban is dolgozott (táblázatok, számológép, konfiguráció, mechanikus és manipulatív eszközök), továbbá hosszabb felkészülési időt lehet számára biztosítani. A fogyatékossgal élő hallgató fogyatékossgának típusát és mértékét, annak végleges vagy időszakos voltát szakvéleménnyel igazolja. Amennyiben a jelentkező fogyatékossga már a közoktatási tanulmányai során is fennállt, és erre tekintettel tanulmányai és az érettségi vizsga során kedvezményben részesült, ez esetben a szakvélemény kiadására a közoktatási törvényben meghatározott szakértői és rehabilitációs bizottság jogosult. Ebben az esetben a hallgató a felsőoktatási intézmény szabályzatában meghatározott módon nyújtja be azoknak a közoktatási intézmény által kiállított dokumentumoknak – az intézmény által hitelesített – másolatát, melyek igazolják, hogy fogyatékossga a középfokú tanulmányai során fennállt és emiatt kedvezményben részesült. Amennyiben azonban a fogyatékossgát később állapították meg, akkor a szakvélemény kiállítására a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal jogosult. A hallgató fogyatékossgára tekintettel a fent részletezett szakvélemény alapján kérheti a tanulmányi kötelezettségek teljesítése, illetve a vizsgák alóli részleges vagy teljes felmentését vagy azok más módon történő teljesítésének engedélyezését. A fentiekre, valamint arra tekintettel, hogy a beadványozó már középiskolai tanulmányai során is kedvezményben részesült a matematika tantárgy tekintetében, javasoltuk, hogy a kérdés rendezése érdekében kérje a szakértői és rehabilitációs bizottság segítségét, valamint tanulmányozza át az intézmény vonatkozó szabályzatát. (OK-K-OJOGB-59/2011.)

Az idei évben kérdésként merült fel a diploma minősítésének kiszámítási módja, illetve az is, hogy az oklevelet névváltozás esetén milyen névre kell kiállítani.

Egy beadványozó aziránt érdeklődött, hogy amennyiben tanulmányai folytatása során módosult a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata, számítható-e a diplomaátlaga az új szabályozás szerint, amennyiben ez kedvezőbb számára. A beadványozót arról tájékoztattuk, hogy a felsőoktatási törvény 58. § (9) bekezdése alapján új vagy módosított tanulmányi és vizsgakövetelmények bevezetésére felmenő rendszerben kerülhet sor. A felmenő rendszer fogalmát a törvény 147. § 5. pontja határozza meg. Ennek értelmében a felmenő rendszer képzésszervezési elv, amely alapján az új vagy módosított tanulmányi és vizsgakövetelményt azoktól a hallgatóktól lehet megkövetelni, akik a bevezetését követően kezdték meg a tanulmányaikat, illetve azoktól, akik azt megelőzően kezdték meg tanulmányaikat, de választásuk alapján az új vagy módosított tanulmányi és vizsgakövetelmények alapján készülnek fel. Tekintettel arra, hogy a beadványozó esetében a tanulmányi és vizsgakövetelmények nem, pusztán a diploma minősítésének kiszámítási módja változott, ez a tanulmányi és vizsgaszabályzat (a továbbiakban: TVSZ) módosítás a felkészülést nem befolyásolta, hiszen a TVSZ módosítás nem érinti azokat a tanulmányi és vizsgakövetelményeket, amelyek alapján ő tanulmányi kötelezettségeit teljesítette. Ezen okból kifolyólag a beadványozó választása alapján sem készülhetett volna fel az új tanulmányi és vizsgakövetelmények alapján. Figyelembe kell venni továbbá azt a körülményt is, hogy utólag, a teljesítést követően nincsen arra mód, hogy a hallgató megvizsgálja, hogy teljesítménye a tanulmányai megkezdésekor hatályban volt régi, vagy a módosított TVSZ rendelkezései alapján ítéltető meg kedvezőbbben, és ennek alapján utólag nyilatkozzon arról, melyik TVSZ alapján készült fel. Tájékoztattuk a beadványozót továbbá arról is, hogy a diploma minősítésének kiszámítására vonatkozó rendelkezéseket a visszaható hatály tilalmának alkotmányos elvére is tekintettel kizárólag felmenő rendszerben lehet bevezetni. Abban az esetben, ha a módosított TVSZ visszamenőleges hatállyal kerülne alkalmazásra, nem érvényesülne az új jogszabályok/szabályzatok bevezetése, illetve a jogszabályok/szabályzatok módosítása

során a megfelelő felkészülési idő biztosításának követelménye sem. E követelmény azt a részkötelezettséget hártja a szabályzatot alkotó/módosító intézményre, hogy az új, illetve a módosított szabályzat hatálybalépésének időpontját úgy határozza meg, hogy kellő idő maradjon a szabályzat szövegének megismerésére, a szabályzat alkalmazására való felkészüléshez, valamint a szabályzattal érintett személyek és szervek számára annak eldöntéséhez, hogy miként alkalmazkodjanak a szabályzat rendelkezéseihez. Ezen okból kifolyólag is a képesítési követelmények általában a felmenő rendszert részesítik előnyben. Fentiek alapján tekintettel arra, hogy a TVSZ módosítás időpontjában a beadványozónak már volt olyan vizsgálja, ami a diplomája minősítését befolyásolta, illetve az új számítási módszer szerint a korábbtól eltérően befolyásolta volna, az ő esetében a módosított számítási módszer visszamenőleges hatállyal nem alkalmazható. (OK-K-OJOGB-460/2011.)

Egy hallgató azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy a felsőoktatási intézmény arra a névre szeretné kiállítani részére az oklevelét, amit a szakdolgozat védele során viselt, pedig ő a védele és a diploma kiállítása között nevet változtatott, és kérte, hogy az oklevelét már a kiállításkor viselt nevére állítsák ki. A hallgatót tájékoztattuk, hogy a diploma közokirat, melyet arra a névre kell kiállítani, amit az oklevél kiállításának napján visel. (OK-K-OJOGB-283/2011.)

Egy hallgató a doktorandusz képzéssel kapcsolatos kérdéseivel kereste meg hivatalunkat. Amellett, hogy a doktori fokozat megszerzésének feltételeit a 33/2007. (III. 7.) Korm. rendelet részletesen leírja, a felsőoktatási törvény is több garanciális szabályt tartalmaz a doktori képzésre vonatkozó külön szabályok sorában.

A hallgató állami ösztöndíjas, nappali tagozatos doktorandusz képzésben vesz részt. Egy ösztöndíjnak köszönhetően egy időre külföldre költözik. A külföldön tartózkodás ideje alatt azonban a doktori iskola, amelynek hallgatója, megszűnik. Ezzel összefüggésben az alábbi kérdéseket tette fel hivatalunknak.

- Milyen jogviszony státuszok vannak a doktori képzésben?
- A külföldi tanulmányút hogyan számítható be a képzési időszakba?
- Mik az ösztöndíj folyósításának feltételei és ezek jogviszony típusonként hogyan változnak?
- Az ösztöndíj hogyan és meddig használható fel?
- Ha megszűnik a doktori iskola, mivel a Magyar Akkreditációs Bizottság nem engedélyezte a működését, hol folytathatja tanulmányait?

A beadványozó kérdéseire az alábbi tájékoztatást nyújtottuk. A felsőoktatásra vonatkozó szabályozásról általánosságban az mondható el, hogy háromszintű: a legmagasabb szinten a felsőoktatási törvény, – azon belül főleg a doktori képzésre vonatkozó külön szabályok –, a középső szinten annak végrehajtási rendeletei, – doktori képzés tekintetében elsősorban a doktori iskola létesítésének eljárási rendjéről és a doktori fokozat megszerzésének feltételeiről szóló 33/2007. (III. 7.) Korm. rendelet –, és legalsó szinten az adott felsőoktatási intézmény belső szabályzatai, – doktori képzés tekintetében elsősorban természetesen a doktori szabályzat – rendelkezik a képzés részleteiről. Ahhoz, hogy valaki a rá vonatkozó szabályozást megismerje, mindhárom szintet meg kell néznie, és egyszerre, egymásra való tekintettel alkalmaznia.

- A jogviszony a doktori képzésben – ahogy a felsőoktatásban minden képzésben – finanszírozási szempontból lehet államilag támogatott és költségtérítéssel képzés; munkarend szempontjából nappali és esti/levelező. Más státuszbeli különbség nincs.
- A külföldi tanulmányút éppen úgy számítható be a tanulmányokba, mint bármely más képzésben teljesített tanulmányok. Amennyiben kreditként elismerhetők az egyes elvégzett tantárgyak, akkor beszámíthatók, ellenkező esetben nem. A kreditelismerésről részletesen a felsőoktatási törvény 58. § (7) bekezdése szól.

- Tanulmányi ösztöndíjat kizárólag az államilag támogatott képzésben részt vevő hallgató kaphat. Az ösztöndíjakról részletesebben a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet ad felvilágosítást.
- Az ösztöndíj felhasználására nézve semmiféle szabály nincsen, azt a hallgató a megélhetésére kapja.
- A doktori iskola megszüntetéséről a felsőoktatási intézmény vagy annak a fenntartója dönt, a MAB erre csak javaslatot tesz. A döntésről hozott határozatban rendezni kell minden függőben lévő kérdést, így a folyamatban lévő tanulmányok kérdését is. Egyébiránt a doktorandusz bármely más hallgatóhoz hasonlóan kérheti átvételét más felsőoktatási intézménybe. (OK-K-OJOGB-26/2011.)

A hallgatói jogviszony megszüntetésével kapcsolatban több esetben tájékoztattuk arról a hallgatókat, hogy a felsőoktatási intézmények egyoldalú nyilatkozattal is megszüntethetik a hallgatói jogviszonyt a felsőoktatási törvényben leírt esetekben. A törvény 76. § (2) bekezdése értelmében ugyanis a felsőoktatási intézmény egyoldalú nyilatkozattal is megszüntetheti annak a hallgatónak a hallgatói jogviszonyát, aki a tanulmányi és vizsgaszabályzatban, illetve a tantervben rögzített, a tanulmányokban való előrehaladással kapcsolatos kötelezettségeit nem teljesíti, vagy egymást követő két alkalommal nem jelentkezett be a következő tanulmányi félévre, vagy a hallgatói jogviszony szünetelését követően nem kezdi meg tanulmányait. Fontos garanciális szabály azonban, hogy a hallgatót minden esetben, legalább két alkalommal írásban fel kell hívni arra, hogy kötelezettségének a megadott határidőig tegyen eleget, és tájékoztatni kell a mulasztás jogkövetkezményeiről.

Egy beadványozó a hallgatói jogviszony egyoldalú megszüntetéséhez kapcsolódó intézményi oldalon fennálló értesítési kötelezettséggel, valamint a felsőoktatási intézmény döntésének jogerejével összefüggésben kért tájékoztatást. A beadványozót tájékoztattuk, hogy a felsőoktatási törvény 73. § (8) bekezdése valóban úgy rendelkezik, hogy a jogorvoslati kérelem benyújtása a döntés végrehajtását akadályozza, a végrehajtásra akkor kerülhet sor, ha jogorvoslati kérelmet nem nyújtottak be. A másodfokú döntés azonban a közléssel jogerőssé válik, és végrehajtható. Akkor azonban, ha a hallgató a másodfokú döntés ellen a bírósághoz fordul, a döntés nem végrehajtható. A felsőoktatási intézmény köteles az esetlegesen megkezdett végrehajtást is felfüggeszteni, amikor értesül arról, hogy a hallgató a döntés bírósági felülvizsgálatát kérte.

A törvény 76. § (2) bekezdésében foglalt mindhárom esetben a hallgatói jogviszony megszüntetésének feltétele, hogy az intézmény a hallgatót írásban felhívja a mulasztására, arra, hogy a megadott határidőig tegyen eleget a kötelezettségének, illetve a mulasztás következményeire. Amennyiben a két írásbeli felszólítás nem történt meg, akkor a felsőoktatási intézmény a hallgatói jogviszonyt az egyéb feltételek fennállása mellett sem szüntetheti meg. (OK-K-OJOGB-287/2011.)

Egy hallgató jogviszonyának megszüntetését sérelmezte. A beadványozó hallgatói jogviszonyát a felsőoktatási intézmény azzal az indokolással szüntette meg, hogy egy tárgyat háromszor vett fel, és nem sikerült teljesítenie. A beadványozó ugyanakkor előadta, hogy a főiskola döntése során nem vette figyelembe azt a tényt – amelyet pedig ő és hozzátartozói többször is jeleztek az intézmény felé –, hogy azon a napon, amikor a tárgyból vizsgáznia kellett volna, közlekedési balesetet szenvedett. A baleset következtében több héten át kórházi kezelésre szorult, és ezért nem tudta aznap, illetve ugyanazon vizsgaidőszakban később sem teljesíteni vizsgakötelezettségét. A működésünket

szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörünkkel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben, és felhívtuk az intézmény vezetőjét, hogy közölje az ügygel kapcsolatos álláspontját. Az intézményvezető nyilatkozatában előadta, hogy a tanulmányi és vizsgaszabályzat alapján nincs lehetőség negyedszeri tárgyfelvételre, így a hallgató tanulmányait – korábbi tanulmányainak beszámításával – csak abban az esetben folytathatja, ha az intézménybe újra felvételizik és felvételt nyer. Ezt követően azonban a vizsgálat során egy későbbi levelében az intézmény rektora arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a főiskola szenátusa időközben megváltoztatta a tanulmányi és vizsgaszabályzatot, és az új szabályozás nem korlátozza már egy tantárgyból a tantárgyfelvételek számát, ezért a hallgató indokait figyelembe véve lehetőséget látnak a beadványozó tanulmányainak folytatására, ennek érdekében a beadványozó hallgatói jogviszonyát helyreállították. (OK-K-OJOGB-93/2011.)

Egy pszichológia szakos hallgató panasszal fordult hozzánk hallgatói jogviszonyának megszüntetése miatt. Az intézmény határozata szerint a jogviszonyt azért szüntették meg, mert a hallgató három tárgyból is (A pszichológia biológiai alapjai 2., A pszichológia biológiai alapjai 3., Személyiséglélektan szigorlat) kimerítette a háromszori tantárgyfelvétel lehetőségét, és ekkor sem sikerült e tárgyakat abszolválnia. Ezzel szemben a hallgató által csatolt dokumentumok közül a leckekönyv másolatából kiderül, hogy A pszichológia biológiai alapjai 3. tárgyból elégséges (2) eredménnyel vizsgázott le. A Személyiséglélektan szigorlatról pedig szintén van a leckekönyvben bejegyzés, ami szerint a hallgató közepes (3) érdemjegyet kapott. Egyik esetben sem szerepel az indexben olyan hivatalos bejegyzés az intézmény részéről, amely érvénytelenítene az érdemjegyeket, illetve bármilyen magyarázatot adna az értékelés figyelmen kívül hagyására. A pszichológia biológiai alapjai 2. tárgyból abban a félévében, amikor utolsó alkalommal próbálkozott a hallgató, a vizsgaidőszakban elmondása szerint nem hirdettek meg számára annyi vizsgalehetőséget, amennyit az intézmény szabályzata előír (vagyis a vizsga után egy javítóvizsga és egy ismétlődő javítóvizsga lehetőséget), neki ugyanis csak egy vizsgát, és azután egy javítóvizsgát adtak meg. A javítóvizsgára egyébként orvosi okok miatt nem tudott elmenni, az erre vonatkozó igazolását azonban szintén nem fogadta el az intézmény. A működésünket szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörünkkel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben, és kértük az intézmény vezetőjét, hogy közölje az ügygel kapcsolatos álláspontját. Megkeresésünkben kértük, hogy a hallgatói jogviszony megszüntetésének alapjaként érintett egyes tárgyak tekintetében külön-külön adjon tájékoztatást arról, hogy az intézmény miért nem vette figyelembe a teljes bizonyító erővel rendelkező közokirat – a leckekönyv – bejegyzéseit, illetve A pszichológia biológiai alapjai 2. tárgy esetében mennyi vizsgaidőpont volt meghirdetve, ez összhangban áll-e a szabályzat rendelkezéseivel, és a hallgató hogyan jelentkezett ezekre, illetve hogyan igazolta távolmaradását. Az intézményvezető válaszában arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a hallgatói jogviszony megszüntetéséről szóló határozat ellen a panaszos fellebbezéssel élt, a felülbírálati bizottság pedig úgy ítélte meg, hogy a tényállás nem kellőképpen tisztázott, mindhárom tantárgy esetében vannak aggályos kérdések, melyek kivizsgálására elsőfokú eljárás keretében kell sort keríteni. Ennek érdekében a bizottság a hallgató jogviszonyát megszüntető elsőfokú döntést megsemmisítette és az első fokon eljáró szervet új eljárás lefolytatására kötelezte. Ennek eredményeképpen a megismételt elsőfokú eljárásban a tényállás tisztázására került, az eljáró szerv hiteles bejegyzésnek fogadta el a hallgató által teljesített két tárgy érdemjegyének a leckekönyvben történt feltüntetését, a hallgató által nem teljesített tárgy esetében pedig megállapította, hogy a hallgató betegségére tekintettel az érintett tanszék úgy járt volna el helyesen, ha biztosít még egy vizsgalehetőséget a hallgató számára. Mindezekre tekintettel az első fokon eljáró szerv a hallgató hallgatói jogviszonyát fenntartotta, így a panaszos tanulmányait folytathatta. (OK-K-OJOGB-489/2011.)

Egy panaszos szintén hallgatói jogviszonyának megszüntetésével kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét. A hallgató 2004-ben kezdte meg tanulmányait gépészmérnök szakon, majd 2007-ben

ezzel párhuzamosan ugyanezen egyetem nemzetközi gazdálkodás szakán. A panaszos előadása szerint a nemzetközi gazdálkodás szak tárgyainak túlnyomó többségét a gépészmérnök szakon vette fel, majd teljesítést követően akkreditáltatta azokat a nemzetközi gazdálkodás szakon. Így fordulhatott elő, hogy a nemzetközi gazdálkodás szakon közvetlenül csak 42 kreditet szerzett 8 félév alatt, az ezen felüli krediteket ugyanis az akkreditált tárgyak révén teljesítette. A beadványban foglaltak szerint az intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzatának (a továbbiakban: TVSZ) 3. § (6) bekezdése kimondja, hogy a hallgató hallgatói jogviszonyát az érintett egyetem egyoldalú elbocsátó nyilatkozattal megszünteti, ha a hallgató első alap- vagy mesterképzésben vesz részt, legalább két lezárt aktív félévvel rendelkezik, és a tavaszi félév vizsgaidőszakának lezárása után az összes megszerzett kreditjei száma nem éri el az összes addigi aktív félévei számának tizenötöszörösét, figyelembe véve a (8), (9) és (10) bekezdésben leírtakat. Az ellenőrzések során a szabadon választható tantárgyakból teljesített kreditek legfeljebb a tantervben meghatározott szabadon választható tantárgyakra vonatkozó kreditkeret mértékéig vehetők figyelembe, kivéve a felzárkózást segítő szabadon választható tantárgyak kreditjeit, amelyekből alapképzésben legfeljebb 10 kredit korlátozás nélkül figyelembe veendő. E rendelkezés alapján a hallgatót 2008-ban, 2009-ben és 2011-ben is elbocsátották a nemzetközi gazdálkodás szakról. A hallgató mindhárom alkalommal jogorvoslattal élt arra hivatkozva, hogy mivel ő 2004-ben már megkezdte tanulmányait a gépészmérnök szakon, így e képzés esetében nem tekinthető első alapképzésnek. 2008-ban és 2009-ben az intézmény a jogorvoslati kérelemnek helyt adott, így a hallgató folytathatta tanulmányait. 2011-ben azonban a jogorvoslati bizottság a hallgató jogorvoslati kérelmét elutasította.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk. Eljárásunk során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény vezetőjétől.

A rektor válaszában arról tájékoztatott, hogy a hallgató 2004 szeptemberétől volt a korábbi képzési rendszer szerinti egyetemi szintű gépészmérnöki szak hallgatója, ahol 2011 januárjában szerzett diplomát, azaz maximálisan kihasználta a 10 féléves képzésben rendelkezésére álló 13 államilag finanszírozott félévet. A hallgató emellett 2007 szeptemberében beiratkozott a nemzetközi gazdálkodás szakra alapképzésben, költségtérítéses finanszírozási formában. A rektor nyilatkozatában foglaltak szerint a 2007 szeptemberében induló képzésben az egyetem nem határozott összegű, féléves, hanem felvett kreditenként fizetendő költségtérítést állapított meg. Ezért a hallgató az egyetem szabályzatában található joghézagot kihasználva az államilag támogatott képzésben vette fel a költségtérítéses képzés tárgyainak többségét is, és fogadtatta be azokat külön eljárási díjfizetési kötelezettség nélkül a költségtérítéses képzésében, ahol csak azokat a tárgyakat vette fel, amelyek előzetes követelményében szerepelt a nemzetközi gazdálkodás szakhoz tartozás.

A TVSZ előírja az első alap- és mesterképzésen részt vevők részére a mintatantervhez képest legalább fele sebességű előrehaladás követelményét, melynek ellenőrzése során a befogadtatott tantárgyakat nem veszik figyelembe. Mivel a hallgató tantárgyai nagy részét a gépészmérnök szakon vette fel, a nemzetközi gazdálkodás szakon nem szerzett elegendő kreditet, így 2011 júliusában szakjáról elbocsátották. A hallgató a döntés ellen fellebbezéssel élt, amit a hallgatói jogorvoslati bizottság elutasított. A nyilatkozatban foglaltak szerint a hallgató új felvételi eljárás során az intézménybe felvételt nyerhet, és ebben az esetben az eddig teljesített tantárgyait befogadtatva legfeljebb két félév alatt megszerezheti a diplomáját.

A hallgató panasztát, a rektor nyilatkozatában foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A felsőoktatási törvény 76. § (2) bekezdése alapján a felsőoktatási intézmény egyoldalú nyilatkozattal is megszüntetheti annak a hallgatónak a hallgatói jogviszonyát, aki a tanulmányi és vizsgaszabályzatban, illetve a tantervben rögzített, a tanulmányokban való előrehaladással kapcsolatos kötelezettségeit nem teljesíti, feltéve, hogy

a hallgatót – legalább két alkalommal – írásban felhívták arra, hogy kötelezettségének a megadott határidőig tegyen eleget és tájékoztatták a mulasztás jogkövetkezményeiről. E törvényi rendelkezés alapján határozza meg az érintett egyetem tanulmányi és vizsgaszabályzata a min-tantervben rögzítettekhez képest legalább fele sebességű előrehaladás követelményét, melynek nem teljesítése a hallgató elbocsátását vonja maga után. A kar honlapján található TVSZ 3. § (6) bekezdése értelmében az 1. § (2) a.), 1. § (2) b.), 1. § (2) d.), 1. § (2) e.) hallgató hallgatói jogviszonyát az egyetem egyoldalú elbocsátó nyilatkozattal megszünteti, ha a hallgató első alapvagy mesterképzésben vesz részt, legalább két lezárt aktív félévvel rendelkezik, és a tavaszi félév vizsgaidőszakának lezárása után az összes megszerzett kreditjei száma nem éri el az összes addigi aktív félévei számának tizenötszörösét, figyelembe véve a (8), (9) és (10) bekezdésben leírtakat. Az ellenőrzések során a szabadon választható tantárgyakból teljesített kreditek legfeljebb a tantervben meghatározott szabadon választható tantárgyakra vonatkozó kreditkeret mértékéig vehetők figyelembe, kivéve a felzárkózást segítő szabadon választható tantárgyak kreditjeit, amelyekből alapképzésben legfeljebb 10 kredit korlátozás nélkül figyelembe veendő. A (8)-(9)-(10) bekezdésekben foglaltak szerint a tavaszi félév vizsgaidőszakának lezárása után elvégzett, a hallgató által megszerzett kreditekre vonatkozó ellenőrzés az időben ezt követően megszerzett krediteket nem veszi figyelembe. A (6) a.) szerinti ellenőrzések során az adott szakra történt felvételt megelőzően megszerzett, majd befogadott kreditek nem vehetők figyelembe. Ha a hallgató az adott szakra történt felvételt megelőzően megszerzett kreditekkel rendelkezik, akkor ezek befogadása után a KTB-hez kérvényt adhat be a (6) a.) szerinti ellenőrzések módosítására. A TVSZ VI. számú értelmezése – melyre nyilatkozatában a rektor is hivatkozik – pontosítja az első képzés fogalmát. Ez alapján ha a hallgató párhuzamosan több képzésben is részt vesz, akkor csak a korábban megkezdett képzés minősül elsőnek. Nem minősül elsőnek a képzés, ha olyan képzési ciklushoz tartozik, amelyik ciklushoz tartozó másik képzésben a hallgató már végbizon-yítványt szerzett.

Az ügyben a fentiek alapján elsőként eldöntendő kérdés az, hogy a hallgató által végzett alapképzés első alapképzésnek minősül-e, azaz a TVSZ-ben rögzített előrehaladási követelmény rá is irányadó-e. A felsőoktatási törvény 158. § (4)-(5) bekezdései szerint, ahol jogszabály főiskolai szintű végzettségről és szakképzettségről rendelkezik, azon alapfokozatot és szakképzettséget is érteni kell. Ahol jogszabály alapfokozatról és szakképzettségről rendelkezik, azon főiskolai szintű végzettséget és szakképzettséget is érteni kell. Ahol jogszabály egyetemi szintű végzettségről és szakképzettségről rendelkezik, azon mesterfokozatot és szakképzettséget is érteni kell. Ahol jogszabály mesterfokozatról és szakképzettségről rendelkezik, azon egyetemi szintű végzettséget és szakképzettséget is érteni kell. E rendelkezések értelmében a hallgató által a gépészmérnök szakon szerzett egyetemi szintű végzettség mesterfokozatnak feleltethető meg, így a hallgató által a nemzetközi gazdálkodás szakon folytatott képzés első alapképzésnek minősül, mivel a hallgató korábban alapképzésben nem vett részt. Ennek megfelelően a hallgatónak a TVSZ-ben rögzített előrehaladási követelményt teljesítenie kell, ellenkező esetben szakjáról elbocsátható.

A TVSZ azonban egyértelműen rendelkezik arra vonatkozóan, mely krediteket nem veszik figyelembe az előrehaladási követelmény ellenőrzése során. A TVSZ a befogadott kreditekkel kapcsolatban csak a következő korlátozást tartalmazza: az ellenőrzések során az adott szakra történt felvételt megelőzően megszerzett, majd befogadott kreditek nem vehetők figyelembe. Ennek megfelelően a TVSZ nem zárja ki a szakra történt felvételt követően megszerzett és befogadott kreditek figyelembe vételét az előrehaladási követelmények teljesítésének ellenőrzésekor, így álláspontunk szerint a hallgató által a gépészmérnök szakon felvett és teljesített krediteket – tekintettel arra, hogy azokat a nemzetközi gazdálkodás szakon elismerték és befogadták – az ellenőrzések során figyelembe kell venni. Amennyiben a hallgató a nemzetközi gazdálkodás szakra történt felvételét követően elismertetett kreditekkel együtt az előrehaladási követelményt teljesítette, jogviszonya álláspontunk szerint a TVSZ alapján nem szüntethető meg.

A fentiekre tekintettel a hivatalunk feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított jogkörnél fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk a rektorhoz, hogy intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket a panaszos hallgatói jogviszonyának helyreállítása érdekében. A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (9) bekezdése 30 napos határidőt határoz meg arra, hogy az intézményvezető a kezdeményezés elfogadásáról, illetve a kezdeményezéssel kapcsolatos állásfoglalásáról hivatalunkat értesítse. A beszámoló készítésének időszakában az intézményvezető részére küldött kezdeményezésre még nem érkezett válasz hivatalunkba. (OK-K-OJOGB-632/2011.)

Láthatóan az egyik legkomolyabb problémát az oklevél kiadásának feltételéül támasztott nyelvvizsga-követelmény jelenti. A témakörben nagy számú beadvány érkezett hozzánk.

Az előző évekhez képest csökkent, de továbbra is magas maradt azoknak a megkereséseknek a száma, amelyek a 40. életév betöltésével együtt járó nyelvvizsga-mentességre vonatkozó jogi szabályozás értelmezését kérték. Elmondtuk, hogy az ezzel kapcsolatos jogszabályokat többször módosították az elmúlt években. A korábbi felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 123. § (10) bekezdése kimondta, hogy amennyiben az adott szakra vonatkozó képesítési követelmények általános nyelvvizsgát írnak elő, a követelmény teljesítése alól mentesülnek azok az egyetemi és főiskolai szintű képzésre felvett hallgatók, akik tanulmányaik – első évfolyamon történő – megkezdésének évében legalább a 40. életévüket betöltik. Ezt a rendelkezést 2003-ban, illetve 2004-ben úgy módosították, hogy a kedvezményt kiterjesztették azokra a hallgatókra is, akik a 2003 júliusában folytatott, illetve a 2003/2004. tanévben első évfolyamon megkezdett tanulmányaik során a szak képesítési követelményeiben meghatározott képzési idő alatt töltik be a 40. életévüket. A 2006. március 1-jétől hatályos felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 150. § (1) bekezdése szerint, ha az oklevél, illetve bizonyítvány megszerzésének az előfeltétele az általános nyelvvizsga megléte, a követelmény teljesítése alól mentesülnek azok a hallgatók, akik tanulmányaiknak első évfolyamon történő megkezdésének évében legalább a negyvenedik életévüket betöltik. A fenti szabályozás alapján tehát az alábbi megállapításokat tehetjük. A főszabály – mind a régi, mind az új felsőoktatási törvény alapján – az, hogy csak abban az esetben mentesíthető a hallgató a nyelvvizsgatételi kötelezettsége alól, ha 40. életévét a tanulmányainak első évfolyamon történő megkezdésének évében betölti, vagy azt megelőzően betöltötte. Ez alól a szabály alól kivételt képeznek azok a hallgatók, akiknek hallgatói jogviszonya már 2003. július 1-jén fennállt vagy 2003 szeptemberében keletkezett, mert ők abban az esetben is mentesülnek a nyelvvizsga kötelezettség alól, ha 40. életévüket a szakjukra vonatkozó képesítési követelményekben meghatározott képzési idő alatt töltötték be. Mind a főszabály, mind a kivétel esetében fontos kitétel, hogy a szakra vonatkozó képesítési követelmények általános nyelvvizsgát írjanak elő. (OK-K-OJOGB-108/2011., OK-K-OJOGB-191/2011., OK-K-OJOGB-317/2011., OK-K-OJOGB-321/2011., OK-K-OJOGB-535/2011.)

Többen kérték hivatalunktól, hogy egyéni körülményeikre tekintettel, méltányosságból mentesítsük őket a nyelvvizsgatételi kötelezettség alól. A beadványozókat arról tájékoztattuk, hogy a felsőoktatási diploma kiadásához szükséges nyelvvizsga-követelmény alól méltányossági alapon felmentés nem adható. Erre nemcsak az oktatási jogok biztosa nem rendelkezik hatáskörrel, hanem Magyarország egyetlen jogalkalmazó szerve sem. A nyelvvizsga-követelményt jogszabály írja elő – a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény –, változtatni rajta tehát csak a jogalkotó, törvény esetén az Országgyűlés tud. Egyetlen kivétel van az általános szabály alól. A törvény rendelkezése szerint kedvezményben részesíthető a fogyatékossgal élő hallgató. A korábban már ismertetettek szerint a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 18-20. §-ai határozzák meg azokat a fogyatékossgokat, amelyek alapján a hallgató részben vagy egészben felmentést kaphat a nyelvvizsga-követelmény alól. Ennek elbírálása azonban szintén nem hivatalunk, hanem a felsőoktatási intézmény hatáskörébe tartozik. (OK-K-OJOGB-39/2011., OK-K-OJOGB-67/2011., OK-K-OJOGB-71/2011.)

Több esetben nyújtottunk tájékoztatást azzal összefüggésben, hogy egy konkrét szakra milyen nyelvi követelmények vonatkoznak. A felsőoktatási törvény 62. § (1) bekezdése alapján a felsőfokú tanulmányok befejezését igazoló oklevél kiadásának előfeltétele a sikeres záróvizsga, továbbá – ha e törvény másképp nem rendelkezik – az előírt nyelvvizsga letétele. Ha a képzési és kimeneti követelmény szigorúbb feltételt nem állapít meg, az oklevél kiadásához a hallgatónak be kell mutatnia azt az okiratot, amely igazolja, hogy alapképzésben egy középfokú, C típusú általános nyelvi, mesterképzésben a képzési és kimeneti követelményekben meghatározott államilag elismert vagy azzal egyenértékű nyelvvizsgát tett (a továbbiakban: nyelvvizsga). A tantervben a felsőoktatási intézmény meghatározhatja, hogy milyen nyelvekből tett nyelvvizsgát fogad el, azzal a megkötéssel, hogy a középiskolai érettségi bizonyítvány által tanúsított, illetve az érettségi vizsgaként elfogadott nyelvvizsgát általános nyelvi nyelvvizsgaként köteles elfogadni.

Fentiek értelmében az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendeletben foglalt rendelkezések az irányadóak arra vonatkozóan, hogy az adott mesterképzési szak esetében milyen nyelvi követelményt kell teljesíteni. Ennek megfelelően az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendeletben foglalt rendelkezések az irányadóak arra vonatkozóan, hogy az adott szak képzési és kimeneti követelményei között szerepel-e a felsőoktatásról szóló törvény által előírt egy középfokú C típusú általános nyelvvizsgánál szigorúbb követelmény. A felsőoktatásról szóló törvény ugyanis csak egy minden szak esetén kötelezően alkalmazandó minimumkövetelményt – egy középfokú C típusú általános nyelvi nyelvvizsga – határoz meg, azonban az egyes szakokra vonatkozó képzési és kimeneti követelmények között meghatározásra kerülhet ennél szigorúbb kimeneti követelmény is.

Fontos kiemelni továbbá, hogy a felsőoktatásról szóló törvény fent hivatkozott rendelkezése értelmében a felsőoktatási intézmény a tantervében meghatározhatja, mely nyelvekből tett nyelvvizsgát fogadja el. Így fordulhat elő, hogy egy adott szak tekintetében két felsőoktatási intézmény eltérően rendelkezik. (OK-K-OJOGB-349/2011., OK-K-OJOGB-541/2011., OK-K-OJOGB-598/2011.)

Tájékoztattunk továbbá egy panaszost arról is, hogy az általános nyelvvizsga helyett szaknyelvi vizsga mindig elfogadható, hiszen a szaknyelvi vizsga nem kevesebbet, hanem éppen több nyelvtudást tanúsít az általánoshoz képest. Azonban a panaszosnak csak írásbeli nyelvvizsgája volt, vagyis nem felelt meg a komplex „C” típus követelményeinek. Továbbá a panaszos külföldi nyelvvizsgával rendelkezett, amely csak honosítás után használható fel Magyarországon. Ezért azt először honosíttatnia, esetleges kiegészítő vizsgával komplex „C” típusúvá bővítenie kell, ezek után már megfelel a szakjára előírt követelménynek. (OK-K-OJOGB-206/2011.)

A korábban hivatkozott jogszabályok tükrében, amennyiben a hallgató a nyelvi követelményt nem teljesítette, az oklevelét nem kaphatja meg.

Egy beadványozó aziránt érdeklődött, hogy a záróvizsga letételét követően mennyi időn belül kell igazolnia az oklevél kiadásához szükséges nyelvvizsga meglétét. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatási törvény 62. § (1) bekezdése értelmében a felsőfokú tanulmányok befejezését igazoló oklevél kiadásának előfeltétele a sikeres záróvizsga, továbbá – ha e törvény másképp nem rendelkezik – az előírt nyelvvizsga letétele. A (3) bekezdés szerint pedig az oklevelet az (1) bekezdés szerinti nyelvvizsgát igazoló okirat bemutatásától számított harminc napon belül kell kiállítani és kiadni annak, aki sikeres záróvizsgát tett. Ha a hallgató a záróvizsga időpontjában már bemutatta azt az okiratot, amely az (1) bekezdésben meghatározott követelmények teljesítését igazolja, az oklevelet a sikeres záróvizsga napjától számított harminc napon belül kell kiállítani és kiadni számára. Mindezekből következően a nyelvvizsga megszerzésére semmiféle időkorlát nincsen, amikor a volt hallgató megszerzi – akár évtizedekkel a záróvizsgája után –, benyújtja a felsőoktatási intézménynek, és onnantól számítva harminc napon belül a diplomáját kézhez kell kapnia. (OK-K-OJOGB-316/2011.)

Egy beadványozó azzal a kérdéssel kereste meg hivatalunkat, hogy külföldön szerzett érettségi bizonyítványa elismerhető-e a diploma kiadásához szükséges nyelvvizsgaként. A beadványban foglaltak szerint a romániai oktatási intézményben a képzés nyelve túlnyomórészt magyar volt, de ugyanolyan szinten tanulta a román nyelvet és irodalmat, mint a román anyanyelvű diákok. A beadványozót arról tájékoztattuk, hogy az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatásról és a külföldön kiállított, idegennyelv-tudást igazoló nyelvvizsga-bizonyítványok Magyarországon történő honosításáról szóló 137/2008. (V. 16.) Korm. rendelet 14. § (1) bekezdése alapján az idegen nyelven folytatott és befejezett tanulmányokat igazoló, államilag elismert, külföldi közoktatási intézményben szerzett érettségi bizonyítvány, illetve államilag elismert, külföldi felsőoktatási intézményben szerzett oklevél, az oktatás nyelve szempontjából, államilag elismert általános, egynyelvű, komplex típusú felsőfokú nyelvvizsgának felel meg. Tekintettel arra, hogy a beadványozó tanulmányait olyan romániai középiskolában folytatta, ahol a képzés nyelve túlnyomórészt magyar volt, az ott román nyelvből tett érettségi vizsgája Magyarországon nyelvvizsgaként nem fogadható el. (OK-K-OJOGB-424/2011.)

Egy hallgató 2005-ben végzett egy felsőoktatási intézmény bölcsészettudományi karán történelem szakon. A diploma kiadásának feltétele esetében egy középfokú C típusú és egy alacsonyabb C

típusú nyelvvizsga volt. A középfokú nyelvvizsgát 2011-ben sikerült letennie, alapfokú nyelvvizsgaként pedig az 1998-ban a felsőoktatási intézmény idegennyelvi lektorátusán teljesített idegennyelvi szigorlatot szeretne volna elfogadtatni. A felsőoktatási intézmény azonban arra hivatkozással nem állította ki részére a diplomáját, hogy az idegennyelvi szigorlat alapfokú nyelvvizsgaként 2005. június 30-ig volt elfogadható, így a diploma kiállításához be kell mutatnia egy alapfokú C típusú nyelvvizsgát is. A panaszost arról tájékoztattuk, hogy az általa tett nyelvi vizsga elfogadása nem a felsőoktatási intézmény döntési körébe tartozik, hanem jogszabályváltozás következtében nem fogadható el nyelvvizsgaként. A felsőoktatási intézménynél tett nyelvi szigorlatok ugyanis az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatás rendjéről és a nyelvvizsga-bizonyítványokról szóló 71/1998. (IV. 8.) Korm. rendelet 2005. V. 29-ig hatályos állapota szerint minősülhetnek a 13. (6) bekezdés szerint a felsőoktatási oklevélhez szükséges nyelvvizsgának, utána már nem. (OK-K-OJOGB-384/2011.)

A HALLGATÓK ÁLTAL FIZETENDŐ DÍJAK, TÉRÍTÉSEK ÉS A RÉSZÜKRE NYÚJTHATÓ TÁMOGATÁSOK

A finanszírozás tekintetében a kiinduló kérdés mindig az, hogy a hallgató államilag támogatott, vagy költségtérítéses képzésben vesz-e részt.

A felsőoktatási törvény 55. § (2) bekezdése értelmében egy személy tizenkét féléven át folytathat a felsőoktatásban tanulmányokat államilag támogatott képzésben (a továbbiakban: támogatási idő), beleértve a felsőfokú szakképzést is. A fogyatékos-sággal élő hallgató támogatási ideje négy félévvel megnövelhető. A támogatási időbe be kell számítani a megkezdett államilag támogatott félévet is, kivéve, ha betegség, szülés vagy más, a hallgatónak fel nem róható ok miatt nem sikerült befejezni a félévet. A támogatási idő számításánál figyelmen kívül kell hagyni a támogatási idő terhére teljesített félévet, ha megszűnt a felsőoktatási intézmény anélkül, hogy a hallgató a tanulmányait be tudta volna fejezni, feltéve, hogy tanulmányait nem tudta másik felsőoktatási intézményben folytatni. Figyelmen kívül kell hagyni azt a félévet is, amelyet tanulmányai folytatásánál a felsőoktatási intézmény a megszűnt intézményben befejezett félévekből nem ismert el. A támogatási idő legfeljebb két félévvel megnő, ha a hallgató egységes, osztatlan képzésben vesz részt és a képzési követelmények szerint a képzési idő meghaladja a tíz félévet. A doktori képzésben részt vevő hallgató támogatási ideje legfeljebb további hat félévvel meghosszabbítható. Az államilag támogatott képzésben való részvételt nem zárja ki a felsőoktatásban szerzett fokozat és szakképzettség megléte, azzal a megkötéssel, hogy azonos képzési ciklusban államilag támogatott képzésben kizárólag az 56. § (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén folytathatók tanulmányok. Ezt a rendelkezést alkalmazni

kell a felsőfokú szakképzés tekintetében is. A felsőoktatási törvény 56. § (3) bekezdés a) pontja szerint a támogatási idő számításakor egy félévként kell nyilvántartani, ha a hallgató – az elsőként megkezdett képzésének legkésőbb harmadik félévében létesített további (párhuzamos) hallgatói jogviszonyára tekintettel – egyidejűleg több felsőoktatási intézménnyel áll hallgatói jogviszonyban. (OK-K-OJOGB-171/2011., OK-K-OJOGB-599/2011.)

A felsőoktatási törvény fent hivatkozott rendelkezése 2010. január 1-jén lépett hatályba. A törvény 55. § (2) bekezdésében foglaltakat első alkalommal 2010 szeptemberétől az első évfolyamon államilag támogatott képzés keretében tanulmányokat kezdő hallgatók tekintetében, majd ezt követően felmenő rendszerben kell alkalmazni. (OK-K-OJOGB-414/2011.)

Egy beadványozó azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy ha első főiskolai szintű diplomáját 2007-ben költségtérítéses képzésben szerezte meg, jogosult-e a második oklevélét államilag finanszírozott hallgatóként megszerezni. A beadványozót a fentiek alapján arról tájékoztattuk, hogy jogosult beadni a felvételi kérelmét államilag támogatott képzési formára is, tekintettel arra, hogy az első diplomáját költségtérítéses képzésben szerezte meg. Nincs azonban olyan jogszabályi előírás, amely szerint, aki az első felsőfokú oklevélének megszerzéséért költségtérítést fizetett, azt a második diploma megszerzésére irányuló tanulmányai során automatikusan államilag támogatott finanszírozási formába kell besorolni; azaz tanulmányait csak abban az esetben folytathatja államilag finanszírozott hallgatóként, ha egy adott szakon erre a képzési formára jelentkezik és felvételt nyer. (OK-K-OJOGB-524/2011.)

Ha a hallgató kimerítette a rendelkezésére álló államilag finanszírozott félévek számát, tanulmányait csak költségtérítéses képzésben folytathatja. A felsőoktatási törvény 126. § (1) bekezdése értelmében, ha a hallgató költségtérítéses képzésben vesz részt, a 125. § (1)-(2) bekezdésében meghatározott szolgáltatásokért költségtérítést fizet. A 125. § (1) bekezdés a) pontjában található felsorolás tartalmazza a képzési programban meghatározott oktatási és tanulmányi követelmények teljesítéséhez, a bizonyítvány, az oklevél, illetve doktori abszolutórium megszerzéséhez szükséges előadások, szemináriumok, konzultációk, gyakorlati foglalkozások, terepgyakorlatok legfeljebb két alkalommal történő felvételét.

Egy hallgató sérelmezte, hogy a felsőoktatási intézmény államilag finanszírozottról költségtérítéses finanszírozási formába sorolta át, tekintettel arra, hogy kimerítette az óvodapedagógus szakon rendelkezésére álló 6+2 félév államilag finanszírozott támogatási időt. A beadványában foglaltak szerint a hallgató háromgyermekes édesanya, két gyermeke a képzés során, 2007 áprilisában, illetve 2010 áprilisában született. A panaszban foglaltak szerint, mivel két gyermeke is tavaszi félév során született, ezért az érintett féléveket a hallgató neki fel nem róható ok miatt nem tudta befejezni. Ezért sajnálatos módon nem sikerült tanulmányait a képzésre előírt 6+2 félév alatt teljesítenie, így az intézmény államilag támogatott képzésről költségtérítéses képzésre sorolta át. A hallgató a költségtérítéses képzésre való átsorolás ellen a fentiekre hivatkozva jogorvoslattal élt, kérelmét azonban elutasították. Az ügyben a hivatal feladatairól

és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörünkkel élve vizsgálatot indítottunk.

Megkeresésünkre az intézményvezető válaszában előadta, hogy a jogorvoslati eljárás során az ügyben eljáró dékán megállapította, hogy a panaszos egyik gyermeke 2007 áprilisában született. Tanulmányait ennek ellenére az adott félévben folytatta, gyakorlati jegyeit és minősítéseit egy kivételével megszerezte, a felvett vizsgáit sikeresen teljesítette. A panaszos másik gyermeke 2010 áprilisában született; ezt követően azonban ebben a félévben a felvett három gyakorlati kurzusából kettőt sikeresen teljesített. Az előbbieknél megfelelően megállapítást nyert, hogy a panaszos mindkét szóban forgó félévet befejezte, továbbá egyik félévben sem kezdeményezte a félév érvénytelenítését, regisztrációja visszavonását, és ezzel együtt a teljesített kurzusok és megszerzett kreditek érvénytelenítését. Ennek megfelelően a dékán az államilag finanszírozott 6+2 félév kimerítésére tekintettel a hallgatót költségtérítéssel képzési formába átsorolta.

A hallgató panaszát, valamint a rektor nyilatkozatában foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A felsőoktatási törvény 55. § (2) bekezdése szerint egy személy tizenkét féléven át folytathat a felsőoktatásban tanulmányokat államilag támogatott képzésben (a továbbiakban: támogatási idő), beleértve a felsőfokú szakképzést is. A fogyatékossággal élő hallgató támogatási ideje négy félévvel megnövelhető. A támogatási időbe be kell számítani a megkezdett államilag támogatott félévet is, kivéve, ha betegség, szülés vagy más, a hallgatónak fel nem róható ok miatt nem sikerült befejezni a félévet. Az 55. § (4) bekezdése azonban rögzíti, hogy az adott képzéshez rendelkezésre álló támogatási idő legfeljebb két félévvel lehet hosszabb, mint az adott tanulmányok képzési ideje. Ha a hallgató a támogatási idő alatt nem tudja befejezni tanulmányait, azt költségtérítéssel képzési formában folytathatja. A rendelkezésünkre álló dokumentumok alapján a hallgató a szülésekkel érintett félévek május 15. napjáig a felsőoktatási intézmény hallgatói követelményrendszerében foglaltaknak megfelelően nem nyújtott be olyan tartalmú kérelmet, melyben gyermekei születése okán kezdeményezi az adott félévre vonatkozó regisztrációja visszavonását, a teljesített kurzusok és megszerzett kreditek érvénytelenítését. A hallgató gyermekei születését követően mindkét érintett félévben tanulmányait folytatta, a vizsgaidőszakot mindkét esetben teljesítette, gyakorlati jegyeit, minősítéseit – összesen két tanegység kivételével – megszerezte. Ezért az érintett félévek befejezettnek minősülnek, azok az államilag finanszírozott képzés időtartamába beleszámítandók. Tekintettel arra, hogy az előbbieket, valamint a fent hivatkozott jogszabályi rendelkezések szerint a hallgató az óvodapedagógus szakon a rendelkezésére álló 6+2 féléves államilag finanszírozott támogatási időt kimerítette, tanulmányait költségtérítéssel képzésben folytathatja. Ezért felsőoktatási intézmény a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően járt el, amikor a hallgatót költségtérítéssel finanszírozási formába átsorolta. (OK-K-OJOGB-341/2011.)

Speciális kérdésként vetődött fel az idei évben, miként érinti a párhuzamos képzésre vonatkozó szabályozás a költségtérítéssel képzésben tanuló hallgatókat.

Egy hallgató azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy a felsőoktatási intézmény egy adott félévre mindkét képzésre befizettette vele a költségtérítést, pedig az ő képzése párhuzamos képzésnek minősül, ennek megfelelően azt egy félévként kell nyilvántartani, így álláspontja szerint nem lehet fizetési kötelezettsége mindkét képzésben. A hallgatót a következőkről tájékoztattuk. A felsőoktatási törvény 56. § (3) bekezdése szerint az ő képzése valóban párhuzamos képzésnek minősül, ám költségtérítéssel képzésben ennek a ténynek mások a jogkövetkezményei, mint államilag támogatott képzésben. A törvény szövege szerint a támogatási idő, illetve a költségtérítéssel képzéshez rendelkezésre álló idő számításakor egy félévként kell nyilvántartani, ha a hallgató párhuzamos

képzésben vesz részt. Államilag támogatott képzésben ez azt jelenti, hogy a rendelkezésre álló 12 félév minden félévben csak egyet fogy, annak ellenére, hogy a hallgató két jogviszonyban van. Ennek gyakorlati következménye, hogy egyik helyen sem kell fizetnie a képzésért. Költségtérítéses képzésben azonban a rendelkezésre álló idő pusztán annyit jelent, amennyit az 56. § (2) bekezdése biztosít, vagyis hogy a félévek száma nem korlátozott, de a hallgató jogszabályon alapuló juttatást, kedvezményt, szolgáltatást nem vehet igénybe, ha a felsőoktatási intézményben megkezdett féléveinek a száma - beleértve az államilag támogatott képzés idejét is - meghaladja a tizenhat félévet. Nem kell alkalmazni ezt a rendelkezést annál, aki a hallgatói jogviszonya megszűnését követő öt év eltelte után létesít új hallgatói jogviszonyt. Vagyis a hallgatónak mindkét képzésében költségtérítés-fizetési kötelezettsége keletkezik, pusztán annyi a könnyítés, hogy a hallgatói jogviszonyból eredő kedvezmények - amelyeket általában a diákigazolvánnyal lehet igénybe venni - szempontjából a rendelkezésre álló tizenhat félévből nem kettőt használ fel félévente. (OK-K-OJOGB-114/2011.)

Amennyiben a hallgató költségtérítéses képzésben folytatja tanulmányait, akkor is lehetősége van az összeg mérséklését, illetve bizonyos esetekben a fizetési kötelezettség alóli mentesülést kérvényezni. A felsőoktatási törvény 46. § (5) bekezdés c) pontja kimondja, hogy a hallgató joga, hogy vagyoni viszonyaira, jövedelmi helyzetére, tanulmányi eredményére tekintettel pénzbeli, illetve természetbeni gondoskodásban részesülhessen, e körben különösen fizetési kötelezettségeinek teljesítéséhez - a Kormány által meghatározott feltételek és szabályok szerint - mentességet, részletfizetési kedvezményt, halasztást kapjon. A törvény 126. § (3) bekezdése kimondja, hogy a szervezeti és működési szabályzatban kell meghatározni azokat a szabályokat, amelyek alapján a rektor dönt a költségtérítéses képzésben részt vevő hallgató esetén a tanulmányi eredmények alapján járó és a szociális helyzet alapján adható kedvezményekről, a részletfizetés engedélyezéséről.

Egy beadványozó hivatalunkhoz érkezett elektronikus levelében aziránt érdeklődött, van-e lehetőség szociális helyzetére tekintettel a felsőoktatási intézmény számára fizetendő költségtérítés méltányosságból történő csökkentésére, illetve elengedésére. A felsőoktatási törvény 126. § (1) bekezdése alapján ha a hallgató költségtérítéses képzésben vesz részt, a 125. § (1)-(2) bekezdésében meghatározott szolgáltatásokért költségtérítést, a (3)-(4) bekezdésben meghatározott szolgáltatásokért térítési díjat kell fizetnie. A költségtérítés és a térítési díj megállapításának és módosításának rendjét a térítési és juttatási szabályzatban kell meghatározni. A térítési és juttatási szabályzat alapján a hallgató és a felsőoktatási intézmény megállapodásban rögzíti a költségtérítés és a térítési díj összegét. Ugyanezen § (3) bekezdése szerint a szervezeti és működési szabályzatban kell meghatározni azokat a szabályokat, amelyek alapján a rektor dönt a költségtérítéses képzésben részt vevő hallgató esetén a tanulmányi eredmények alapján járó és a szociális helyzet alapján adható kedvezményekről, a részletfizetés engedélyezéséről. E rendelkezés alapján a hallgató az intézménytől kérheti a költségtérítés elengedését, mérséklését, esetleg részletfizetési kedvezményt. Ezeket azonban az intézmény nem köteles megadni. Az erre irányuló eljárás részleteinek az intézmény térítési és juttatási szabályzatában lehet utánanézni, illetve az intézménynél célszerű azt megérdeklődni. (OK-K-OJOGB-534/2011.)

A felsőoktatásról szóló törvény lehetőséget biztosít arra is, hogy költségtérítéses képzésben részt vevő hallgatók a jogszabályokban meghatározott feltételek teljesülése

esetén átkerülhessenek államilag támogatott képzési formára. A törvény 55. § (1) bekezdése alapján, ha az államilag támogatott hallgatói létszámkeretre felvett hallgatónak a tanulmányai befejezése előtt megszűnik a hallgatói jogviszonya, vagy az 59. § (4) bekezdésének c) pontjában foglalt feltétel nem teljesítése esetén, illetve egyéb okból tanulmányait költségtérítéses képzésben folytatja tovább, helyére – ilyen irányú kérelem esetén – a felsőoktatási intézményben költségtérítéses formában tanulmányokat folytató kiemelkedő tanulmányi teljesítményű hallgató léphet. Ezen rendelkezés két feltételt szab az átkerüléshez. Egyrészt, hogy kérelmet kell benyújtani, másrészt pedig kiemelkedő tanulmányi teljesítménnyel kell rendelkezni. Az államilag támogatott és költségtérítéses képzési forma közötti átsorolás rendjének konkrétabb szabályait a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló rendelet 29. §-a tartalmazza. E § (5) bekezdése értelmében megüresedett államilag támogatott hallgatói létszámkeretre az vehető át, aki az utolsó két bejelentkezett félévében megszerezte az ajánlott tantervben előírt kreditmennyiségnek legalább az 50%-át, és az összesített korrigált kreditindex alapján létrehozott hallgatói rangsor elején lévő hallgató, továbbá akinek az összesített korrigált kreditindexe magasabb, mint az államilag támogatott hallgatók összesített korrigált kreditindex-jegyzékén a rangsor alsó ötödénél elhelyezkedő hallgató összesített kreditindexe. (OK-K-OJOGB-534/2011.)

Egy hallgató a következő ügyben kérte hivatalunk állásfoglalását. A hallgató tanulmányait 2004-ben kezdte meg. 2011-ben gyermeke született, ezért élni kívánt a kismamáknak járó költségtérítés mentességgel, azonban az intézmény nem terjesztette fel a kérelmét a minisztériumhoz arra hivatkozással, hogy 2007. augusztus 1. előtt nem részesült költségtérítés mentességben ilyen jogcímen. Az ügyben a következőkről tájékoztattuk a hallgatót. A felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet 36. §-a szerint:

„Az a hallgató, aki

a) 2006. december 31-je előtt létesített hallgatói jogviszonyt és

aa) költségtérítéses képzésben vett részt és a félév (oktatási időszak) első napján terhességi-gyermekágyi segélyben, gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban vagy gyermekgondozási díjban részesült, vagy

ab) közismereti tanári vagy hittanár-nevelő szakon egyszakos tanári oklevéllel már rendelkező magyar állampolgárságú hallgatóként második közismereti tanári szakképzettség megszerzésére irányuló szakon az adott tanári szak képesítési követelményeiben meghatározott időtartamban folytat tanulmányokat, és

b) a félév (oktatási időszak) első napján az aa) vagy az ab) pontok szerinti feltételeknek eleget tesz, azon a szakon, szakképzésben, melyben e rendelet hatálybalépése előtt az aa) vagy az ab) pont alapján korábban költségtérítés-mentességben részesült, a b) pont szerinti félévben (oktatási időszakban) költségtérítés fizetésére nem kötelezhető.”

A fentiek értelmében az a hallgató nem kötelezhető költségtérítés fizetésére, aki 2006. december 31. előtt létesített hallgatói jogviszonyt, költségtérítéses képzésben vett részt, és a rendelet hatályba lépését megelőzően a rendeletben foglalt feltételeknek megfelelően költségtérítés-mentességben részesült. A rendelet 37. § (1) bekezdése értelmében e rendelet – a (2)-(3) bekezdésben foglaltak kivételével – 2007. augusztus 1-jén lép hatályba. Ennek megfelelően valóban csak azok a hallgatók jogosultak például GYED-re hivatkozással költségtérítés-mentességre, akik 2007. augusztus 1. előtt is jogosultak voltak rá. (OK-K-OJOGB-709/2011.)

A felsőoktatási törvény pontosan meghatározza, államilag finanszírozott képzésben milyen esetekben kérhető térítési díj a hallgatóktól.

Hallgatók azzal a panasszal fordultak hozzánk, hogy egy felsőoktatási intézményben tanító szakon a testnevelés műveltségterületen kötelezően teljesítendő táborokkal összefüggésben térítési díjat kell fizetniük. A beadványban foglaltak szerint a tanító szakon a második félévtől műveltségterületek szerint vannak csoportokra osztva a hallgatók. Minden műveltségterületen vannak kötelezően elvégzendő tantárgyak, melyek teljesítése nélkül a hallgatók nem kaphatnak abszolutóriumot. A panaszosok a testnevelés műveltségterületi csoport hallgatói. E műveltségterületi csoportban a hallgatóknak három tábort kell kötelező tárgyként teljesíteniük, egy úszó-, egy evező-, és egy sítábort. E táborok igen jelentős költségeket rónak a hallgatókra, melynek előteremtése sokak számára nehézséget okoz. Az idei sítábor például a panaszosok előadása szerint 69.900 Ft-ba kerül, emellett külön fizetendő még az utasbiztosítás, az idegenforgalmi adó és az étkezés, továbbá a sífelszerelésről is a hallgatóknak kell gondoskodniuk. Azon hallgatók, akik év elején befizették a tanszéknek a sportköri díjat, síbotot, sílécet és bakancsot ingyenesen bérelhetnek, a további sífelszerelések (overál, kesztyű, szemüveg) beszerzéséről azonban nekik is gondoskodniuk kell. A tábor árából a panaszosok előadása szerint várhatóan 25.000 Ft-ot visszatérít a HÖK, azonban még így is jelentős költség hárul a hallgatókra, melynek befizetése nélkül a kötelező tantárgyat nem tudják teljesíteni. A hallgatók sérelmezték továbbá, hogy bár e tárgyak gyakorlati jeggyel zárulnak, a táborokban rendszeresen vizsgaidőszakban kell részt venniük, így számukra egy héttel lerövidül a vizsgaidőszak. Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk. Eljárásunk során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény vezetőjétől.

A rektor válaszában arról tájékoztatott, hogy a tanító szakon a hallgatók beiratkozásukkor előzetesen választanak a kar által felkínált műveltségterületek közül. Ezt követően az első félév végén a hallgatók megerősítik előzetes választásukat, vagy jelzik változtatási szándékukat. A műveltségterületek választásába csak abban az esetben kapcsolódik be a kari tanulmányi bizottság, ha a létszám egy adott területen betelt. Nem fordult elő azonban olyan eset, hogy hallgatót olyan műveltségterületre sorolt be a bizottság, amit a hallgató kifejezetten sérelmezett. A nyilatkozatban foglaltak szerint a műveltségterület-választást a kar a honlapon közzétett, valamint a hallgatók részére nyomtatott formában is átadott tantervi tájékoztatók, illetve az érintett tanszék oktatóinak szóbeli tájékoztatásai által igyekszik segíteni. Ennek megfelelően az érintett hallgatók választásukat megelőzően a tantervi tájékoztatóból és a testnevelés tanszék oktatóinak szóbeli tájékoztatásából is értesülhettek arról, hogy a testnevelés műveltségterületen a három tábor kötelező tantervi követelmény, így tudhatták milyen kötelezettségeket vállalnak a műveltségterület választásával. A táborok költségeihez emellett a kari HÖK minden évben jelentős mértékben hozzájárul, a HÖK által a testnevelés műveltségterületen hallgatóknak biztosított pénzbeli hozzájárulás akár a költségek 100%-át is fedezheti. A 2011/2012. tanévben azon testnevelés műveltségterületen hallgatók, akik felvették a sítábor tantárgyat 2011. augusztus 30-án az ETR-ben értesítést kaptak arról, hogy a kurzus teljesítésének helyszínét megválaszthatják: a sítábor a franciaországi mellett egy magyarországi helyszínen is teljesíthető. A hazai helyszín választása esetén a HÖK a tábor (étkezés nélküli) teljes költségét állta volna, a franciaországi tábor költségeiből azonban csak fejenként 30.000 Ft-ot térített meg. A síeléshez szükséges kötelező felszerelések az évi 1500 Ft-os sportköri tagsági díj megfizetését követően egyéb térítés nélkül kölcsönözhetőek voltak. Ugyanakkor a testnevelési tanszék által hivatalunkba közvetlenül megküldött iratok alapján a hallgatóknak az ETR-ben kiküldött tájékoztatóban az is szerepelt, hogy az magyarországi tábor kevesebb mint 4 fő jelentkezése esetén nem kerül megrendezésre. A hallgatók a fenti információk birtokában aláírásukkal ellátott nyilatkozaton kivétel nélkül a franciaországi tábort választották. Ezt a nyilatkozatot a rektor válaszeleveléhez mellékelten megküldte hivatalunknak, illetve azt korábban a testnevelési tanszék közvetlenül is megküldte részünkre.

A hallgatók panaszát, a rektor nyilatkozatában foglaltakat és a hivatal rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki.

A felsőoktatási törvény egyértelműen rögzíti az államilag támogatott képzés keretében a hallgató által ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások körét, illetve azokat az esetköröket, amikor a hallgatótól térítési díj szedhető. A felsőoktatási törvény 125. § (1) bekezdése alapján az államilag támogatott képzés keretében a hallgató által igénybe vehető szolgáltatások a következők: a képzési programban meghatározott oktatási és tanulmányi követelmények teljesítéséhez, a bizonyítvány, az oklevél, illetve doktori abszolutórium megszerzéséhez szükséges előadások, szemináriumok, konzultációk, gyakorlati foglalkozások, terepgyakorlatok legfeljebb két alkalommal történő felvétele, a beszámolók, vizsgák és a sikertelen beszámolók, illetve vizsgák egy alkalommal történő megismétlése, a záróvizsga letétele, illetve a fokozatszerzési eljárás a hallgatói jogviszony fennállása alatt, a 68. § (3) bekezdésében foglaltak szerint. E rendelkezés értelmében kötelezően teljesítendő tárgyért az államilag finanszírozott képzésben részt vevő hallgatótól nem kérhető pénz. Ezt a kötelező erejű jogszabályi rendelkezést nem írja felül az a tény sem, ha a hallgató aláírásával ellátott nyilatkozatban önként vállalja, hogy egy adott kurzus teljesítéséért díjat fizet. A rektor nyilatkozatában előadta, hogy a hallgatók választhatják volna az olcsóbb magyarországi tábort is, melynek költségeit a kari HÖK által nyújtott támogatás fedezte volna, azonban ez a megoldás a fenti rendelkezések alapján szintén jogszabálysértő, hiszen a hallgatótól tantervben rögzített tanulmányi kötelezettségei teljesítésével összefüggésben semmilyen formában nem kérhető pénz, még akkor sem, ha később azt részben vagy egészben a Hallgatói Önkormányzat megtéríti.

A fentiekre tekintettel a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított jogkörnél fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk a rektorhoz, hogy intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fennálló jogellenes gyakorlat, miszerint a hallgatóknak tantervben rögzített tanulmányi kötelezettségeik teljesítésével összefüggésben pénzt kell fizetniük, megszűnjön. A kar dékánja válaszában arról tájékoztatott, hogy kezdeményezésünket elfogadva a tanító- és óvóképző kar testnevelési tanszéke olyan tantervmódosítást terjesztett elő, amelyben egyáltalán nincs költségvonzattal járó, kötelező sporttábor. A módosítás a kari tanács jóváhagyását követően visszamenőleges hatállyal lép életbe, azaz minden tanulmányait már megkezdett, de abszolutóriumot még nem szerzett testnevelés műveltségterületes hallgatóra vonatkozóan fog. . (OK-K-OJOGB-708/2011.)

Az államilag támogatott képzésben részt vevő hallgatók különböző juttatásokra lehetnek jogosultak. E körbe tartoznak a különféle ösztöndíjakkal és a szociális támogatással összefüggő kérdések.

A felsőoktatási törvény 46. § (5) bekezdés b) pontja értelmében a hallgató joga, hogy vagyoni viszonyaira, jövedelmi helyzetére, tanulmányi eredményére tekintettel pénzbeli, illetve természetbeni gondoskodásban részesülhessen. A felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet 7. §-a sorolja fel a hallgatók számára nyújtható juttatások típusait (pl. teljesítmény alapú ösztöndíj; szociális alapú ösztöndíj; rendszeres / rendkívüli szociális ösztöndíj, Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíj, alaptámogatás; egyéb, a felsőoktatási intézmény térítési és juttatási szabályzatában meghatározott ösztöndíj), valamint az azokra való jogosultság feltételeit. A felsőoktatási törvény 21. §

(4) bekezdés d) pontja értelmében a hallgatói követelményrendszerben – a térítési és juttatási szabályzatban – kell meghatározni a hallgatói juttatások elosztásának rendjét. Tekintettel arra, hogy a felsőoktatási törvény nem mond többet az ösztöndíjak kifizetéséről, a kérdéskört a felsőoktatási intézményeknek szabályzataikban kell rendezniük.

A felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet 16. § (1) bekezdése alapján a rendszeres szociális ösztöndíj a hallgató szociális helyzete alapján – az intézményi térítési és juttatási szabályzatban rögzített eljárási rend és elvek szerint – egy képzési időszakra biztosított, havonta folyósított juttatás.

E rendelkezés értelmében azt, hogy a hallgató jogosult-e szociális ösztöndíjra, az intézmény állapítja meg az említett rendelet 21. §-ában foglalt elvek és a saját belső szabályzata alapján. Az intézmény térítési és juttatási szabályzatában a pályázat benyújtására meghatározott határidő elmulasztása jogvesztő, ami azt jelenti, hogy a hiányosan benyújtott pályázatot el kell utasítani. A határidő lejártát követően igazolásnak, hiánypótlásnak helye nincs. Ennek megfelelően a hiányok fellebbezéskor történő pótlása elkésett, figyelemmel az eredeti határidő jogvesztő jellegére. Automatikusan ugyanis egyetlen hallgatónak sem jár a szociális támogatás, a pályázathoz szükséges igazolások beszerzéséért és a hiánytalan pályázat megfelelő határidőben történő benyújtásáért minden hallgató egyénileg felelős; a felsőoktatási intézmény kizárólag a hallgató által rendelkezésére bocsátott dokumentumok alapján bírálhatja el a pályázatokat. (OK-K-OJOGB-711/2011., OK-K-OJOGB-61/2011., OK-K-OJOGB-658/2011.)

Egy hallgató aziránt érdeklődött, hogy költségtérítéses képzésben részt vevő hallgatóként milyen szociális támogatásokban részesülhet. A hallgatók által igényelhető támogatásokat, juttatásokat a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet szabályozza. A rendelet 6. §-a szerint a hallgató részére szociális alapú támogatás a felsőoktatási intézménynek a felsőoktatási törvény 129. §-a (3) bekezdése szerint nyújtott költségvetési támogatásának, teljesítmény alapú támogatás a felsőoktatási intézménynek a felsőoktatási törvény 129. §-a (3) bekezdése szerint nyújtott költségvetési támogatása terhére nyújtható. A felsőoktatási intézmény saját bevétele terhére, szabályzatában meghatározott módon, pályázati úton egyéb ösztöndíjat adományozhat. A rendelet 2. § (1) bekezdés g) pontja értelmében szociális juttatásra jogosult hallgató: az a teljes idejű felsőfokú szakképzésben, alap- és mesterképzésben, illetve egységes, osztatlan képzésben, valamint doktori képzésben részt vevő hallgató, aki államilag támogatott képzési formában vesz részt, vagy tanulmányait államilag támogatott képzési formában kezdte meg és az adott szakon, szakképzésben megkezdett féléveinek száma alapján jogosult lenne államilag támogatott képzésben való részvételre. Tanulmányi ösztöndíjban a rendelet 13. § (1) bekezdése alapján a felsőoktatási intézmény államilag támogatott teljes idejű képzésben részt vevő hallgatóinak legfeljebb 50%-a részesülhet. E rendelkezések értelmében tehát költségtérítéses képzésben részt vevő hallgató sem szociális, sem tanulmányi ösztöndíjban nem részesülhet.

Felhívtuk továbbá a hallgató figyelmét arra a lehetőségre, hogy a felsőoktatásról szóló törvény 46. § (8) bekezdése szerint a hallgató – a Kormány által meghatározott feltételek és szabályok szerint – hallgatói hitelt vehet igénybe. A költségtérítéses képzésben részt vevő hallgató magasabb összegű hallgatói hitelt vehet igénybe a Kormány által meghatározott eltérő feltételek mellett. (OK-K-OJOGB-534/2011.)

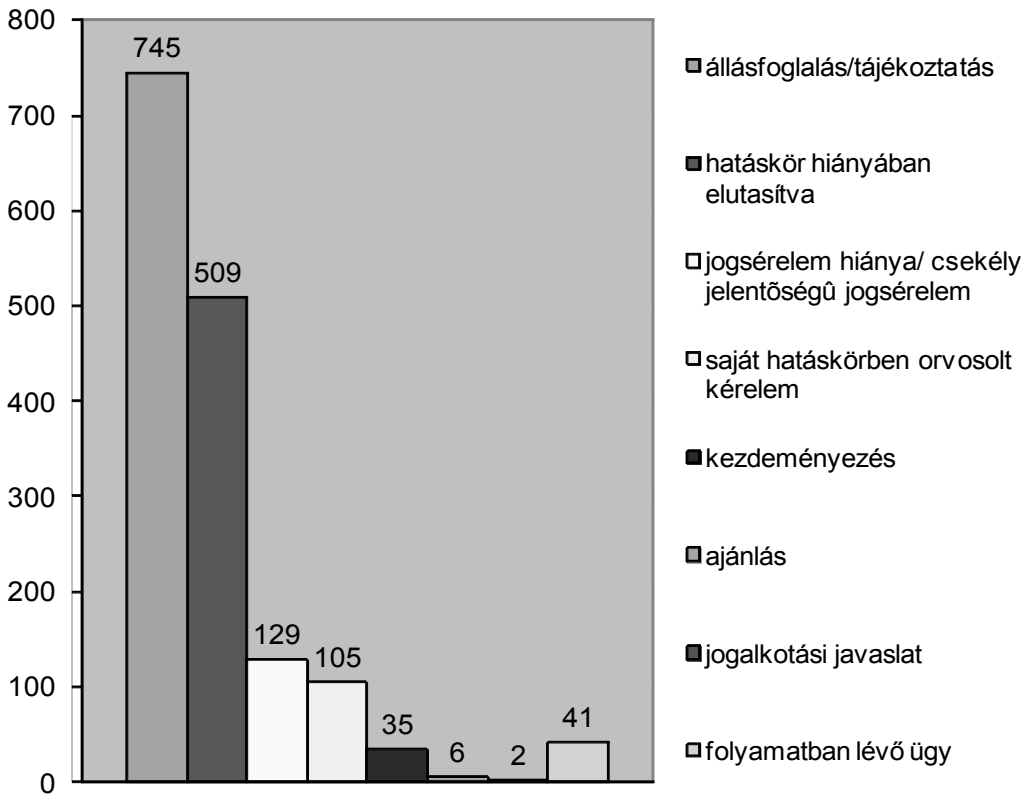
A hátrányos helyzetű vagy félárva hallgatók, illetve azok esetében, akiknek gyámsága nagykorúság miatt szűnt meg kérdésként merült fel a rendszeres szociális ösztöndíj havi összegének minimális mértéke.

A fent hivatkozott rendelet 16. § (3) bekezdése értelmében amennyiben a félárva hallgató szociális helyzete alapján rendszeres szociális ösztöndíjra jogosult, abban az esetben a rendszeres szociális ösztöndíj havi összegének mértéke nem lehet alacsonyabb, mint az éves hallgatói normatíva 10%-a. Az éves hallgatói normatívát 2011. évre a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló 2010. évi CLXIX. törvény határozza meg, melynek alapján az éves hallgatói normatíva 2011. évre 119.000 Ft.

Ez tehát azt jelenti, hogy az intézmény először azt állapítja meg, hogy a hallgató egyáltalán jogosult-e szociális ösztöndíjra. Ezt az említett rendelet a 21. §-ban foglalt elvek és a saját belső szabályzata alapján teszi.

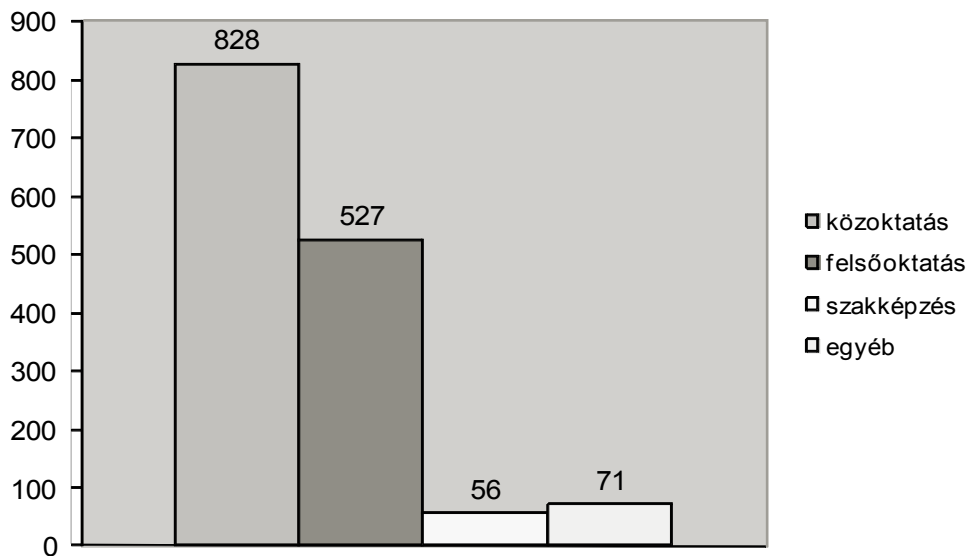
Amennyiben a fentiek alapján az intézmény megállapítja, hogy a hallgató szociális ösztöndíjra jogosult, akkor ezt követően kell figyelembe vennie, hogy a hallgató félárva, vagy hátrányos helyzetű és ezért részére minimum annyi ösztöndíjat kell folyósítani, amennyiről az előbbiekben szó volt. De a minimum-szabály csak akkor érvényesül, ha az adott hallgató az általános, mindenkire vonatkozó szabályok szerint jogosult szociális ösztöndíjra. (OK-K-OJOGB-165/2011.)

ÁLLÁSFOGLALÁSOK ÉS VIZSGÁLAT ALAPJÁN TETT INTÉZKEDÉSEK*

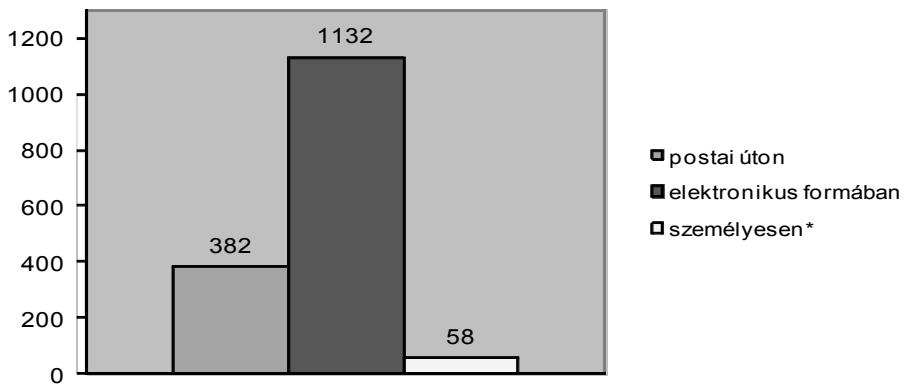

* egy-egy ügyben több intézkedés is született

AZ OKTATÁS MELY TERÜLETÉRŐL SZÁRMAZIK A PANASZ?

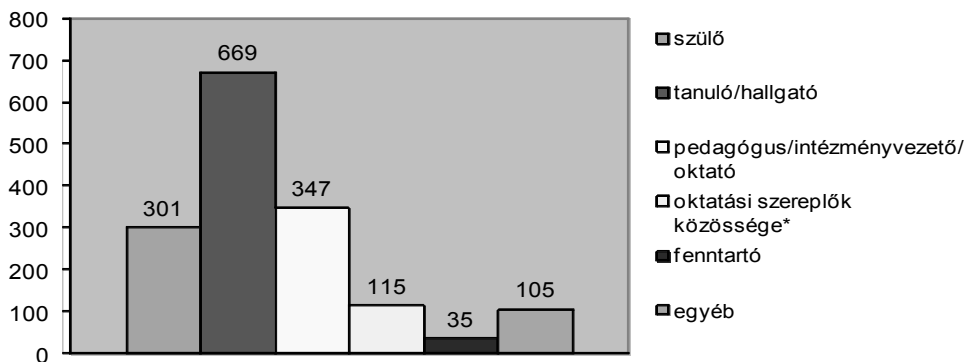

HOGYAN ÉRKEZETT HOZZÁNK A PANASZ?

* Itt azokat az ügyeket szerepeltetjük, amelyekben a beadványozó személyesen is előadta panaszát.

KI NYÚJTOTT BE PANASZT?

* szülői szervezet, diákönkormányzat, nevelőtestület, iskolaszék, hallgatói önkormányzat stb.

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK MUNKATÁRSAI A 2011. ÉVBEN

Dr. Haász Veronika
Dr. Németh Lajos
Skoda Judit Edit
Dr. Szirmai Ágnes
Dr. Váradi Krisztina
Dr. Viszokai Beáta

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	7
AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI	
KÖZOKTATÁS	
A SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE	11
AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE	33
A tanszabadságból eredő jogok	33
A tanév rendje	50
Értékelés, minősítés	52
Mulasztás	59
Fenntartói irányítás	63
Az oktatási szereplők jogainak garanciái	73
A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése	95
FELSŐOKTATÁS	
ÉRETTSÉGI - FELVÉTELI A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE	123
TANULMÁNYI ÉS VIZSGAÜGYEK	128
A HALLGATÓK ÁLTAL FIZETENDŐ DÍJAK, TÉRÍTÉSEK ÉS A RÉSZÜKRE NYÚJTHATÓ TÁMOGATÁSOK	140
MELLÉKLETEK	
STATISZTIKÁK	149
Állásfoglalások és vizsgálat alapján tett intézkedések	149
Az oktatás mely területéről származik a panasz?	150
Hogyan érkezett hozzánk a panasz?	151
Ki nyújtott be panaszt?	152
AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK MUNKATÁRSAI A 2011. ÉVBEN	155

